TC.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLAHİYAT ANABİLİM DALI
DİN SOSYOLOJİSİ BİLİM DALI

SİİRT PERVARİ'DE KÜLTÜREL HAYAT

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

EMİNE GÜNHAL

İSTANBUL, 2008

TC.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLAHİYAT ANABİLİM DALI
DİN SOSYOLOJİSİ BİLİM DALI

SİİRT PERVARİ'DE KÜLTÜREL HAYAT

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

EMİNE GÜNHAL

DANIŞMAN: PROF. DR. ZEKİ ARSLANTÜRK

İSTANBUL, 2008

Marmara Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Tez Onay Belgesi

İLAHİYAT Anabilim Dalı DİN SOSYOLOJİSİ Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi EMİNE GÜNHAL nın SİİRT PERVARİ'DE KÜLTÜREL HAYAT adlı tez çalışması ,Enstitümüz Yönetim Kurulunun 07.07.2008 tarih ve 2008/11-25 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oybirliği/oyçokluğu ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

	Öğretim Üyesi Adı Soyadı	İmzası
Tez Savunma Tarihi :	24/7/2008	
1) Tez Danışmanı :	PROF. DR. ZEKİ ARSLANTÜRK	
2) Jüri Üyesi :	DOÇ. DR. ALİ COŞKUN	
3) Jüri Üyesi :	DOÇ. DR. İ.SAFA ÜSTÜN	

ÖNSÖZ

Son birkaç yüz yıl içerisinde dünyada çok büyük değişmeler meydana gelmiş, toplumlar asırlardır sürdürmüş oldukları geleneksel yapılarından sıyrılarak, bu değişim rüzgârıyla yeni ilişkiler sistemi, alışkanlıklar ve davranış modelleri geliştirip, kendilerini mevcut yapıya adapte etme yoluna gitmişlerdir; böylece de yeni toplumsal yapı oluşturmuşlardır.

Şüphesiz toplumsal yapıda meydana gelen değişmeler çevrenin etkisinden bağımsız kendi içerisinde olmamakta, aksine toplumun içinde bulunan pek çok faktörün bu değişimde belirleyici rolü bulunmaktadır. Şüphesiz teknoloji, eğitim, ulaşım ağının genişlemesi gibi nedenlerde bu faktörlerin en önemlilerinden biridir. İnsan hayatına bu faktörlerin yarattığı etkiler ile kültürel yaşantıda da bir takım değişmeler meydana gelir.

Ülkemizdeki kültürel değişimin boyutunu anlayabilmek ve bunu takip edebilmek için; bu konu ile ilgili birçok çalışma yapılmıştır. Bizde bu çalışmalara Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin küçük bir bölümü olan Pervari'yi araştırarak katkıda bulunmaya çalışmaktayız.

2007- 2008 yılları arasında Siirt'in Pervari ilçesinde yapılan bu araştırma; Pervari'nin kültürel yapısını bütün unsurları ile ele almaya çalışmış, bu dönemdeki sosyal ve kültürel yapısını, bu yapı içindeki insan ilişkileri ile ilçenin yapısında etkili olan kültürel değerleri ortaya çıkarmayı hedeflemiştir.

Türkiye'nin içinde bulunduğu sosyal değişme içerisinde söz konusu ilçenin durumunu belirlemeyi amaçlayan bu çalışma; alan araştırması yoluyla ve yerinde gözlem, görüşme soru kâğıdı uygulama, örnek olay vb. veri toplama teknikleri ile çözümlemeler uygulanarak yürütülüştür. Bu doğrultuda ilçenin genel durumuyla ilgili(sosyal, ekonomik, nüfus, idari ve eğitim yapısı ile kültür varlıkları) geniş bilgiler verilmeye çalışılmış; Aile yapısı, evlenme adetleri, boşanma, doğum, ölüm ve dini hayat gibi kültürün unsurlarını oluşturan faktörler ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır.

Bu araştırmanın ortaya çıkmasında katkıları bulunan başta hocam Prof. Dr. Zeki Arslantürk'e, araştırmanın hazırlanmasında yardımcı olan hocam Doç. Dr. Mehmet Akgül'e,

Pervari İlçesi Milli Eğitim Müdürü Engin Özcan'a, Milli Eğitim Şube Müdürü Cemal Kartal'a, Pervari Halk Eğitim Merkezi Müdürü İshak Sayın'a, Mustafa Kemal İlköğretim Okulu Müdür Yardımcısı Celal Kartal'a, ilçede ve köylerde görev yapan öğretmen arkadaşlarıma ve bize her konuda yardımcı olan, yaşamlarının her alanını bizimle paylaşan Pervari halkına teşekkürü bir borç bilirim.

Böyle bir çalışmanın planlanmasında sonuçlanmasına kadarki sürede destek ve anlayışlarını benden hiç esirgemeyen anne ve babam Asiye- Yakup Günhal'e, destek vermekle kalmayıp, gözlem ve görüşmelere katılan, fotoğraf çekimlerinde ve mülakatların uygulanmasında yardım eden, dinlediği örnek olayları aktaran eşim Serdar Sezer'e teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR……..1

TABLOLAR……..……2

1. BÖLÜM: GİRİŞ

ARAŞTIRMANIN TEORİK ÇERÇEVESİ

A) ARAŞTIRMANIN SEÇİMİ VE AMACI…….…… 3

1. Konu ve problem…….…….. 3

2. Amaç ve önem…… 4

3. Hipotez ve Varsayımlar……..5

4. Temel Kavramlar……....7

a.Sosyal yapı…….7

b. Kültürel yapı…….8

c. Sosyal Ve Kültürel Değişme ……9

d.Aile ……...……...11

5. Sınırlılıklar ve Araştırma Planı ……12

B) ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ ……...13

1. Araştırma modeli……...13

2.Evren ve Örneklem……14

3. Veri Toplama Teknikleri……...15

4. Verilerin Yorumlanması…….....15

2. BÖLÜM

PERVARİ'NİN GENEL DURUMU

A) TARİHİ DURUM…….……17

B) COĞRAFİ DURUM…….……17

C) NÜFUS DURUMU……...18

D) İDARİ DURUM……22

E) EKONOMİK DURUM…….22

1. Mesleki dağılım…….23

2. Arazi Yapısı……..……24

3. Başlıca Tarımsal Faaliyetler……..25

4. Hayvancılık……...……26

5. Avcılık_ Arıcılık……..…….27

6. Yaylacılık……..……28
7. Pazar…….30

F)GÜNLÜK YAŞAM…….30
1. Beslenme Kültürü……...…31
2.Kılık Kıyafet Kültürü……...…35
3. Boş Zaman Faaliyetleri……...……37
a. Kadınların Boş Zaman Faaliyetleri…….38
b. Erkeklerin Boş Zaman Faaliyetleri……..…39
G) KÜLTÜR VARLIKLARI VE ZİYARETLER…….…….42
1. Abdurrahman Bin Avf Türbesi (Dara Ser Zer)……....….42
2. Taşdibek Köyü Kilisesi:……...…….42
3. Palamutlu Köyü Hanı: ……..43
4.Bin Yıllık Menengiç Ağacı :……..……43
5. Botan Çayı Günü (Roja Ro):.....…..…..…44

3. BÖLÜM

PERVARİ'DE AİLE YAPISI

A) AİLE BİÇİMİ……...45
B) AİLE VE TOPLUMDAKİ YERİ……..……...48
C) AİLE DÜZENİNİ SAĞLAYAN VE YAŞATAN ŞARTLAR……..……..49
1. Ekonomik Şartlar…….…….49
2. Geleneğe Bağlı Şartlar…….…….51
a) Aile içi ilişkiler de saygı……..……...52
3. Hissi Şartlar……..…….55
4. Sayılı Günler…….……55
5. Hediyeleşme……..……57
6. Sıkıntı Ve Kederlere İştirak……..……58
D) MODERNLEŞME VE AİLE KİMLİĞİ……..……59

4. BÖLÜM

PERVARİ'DE EVLİLİK VE BOŞANMA ADETLERİ

A)SOSYAL VE KÜLTÜREL DEĞERLER VE EVLİK…….……..64
1. Görücü Usulü…….…67
2. Akraba Evliliği Ve Beşik Kertmesi……..…..67
3. Berdel…….68

4. Kız Kaçırma……....69
5. Kayınbiraderle Evlilik(Levirat), Baldızla evlilik(Sororat)……...70
6. Tek Eşli Ve Çok Eşli Evlilik……..….71
7. Başlık Parası……..…..71
8. Dini Ve Resmi Nikâh……..……73
B) EVLENME AŞAMALARI İNANÇ VE GELENEKLER……..…....74
1. Eş Seçme……..…75
2. Söz Kesme, Başlık Parası…….…...77
3. Nişan Töreni……...…….……79
4. Nişanlıların durumu……80
5. Evlilik Hazırlıkları……..80
6. Gelinlik Ve Yeni Ev……. 81
7. Kına Gecesi……....82
8.Nikâh Ve Gayet Kuşağı……..……83
9. Düğün töreni……..……84
10. Ana- Baba Daveti (Kız arkası gitme)…….……..86
C) BOŞANMA NEDENLERİ VE BOŞANMAYA NEDEN OLAN TUTUMLAR…..…86
1. Çocuk Sahibi Olmama……..……..88
2. Geçimsizlik…….……89

5. BÖLÜM

DOĞUM VE ÖLÜM İLE İLGİLİ GELENEKLER

A) DOĞUM İLE İLGİLİ İNANÇ VE GELENEKLER SİSTEMİ…….....91
1. Çocuk Sahibi Olma Ve Doğum İle İlgili Tutumlar,İnançlar Ve Gelenekler …….....91
2. Hamilelik Ve Doğum……..92
3. Loğusalık……....95
4. Ad Koyma Ve Komşu Ziyaretleri(göz aydına gitme)……..…….97
5. Bebeğin İlk Günleri, Diş Bulguru, Buğdayı, Hediği……..…99
6. Sünnet ……..…..100
B) ÖLÜM İLE İLGİLİ İNANÇ VE DEĞERLER SİSTEMİ……...101
1. Ölüm Öncesi……...…..102
2. Ölüm Anı, Ölüm Olayının Duyurulması Ve Gömülmeye Hazırlık……..103
3. Cenaze Namazı Ve Mezarlık……...….106
4. Ölünün Ardından Yerine Getirilen Adetler……...…...108

6. BÖLÜM

AİLEDE ÇOCUĞUN EĞİTİMİ

A)AİLEDE ÇOCUĞUN YERİ……110
1.Aile İçi Eğitim……112
2. Çocukta Değerler Sistemi……114
B)OKULLAŞMA SÜRECİ……115

7. BÖLÜM

PERVARİ'DE DİNİ HAYAT

A) DİNİN İLÇEDEKİ ÖNEMİ……119
B) DİNDARLAŞMA SÜRECİ……121
C) DİNİ DEĞERLER İNANÇ VE GELENEKLER SİSTEMİ……123
1. Hoca Ve Statüsü Hocaya Karşı Tutum……123
2. Dinsel Nitelikli Günler ile İlgili Gelenekler……123
3. Türbeler……126
4. Diğer İnançlar Ve İşler……127

8.BÖLÜM

SOSYAL DEĞİŞME

A) GELENEKSELLİK VE MODERNLEŞMEYE YÖNELİK TUTUMLAR……130
B) MADDİ VE MANEVİ KÜLTÜR FARKLILAŞMALARI……130

9. BÖLÜM

TARTIŞMA SONUÇ 134
YARARLANILAN KAYNAKLAR……138
EKLER
SİİRT İL HARİTASI……143
PERVARİ İLÇE HARİTASI……144
PERVARİ İLÇESİ 1965–2000 YILLARI ARASI NÜFUS DAĞILIMI……145
EK A; GÖRÜŞME FORMU ÖRNEĞİ……146
EK B: KAYNAK KİŞİ DİZİNİ……154
EK C: PERVARİ İLÇESİNDE OYNANAN YÖRESEL OYUNLAR……156
EK D: PERVARİ'DE YÖRESEL HALK OYUNLARI(FOLKLOR)……159
EK E: KARA KOVAN SEPETİ(GURBE) YAPIMI……160
EK F:KEKLİK KAFESİ(RIKEH) YAPIMI……161
EK G: FOTOĞRAFLAR DİZİNİ…… 162

KISALTMALAR

"a.g.m." : Adı geçen makale

a.g.e. : Adı geçen eser

A.Ü. : Ankara Üniversitesi

AUDTCF : Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi

B. : Başlık

Bkz. : Bakınız

Çev. : Çeviren

D. : Dağ

ENS. : Enstitü

F. : Fotoğraf

H.Ü. : Hacettepe Üniversitesi

İ.O : İlk okul

İ.Ü. : İstanbul Üniversitesi

İFAV : İlahiyat Fakültesi Vakfı

K.K. : Kaynak kişi

KM. : Kilometre

M.Ü.İ.F.A.V.Y.: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayını

MÖ. : Milattan Önce

MS. : Milattan Sonra

T. : Tepe

Y.Y. : Yüz Yıl

Yay. : Yayıncılık

YİBO : Yatılı İlköğretim Bölge Okulu

TABLOLAR LİSTESİ

TABLO 1: 2000 ve 2007 nüfus sayımına göre ilçe nüfusunun köylere ve mezralara göre dağılımı.

TABLO 2: İlçe merkezi ve köylerin 1927 yılından 2007 yılına kadarki artış miktarları.

TABLO 3: Pervari ilçesine bağlı boş köylere ait isim listesi.

TABLO 4: 15.12.2007 tarihi itibariyle Pervari İlçesinde faaliyet gösteren ticaret ve meslek erbabının dökümü.

TABLO 5: Pervari ilçesinde yetişen ürünler ve bu ürünlerin yıllık üretim dağılımları.

TABLO 6: Pervari ilçesinde dikilen fidanlar ve bu fidanlardan alınan yıllık üretim dağılımı.

TABLO 7: Pervari ilçesinde hayvancılık potansiyeli.

TABLO 8: Pervari ilçesinde arıcılık potansiyeli.

TABLO 9: Evlilik yaşı dağılımı.

1. BÖLÜM: GİRİŞ

ARAŞTIRMANIN TEORİK ÇERÇEVESİ

A) ARAŞTIRMANIN SEÇİMİ VE AMACI

Din sosyolojisinin en önemli kavramlarından birinin kültür olduğu sayısız sosyolog tarafından belirtilmiştir. Bu nedenle bizde ilk çalışmamız olan yüksek lisans tezinde kültürel yapı ile ilgili bir konu çalışmayı benimsedik. Araştırmamız için Pervari'yi tercih etmemizin sebebi; yaşantımızın ve öğretmenlik hayatımızın devam ettiği ilçeyi, sosyal çevre olarak daha iyi tanıma ve anlama isteğidir. Ayrıca yıllardır çok köklü tarihe ve sosyal geçmişe sahip olan ilçede daha önce sosyolojik bakış açısı ile bir araştırma yapılmamış olduğundan bu çalışmamızın yerinde olacağı düşüncesi bu konuyu seçmemizde etkili olmuştur. Yöre halkı hayatının, akademik olarak daha iyi anlaşılabilmesinin ülkemizin yararına olacağı düşüncesi de bu çalışmamız için Pervari'yi tercih etmiş olmamızın bir diğer etkenidir.

Sosyal bilimlerde objektifliğin sağlanabilmesi problemi vardır. Objektifliğin sağlanabilmesi problemi tıpkı diğer sosyal bilimler için olduğu gibi din sosyolojisinin de problemidir. Din ve toplum ilişkilerinin incelenmesinde objektifliğin imkân derecesinin zorluğu durumu anlaşılır kılacaktır. Çünkü insan için mutlak objektiflik farazi bir şeydir. Mutlak objektiflik, fotoğraf makinesi objektifliğidir[1].

Biz de bu eserimizde Pervari'nin resmini çekerek değil, kendimizce mümkün olabildiği ölçüde resmini çizerek, Pervarilinin kültürel hayatını tanımayı, sosyolojik gelişmeleri tarafsız olarak tespit etmeyi amaç edinmiş bulunuyoruz.

1. Konu ve problem

Toplumsal yaşamın anlamını kavrayabilmek ancak toplumun yapısını oluşturan sosyal ve kültürel olguların anlaşılması yoluyla sağlanabilir.

İnsanların birbiriyle olan ilişki ve birlikteliklerinde, nüfusun dağılımında, yerleşme tarzında, değerlerde ve inanışlarda somut olarak gözlemlediğimiz sosyal ve kültürel olgular,

[1] Yümni Sezen, **İslam'ın Sosyolojik Yorumu**, İz. Yay. İstanbul: 2004, s. 25.

toplumların yapılarını oluşturmaktadır. Bu olguların zaman, mekân ve insan boyutlarında sürekli bir değişme gösterdikleri bilinmekte ve değişmenin, sosyal ve kültürel hayatı birlikte yaratan ve beraberce yaşayan bütün insan grupları için söz konusu olduğu, bir süreç halinde devam ettiği ve onları önemli ölçüde etkilediği kabul edilmektedir.[2]

Bu sürecin boyutlarının ve aşamalarının ortaya konabilmesi son derece önemli olup buda ancak bilimsel araştırmalar sayesine mümkün olabilmektedir. Literatürlerde bu konularla ilgili oldukça fazla araştırma yapılmıştır. Fakat Pervari ilçesinde kültürel hayat ile ilgili herhangi bir bilimsel çalışma yapılmamıştır. Bizde bundan dolayı Pervari ilçesinde kültürel hayatı kendimize konu edindik.

Bu araştırma Pervari ilçesini oluşturan iki merkez mahalle, ilçe merkezine bağlı 1 belde (Beğendik Beldesi),41 köy ve (38) mezra olmak üzere toplam (80) yerleşim yerinden oluşan topluluğun 2007–2008 yıllarındaki kültürel yapısını, bu yapı ile ilgili olan insan ilişkilerini ve kültürel değerlerini konu edinmektedir.

Zorlu coğrafi şartları, verimli toprakları, el sanatları vb. konularda dikkatleri üzerine çeken ve Siirt ilinin bir ilçesi olan Pervari'de toplumun dokusunu oluşturan ve yukarıdaki her alanda kendine has özellikleri olan, bütün etkenlere rağmen değişime karşı direnç gösteren kültürel dokuyu, ayrıntılı biçimde ele almak; bu araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

2. Amaç ve önem

Araştırmanın amacı, Pervari ilçesinin bütün öğeleri ile kültürel yapısını belirlemek ve kökleri çok eskilere dayanan kültürel varlıklarını tespit etmektir. Bu amacı gerçekleştirmek üzere cevaplandırılacak olan sorular şunlardır:

1- Pervari ilçesinin genel yapısını belirleyen tarihi, coğrafi, nüfus, idari, ekonomik, eğitim ve sosyal durumları nedir?

2- Sosyo- ekonomik yapıda ailenin durumu nedir ve aileler arası ilişkiler ne boyuttadır?

3- Kültürel yapının temelini oluşturan evlenme, boşanma, doğum ve ölüm adetleri ile ilgili gelenekler sistemi nasıl işlemektedir?

4- Pervari ilçesinde kültürün bir parçası olan ve dini hayatı oluşturan inançlar nelerdir?

[2] Tülay Uğuzman Er, **Beypazarı'nda Sosyal- Kültürel Yapı Ve Değişme,** Ankara:2002. s.3

5- Kökleri çok eski yıllara dayanan kültür varlıkları nelerdir?

Bu araştırmanın güneydoğu Anadolu'nun tipik bir ilçesi olan Pervari'de yaşayan ailelerin sosyal-ekonomik ve kültürel yapısını aydınlatacağı ve kültür ve kültürel yapı ile ilgili çalışmaların karşılaştırılmasında, bütünleştirilmesinde ve değerlendirilmesinde katkı sağlayabileceği umulmaktadır.

Ayrıca bu araştırma ile elde edilen ve yörede sürekliliğini korumakta olan kültürel değerlerin ülkemizin diğer yörelerinde tespit edilmiş bulunanlarda gösterdiği benzerlik ölçüsünde ve aralarında kurulan bağlantı oranında, Türk kültürünün tarihi gelişim çizgisini belirleyen önemli kod noktalarının elde edilmesine de imkân verebileceğine inanılmaktadır.

3. Hipotez ve Varsayımlar

Varsayım belirlenmeden yürütülebilen bilimsel bir araştırmaya rastlamak mümkün değildir. Çünkü varsayımlar bilimsel araştırmalarda yadsınamayacak bir öneme sahiptirler. Sadece olayların tespiti ve nitelendirilmesi bilimsel araştırmalarda yeterli değildir. Bilimde amaç tümsel izahları sağlayacak teorilere ulaşabilmektir.

Her bilimde olduğu üzere gerek toplum bilimde gerek din sosyolojisinde amaçlanan; teoriler ve genelleştirmeler sisteminin oluşturulabilmesidir. Teoriler meydana getirilirken incelenen alandaki ilişkilerle ilgili ve birbirleri ile bağlı hipotezler ortaya konur[3]. Hipotez, bir araştırmada ortaya çıkmış veya çıkacak belirli davranışlar, olgular veya olaylar hakkında yapılan varsayım niteliğindeki açıklamalardır. Hipotez, araştırmada değişkenler arasında nasıl bir ilişkinin olduğuna dair araştırmacının beklentilerini ve yargılarını ifade eder.[4] Hipotez teste tabi tutulmamış, doğrulaması veya yanlışlaşması yapılmamış geçici hükümlerdir, önermelerdir ve araştırmanın amacını, iddiasını oluşturur. Bir araştırmada iki tür hipotez bulunur. İlki, konunun geneline ait olan 'umumi hipotez', diğeri ise bütünün parçalarına ait olan 'alt hipotezlerdir.[5] Bu araştırmanın umumi hipotezi ve alt hipotezleri şöyle belirlenmiştir.

---

[3] Sülhi Dönmezer, **Toplumbilim**,(12. Basım, İstanbul: Beta Yayın,1999)s 20–21.

[4] Engin Yıldırım ve diğerleri, **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri,** 3.B., Adapazarı : Sakarya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, 2000, s.35

[5] Zeki Arslantürk, **Sosyal Bilimciler İçin Araştırma Metod ve Teknikleri,** 6.B., İstanbul: Çamlıca Yayınları, 2004, s.43-44

Umumi hipotez:

— İlçe, diğer yerleşim yerlerine olan uzaklığı, engebeli ve dağlık coğrafi yapısı nedeniyle kendine has bir kültürel yapı oluşturmuş ve bu kültürel yapı içerisinde yer alan manevi kültür öğeleri maddi kültür öğelerine nazaran modernleşme ve değişimden çok daha az etkilenmiştir.

Alt hipotezler:

— Modernizm ve değişim olgusu, bütün dünyada olduğu gibi ülkemizi ve doğal bir neticesi olarak Pervari ilçesini etkilemektedir.

— Pervari ilçesinde kültürel hayat, diğer yerleşim yerleriyle ilişki kuruldukça değişime uğrayacaktır.

— Pervarililer Modernizm ve küresel değişimin etkisine rağmen mevcut kültürünü ve geleneksel yaşantılarını koruma hususunda tutucudur.

— Modern gelişmelerin etkisi gençler üzerinde daha belirgin gözükmektedir.

— Genç kuşakta eğitim-öğretim faaliyetlerinin artması ile modernleşme yolunda bir ilerleme oluşmaktadır.

— Fertlerin içinde bulundukları sosyo-kültürel ortam dini tutum ve davranışları üzerinde etkilidir.

Varsayım, bir konuyu açıklamada yararlanılan ilkeler, araştırma öncesi oluşturulan ve doğru olarak kabul edilen düşüncelerdir. Araştırmada elde edilen sonuçların geçerliliği varsayımların doğruluğuna bağlıdır.[6] Bu araştırmanın varsayımları şunlardır:

— Çevre-mekân faktörü örf ve adetlerin belirlenmesinde etkilidir.

— Halkın modernleşme ve değişime açık olmaması örf ve adetlerin korunmasını sağlar.

[6] Orhan Türkdoğan, **Bilimsel Araştırma Metodolojisi,** 4.b, İstanbul: Timaş Yayınları, 2003, s.302

— Araştırmanın örneklemi, evreni temsil gücüne sahiptir.

— Araştırmada kullanılan metot ve teknikler, araştırma modelini gerçekleştirebilecek niteliktedir.

— Araştırmada temel alınan kaynaklar güvenilir kaynaklardır.

— Mülakata katılanların soruları samimiyetle cevaplandırdıkları düşünülmektedir.

4. Temel Kavramlar

Her sosyal araştırma bazı kavramları kendisine temel alır. Bu kavramlar konunun ve amacın daha iyi kavranmasını sağladığı gibi, bazı olguların özet açıklaması mahiyetindedirler. Verilen kavramların tanımlarının net ve anlaşılır olması kavram kargaşası yaşanmasına, yanlış anlaşılmalara engel olur. Biz de çalışmamızı ***sosyal yapı, kültürel yapı, sosyal ve kültürel değişme, aile kavramları*** üzerine temellendirdik.

A.Sosyal yapı

Sosyal yapı en genel anlamıyla "bir grup oluşturan insanların rol, statü, yetki ve sorumluluklarının yan yana ve üst üsteliğinden meydana gelen bütün"ü[7] ifade etmektedir. Sosyal sistem adı da verilen sosyal yapı "kısımları yapı itibariyle birbirine bağlı ve parçalar, unsur veya ilişkilerinin birisi üzerinde meydana gelen değişikliğin diğer parçalara yani tüm üzerinde de etki yaptığı, birbiriyle etki tepki ilişkisi içinde bulunan unsurlardan oluşmuş bir bütündür".[8] A. Kurtkan Bilgeseven'e göre de sosyal yapı "cemiyetin(hem büyük bir grup olarak, hem de tali grupları bakımından) karakteristik vasıflarını, gruplarını, grupların birbiri ile ve fertlerin grup içinde ve dışında birbirleri ile ve gruplarla olan münasebetlerini ve bu münasebetlerini nizamlayan organizasyon tiplerini ve bununla ilgili olarak çıkan grup hayatının fiziki çevre şartları ile de karşılıklı tesir ilişkilerini gösteren şekillenmelerini ifade eder".[9]

[7] Zeki Arslantürk ve Tayfun Amman, **Sosyoloji Kavramlar Kurumlar Süreçler Teoriler,** (İstanbul: M.Ü. İlahiyat Fakültesi Yayınları,1999) s.240
[8] Dönmezer,**a.g.e.**s.137-138
[9] Amiran Kurtktan Bilgeseven, **Genel Sosyoloji**, (İstanbul: 1982),s.109

Sosyal yapı dendiğinde akla öncelikle süreklilik ilkesi gelmekle beraber, sürekliliği ve düzeni temsil eden sosyal yapının temel özelliğinin, değişmelere rağmen varlığını sürdürebilmek[10] olduğu bilinmektedir.

İçinde yaşanılan toplumun belli ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve oldukça sürekli bir içeriğe sahip bulunan sosyal kurumların, birimlerin, örgütlenmelerin, toplum içinde belirli işlevleri vardır ve her bir öğe, bu işlevler aracılığı ile bir diğerine bağlıdır.[11]

"Sosyal yapıdaki kurumlar, birimler, örgütlenmeler, fonksiyonları dolayısıyla birbiriyle ilişkili, etkileşim içindedirler. Her öğe, fonksiyonu ile toplumun sürekliliğine, dengeli ve uyumlu bütünlüğüne katkıda bulunur. Dengeli ve uyumlu bir toplum, gerek sosyal yapıyı oluşturan kurumların, örgütlenmelerin, birimlerin kendi aralarında gerekse bir bütün olarak yani sosyal yapının kendisi ile kültürel yapı arasında bir uyum, bir denge olan toplumdur".[12]

B. Kültürel yapı

Sosyal ve kültürel yapı birlikte toplumu oluştururlar. Sosyal yapı toplumun bir hiyerarşik düzen içerisindeki kuruluşunu, kültür ise bu kuruluşun muhtevasını ifade eder. Aynı zamanda "sosyal yapı toplumun hayatında somut olarak görülen sosyal ilişkilerin ve sosyal teşkilatların nasıl işlediğini gösterirken, kültürel yapı toplumun hayatında değer hükümlerini, normları ve inançları kapsamaktadır".[13]Kültür; insanın tabi çevre karşısında kendi varlığını devam ettirebilmek için, çevresini idare etme ve hâkimiyeti altına alma çabası sonucunda yarattığı ikinci çevresidir.

İnsanın, tabii çevreyi ve sosyal çevreyi kendine hizmet eder duruma getirebilmesi için onu öğrenmesi gerekir. Bu anlamda kültür, insanın çevresini kendi merkezli yapabilmek için öğrendiği her şeydir. Bu husus kültürün en önemli özelliğidir. Kültür ile ilgilenenler, kültürün öğrenme ile elde edildiğini ve öğretme ile yeni nesillere aktarıldığını ittifakla kabul ederler.[14]Kültürün hiçbir unsuru doğuştan kazanılmamıştır. Her nesil kültürel mirası geçmiş

[10] Tülay Uğuzman Er, **Beypazarında Sosyal- Kültürel Yapı ve Değişme**(Ankara:Beypazarı Belediyesi Kültür Yayınları,2002,s.3
[11] Uğuzman Er, a.g.e., s.3
[12] Uğuzman Er, a.g.e., s.3
[13] Mustafa Erkal, **Sosyoloji**(İstanbul: Der Yayınları,1996),s.183
[14] Arslantürk, a.g.e.,s.225-226

nesillerden devralır. Kültürün hiçbir öğesi kalıtımsal nedenlerle elde edilmez. Kişi yaşadığı yerin kültürüne göre yetişir. "bir Avrupalı Avrupa kültürüne biyolojik olarak Avrupalı olduğu için değil, Avrupa'da doğduğu, eğitildiği ve yetiştiği için uyar".[15]

Bir önceki kuşaktan devralınan, öğrenilen ya da karşılıklı ilişki ve etkileşimler sonucu oluşturulan, toplumsal nitelikte olan, toplumu bütünleştiren, ihtiyaçları karşılayıp bireyde doyum sağlamayı amaçlayan, aynı zamanda geliştirilen ve aktarılan kültürün[16] önemli özelliklerinden bir diğeri de zaman içerisinde değişmesi ve bu değişimin kaçınılmaz olduğudur.

Kültürün hem bir bütün olarak hem de tek tek öğelerinin zaman içinde değiştiği, ortaya çıkan bu kültürel yapı değişiminin sosyal yapıya, sosyal ilişkilere ve sosyal kurumlara yansıdığı bir gerçektir.[17]

C. Sosyal Ve Kültürel Değişme

"Sosyal Değişme",geniş anlamlar içeren ve "Sosyal Yapı" ile birlikte sosyolojinin tamamını ifade eden bir kavramdır. Sosyal yapı, toplumda yeri olan bütün kurumlar ve değerler sistemini kapsayan statik bir durumu belirtirken; sosyal değişme, bu kurumlar ve değerler sisteminin gösterdiği dönüşümleri anlatan dinamik bir kavramdır.[18]

Sosyal değişme kavramının dayanağı mevcut olan sosyal yapıdır. Bundan dolayıdır ki sosyal değişmeyi anlayabilmek için, öncelikle var olan toplumsal yapıyı olabildiğince objektif ve tüm gerçekliğiyle anlamak gerekir. Her toplum, birçok iç ve dış etkenler ve dinamikler altında, sürekli bir oluş ve akış halindeki bir süreç içerisinde kendisini sunmaktadır. [19]Bu bakımdan da değişimin, insan topluluklarının en esaslı temel karakteristiğini oluşturduğunu önemle belirtmek gerekir.

Değişim hem doğal bir varlık olarak insanın hem de onun kurmuş olduğu sosyal varlık alanının temel niteliklerinden biridir.[20]Toplumsal rol ve statülerde değişmeler, gelenek ve

[15] Arslantürk, Amman a.g.e.,s.227
[16] Bozkurt Güvenç, **İnsan ve Kültür, Antropolojiye Giriş,**(Genişletilmiş 1. Baskı, Ankara: Sosyal Bilimler Derneği Yayınları,1972)s.95-108
[17] Uğuzmaner, a.g.e., s.4
[18] Arslantürk, Amman a.g.e.,s.385
[19] Ünver Günay,**Din Sosyolojisi**(Altıncı Baskı, İstanbul:İnsan Yayınları,2003)s.31
[20] Doğu Ergil, **Toplum Ve İnsan**,(2. Baskı, Ankara: Turhan Kitapevi,1994)s.215

törelerin değişmesi, insanların olaylara bakış açısındaki değişmeler, toplumun ekonomik varlığındaki değişmeler, toplumun demografik karakterindeki değişmeler, mantık ilkelerinin değişmesi, aile-akrabalık ilişkilerinin değişmesi, üretim ilişkilerinin değişmesi, toplumsal birliği sağlayan dayanışma ilkelerinin değişmesi, çocuk bakımındaki kural ve uygulamaların değişmesi vb.[21] şeklindeki boyutlarla ele alınan değişme olgusu; sosyal değişme açısından "toplumsal yapının ve onu oluşturan toplumsal ilişkiler ağının ve bu ilişkileri belirleyen toplumsal kurumların değişmesi"[22]; kültürel değişme açısından ise "başta değerler ve normlar olmak üzere kültür öğelerinde meydana gelen değişiklikleri belirtir" şeklinde tanımlanmaktadır. Bununla beraber, toplumsal değişmeyi kültürdeki değişmelerden ayırmak zor olduğundan, tüm toplumsal değişmeleri, sosyo- kültürel değişmeler olarak belirlemek gerekir.[23]

Sosyo-kültürel yapıdaki değişmeler, sistemin bütünü içindeki karşılıklı etkileşimlerin bir sonucu olarak ortaya çıkmakta ancak bu bütün, her zaman aynı olmayan bir hız ve tempoyla değişmektedir. Değişmeyi başlatıcı herhangi bir yenilik, öncelikle toplumun sosyal ve kültürel yapısında yer alan maddi ve manevi öğelerden birinde değişmeye neden olmakta, öteki öğeler değişen bu öğeye uyum sağlamaya çalışmaktadır. Ancak bunun hemen meydana gelmediği ve bazen uzun bir zaman gerektirebildiği bilinmektedir. Bu süre içinde bir kültürel boşluk ya da gecikmenin ortaya çıktığı, bunun yarattığı uyumsuzluk sonucunda çeşitli sosyal gerginliklerin belirebileceği varsayılmaktadır. Beliren bu uyumsuzluk ve gerginliklerin çözümü için yeni kültürel kurumlara ve öğelere ihtiyaç duyulmaktadır. Böyle durumlarda yabancı toplumlardan hazır çözümler alınarak yayılma yoluyla kültüre eklenebileceği gibi toplumun kendi yaratıcılığından kaynaklanan ve eski kurumlar ile yenilerin bütünleşmesini sağlayacak çözümlerin, daha gerçek ve uzun süreli olduğu kabul edilmektedir.[24]

Tanımı, özellikleri, koşulları, hızı, temposu ve oluşum süreci hakkında literatürde yer alan bilgileri aktararak açıklanmaya çalışan sosyo-kültürel değişmeler; toplumdaki bireylerin kendi temel ihtiyaçlarını karşılamak üzere oluşturdukları kurumlardan eğitim, ekonomi,

---

[21] Tuna Atalay, "**Türkiye'de Evlenmeler Ve Aile Yapısı:1935 Yılı Sonrasına Sosyo- Demoğrafik Bir Bakış"(** Yayınlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi, H.Ü. sağlık bilimleri fakültesi:1981)'den aktaran Tülay Uğuzmaner, a.g.e., s.4

[22] Mahmut Tezcan, **Eğitim Sosylojisi**,(6. Basım,Ankara:1991)'den Aktaran Tülay Uğuzmaner, a.g.e., s.4

[23] Uğuzman Er, a.g.e., s.4

[24] Wıllıam H. Ogburn, "fixity and Persistence In Society" Social Change, Blackwell,1972)'den aktaran Uğuzman Er, a.g.e., s.5

siyaset, din, boş zamanları değerlendirme ve özellikle toplum yapısının en iyi yansıdığı aile üzerinde etkisini göstermektedir.[25]

D.Aile

Aile, toplumun en küçük ve en temel yapı taşıdır. Bu yüzden toplumun temelini aile oluşturur. Toplum içerisindeki; kültüre bağlılık, örf ve adetleri uygulama düzeyi ve sosyal değişim vb. önce aile içerisinde kendisini gösterir. Bir toplumun kültürünü anlatabilmek için öncelikle o toplumdaki aile yapısını incelemek gerekir.

Bütün toplumlarda aile fert için hayat merkezidir. Ferdin içinde bulunduğu en önemli ve asli gruptur. Samimiyet, psikolojik ve sürekli ilişkiler aile kurumunun temel özellikleridir. Aile, üyeleri arasındaki ilişkilerden ve ilişkilerin yapılaşmasından doğan kurumlar olarak tanımlanabilir. Diğer bir tanımla, aile cinsler arası ilişkileri ve insan soyunun çoğalmasını kurallara bağlayan, istikrara kavuşturan ve standartlaştıran davranışlar sistemidir.[26]Aile; "nüfusu yenileme, milli kültürü tanıma, sosyal mirası nakletme, çocukları sosyalleştirme, biyolojik ve psikolojik fonksiyonun yerine getirildiği bir müessese"[27] ya da "erkeğin ve kadının çocuklarıyla oluşturdukları, iş bölümüne dayanan toplumsal ve temel birlik"[28] şeklinde de tanımlanmaktadır.

Sosyal bütünleşme, bir millete mensup olma duygusu, en yüksek ölçüde ailede örneğini bulur. Aile kişinin hem huzur bulduğu bir ortam, hem neslin devamı için meşru bir zemin ve hem de insanı dış âlemin yıpratıcılığından koruyan bir kurumdur.

Bu durum toplumlara ve tarihi gelişmeye göre çeşitlilik gösterir. Sosyoloji bunu, sebepleri ile beraber açıklar ve bir takım aile gruplarını sıralar. Bunların en genel tasnifi şöyledir:

1. Geniş Aile

2. Çekirdek Aile

---

[25] Uğuzman Er, a.g.e., s.5
[26] Aslantürk, Amman a.g.e.,s.289
[27] Mustafa Erkal, **Sosyal Müesseselerimiz Ve Sosyal Değişme**,(Ankara; Mayaş Yayınları: 11. Araştırma Dizisi:3,1984) s.96
[28] Sedat Veyis Örnek, **Etnoloji Sözlüğü**(Ankara :A.Ü. Dil Ve Tarih –Coğrafya Fakültesi Yayınları:200,1971),s.14

1. Geniş Aile: bu aile şeklinde çeşitli kuşaklar birlikte oturur, üretim, tüketim birliği vardır ve ortak mülkiyet özelliği taşır.

2. Çekirdek Aile: karı- koca ve evlenmemiş çocuklardan meydana gelen ve geniş aile sisteminin parçalanmasından oluşan bir aile tipidir. Bu, bilhassa sanayi toplumlarında ve şehir hayatında görülen aile şeklidir.[29]

Ülkemizde; toplumun en küçük birimi hatta yapı taşı olarak kabul edilen aileyi temel alarak yapılan sosyolojik ve antropolojik araştırmalar mevcut olup bu çalışmalar; hem ailenin araştırmanın yapıldığı döneme ait yapısı hem de onun toplumsal yapı içerisinde geçirdiği sosyal ve kültürel değişme aşamaları hakkında bilgi verebilecek durumdadır

Pervari üzerinde yaptığımız araştırmada gözlemlediğimize göre yörede yaygın olarak ataerkil geniş aile yapısı ile karşılaşılmaktadır. Yörede geniş aile güç, kuvvet ve birlik olarak algılanmakta, aile bireylerinin sayısal çokluğu, ailenin maddi ve manevi gücünün göstergesi olarak kabul edilmektedir.

Yörede bir kızın gelin olarak gittiği evde genellikle kocasının ana- babası, evlenmemiş kız ve erkek kardeşleri, evli erkek kardeşleri, onların eş ve çocukları, bazen büyük anne ve büyük babaları, seyrek olarak ta amcaları ile onların eş ve çocukları da yaşamakta, aynı toprağı işleyip aynı kazanca ortak olmaktadırlar.

"Otoritenin, akrabalığın, evliliğin baba-soy zincirine göre sıkı bir biçimde düzenlendiği bir toplumsal yapı"[30] içinde düşünülmesi gereken bu geniş ailelerin korunması ve dağılmaması için belirgin halde bir isteğin olduğu ve bunun için herkesin elbirliği yaptığı gözlemlerimiz arasında yer almaktadır. Pervari'de aile yapısı ve aile içi ilişkiler araştırmanın diğer aşamalarında ele alınacaktır.

5. Sınırlılıklar ve Araştırma Planı

Bu araştırmada en temel sınırlılık, insanların aile yaşantıları evlilik, boşanma vb. durumlarda kendi hayatlarını mahrem saymaları, aile içi ilişkilerinde tutum ve davranışlarını

[29] Türk Kültür Ve Hizmet Vakfı Tarafından Hazırlanmıştır, **21. Yüzyılın Eşiğinde Örf ve Adetlerimiz(Türk Töresi)**,(İstanbul; Anadolu Matbaa ,),s.18–19

[30] Uğuzman Er, **Dört Divan Kasabasının Sosyal ve Kültürel Araştırması**,(Ankara; Yücel Ofset Matbaacılık, 2000),s.54

açığa vurmak istememeleridir. Aile yapısı vb. gibi hassas bir konu ile ilgili olarak soru sormak örneklemimiz arasında zaman zaman tedirginliğe sebep olmuş ve kişiler sorduğumuz soruları yanıtsız bırakmıştır. Kişiler soruları cevaplasalar dahi isimlerinin ve fotoğraflarının çalışma içerisinde yer almaması için ikazlarda bulunmuşlardır. Onların görüşlerine saygı duyma zorunluluğumuzdan görüşmeler yaptığımız kaynak kişilerin tamamının açık kimliğini belirtmemiş bulunmaktayız.

Yine bu çalışma Şubat 2007 – Haziran 2008 tarihleri arasında Pervari ilçesi ve köylerinde yaşayan Pervarili halkın kültürel yaşamı ile sınırlıdır.

Bu araştırmada tespit etmeye çalıştığımız; Pervari halkının kültürel hayatı, araştırmada temel aldığımız kavramlar ve ifadelerle sınırlıdır.

Araştırmanın planına gelince; araştırma dokuz bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde **"**araştırmanın teorik çerçevesi" başlığı altında araştırmanın konusu, amacı, problemleri ve temel kavramları açıklanmaya çalışılmıştır. İkinci bölümde "**Pervari'nin genel durumu**" başlığı ile Pervari'nin tarihi, ekonomik, idari sosyal vb. konuları hakkında bilgi verilmiştir. 3. bölümde "**Pervari'de aile yapısı**", dördüncü bölümde "**Pervari'de evlilik ve boşanma adetleri**", beşinci bölümde "**doğum ve ölüm ile ilgili gelenekler**", altıncı bölümde **"ailede çocuğun eğitimi**", yedinci bölümde "**Pervari'de dini hayat",** sekizinci bölümde **"Pervari' de sosyal değişme**" ve dokuzuncu ve son bölümde de "**tartışma ve sonuç"** alt başlıkları ile birlikte ayrıntılı bir şekilde işlenmeye çalışılmıştır.

B) ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

1. Araştırma modeli

Araştırmada model, araştırmanın konusunu tespitten sonuçların sunulmasına kadar gerçekleştirilen faaliyetler bütünüdür.

Modern sosyoloji batı'da geliştirilmiştir, batı'nın kendi problemlerini çözmek için tedvin ettiği bir ilimdir. Ürettiği modeller de batı toplumları için geçerlidir. Zira modelin açıklama gücü, sınırlarını çizen konu ve çatısını oluşturan metotlar kadardır. Bu sebeple batı'da üretilen ve batı toplumları ile sınırları tayin edilen modellerle Türk toplumunu

açıklamak yanlıştır.[31] Türk sosyologları da kendi toplumunu anlayabilmek ve analiz edebilmek için kendi modelini oluşturmalı ve oluşturulan bu modeller doğrultusunda toplumun kültürünü yansıtmaya çalışmalıdır.

Bir araştırmanın modeli, konu tayini ile başlayan, metot ve tekniklerin belirlenmesi, verilerin toplanması, değerlendirilmesi, sonuçlandırılması sürecinde gerçekleştirilen faaliyetlerin tümüdür. Sosyal araştırmalarda araştırma modelinin sağlıklı bir şekilde seçilmesi, güvenilir yöntem ve tekniklerin kullanılması araştırmanın etkin bir şekilde gerçekleşmesini sağlar.[32]

Sosyal olayların araştırılmasında ve gözlem alanına taşınmasında iki metot kullanılabilir. Bunlardan ilki, konu ile ilgili belgelerin incelenmesi (dokümantasyon), ikincisi ise, anket ve mülakatlarla sosyal olayın doğrudan doğruya gözlenmesidir.[33]

Konusu, 'Siirt Pervari ilçesinde kültürel hayat" olarak belirlenen bu araştırma dokuz bölümden oluşmuştur. Teorik bölümde model, dokümantasyon yöntem ve teknikleri ile uygulamalı araştırmada ise model, mülakat ve dolaylı gözlem teknikleri ile oluşmuştur.

2.Evren ve Örneklem

Evren, araştırmacının çalışma alanını oluşturan, örneğini seçtiği ve edindiği sonuçları genelleştireceği gruptur. Evren çok geniş bir coğrafi alanı kapsayabileceği gibi, istenildiği kadar daraltılada bilir. Bir araştırmada iki farklı evrenden bahsetmek mümkündür. Birincisi herhangi bir kısıtlamanın olmadığı evrendir. İkincisi ise, araştırmacının belli sınırları dikkate alarak oluşturduğu evrendir.[34]

Örneklem, inceleme kapsamına alınan büyük grubun tüm özelliklerini aksettirebilecek küçük bir gruptur.[35] Örneklem oluşturmanın amacı, araştırmacıya evren hakkında genellemeler yapabileceği bilgiyi, evrenin bütününü tek tek araştırmaya gerek kalmadan

[31] Zeki Arslantürk, **Kutsalın Dönüşü Yeni Toplum Arayışları**, İstanbul: Ayışığı Kitapları,1998, s.53

[32] Türkdoğan, a.g.e., s.190

[33] Arslantürk, **Sosyal Bilimler İçin Araştırma Metot ve Teknikleri,** s.81

[34]Elif Konuk, **Zonguldak Maden İşçilerinde Dini Hayat'**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Zeki Arslantürk, İstanbul:2007, s.23

[35] Amiran Kurktan Bilgeseven, **Sosyal İlimler Metodolojisi,** İstanbul: Filiz Kitapevi, 1982, s.196

sağlamaktır. Dolayısıyla örneklem evreni temsil gücüne sahip olmalıdır.[36]

Araştırmamızın evrenini Pervari ilçesinde ve köylerinde yaşayan yerli halk oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemi, çalışma evreninden tesadüfî örneklem yolu ile seçilen 61 kişiden oluşmaktadır. Örneklemde yer alacak kişilerin seçiminde yöreyi iyi tanıyan kişilerin kılavuzluğundan yararlanılmış, ilçede faaliyet gösteren belli meslek gruplarındaki kişilerin tesadüfî olarak seçilmesi ile mülakatlar bizzat kendimiz tarafından yapılmıştır. Bunun için işyerleri ve ev ziyaretleri yapılmıştır. Ayrıca yörede bir buçuk yıldır öğretmen olarak görev yapmamızda dolaylı gözlem yapmamıza olanak sağlamıştır.

3. Veri Toplama Teknikleri

Pervari halkıyla yaptığımız bu çalışmada dokümantasyon, mülakat ve gözlem metotlarından istifade edilmiştir. Bununla ilgili olarak, Pervari'n genel yapısını, sosyal, kültürel ve iktisadi özelliklerini, kültürel hayatın insan yaşamı üzerindeki etkisini tespit etmek amacıyla konuyla ilgili olarak yazılmış eserler okunmuş ve Pervarili yerli halk ile mülakat yapılmış, halk ile iç içe bulunduğumuz zamanlarda konularla ilgili gözlemler yapılmıştır.

Çalışmanın uygulama kısmında, araştırmanın konusuna uygun olarak belirlenen hipotezleri test edebilecek sorular hazırlanarak görüşme formu oluşturulmuştur. Soru oluşturulurken daha önce aynı doğrultuda yapılmış araştırmalarda kullanılan sorulardan yararlanılmıştır.

Araştırma yöresinde 2007-2008 yıllarında yörede yaşayan ailelerin evlerine konuk olunmuş, inceleme konuları hakkında bilgi sahibi olan kişilerle sohbetler yapılmış, onların sosyal ilişkileri ve yaşamları, özel gün, toplantı ve törenlerine katılarak gözlenmeye çalışılmıştır.

Gözlemler, doğal ortamlarda sürdürülmüştür. Bir buçuk yılı aşkın bir süredir Pervari ilçesinde halk ile iç içe yaşamış olmamız gözlem konusunda oldukça avantaj sağlamıştır. Beş ay beğendik beldesinde ve on aya yakın bir sürede ilçe merkezinde yaşamış olmamız bize, hem köyde hem de ilçe merkezinde gözlem yapma olanağı sağlamıştır. Gözlem tekniği ile elde edilen verileri tamamlamak üzere tarafımızdan hazırlanan doğum, sünnet, evlenme, ölüm, vb. gibi konuları kapsayan ve yine ekler bölümünde bir örneğine yer verdiğimiz

[36] Konuk, a.g.e., s.23

görüşme formları, konu hakkında bilgi sahibi olan kaynak kişilere sohbet ortamında sorulup, cevapları kayıt edilmiştir.

4. Verilerin Yorumlanması

Araştırmanın uygulama aşaması, Pervari ilçesinde ve bazı köylerinde Şubat 2007 ve Haziran 2008 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Hazırlanan görüşme formları ile 61 kişi ile görüşülmüş bu kişilerin; 58 tanesi Pervari'nin yerlisi, 7 tanesi de Pervari'nin yerlisi olmayıp başka illerden gelen öğretmenlerden oluşmaktadır. Katılımcı kişilerden; 19'u kadın,42'si erkek, 15'i 20–30 yaş arası, 21'i 30- 40 yaş arası, 20'si 40–50 yaş arası ve 5'i 50–60 yaş arasıdır. Katılımcılar değişik meslek gruplarından olup hepsi okuma yazma bilmektedir. Katılımcıların meslek ve okuma yazma durumları ek de verilmiştir.

2. BÖLÜM

PERVARİ'NİN GENEL DURUMU

F) TARİHİ DURUM

MÖ. 550'lerde Perslerce, sonra da Makedonyalılarca işgal edilen yöre MÖ.306'da Selökid Krallığı sınırları içinde kaldı. MÖ.129'da Partlar'ın eline geçen Pervari, MS.77'de Roma İmparatorluğu'na katılmıştır. IV. ve V. Yy.larda Bizanslarla Sasaniler arasında el değiştiren yöre 700'lerde Arap etkinliğine girdi. 1243'te Moğollarca işgal edildi. 1514'te Osmanlı topraklarına katıldı.

Pervari, Osmanlı İmparatorluğu Zamanında Tanzimat'tan sonra 1852'de Siirt Sancağı'nın Eruh Kazasına bağlı bir nahiye olarak mülki taksimatta yer almıştır.[37] Cumhuriyetten önce 1871 yılında kaza durumuna getirildiği [38]belirtilmiştir.

Şemsettin Sami 1890'ların Pervari'sini şöyle anlatır: Bitlis Vilayeti Siirt sancağına bağlı bir kaza olan Pervari'nin Dastüğüm, Zırha ve Dergül adlı 3 nahiyesi ve 60 köyü vardır.[39]

G) COĞRAFİ DURUM

Pervari ilçesi, Botan çayı üzerinde ve Herakol dağının kuzey eteklerinde kurulmuş eski bir kasabadır. Siirt'in 100 kilometre doğusunda bulunan Pervari'nin denizden yüksekliği 1000 metredir[40]. Pervari Siirt ili'nin kuzey-doğusuna düşer. İlçenin doğusunda Hakkâri ve Van illeri, batısında Şirvan ve Eruh ilçeleri, kuzeyinde Van ili ve güneyinde Şırnak ili bulunur. İlçenin yüzölçümü 1.305 km'dir. İlçe merkezi il merkezine 91 km'lik yolla bağlıdır.[41] Ancak ilçeye diğer bir ulaşım yolu olarak bilinen; 75 km'lik Şirvan Pervari yolu, yaz yolu vasfındadır.

İlin dağlık arazi oranı en yüksek ilçesi Pervari'dir. Yüzölçümünün 1.299.000 dekarı (%99,5) dağlık, 2.000 dekarı yayla, 1.500 dekarı ova ve 2.000 dekarı dalgalı arazidir.

---

[37] **Siirtte Tespiti Ve Tescili Yapılmayan Kültür Varlıkları**, (Siirt:Siirt Valiliği Yayınları,2003), s.80
[38] Cumhur Kılıççıoğlu, **Her Yönüyle Siirt**,(Ankara:1992),s.59
[39] Cumhur Kılıççıoğlu,a.g.e.,s.59
[40] Cumhur Kılıççıoğlu, **Tarihi Ve Turistik Değerleri İle Siirt**, İstanbul: Yenilik Basımevi, 1966, S.25
[41] **Yurt Ansiklopedisi** Türkiye, İl İl Dünü, Bugünü Yarını, Cilt: 9 İstanbul: Anadolu yayıncılık; 1982–1983, S.6717

İlçenin başlıca dağları: doğuda Siirt-Hakkâri sınırında Körkandil Dağları(2821 m.). Güneyde Pervari – Şırnak sınırında Yazlıca Dağı(Harakul D.2943 m.), merkez bucağına bağlı yaprak tepe köyünün 7 km kuzeydoğusunda Katı Dağı(Katu D.), 14 km. kuzey batısında Daz Tepe(Keleantanos T.), 3 Km güney batısında Dolu Dağı(Çesalı D.), ilçenin batısında yeniaydın köyünün 10 km. güney doğusunda Kar Tepe (Kalevine t. 2812 m.), dört km güneybatısında Çelebi Dağı (Çelibeşan D. 2070 m.), sekiz km. batısında Uzunca Dağ (Girikustuna D. 1859 m.) ve Çukur Köyü'nün 2 km güneyindeki Belen Dağı(Şerfi Dağı)'dır. Yayla olarak Çemikari ve Çeman yaylaları sayılabilir.

İlçenin Belenoluk ve Şeyh Cerrah adlarında iki ılıcası ve Tuzcular(Serhal) köyünde bir tuzlası vardır.

İlçenin başlıca suyu Botan çayı olup, Güleşler köyü yakınında Çatak ve Bahçe Saray(Müküs) derelerinin birleşmesinden meydana gelmiştir. Bu çaya karışan başlıca kollardan biri Kilis Suyudur. Derin vadilerden hızla akan Botan Çayı'ndan tarımda yararlanmak mümkün değildir.

İlçede yayla iklimi hâkimdir. Bu yüzden yazın şiddetli sıcaklar olmaz. Yıllık ortalama yağış 650 mm. civarındadır. En fazla ısı 38 dereceyi ve en az ısı -17 dereceyi bulur. Ortalama ısı 11,2 derecedir. Hâkim rüzgârlar güney ve batıdan eser.

Pervari ilçesi bitki örtüsü bakımından zengindir. Bu arada meşe ormanları 283.700 dekarlık bir yer kaplar.[42]

H) NÜFUS DURUMU[43]

2007 yılında yapılan adrese dayalı nüfus sayımında Pervari ilçesinin toplam nüfusu 32.642'dir. Nüfus yoğunluğu ise 19.76 kişi/km'dir.

İlçe merkezi ile bağlı bulunan köylerin 2000 ve 2007 yılları nüfus sayımına göre, nüfusun idari birimlere göre dağılımı TABLO 1 de 1927 nüfus sayımından 2007 nüfusuna kadar ki artış yüzdesi ile nüfus miktarları TABLO 2 de belirtilmektedir.

[42] **Siirt İl Yıllığı**,(Siirt:1967),s.154

[43] Bu bölüm Pervari Kaymakamlığı Tarafından 2007 ve 2008 Yıllarında hazırlanan brifing dosyasından yararlanılarak hazırlanmıştır.

TABLO 1

2000 VE 2007 NÜFUS SAYIMINA GÖRE İLÇE NÜFUSUNUN KÖYLERE VE MEZRALARA GÖRE DAĞILIMI

S.NO	KÖYÜN ADI	İLÇEYE UZAKLIĞI(KM)	KÖYÜN NÜFUSU	
			2000 YILI	2007 YILI
	İLÇE MERKEZİ	0	5737	6607
01	AŞAĞIBALCILAR	6	123	133
02	AYVALIBAĞ	18	604	710
03	BEĞENDİK BELD.	25	2249	3498
04	SAKUT MZ.	32	131	131
05	SÖKMEN MZ.	33	180	180
06	BELENOLUK	36	910	912
07	BENT	39	423	453
08	ÇAT	23	319	357
09	ÇAVUŞLU	110	412	504
10	ÇOBANÖREN	11	428	426
11	ÇUKUR	21	209	240
12	DOĞAN	57	1969	1904
13	DOĞANCA	61	170	129
14	DOLUSALKIM	120	654	684
15	NURS MZ.	130	105	105
16	DÜĞÜNCÜLER	42	416	1215
17	AŞAĞI KARAMIK MZ.	BOŞ	…	…
18	BANİYE MZ.	BOŞ	….	…
19	CEMİKAN	15	75	75
20	HACIYUSUF MZ.	BOŞ	…	…
21	GÜZELBAĞ MZ.	46	150	150
22	İLISU MZ.	BOŞ	…	…
23	İNCELER MZ.	BOŞ	…	…
24	KARADAYI MZ.	BOŞ	…	…
25	YUKARI KARAMIK MZ.	BOŞ	…	…
26	ORMANCIK MZ.	42	60	60
27	EKİNDÜZÜ	22	125	334
28	YUKARI EKİNDÜZÜ MZ.	25	154	154
29	ERKENT	BOŞ	…	
30	SIĞIRLI MZ.	64	…	180
31	ÖĞÜTLÜ MZ.	BOŞ	…	…
32	GÖKBUDAK	16	1066	1356
33	GÖKÇEKORU	25	BOŞ	…
34	GÖL MZ.	15	608	1211
35	GÖKBEL MZ.	20	92	92
36	KUBİK MZ.	10	345	345
37	GÖLGELİ	12	284	319
38	GÜLEÇLER	6	1102	1164
39	GÜMÜŞÖREN	35	727	659

40	SARIÇİCEK MZ.	38	30	30
41	ULUPINAR MZ.	40	20	20
42	KARASUNGUR	49	520	669
43	KOVANAĞZI	73	…	…
44	KOCAÇAVUŞ	5	263	294
45	KESKİN	33	311	323
46	KIŞLACIK	46	320	232
47	KÖPRÜÇAY	46	438	491
48	MEDRESE	38	…	…
49	BOZCA MZ.	49	38	38
50	KIRGEÇİT	BOŞ	…	…
51	SİVRİCEK	BOŞ	…	…
52	NARSUYU	9	366	410
53	OKÇULAR	70	1002	652
54	ORMANDALI	9	515	566
55	PALAMUTLU	48	650	1535
56	UMURLU(KİLİS MZ)	37	696	696
57	KESERUK MZ.	46	22	22
58	YAZICIK MZ.	48	…	…
59	TOSUNTARLA	52	162	96
60	ÖRGÜTÜLÜ MZ.	BOŞ	…	…
61	SARIDAM	18	134	560
62	KARŞIKAYA MZ.	31	244	244
63	GÖZLÜKUYU MZ.	26	69	69
64	BERKEVİR MZ.	30	52	52
65	SARIYAPRAK	69	96	160
66	SÖĞÜTÖNÜ	29	501	524
67	TAŞDİBEK	28	599	652
68	ARICAK MZ.	BOŞ	…	…
69	ÇINGIRAK MZ.	BOŞ	….	…
70	TUZCULAR	30	237	469
71	ÜÇOYUK	21	84	127
72	YANIKSES	69	…	…
73	YAPRAKTEPE	48	809	666
74	YENİAYDIN	32	505	657
75	KARABAYIR MZ.	35	120	120
76	KOZÖREN MZ.	Boş	…	…
77	DEVECİ MZ.	Boş	…	…
78	İĞNELİ MZ.	22	…	…
79	YUKARIBALCILAR	7	670	646
80	SERİTÜYÜK MZ.	Boş	…	…
	TOPLAM		28.837	32.642

İlçenin 2007 nüfus sayımına göre merkez nüfusu 6.607, köylerin nüfusu 26.035 olup, nüfusun % 75,5'i köylerde % 24,5'i ilçe merkezinde yaşamaktadır.

32.642 olan toplam nüfusun % 80'i hayvancılık ve ziraatla uğraşmakta olup, geriye kalanı ise mevsimlik işçi ve işsizler ile öğrenci ve kamu görevlileridir. İlçede 1561 adet korucu vardır.

İlköğretimde okullaşma oranı%90 orta öğretimde okullaşma oranı %66'dır.
Okuma yazma bilmeyen nüfusun % 80'i kadın , % 20'si erkek nüfustur.

Pervari ilçesinde % 92'si Kürtçe, % 7,5'i Türkçe, % 0,5 Arapça konuşan toplam nüfusun %51'i erkek % 49'u ise kadındır.

Terör eylemleri, ekonomik ve sosyal yetersizlik; köylerden şehirlere göçe sebep olmakta, göç eden vatandaşlar sürekli ikamet etmek üzere Adana, Mersin, Manisa, Denizli, Bursa, Aydın, İstanbul ve Siirt il'leri ile Pervari ilçe merkezine göç etmişlerdir.

Ayrıca ilçe ekonomik bakımdan kendi kendine yeterli olmadığından, yaz-kış nüfusu değişmektedir. Yaz aylarında çalışmak üzere yetişkin erkekler bölge dışına gitmekte, kış aylarında ise ilçe merkezi ve köylere geri dönmektedirler.

İlçe merkezi ile bağlı bulunan köylerin 1927 nüfus sayımından bugüne kadar ki artış yüzdesi ile nüfus miktarları tablo (2) gösterilmiştir.

TABLO 2

İLÇE MERKEZİ VE KÖYLERİN 1927 YILINDAN 2007 YILINA KADARKİ ARTIŞ MİKTARLARI

SAYIM YILI	İLÇENİN NÜFUSU	MERKEZ NÜFUSU
1965	17,067	2,778
1970	19,912	3,910
1975	22,894	4,126

1980	**26,045**	**4,800**
1985	**29,205**	**5,010**
1990	**26,871**	**5,178**
1997	**28,414**	**7,126**
2000	**28.834**	**5,507**
2007	**32.642**	**6.607**

Tablo 2 de görüldüğü gibi ilçe nüfusunda çok fala olmamakla beraber sürekli bir artış görülmektedir.

İ) İDARİ DURUM

Pervari ilçesi ilçe merkezine bağlı 1 belde (Beğendik Beldesi),41 köy ve (38) mezra olmak üzere toplam (80) yerleşim biriminden oluşmaktadır. Bu yerleşim birimlerinden 5 köy boş, 36 köy dolu, (18) mezra boş, (20) mezra ise doludur.

TABLO 3

PERVARİ İLÇESİNE BAĞLI BOŞ KÖYLERE AİT

İSİM LİSTESİ

KÖYÜN ADI	**İLÇEYE UZAKLIĞI**	**SON DURUMU**
KOVANAĞZI	**73**	**BOŞ**
ERKENT	**64**	**BOŞ**
GÖKÇEKORU	**25**	**BOŞ**
MEDRESE	**38**	**BOŞ**
YANIKSES	**69**	**BOŞ**

E) EKONOMİK DURUM

İlçenin 2007 nüfus sayımına göre merkez nüfusu 6.607, köylerin nüfusu 26.035 olup, nüfusun % 75,5'i köylerde % 24,5'i ilçe merkezinde yaşamaktadır. Bu verilere batığımızda da halkın geçim kaynağının büyük bir kısmını hayvancılık ve tarım olduğunu görebilmekteyiz.

Pervari ilçesinde halkın geçim kaynağı önemli ölçüde tarım ve hayvancılık olup, bunun yanında Siirt fıstıkçılığı ve bal üretimi de önemli geçim kaynağı haline gelmiştir. Hayvancılık alanında ise küçükbaş hayvancılık yaygındır. Kaymakamlıkça halkın ekonomik düzeyinin artırılması için seracılık, arıcılık ve koyunculuk projeleri geliştirilerek halkın bu konuda bilgilendirilmesi sağlanmıştır.

8. Mesleki dağılım

İlçede genel olarak iş ve çalışma hayatının büyük bir kısmını tarımsal ve hayvancılık faaliyeti oluşturmaktadır. Ayrıca çok sayıda vatandaş büyük kentlerde çalışmaktadır. İlçe merkezinde ise az sayıda iş yeri bulunmaktadır. Bunlar küçük çaplı girişimlerdir. Hayatın temel ihtiyaçlarını karşılamak için gerekli olan küçük esnaflar mevcuttur. Bunların çoğunluğunu küçük market ve bakkallar oluşturmaktadır. Birkaç tane de hazır giyim dükkânı bulunmaktadır. En ilgi çekici nokta bir dükkâna girdiğinizde giyimden yiyeceğe, Zücaciye'den ev tekstiline her türlü ürünün bulunuyor olmasıdır. Bayanlara hitap eden bu tür dükkânlar daha çok mahalle aralarında bulunmaktadır. Kadınlar çarşıda dolaşmadıkları için bu tarz dükkânlar onların hayatını kolaylaştırmaktadır.

Pervari ilçesinin vergi dairesine kayıtlı olan 272 mükellef çeşitli ticari alanlarda faaliyet göstermektedir. Bu meslek dağılımları TABLO 4 de belirtilmiştir.

TABLO 4

15.12.2007 TARİHİ İTİBARİYLE PERVARİ İLÇESİNDE FAALİYET GÖSTEREN TİCARET VE MESLEK ERBABININ DÖKÜMÜ

SIRA NO	*DÜKKÂN ADI*	*SAYISI*		*SIRA NO*	*DÜKKÂN ADI*	*SAYISI*	
1	BAKKALLAR	63		7	FOTOĞRAFÇILAR	1	
2	ÇAYHANE VE KAHVAHANELER	19		8	LOKANTACILAR	4	
3	BERBERLER	3		9	KIRTASİYECİLER	2	
4	NAKLİYECİLER	15		10	ELEKTİRİKÇİ VE ELEKTRONİKÇİLER	4	
5	KONFEKSİYON VE TUHAFİYECİLER	11		11	ZÜCCACİYELER	9	
6	DEMİRCİLER	1		12	SİMSARLAR	1	

13	NALBURİYECİLER	3		31	MARKET	4
14	TERZİLER	6		32	KAYNAKÇI	2
15	MARANGOZLAR	2		33	MÜTEAHİT	2
16	FIRINCILAR	3		34	KURUMLAR VERGİSİ	1
17	TÜP BAYİİ	3		35	KUYUMCU	1
18	AKARYAKIT İSTASYONLARI	2		36	BÜFE İŞLETMECİSİ	1
19	KASAPLAR	3		37	TUZ ÜRETİM VE SATICISI	1
20	ECZANELER	3		38	İNŞAAT MALZEMESİ SATICISI	2
21	AYAKKABICILAR	2		39	GMSİ	5
22	TAMİRCİLER	3		40	ŞİRKET	3
23	PASTAHANELER	3		41	KOOPARATİF	5
24	DEĞİRMENCİLER	2		42	TELEKOM BAYİİ	1
25	MİNİBÜS İŞLETMECİSİ	69		43	HAYVAN ALIM SATIMI	1
26	CAMCI	2		44	TOPTAN GIDA	1
27	ESKİCİ	1		TOPLAM		275
28	OYUNCAKÇI	1				
29	NOTER	1				
30	MANAV	3				

9. Arazi Yapısı

İlçe oldukça dağlık olmakla birlikte çeşitli yükseltilerde ova ve platolara da rastlanmaktadır. İlçe merkezinin denizden yüksekliği 1380 metredir, ancak ilçenin rakımı kuzeyinde yer alan Botan Vadisi'nde 600 metreye kadar düşmektedir. Dik yamaçlarla çevrili olan Botan Vadisi'nde yükseklikler ani farklılıklar oluşturmaktadır.

Pervari ilçesinde Genellikle yazlar sıcak ve kurak, kışları soğuk ve kar yağışlıdır. Botan Vadisi'nin özel bir iklimi vardır. Bu iklimin meydana getirdiği bitki örtüsü ise şu şekildedir: Üst Florayayı; Meşe Türleri, Titrek Kavak, Menengiç (Bıttım), Ardıç, Alıç, Ahlat, Ceviz v.s. Alt Florayayı ise Geven, Yonca, Yabani Gül, Böğürtlen, Kenger, Kekik, Sığır Kuyruğu, Sakız, Ilgın, Sütleğen, Çayırotu v.s. teşkil eder.[44]

[44] http://www.siirtkulturturizm.gov.tr/BelgeGoster

10. Başlıca Tarımsal Faaliyetler

Pervari ilçesinin ekonomisini büyük oranda tarımsal faaliyetler oluşturmaktadır. Bunun için tarımsal faaliyetlere özel ilgi gösterilmekte ve yeni ürünler yetiştirilmesi için çalışmalar yapılmaktadır. Bunların başında kaymakamlığın da katkılarıyla kültür mantarı üreticiliği gelmektedir. Siirt fıstığı ve nar yetiştiriciliği içinde yeni yeni fidanlar dikilmektedir.

İlçe arazisinin % 50'si dağlık, % 15 'i yayla, %25'i alan, %10'si dalgalı arazi türündedir. Toplam ziraat alanı 20.000 hektar üretim yapılan arazi 14.574 hektar nadasa bırakılan ve marjinal arazi 5.426 hektardır. Tarımsal faaliyetler çerçevesinde buğday, arpa gibi hububat ürünleri, baklagiller, yem bitkisi ve sebzenin yanı sıra meyve olarak da üzüm, nar, şeftali, kayısı, ceviz gibi ürünlerde yetiştirilmektedir. Yörede yetiştirilen ürünler ve bu ürünlerin yıllık üretimi TABLO 5 de belirtilmiştir.

TABLO 5

PERVARİ İLÇESİNDE YETİŞEN ÜRÜNLER VE BU ÜRÜNLERİN YILLIK ÜRETİM DAĞILIMLARI

ÜRÜN	EKİLEN ALAN (DEKAR)	ÜRETİM (TON)
SEBZE		
DOMATES	**202**	**3**
PATLICAN	**100**	**1,5**
BİBER	**80**	**1**
KURU SOĞAN	**100**	**1,2**
SALATALIK	**700**	**8,5**
KABAK	**20**	**0,5**
HUBUBAT		
BUĞDAY	**23.690**	**3.753**
ARPA	**278**	**60,96**

BAKLAGİLLER		
NOHUT	**64**	**9,6**
KURU FASULYE	**45**	**7**
MERCİMEK	**25**	**5**
YEM BİTKİLERİ		
FİĞ	**110.127**	**9.212**
KORUNCA	**3.107**	**155**
YONCA	**3.476**	**695**
MÜRDÜMÜK	**40**	**6**
DİĞER	**110**	**22**

Pervari kaymakamlığı ilçe ekonomisini geliştirmek için bir takım çalışmalara öncülük etmiştir. 2006 yılında Avrupa birliği ile işbirliği çerçevesinde kültür mantarı yetiştiriciliği yapılmaya başlanmıştır. Bazı meyvelerde köylüye fidan dağıtılmış ve bu fidanların nasıl dikilip yetiştirileceği hakkında çiftiler bilgilendirilmiştir. Tablo 6 de hangi meyveden ne kadar fidan dikildiği ve bu meyvelerin yıllık üretim dağılımları verilmiştir.

TABLO 6

PERVARİ İLÇESİNDE DİKİLEN FİDANLAR VE BU FİDANLARDAN ALINAN YILLIK ÜRETİM DAĞILIMI

MEYVE	DİKİLEN FİDAN SAYISI (ADET)	TOPLAM AĞAÇ SAYISI	MEYVE VEREN YAŞTA (ADET)	ÜRETİM (TON)
SİİRT FISTIĞI	20.000	250.000	110.000	440
ÜZÜM	16000	1.069	1.069	3.200

		DEKAR	DEKAR	
NAR	1000	20000	9000	270
ŞEFTALİ	500	3870	3370	35
KAYISI	500	3870	3370	25
CEVİZ	15.650	20650	5500	90
DUT	-	1500	1000	5

11. Hayvancılık

Yörede hayvancılık ta başlı başına bir geçim kaynağı olarak görülmektedir. Aileler diğer ekonomik faaliyetlerin yanı sıra hayvancılıkla da meşgul olmakta ve geçimleri için kazanç sağlamaktadırlar.

Pervari'de küçükbaş hayvancılık ağırlık göstermektedir.2008 yılı kaymakamlık brifingine dayanarak ilçede hayvan dağılımı TABLO 7 de belirtilmiştir.

TABLO 7

PERVARİ İLÇESİNDE HAYVANCILIK POTANSİYELİ

1.BÜYÜK BAŞ HAYVAN SAYISI	5.445
KÜLTÜR IRKI SÜT SIĞIRI SAYISI	1408
MELEZ IRKI SÜT SIĞIRI SAYISI	257
YERLİ IRKI SÜT SIĞIRI SAYISI	3.780
2.KÜÇÜK BAŞ HAYVAN SAYISI	84.383
KOYUN SAYISI	39.370
KIL KEÇİSİ SAYISI	45.013
3.KÜMES HAYVANLARI SAYISI	2.650
YUMURTA TAVUĞU SAYISI	2.000
HİNDİ SAYISI	500
KAZ SAYISI	150
4. TEK TIRNAKLI HAYVANSAYISI	2.010
AT SAYISI	80
KATIR SAYISI	980
EŞEK SAYISI	950
5. ÜRETİLEN ET MİKTARI (KG/YIL)	564.000

6. ÜRETİLEN SÜT MİKTARI (KG/YIL)	**25.500**
7. ÜRETİLEN PEYNİR MİKTARI (KG/YIL)	**675**

12. Avcılık- Arıcılık

Arıcılık son yıllarda Pervari ilçesinin önemli geçim kaynakları arasında yer almaktadır. Bölgede oldukça fazla çiçek çeşidi (merakımızdan dolayı beğendik beldesinden Pervari ilçe merkezine doğru yaptığımız bir minibüs yolculuğunda sadece 27 çeşit çiçek gözlemledik. Eğer bilimsel bir araştırma yapılırsa bu çiçek türlerinin çok daha fazla olduğu gözlemlenecektir diye düşünüyoruz.) olduğu için burada yetiştirilen bal da çok değerlidir. Pervari balı Türkiye çapında değer kazanmış önemli ballardan bir tanesidir. Kaymakamlık arıcılığı geliştirmek için halkı bilgilendirmektedir. Arıcılık eski ve yeni usullerle yapılmaktadır. Pervari ilçesinden köylere doğru yolculuk yaparken modern ve klasik usul[45]arı kovanlarını çokça görmek mümkündür.

Pervari balı doğanın saf özlerini barındıran şifa kaynağıdır. Günümüzde katkı maddelerinin karışmadığı nadir besinlerdendir. Bu hasleti onu haklı bir üne kavuşturmuştur. Gerek rengi gerekse kokusu ve tadıyla ülkemizde Anzer balından sonra aranılan bir baldır. Pervari'nin zengin florasından beslenen arılar doğal olarak örülmüş sepetlere nakşederler balı. Pervari balının Osmanlı mutfağında da kullanıldığı bilinmektedir.

Pervari balı 2003 yılında Türk patent enstitüsü tarafından tescil edilmiştir.[46]

Pervari ilçesinde arı sayısı ve bal üretimi üretim şekeline göre TABLO 8 de verilmiştir.

TABLO 8

PERVARİ İLÇESİNDE ARICILIK POTANSİYELİ

ARI MEVCUDU (KOVAN)	**11.455**
ESKİ USUL	**4.403**
YENİ USUL	**7.052**

[45] Klasik usul kovanlar ve yapımı için bkz. Ek.E

[46] Siirt Valiliği Yayınları (Yayın Yönetmeni Hıfzullah Eryeşil),**Beyaz Kent Siirt**.(Ankara; Saner Basım Sanayi,2007)

ÜRETİLEN BAL MİKTARI (TON/YIL)	**103**

13. Yaylacılık

Bir yerleşim yeri ve ekonomik faaliyet alanı olarak ele alındığında, farklı birimlerde yaşayan, çeşitli sosyo- ekonomik yapıda grupların yılın belli bir döneminde çıktıkları ve orada beşeri ve ekonomik faaliyetlere bulundukları alan olarak tanımlanan yayla[47] çok defa köyün müşterek malıdır.[48] Köylerden ayrı yerlerde, hatta bazen oldukça uzak yerlere kurulmuş olmalarına rağmen "sosyo- ekonomik bağlarla tamamen köye bağlı bir mahal veya köyün esas geçim sahasına ekli ikinci bir bölümü"dür.[49]

"Yaz mevsiminde ve sıcak aylarda insan ve hayvanların yaylaya gitmelerini; orada bir süre kalmalarını ve ekonomik faaliyette bulunmalarını kapsayan yaylacılık"[50] olayında hayvancılık yaparak kazanç sağlamak yanında "yöre insanı için yaylaya çıkmak bir tutku, bir özlem, bir eğlence aracıdır da".[51]

Pervari ilçesi köylerinde yaylaya çıkma âdeti, ekonomik faaliyetlerin bir uzantısı olarak kabul edilmektedir. Yaylaya çıkışın amacı yörede yaşayanlar tarafından "köy çevresinde etkili bulunan tarla tarımı alanının korunması" ve "sayısı oldukça fazla olan hayvanlara yazlık ot ve kışlık yem sağlamak" olarak açıklanmaktadır. Köy içlerinde bulunan meraların ilkbaharın ilk günlerinde kolaylıkla tükenebilmesi, tümüyle ekili bulunan tarlalardan hayvanları uzak tutabilmenin güçlüğü, insanların gerek kışlık odun, gerekse peynir, yoğurt, yağ, keşk(ayranın kurutulmuş hali görünümü sabun şeklindedir Pervarililer bunu Palidev adlı yemeğin yapımında kullanırlar) gibi ihtiyaçlarının hazırlanması gerekliliği, yaylada yaşamanın daha ucuza mal olması, kışlık evlere göre daha az eşyası olan evlerde işinde az olması, hayvanlara daha iyi bakım şartlarının bulunması vb. nedenler, yaylaya çıkmayı yörede neredeyse şart koşar.

[47] Mecdi Emiroğlu, **Bolu'da Yaylalar Ve Yaylacılık,** Ankara: 1977, s.9.
[48] Necdet Tunçdilek, "Türkiye'de Yaylalar Ve Yaylacılık Ve Bektaş Yaylası", **İ.Ü Coğrafya Enstitüsü Dergisi**. Cilt:7(1964), s.16
[49] Aynı
[50] Emiroğlu, a.g.e., s.19
[51] Uğuzman Er, a.g.e., s.37

Pervari ilçesinde yaylaya, mayıs ayı ortalarında başlamak üzere haziran ayı(bazı aileler okulların kapanmasını bekler) sonuna kadar köy- köy, mahalle mahalle, toplu bir biçimde[52] bazen de köy korucuları eşliğinde[53] çıkılır.

Kadınlar yaylaya götürülecek olan yatak, yorgan, kap kaçak, giyim-kuşam vb. Eşyaları hazırlayıp denk haline getirirler. Göç tarihinden birkaç gün öncede yaylada lazım olacak olan erzaklar alınır ve hazırlanır.

Pervari ilçesinde yaylaya çıkma âdetinde terör vb. nedenlerden dolayı eskiye nazaran büyük bir azalma görülmüştür. Fakat her şeye rağmen bu geleneği sürdüren ve yaşatmaya çalışan oldukça fazla ailenin olduğu görülmektedir.

Göç günü sabah erken bir saatte kalkılır, yaylaya götürülecek olan eşyalar at ve eşeklere yüklenir ve yola çıkılır. Kimi at ve eşek üzerinde kimi de yaya olarak şen şakrak neşe içinde yolculuğu tamamlarlar.

Yaylada yukarıda belirttiğimiz faaliyetlerin yanı sıra geceleri genç erkekler bir ateş yakıp etrafında toplanarak eğlenirler. Kadınlarda kendi aralarında toplanıp sohbet ederler.

Hasat zamanı geldiğinde genellikle ağustos ayı sonu ya da eylül başında halk yine mahalle mahalle, köy- köy kışlıklarına dönerler.

14. Pazar

Pervari ilçesinde pazarcılığı önemli geçim kaynakları arasında saymamız çok zor. Pazaryeri her ayın 15'inde kurulur bütün memurlar ve korucular maaşlarını almış olurlar. Kurulan bu Pazar da çok büyük çaplı olmaz birkaç çeşit sebze meyve, halı ve benzerinden oluşan ev eşyalarından oluşur.[54]

Ayın 15'ine kurulan pazarın dışında köylüler yaz aylarında, sebze ve meyveleri yetiştiğinde kendi mahsullerini ilçeye getirip satarlar. Genelliklede ilçe merkezinde bir meydan vardır ve o meydandaki çınar ağacının altında toplanırlar. Meyve ve sebzelerin yetiştiği aylarda köylüleri her gün o yerde görmek mümkündür. Fakat onların sattığı ürünlere

[52] Bkz., F:13
[53] Bkz. F:14
[54] Bkz., F:18, F:19

yetişebilmek için sabah erken saatlerde kalkmak gerekir. Sabah ezanıyla birlikte köylüler ilçede olurlar. İlçedeki, halk içinde gün çok erken başlar ve alışverişlerini daha birçok memur yatağından kalkmadan bitirmiş olurlar. Buradaki halkın en önemli özelliklerinden biride zaten güne çok erken başlıyor olmalarıdır.

F) GÜNLÜK YAŞAM

Pervari ilçesinde, eskiden olduğu gibi günümüzde de aile büyükleri özellikle kadınlar az uyur ve erken kalkarlar. Erken kalkılmasının sebebi etrafı toparlamak, evin önüne kadar her yeri süpürmek, temizlemek olup aile bireylerini günlük yaşantıları için hazırlamaktır. Pervari'de her kadın(memur eşlerini bu guruba koymamız çok da mümkün değil) sabah ezanı okunmadan kalkar, namazını kılar daha sonra çorbasını ocağa koyar. Bu arada tandır etmeğini sulamayı da ihmal etmez. Eğer kahvaltı yapılacaksa çörek, bal, pekmez, peynir(özellikle otlu peynir) gibi değişik yiyeceklerden oluşan kahvaltı hazırlanır.

Daha sonra aile reis'i kahveye gider ya da tarlasını sürmeye veya dükkânına gider. Çünkü Pervarili esnaf, sabah erken dükkâna bereket yağdığına inanır. Kadınlar da kahvaltıdan sonra günlük işlerine devam ederler. Günlük işlerden sonra Pervarili bir kadının en önemli uğraşı, aile bütçesine katkı amaçlı örgü yapmaktır. Örgü işleri daha çok komşu gezmelerle yapılır. Komşu gezmeleri ise, ya sabahtan öğleye kadar yapılır ya da öğleden akşama kadar ikişer kapı olarak yapılır.

Genellikle Namaz vakitlerinden önce yenilecek olan yemekler ısıtılır öğle ve akşam namazı öncesi eve dönen beyin önüne konur.(memur evleri için bu durum çok geçerli değildir onların hayatı mesai saatlerine odaklıdır.) Bunun için de kadın namaz vaktinden daha önce eve dönmüş olur. Yemekleri de önceden hazırlar. Yemekten sonra hemen hemen her evde çay demlenir ve içilir. Daha eskiden aile reisinin ev içinde sigarayı sarması da anlatılmaktadır[55]. Akşam namazından sonra başlayan ev ziyaretleri, yatsı ezani öncesinde sona erer. Yatsı namazı sonrası ilçede uykunun başlangıç zamanıdır.

Yörede aile günlük yaşamı içinde her şeyi ile bir bütündür. Ailede söz geçerliliği sırasıyla (geniş aile biçiminde); dede, nine, baba, anneye göre sıralanmıştır. Annelerin

[55] Saim Uğur Gülmez, **Tavas Halk Kültürü Dağarcığı,** Tavas Köy ve Beldelere Hizmet Götürme Birliği Yayını, Denizli 2002, s. 32.

sözleri genellikle kız çocukları için geçerlidir. Erkek çocuklar daha çok babayla birlikte olurlar ve baba mesleği öğrenmekle meşguldürler. Pervarilinin günlük yaşamı içinde iş bölümü kendiliğinden oluşmuştur ve herkes kendi işinin bilinci içerisinde günlük yaşamına devam etmektedir. Bu bilinç ve düzen, aile içinde ve günlük yaşamında huzur ve sevgi nedenidir.[56]

1- Beslenme Kültürü

Sosyal hayatın odak noktasında, her türlü faaliyeti en önemli vazgeçilmezi yemeklerdir. Yemekler her işin merkezindedir. Doğumlar, sünnet düğünleri, bayramlar, düğünler, adaklar, ölümler vb. hadiseler genellikle, yemekle bir arada gerçekleşir[57]. Orta Asya'dan Anadolu'ya uzanan Türk tarihinde hayvancılığın önemli bir yeri vardır. Dolayısıyla mutfak kültüründe et, süt, yoğurt ve peynir gibi yiyeceklerin katkısı oldukça yoğundur. Anadolu'da yerleşik hayata geçilmesiyle tarımsal faaliyetler önem kazanmış, bu değişiklikte halk mutfağını etkilemiştir. Nohut başta olmak üzere bakliyat türleri, sebzeler ve benzeri tarımsal ürünler ön plana gelmiştir[58].

Pervari ilçesinde daha öncede belirttiğimiz gibi hayat çok erken başlar ve kadınlar sabah namazından sonra bir daha yatmazlar. Dolayısıyla kahvaltıda çok erken saatlerde yapılır. Kahvaltı çok erken saatte yapıldığı için; özellikle tatil günlerinde çoğu memur daha kahvaltısını yaparken Pervari halkı öğlen yemeğini yiyor olur.

Yörede yemek malzemesi olarak kış mevsiminde kuru baklagiller; nohut, kuru fasulye pirinç, bulgur, yarma buğday(bunu daha çok buğday tarlası olanlar kullanır), kış mevsiminde kurutulmuş biber, patlıcan, domates ve baharda salamura yapılmış asma yaprağı kullanılır. Yaz mevsiminde ise bahçede yetişen her türlü sebze yemek malzemesi olarak kullanılır. Ayrıca kırmızı et ve tavuk eti her mevsim sofraların vazgeçilmezi arasındadır. Kurutulmuş meyvelerden yapılan hoşafları da her sofrada görmek mümkündür.

---

[56] Fatih Akyol, **Tavas'ta Dini Ritüller (Uygulamalar) Ve Sosyal Yaşam**,Denizli:2008,s.38

[57] Halit Yeşilmen , ; **Payas ve Hassa'da Yaşayan Karafakılılarda Sosyal ve Dinî Hayat** , Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Danışman; Doç. Dr. Bünyamin SOLMAZ, S.Ü. Sosyal Bilimler Ens., Konya , 2007, s. 135.

[58] , Kenan Çölgeçen "**Halk Mutfağı ve Beslenme Biçiminde Görülen Değişmeler**" , I.Kültür ve Üretim Festivali bildirileri Tavas Yöresi, Tavas Köy ve Beldelere Hizmet Götürme Birliği Yayınları, Denizli 2002,s. 55.

Pervari ilçesinde ve köylerinde yemek yerde[59] yenilir. Köylerde genellikle hep birlikte sofraya otururlar ve aile fertleri beraber yemek yerler. İlçe merkezinde ise kayın peder ve evli kardeşlerin aynı evde oturduğu geniş ailelerde; kayın pederin sofrası her zaman ayrı kurulur ve o gelinlerle birlikte asla yemek yemez. Diğer bireylere ise kadın ve erkeklere ayrı sofralar kurulmak şartıyla yemek verilir, bazen de evdeki her gelin kendi kocasına farklı sofra kurar ve kocası ve çocukları ile birlikte yemek yer(zaten kardeşler çoğu zaman eve farklı saatlerde geldiği için ayrı ayrı sofra kurmak zorunda kalmaktalar).

İlçede ve bazı köylerde fırın bulunmaktadır fakat fırınlar asla tandır ekmeğinin[60] yerini tutmamaktadır. Köylerde her evde tandır ekmeği pişer ilçe merkezinde de memur kesimi dışındakiler için aynı şey söz konusudur. Özellikle buğday tarlası olan aileler tandır ekmeği dışında ekmek yemezler. Kadınlar tandır ekmeği dışında toplanarak bir gün birine diğer gün diğerine olmak koşulu ile saç üzerinde yufka[61] yaparlar özellikle ramazan ayında bunu daha fazla yaparlar.

Pervari'de düğün yemeklerinde önemli kurallar vardır. Düğün yemeklerinde davet önemli bir konudur. Çünkü düğünlerde, düğün davetinden ayrı olarak düğün evinden bir bayan; hanımları, bir bay da erkekleri yemeğe davet eder. Eğer davet olmaz ise o kişi düğüne ve düğün törenine katılmaz ve hediyesini de götürmez. Düğünlerde yemekleri bu konuda ehil yaptığı yemeği güzel olan kadınlar seçilir. Düğünlerde misafirlere yemek olarak ta daha çok dolma, fasulye, pilav, haşlama et, içli köfte (içli köfte daha çok özel misafirlere verilir),çacık, salata vb. şeyler ikram edilir.

Yörede yapılan yemeklerde yukarıda saydığımız malzemelerin ürünleridir. Kahvaltı sofralarında vazgeçilmez olan otlu peynir ve eğer durumu iyi ise bal ve cevizdir. Öğlen ve akşam yemeklerinde ise; yaprak, patlıcan ve biber dolması, perde pilavı, içli köfte, güveç, kuru fasulye, pilav, mercimek çorbası, yeşil fasulye ve sebze yemekleri tercih edilen yemekler arasındadır. Birde sadece Pervari yöresine ait olan yöresel yemekler vardır bunlar; Kenger, Mehir, Palidev(dövme buğdayın daha küçüğünden yapılır) Kılol (pekmez tatlısı)dur. Şimdi de bunları yapılışları ile birlikte kısaca ele alalım.

Pervarilerin anlatımı ile kenger:

[59] Bkz. F.20
[60] Tandır ekmeği için bkz. F:25
[61] Bkz. F:26

Kenger (Kereng)

Doğa ile ilişki içinde olan ilk insandan bu yana, insan soyu kendini ve gereksinimlerini doğadan bulmuş. Önce toplayıcılıkla başlamış ilk insanlar, toplarken de deneme-yanılma yöntemiyle doğada biten her ürünle tanış olmuş. Kengerle de tanışıklık işte böyle olmuş ve kenger yoksul aşı olmuş.

Pervari İlçesi, coğrafi konumundan dolayı kışların uzun sürdüğü bir yerleşim birimidir. Kış mevsimi boyunca yağan karın bir gelinlik gibi süslediği dağlar, yamaçlar, ovalar havaların ısınmasıyla yemyeşil bir örtüyü bürünür. Yüksekliğin yer yer 2500 metreyi bulmasından dolayı ilçenin bitki florası çok çeşitlilik göstermektedir.

İlkbahar mevsiminde, başka mekânlarda bu yoğunlukta yetişmeyen çeşitli bitkilerin insanla, canlıyla buluştuğu mevsimdir. Kenger bu bitkilerin en ünlülerindendir. Genellikle yumuşak toprak diyebileceğimiz zeminlerde, yamaçlarda, düzlüklerde ve de nadasa bırakılan tarlalarda yetişir. Dikenli bir bitki olan kenger, doğada yaban olarak kendiliğinden biter. Bilimsel adı "GUNDELİA TOURNEFORTİ" olan kenger, bölge insanı tarafından "KERENG" olarak bilinir.

Kenger Turşusu [62]

Kenger mevsimi geldiği zaman mahalledeki kadınlar bir gün öncesinden haberleşirler. Sabah ezanının okunmasını dört gözle bekleyen kadınlar omuzlarında heybeleri, ellerinde "Avıdık" (Avıdık: Yaklaşık bir metre uzunluğunda, balta sapı kalınlığında ucu sivri demirden yapılmış bir araçtır.) ve küçük bıçaklarla, düğün yerine gider gibi keyifli bir şekilde gruplar halinde kenger toplamaya giderler. Yumuşak toprakta yetişen kengerleri çıkarmak daha kolay olduğundan genellikle bu tür yerler tercih edilir. Kenger toplamanın zamanlaması çok iyi yapılmalıdır. Yöre insanının "Bukik" dediği topraktan yeni baş verdiği an yakalanmalıdır. Kengerin kabul göreni bu yeni baş veren taze dönemidir.

Uzun, yorucu ve bir o kadarda keyifli uğraşlardan sonra toplanarak getirilen kenger'ler değişik şekillerde kullanılsa da genellikle üç şekilde değerlendirilir. Birincisi; dikenlerinden ayıklanarak çiğ olarak yenilir. İkincisi; Dikenlerinden ayıklanıp yıkanır ve küp küp doğranarak suda kaynatılır. Suyu sıkılarak süzülür. Yağ kızdırılıp, kengerler tuz, biber salça

[62] Bkz.,F.21

ve az sarımsakla karıştırılır. Daha sonra üzerine yumurta kırılarak pişirilir ve servis yapılır.[63] Yanında bir de sıcacık tandır ekmeği olursa tadına doyum olmaz. Üçüncüsü; kengerler ayıklanıp yıkanır, yaklaşık bir hafta tuzlu suda bekletildikten sonra sofralardaki yerini turşu olarak alır. Tuzlu sudan çıkarılan kengerler hemen tüketilmezse beyaz olan rengi hemen siyahlaşır.

Pervari'den bir şekilde ayrılanlar kenger zamanını bildiklerinden; ayıklanmış, dikenlerinden temizlenmiş kengeri özel siparişle isterler.

MEHİR:[64]

Malzemeler

1.Dövme Buğday

2.Punk (yaban nanesi)

3.Yoğurt

4.Yumurta

5.Tuz

Yapılışı

Dövme buğday suyla beraber pişirilir. Pişirildikten sonra punk (yaban nanesi)ilave edilir. Yoğurt'un içine 1 yumurta kırılarak karıştırılır pişen yemeğe ilave edilir. Tuz atarak 5 dakika kaynatılır.[65]

KILOL(PEKMEZ TATLISI):[66]

Malzemeler:

1.Bir gün önce suda bekletilmiş kuru dut

2.Tereyağı

3.Un

4.Ceviz içi

5.Tuz ve maya

Yapılışı:

Suda bekletilen dutlar suyla beraber kaynatılır. Tuz, un, maya ve su ilave edilerek hamur elde edilir.

İç harcı: tereyağı kızarınca un ilave edilir. Karıştırılarak kavrulur ceviz içine ilave edilir. Beraber kavrulur kavrulduktan sonra soğumaya alınır. Ceviz büyüklüğünde hamur

[63] Yumurtalı kenger için bkz. F:21
[64] Bkz. F.23
[65] Selami Buluç, **Kardelen(Pervari Lisesi Kültür Sanat Ve Edebiyat Dergisi)**, Sayı:1, Pervari:2008, s.31
[66] BKZ. F:24

bezelere ayrılır içine yaptığımız un helvası koyulur ve hamurun kenar kısımları kıvrılır. Kaynayan dutlar pekmez haline getirildikten sonra yaptığımız hamurları içine atarız hamur kırmızı rengini alana kadar pekmez içinde kaynatılır soğuduktan sonra servis yapılır.[67]

2.Kılık Kıyafet Kültürü

Pervari ilçesinde kültür öğelerinin birçoğunda olduğu gibi giyim kuşamda da modernleşme yolunda bir değişim gözlemlenmektedir. Bu değişim evlere televizyonun girmesi ve halkın diğer illere gidip modern dünyayı görmesi ile oldukça ilişkilidir. Fakat bu değişimi daha çok ilçe merkezinde ki genç kuşaklarda görmekteyiz. Köylerde ve ilçe merkezinde ki yaşlı ve orta yaşlı kadınlar hala yöresel kıyafetleri kullanmaktalar.

İlçe merkezinde orta yaşlı kadınlar ev içerisinde modern kıyafet olarak ele aldığımız; etek buluz şeklinde giyinirler yaşlı kadınlar ise yöresel elbiselerini giyerler. Bu yöresel kıyafette kullanılan kumaşlar; pullu kadife, pullu şifon, emprime, basma penye, basma, düz şifon ve düz kadife(alman kadifesi de denir)dir. Yöresel kadın kıyafeti iki parçadan oluşur ve yörede bu elbiseye "Çemçem"[68]denilir, elbise baştan ayağa tek parça, belden oturtmalı ve büzgülüdür. Elbisenin içinde yine elbisenin boyunda gömlek denilen bir astar bulunur bu astarın kollarında uzun elbisenin dışına sarkan ve "Şuşik" denen bir parça bulunur. Astardaki bu parçayı genç kızlar birbirine bağlayıp omuzlarından aşırır yaşlı kadınlar ise kollarına sararlar. Astarın kollarının bu şekilde uzun olmasının sebebi elbise kollarının temiz tutulma isteğidir. Kadınlar iş yaparken kollarını bu parça ile sararlar ve elbiselerinin kolları kirlenmez. Bu kıyafeti giyen kadınlar başlarına örtü olarak beyaz oyalı(genelde iğne oyası olur) tülbent takarlar. Köylerde ve ilçede kadınlar düğün vb. davetlere katılırken mutlaka bu kıyafetlerini giyerler. Zaten başta köyler olmak üzere ilçede de çoğu kadınlar günlük hayatta da bu kıyafetleri kullanırlar.

Pervari ilçesinde kadınlar akraba ve komşu ziyaretlerine giderken, kadınlara mahsus olan alışveriş merkezlerine giderken mutlaka bir dış kıyafet giyerler bu dış kıyafette yaşlılar için, çoğu orta yaşlı ve yeni evlenmiş genç kadınlar için kara çarşaftır bu çarşaf baştan aşağı belden lastikli tek parça bir kıyafettir ve yüzü de siyah peçe ile kapatılır. İlçe merkezinde bazı yaşlı kadınlar ise "*Nışra*"[69] denen krem renkli ya da beyaz olup yeşil çizgili çarşaf niteliğinde

[67] Reyhan Buluç **Kardelen(Pervari Lisesi Kültür Sanat Ve Edebiyat Dergisi)**, Sayı:1, Pervari:2008, s.14
[68] Bkz., F:27
[69] Bkz. F:28

bir örtü örterler. İlçe merkezinde ki genç kızlar ve bazı genç kadınlarda dışarıya çıkarken pardösü veya tunik(dizlere kadar uzanan dış kıyafet) giyerler. Köylerde ise kadınlar çarşaf giymezler "Nışra" denen bu örtüyü örterler. Genç kadınlar ve kızlar ise yöresel kıyafetlerinin üzerine bazen yelek giyerler bazen de bir şey giymeden çıkarlar.

Pervari ilçesinde kadınların çoğunlukta yöresel kıyafet giydiğini gözlemlemiş olsak da erkekler için aynı durum çok da söz konusu değildir. Erkekler köylerde ve ilçede çoğunlukla modern kıyafetler giyerler. Özellikle kot pantolonun fazlasıyla giyildiği gözlemlerimiz arasındadır. Yöredeki yöresel erkek kıyafeti[70] ise beş parçadan oluşur. Pantolon üst kısımdan paçalara kadar oldukça bol şekilde iner ve bol paça dediğimiz pantolonu andırır. Üzerine beyaz bir gömlek giyilir beyaz gömleğin üzerine pantolonun kumaşından cepken şeklinde bir yelek olur. Ve gömlek pantolonun içerisine konulur bele kalınca bir kuşak sarılır. Başa da "Çemedani" denilen beyaz ve kırmızıçizgili ya da beyaz ve siyah çizgili bir poşu sarılır. Yöresel kıyafeti ilçede bazı yaşlılar giyerler birde ağalar ve ilçenin ileri gelen fertleri özellikle düğün vb. törenlerde bu kıyafetleri giyerler.

İlçede giyim kuşamla ilgili dikkatimizi çeken bir hususta namazda giyilen kıyafetlerdir[71]. Kadınlar namaz kılarken özel namaz çorabı, namaz eldiveni ve namaz başörtüsü takarlar. Namaz etekleri de diğer kıyafetlerinden ayrıdır tabi. Mülakat yaptığımız kaynak kişiler namaz çoraplarının sadece Pervari'ye özgü olduğunu ve Pervarili kadınlar tarafından özel olarak dokunduğunu ve örneğinin çok zor örülen bir örnek olduğunu belirtmektedirler. Namaz eldiveni de aynı şekilde elde örülmekte ve bilekleri örtecek şekilde örülmüş eldivene benzeyen bir parçadır. Namaz başörtüsü normal örtülere göre daha geniş ve daha büyüktür.

İlçede merkezinde kadınların kara çarşaf giydiğini önceki bölümlerde belirtmiştik. Kara çarşaf giyilmesin nedeni ise dinsel faktörler olmadığı bunun çevrenin etkisiyle daha modern bir kavramla "mahalle baskısı" ile olduğu yapılan gözlemlerimiz arasındadır. Pervari, kültüründe kadının erkeklerle aynı ortamlara gitmesi sokağa çıkıpalış veriş yapması hoş karşılanmaz ve böyle olursa dedikodu malzemesi yapılır. Hatta Pervari'de kadınların gidip geldiği alışveriş yerlerini bile hiç bilmeyen kadınlarla tanıştık bu kadınlara neden böyle davrandıklarını sorduğumuzda;

[70] Bkz. F:31
[71] Bkz. F:36

"*Hocam burada herkes beni tanır ve dışarıya çıkarsam laf ederler bende burada hiçbir dükkâna gitmem ama farklı bir şehirde normal kıyafetimi giyerim her yere giderim".* Şeklinde ifadede bulunuyor.

Yine aynı şekilde Pervari'de çarşaf giyen birçok kadının başka bir şehirde kısa kollu pantolonlu fotoğraflarına şahit olduk. Kısacası kadınlar örf ve adetlerin baskısından dolayı çarşaf giymektedirler ve asıl amaçta tanınmamaktır. Bunun için kadınların bazen gidecekleri yere çocuklarını önden gönderdiği eğer çocukların kendileriyle yürümeleri halinde tanınabileceği düşüncesi de bize aktarılan bilgiler arasındadır.

3. Boş Zaman Faaliyetleri

İngilizlerin "Leisure Time",Fransızların "Loisir" dedikleri serbest zaman olgusu, günümüz dünyasın karakteristik özelliklerinden birini ifade etmektedir. Sosyoloji ilminde de Serbest zaman günümüz toplumlarına özgü olgulardan biri olarak kabul edilir.

Serbest zaman, yemek uyku ve cinsel ihtiyaçların karşılanması gibi fizyolojik, ev içinde yapılması zorunlu bazı işler gibi ailevi, iş hayatı gibi mesleki faaliyetlerin dışında kalan, tamamen ferdin tercihine bağlı olarak tek başına ya da grup halinde özgürce yapılan faaliyetlere ayrılan zaman olarak tanımlanabilir.[72]Ülkemizde boş zaman üzerine yapılmış olan çeşitli çalışmalarda bu kavram ile oldukça fazla tanımlamalar yapılmaktadır. Bazı yazarlar "boş zamanı," bireyin çalışma ve diğer görevlerinden sonra özgür olarak dinlenme, eğlenme, toplumsal başarısı ya da kişisel gelişmesi için kullandığı bir zamandır" [73]biçiminde tanımlamaktadırlar.

Pervari ilçesinde halk yaz aylarında; tarım-hayvancılık, yaylacılık vb. faaliyetlerde yoğun olarak çalışmakta kışın ise yazın çalışıp kazandıkları ürünleri tüketmektedirler. Memur kesim ve esnaflar dışında yaz kış sürekli çalışana çok da rastlamak mümkün değildir. Yaz aylarında üretici kış aylarında çoğunlukla tüketici pozisyonda olan söz konusu bireylerin, "boş zaman" ve "boş zaman değerlendirme" kavramlarına yabancı olup bu zamanları sistemli bir biçimde değerlendiremedikleri gözlenebilmektedir.

[72] Arslantürk Amman, a.g.e., s.330-331
[73] Mahmut Tezcan, **Sosyolojik Açıdan Boş Zamanların Değerlendirilmesi**, Ankara: 1984, s.10

Yöre de boş zaman değerlendirme faaliyetlerin, futbol takımında yer alarak düzenli bir biçimde spor yapabilen genç erkekler dışında yeterince organize olmamış bulunması, başta gençler olmak üzere hemen her yaş grubundan kişileri, başıboş faaliyetlere yöneltmektedir.

a. Kadınların Boş Zaman Faaliyetleri

Ülkemizin özellikle kırsal kesiminde kadınların boş zaman etkinliklerinin üretimden kesin olarak ayrılmadığı, boş zamanların, günlük işlerden farklılaşmadığı[74] bilinmektedir. Üretim etkinlikleri ve günlük uğraşlar sırasında aynı zamanda dinlenildiği; çeşme başlarında kendi ekmeklerini kendilerinin yaptığı tandırlarda; sohbetlere şakalaşmalara, dertleşmelere de zaman ayrıldığı Pervari yaşamında kolaylıkla gözlenebilmektedir.

Bunların yanı sıra günlük yaşamda aniden beliriveren doğum, ölüm vb. olaylarda, toplumsal yaşamın gerektirdiği biçimde katılımlar; düğün, sünnet, hacca gidip gelmeler vb. önceden planlanmış törenlerde gönüllü bir biçimde alınan görevler, yöre halkının boş zaman faaliyetlerinin belirli bir bölümünü oluşturmaktadır.

Pervari'de kadınların; tatlı su çeşmesinden su taşımak, hayvanlara bakmak, inekleri sağmak, elde edilen sütten peynir, yağ, yoğurt üretmek, yemek yapmak, temizlikle uğraşmak, çamaşır yıkamak, çocuklara bakmak, günde üç öğün sofra kurup kaldırmak, geniş aile içinde yer alan kişilerin hizmetini görmek vb. sayısız ve ardı arkası gelmeyen işleri sırasında, mümkün olan her boşlukta eş, dost, akraba ve komşulara zaman ayırdıkları da görülmektedir. Bu faaliyetler arasında ki bir iki saatlik boşluklarda haberli olsun ya da olmasın komşu ve tanıdık ziyaretlerine gidilir ve bu arada çeşitli örgü, dikiş ve el işleri yapılır.

Gerek Pervari ve gerekse bağlı bulunulan köylerde son yıllarda genç kızların boş zaman faaliyetlerini halk eğitim merkezinin açmış olduğu, biçki-dikiş, nakış, halıcılık, tel kırma, ahşap boyama, trikotaj vb. kurslar oluşturmaktadır. Özellikle ilçe merkezinde ve büyük köylerde hemen hemen bu kurslardan birine gitmeyen genç kız yoktur. Genç kızlar bu tür kurslara giderek hem el becerilerini, geliştirmekte hem de diğer kızlarla sosyalleşmekteler.[75]Ayrıca halıcılık kursuna giden kızların[76] burada geçirdikleri zaman boş zaman faaliyeti dışına çıkmakta ve burada para kazanmaktadırlar. Bu şekilde de ev

[74] Tezcan, a.g.e., s.183
[75] Bkz. F:38
[76] Bkz. F:41

ekonomisine katkıda bulunmaktadırlar. Genç kızlar bu parayı babalarına vermeseler bile kendi çeyizlerini hazırlamakta ve kendi ihtiyaçlarını gidermekteler. Bu şekilde de ev ekonomisine katkıda bulunmuş olmaktalar. Ayrıca genç kızlar ve kadınlar birbirlerine komşu ziyaretlerinde bulunup örgü örmektedirler. En yaygın olarak da; patik, çorap, namaz çorabı ve eldiveni, dantel, başörtü için oya, kış aylarında kazak ve yelek(özellikle çocuklar için)ördükleri yapılan gözlemlerimiz arasındadır.

Pervari ilçesi ve köylerinde karı-kocalar, daha geniş bir anlamda kadın ve erkekler, geleneksel yapılı pek çok yörede olduğu gibi ayrı dünyalarda yaşamaktadırlar. Erkeklerin evde pek uzun süreli vakit geçirmemeleri, kadınların ise onların bu tutum ve davranışları üzerinde pek söz sahibi olmamaları, kadınların özellikle yaşlı olanlarının ev-içi ilişkilerde daha etkili olmalarına, bu ilişkiler sırasında doğan huzursuzlukları, çok gerekli olmadıkça, erkeklere yansıtmamalarına neden olmaktadır.

B. Erkeklerin Boş Zaman Faaliyetleri

Çarşı pazar işlerini tümüyle üzerine almış bulunan köy ve ilçe erkekleri, sabahları erken den kalkıp kahvaltılarını yaptıktan sonra ilk işleri ilçe merkezinde bulunan çınar ağacının altında toplanmaktır. Çınar ağacının altındaki çay ocağında[77] bir süre oturduktan sonra kendilerine uygun bir kahvede günlerini geçirmek için oturmaya giderler.

Pervari ilçesinde birçok köyde birden çok kahve hane bulunmaktadır ilçe merkezinde de 8 adet kahvehane, kültür merkezinde memurlar için lokal ve birde öğretmen evi lokali yer almaktadır. Erkekler boş vakitlerini mutlaka bu yerlerde geçirirler. Memur kesimi kültür merkezindeki lokale takılır öğretmenler ise öğretmen evi lokalinde, Sıradan halk ise kendilerine uygun kahvehanelerde günlerini geçirir. Gençlerin yaşlıların ve orta yaşlıların takıldıkları ayrı ayrı kahve haneler bulunmaktadır. Orta yaşlıların bulundukları kahvehanede çoğunlukla oyun oynanır. Gençler ise daha rahat davranabilmek ve rahatlıkla sigaralarını içebilmek adına kendilerine hitap eden kahve haneleri seçerler.

[77] Bkz. F:43

Pervari'deki kahvehaneler, buraların müdavimleri tarafından; "eğlenceli ve hoşça vakit geçirilen bir yer" olarak tanımlanmakta, buralarda müzik dinlenildiği, sohbet edildiği, dertleş ildiği, televizyon seyredildiği bildirilmektedir.

Yüz yüze ilişkilerin sağlanmasını ve grup dayanışmasını gerçekleştirirci nitelikte olumlu işlevleri de bulunan [78]Pervari kahvehaneleri, aynı zamanda ilçeye bağlı tüm köylerin birbirleri ile haberleşmelerini sağlamaktadır. En ücra köyle yaşanan bir olay, bir ölüm, aynı gün kahvehaneye gelen erkekler arasında konuşulmakta, bu haberler aynı günün akşamında, diğer uçtaki köylerden gelenler tarafından kendi köylerine ulaştırılmaktadır.

"Köylüler için kahve, kasabalılara gördüğü bütün fonksiyonlardan başka… Bekleme, buluşma, dayanışma, emanetçi, iş bürosu, sabit adres vb. işleri de gördüğü için daha geniş çapta kullanılmaktadır"[79]

Yörede bulunan insanlar için kahve haneler isteseler de istemeseler de vazgeçilmez unsurlardan biridir. Özellikle kış aylarında işsiz olan halkın gidip vakit geçirebilecekleri başka alternatifleri yoktur. Bundan dolayı hemen hemen her erkeğin kendisine göre bir kahvehane kültürü vardır. Kadınlar bile erkeklerinin kahvehaneye gitmesini pek istemeseler bile onların tüm gün evde de oturmalarını istemedikleri için kahve hanede olmalarına göz yummaktadırlar.

Pervari yaşamında kahve haneler gibi tamamıyla erkeklere özgü olan bir takım oyunlarda bulunmaktadır. Pervarili gençler kendi grup arkadaşları ile toplanarak bu oyunları oynarlar. Yörede oynanılan bu oyunlar: ayakkabı oyunu, direk, zeri zeri, sırta binmece, sopa düşürmek, yumurta kırmaca, para düşürmece, taş düşürmecedir.[80]

Pervari ilçesinde bu sayılan boş zaman faaliyetleri dışında birde yöresel halk oyunları bulunmaktadır. Yöresel halkoyunları[81] düğünlerde ve çeşitli şenliklerde Pervarili gençler tarafından oynanmaktadır. Milli bayram törenlerinde ve kaymakamlığın düzenlediği çeşitli etkinliklerde de bu oyunlar oynanmaktadır.

[78] Tezcan,a.g.e.,s.187
[79] Uğuzman Er,a.g.e., s.45
[80] Bu oyunların oynanış şekilleri için bkz. EK:C
[81] Bkz EK:D

G) KÜLTÜR VARLIKLARI VE ZİYARETLER[82]

Pervari ilçesi coğrafi ve tarihi özellikleri bakımından kendine özgü kültür varlıklarına sahiptir. Bunların başında Türkiye'de sadece yörede yetiştiği söylenen kenger yer alır. Kenger hakkında daha önceki bölümlerde ayrıntılı bir şekilde bilgi verilmiştir. Şimdi ilçedeki kültür varlıklarını ele alalım.

1. Abdurrahman Bin Avf Türbesi (Dara Ser Zer): [83]

İlçenin 8 km. uzaklıkta Yukarı Balcılar Köyü'nün yakınlarında bulunmaktadır. Daha hayatta iken cennetle müjdelenen on sahabeden biri (Aşere-i Mübeşşere) Abdurrahman B.Avf 581'li yıllarda Mekke'de doğduğu ve peygamberimize ilk iman eden sahabelerden olduğu belirtilmektedir. Genç yaşından beri ticaretle uğraşan, Peygamberimizin bütün savaşlarına katılan Abdurrahman B.Avf yetmişbeş yaşlarında vefat etti. Yöre halkı tarafından Yukarı Balcılar Köyünün civarında bulunan türbede defnedildiğine inanılmakta ve burası bölgenin en önemli ziyaretlerinden biridir.

Yakın bir zamanda mermerden yapılmış mezarın üzerindeki şahide de "Abdurrahman Bin .Avf Aşere-i Mübeşşere'den Radiyallah-u Anh-u El Fatiha" yazısı celi sülüs karakteri ile yazılmıştır. Alt kısımda geometrik şekillere yer verilmiştir.

Türbenin hemen yanında bulunan meşe türü bir ağacın, yapraklarını kış aylarında bile dökmediği ve her zaman sarımsı rengini koruduğu gözlenmektedir. Türbe etrafında kendiliğinden yetişen kırmızı ters laleler[84] ise dikkat çeken bir diğer husustur.

2. Taşdibek Köyü Kilisesi:

Pervari ilçesinin batı tarafından ilçe merkezine 30 km. uzaklıkta bulunan Taşdibek köyü çıngırak mezrasında bulunan kilise kalıntılarıdır. Yapım tarihi, kesin olarak bilinmemekle birlikte Ermeniler tarafından yapıldığı tahmin edilmektedir.

---

[82] Bu bölüm Pervari ilçesinin kaymakamlık sitesinden alınmıştır.http://www.pervari.gov.tr, kültür-turizm

[83] Bkz. F:71

[84] Bkz. F:72

Kiliseden sadece yuvarlak kemerli giriş kapısı ile birkaç duvar kalıntısı günümüze kadar ulaşmıştır. Kalan kalıntılardan, k,kilisenin kırma ve moloz taştan inşa edildiği anlaşılmakta olup, sadece bir mimari özellik taşımaktadır.[85]

3. Palamutlu Köyü Hanı:

Kalenin alt kısmında bulunan han kalıntılarıdır. Kim tarafından yaptırıldığı ve hangi döneme ait olduğu bilinmemektedir.

Tek sahandan oluşan han kalıntısı kesme ve moloz taş malzeme ile inşa edilmiştir. Giriş duvarı ve karşısındaki duvar yıkık durumdadır. Üst örtüsü halen mevcut olup, beşik tonozdur.

4. Bin Yıllık Menengiç Ağacı:[86]

Bu yaşlı Menengiç Ağacının tarihi çok eskilere dayanmaktadır. Rivayetlere dayanarak yaklaşık 1000 yıldan beri var olduğunu söyleyebiliriz. Halk arasında 'Bena Veris' olarak bilinen bu yaşlı ağacın çevresi yaklaşık 14 metredir.

İnsanoğlunun doğasında var olan sevgiyi bazen bir insana, bazen bir hayvana, bazen de bir ağaca verir ve sevdiğine de kendinden bir anlam yükler. Pervarililer için de işte bu yaşlı Menengiç Ağacı Pervarililerin iç dünyasını zenginleştirirken mezarlıkta oluşu da ölüm duygusunu çok yoğun bir şekilde hissetmelerine neden olur.

Ölüm döşeğinde olan veya çok sıkıntılı bir ruh halinde olanın dişlerinin arasından 'Kurtuluş ve huzur ancak Bena Veris'in (Menengiç Ağacının) dibindedir 'sözcükleri süzülür. Pervari'de ölüm, musalla taşı, kabir, mezar gibi kavramların yerine doğanın kucağında kendiliğinden yetişmiş bu on asırlık ağacın dili ile güzelleme yapılır.

Pervari halkı bu kadim melengiç ağacına âşık Çünkü 'O'nu bağrımızda yetiştirdik. O'nu bin yıl öncesinden bu günlere getirdik. O ise bize hep ölümün öteki yüzünü hatırlattı' diyorlar.

[85] **Siirtliler .net Dergisi**, Yıl 1,Sayı 5,Siirt:2008, s.28
[86] Bkz. F:73

5. Botan Çayı Günü (Roja Ro):

Geçmişi 250–300 yıla dayanan bu gelenek, Ermenilerden gelen bir gelenek olup sonradan yerli halk tarafından benimsenmiş ve hala devam etmektedir(eskisi kadar çok olmasa da). Her yıl ağustos ayının son Pazar günü (Roja Ro) Botan çayı günü olarak halk tarafından kutlanılmaktadır. Asıl amaç yazın tarlada, bağda, bahçede ürün hâsılat toplandıktan sonra bu yorgunluğu üzerinden atıp aynı zamanda kirden arınmadır. Bu etkinliği kutlamak için akşamdan bütün hazırlıklar yapılır ve tanyeri ağarmadan önce Botan çayına inilir. Hazırlıklarda yiyecek olarak kade yani kete olmasa olmazdır. Bunun yanında oğlak kesilir ve değişik et türleri menü olarak hazırlanır. Etkinlikler güneşin doğmasıyla başlar güneş batımına kadar sürer.

Etkinlikler; çayda yüzme, karşıdan karşıya halat çekilip akıntıya karşı düz olarak karşıya geçme, iç lastikler(içi boş bal kabağına benzeyen ve kişiyi su yüzeyinde tutan Kolunolu denilen ve bele bağlanan bu günün tabiriyle can simidi denilen bir alet türü) üzerinde akıntıya kendini bırakmadır. Eskisi kadar olmasa da bu gelenek halk tarafında her yıl kutlanılmaktadır. Tarihi geçmiş yıllara dayanan bu etkinlik halk tarafından bir festivale dönüştürülmesi isteniyor. Fakat bu güne kadar bununla ilgili bir girişimde bulunulmamıştır.

3. BÖLÜM

PERVARİ'DE AİLE YAPISI

Aile toplumla ilgili en küçük bir sosyal birimdir. Bütün toplumlarda aile ferd için hayat merkezidir. Ferdin içinde bulunduğu en önemli ve asli(Primer)gruptur.[87] "Nüfusu yenileme, milli kültürü taşıma, sosyal mirası nakletme, çocuklar sosyalleştirme, biyolojik ve psikolojik fonksiyonun yerine getirildiği bir müessese"[88]ya da "erkeğin ve kadının çocuklarıyla oluşturdukları, iş bölümüne dayanan toplumsal ve temel birlik"[89]biçimlerinde tanımlanan ailenin; ana-baba, çocuklar ve diğer yakın akrabalardan oluşan ve "toplumun temelini teşkil eden" "bir insan kurumu"[90]olarak kabul edilmesinin yukarıdaki tanımlar içinde de yer alan birçok nedeni vardır. Bu nedenlerden ilki ailenin biyolojik anlamdaki neslin devamlılığını sürdürme, diğeri ise kültürel anlamdaki toplumun örf, adet gelenek vb. değerlerini yeni kuşaklara aktarma fonksiyonudur.[91]

Ekonomik faaliyetlerin, toplumsal denetimin, eğitimin; eğlence, dinlenme ve daha başka birçok toplumsal davranış kalıplarının öncelikle içinde gelişme imkânı bulduğu aile kurumu[92],genellikle aynı yerde yaşayan ve ekonomik açıdan iş birliği ve bölümü yapma özelliklerine sahiptir. Aile içinde yer alan bireylerin ise belirli hak ve sorumluluklarının olduğu bilinmektedir.[93]

Aile kavramı sosyolojik çalışmalarda çok çeşitli yönleriyle incelenmiş ve araştırılmıştır. Toplumun temel yapı taşını oluşturduğu için sosyolojik çalışmalarda da temel konulardan biri olmuştur.

E) AİLE BİÇİMİ

Ailenin yapı ve fonksiyonları toplumsal değişmeye göre değişmektedir. Evrensel ve statik bir aile yapısından söz etmek imkânsızdır. Zaman sürecinde, aile üyelerinin sayısında, yapısında ve görevlerinde sürekli değişmeler olmuştur. Hatta aynı ülkenin kırsal ve şehir

---

[87] Arslantürk,Amman, a.g.e.,s.289
[88] Mustafa Erkal, **Sosyal Meselelerimiz Ve Sosyal Değişme**, Ankara:1984,s.96.
[89] Sedat Veyis Örnek, **Etnoloji Sözlüğü**,Ankara:1971,s.14
[90] Tülay Uğuzman Er, **Dört Divan Kasabasının Sosyal ve Kültürel Araştırması**,(Ankara; Yücel Ofset Matbaacılık, 2000)s.53
[91] Uğuzman Er,a.g.e.,s.53
[92] BKZ. S.53
[93] Ahmet Tuğaç ve Diğerleri, **Türk Köyünde Modernleşme Eğilimleri Araştırması. Rapor 1**,Ankara;970,s.149

kesimlerinde bile aile yapıları arasında büyük farklar olur.[94]Aile yapısında olduğu gibi toplumdaki aile biçimlerinde de değişmeler olur. Daha önceden Türk toplumunda geniş aile yaygın iken günümüzde çekirdek aile yaygınlaşmaktadır.

Aile ile ilgili olarak yapılmış çalışmalar sonucunda Türkiye'de başlıca dört aile biçimi olduğu görüşü benimsenmektedir.

Bunlardan ilki karı- koca ve evlenmemiş çocuklardan oluşan ve evrensel bir kurum olarak kabul edilen çekirdek ailedir.(conjugal familiy)[95] ülkemizde de giderek başta büyük şehirler olmak üzere bu aile biçimi yaygınlaşmaktadır.

Kuşakların dikey ve sınırlı bir biçimde yatay genişlemesiyle oluşan babanın, karısı, oğulları gelinleri, bekâr kız ve erkek çocukları ve torunlarıyla bir evde oturması ile oluşan aileye ise ataerkil geniş aile denir.[96]"içinde din birliği olan ve bir tür üretim birimi olarak kabul edilen ataerkil ailenin üyeleri, toplumsal saygınlıkları ile mesleki eğitim ve öğretimlerini aileden alırlar"[97]bu tip ailelerin devamında en önemli bağ baba- oğul bağıdır.[98]

Aile başkanının kendi ana-babası(veya bunlardan biri),bekâr kardeşleri, karısının bu tür yakınları ya da her ikisinin diğer akrabalarının bulunduğu "geçici geniş aile"[99] ve "ölüm, boşanma, ayrı yaşama gibi nedenlerle karı ya da kocadan birinin ya da her ikisinin bulunmadığı parçalanmış aile"[100]ülkemizde görülen diğer aile biçimleridir.

Aile konusunda çizilmiş olan bu kuramsal çerçeve içinde Pervari ilçesin de ailelere baktığımızda; yörede yaygın olarak ataerkil geniş aile yapısı ile karşılaşmaktayız. Yörede evlenen kadınlar kocalarının yaşadıkları evlere giderek yaşamlarını orada devam ettirmektedirler.

Yörede bir kızın gelin olarak gittiği evde genellikle kocası, kocasının ana-babası, evlenmemiş kız ve erkek kardeşleri, evli erkek kardeşleri, onların eş ve çocukları bazen büyük

[94] Arslantürk,Amman,a.g.e.,s.289
[95] Uğuzman Er,a.g.e.,s.53
[96] Serim Timur, **Türkiye'de Aile Yapısı**.Ankara:Hacettepe üniversitesi yayınları D-15,1972,s.21
[97] İbrahim Yasa, **Türkiye'nin Toplumsal Yapısı Ve Temel Sorunları**, Ankara (2. baskı)1973,s.142
[98] Uğuzman Er, a.g.e.,s.53
[99] Timur,ag.e.,s.27
[100] Aynı, s.28

anne ve büyük babalar(bunlara köylerde daha çok rastlanmaktadır), çok nadir olarak da amcaları onların eş ve çocukları da yaşamakta, aynı evde yaşayıp birlikte çalışıp aynı kazanca ortak olmaktadırlar.

Yörede geniş aile yapısı özellikle yaşlı kesim tarafından korunmaya çalışılmaktadır. Yaşlılarda "eğer çocuklarım evden çıkarsa ailem dağılıp gideriz" düşüncesini fazlasıyla görebiliyoruz. İlçede geçim sıkıntısı fazla olduğu için ailelerin çocukları diğer şehirlere çalışmak için giderler, bazen de kendi ailelerini kurup gittikleri yerlere yerleşip evlerini kurarlar. Fakat geniş aile yapısını korumak isteyen babaların bazen buna engel olduğunu da görmekteyiz. Örnek vermek gerekirse Beğendik beldesinde iki kardeş mersine gidip yerleşmişler. Orada ev satın alıp ailelerini de yanlarına almışlar fakat bir süre sonra baba oğlunun geri dönmesini istemiş ve her şeyi mersinde bırakıp beğendiğe geri dönmüşler. Baba vefat ettiğinde de ağabeyleri gitmelerine izin vermemiş. Geniş aileyi korumak için bu tip durumlarla karşılaşılıyor. Fakat bu düşünce yapısı ilçe merkezinde giderek etkisini yitirmektedir.

Köylerde geniş aile bir güçtür ne kadar kalabalık iseniz o kadar güçlü kabul edilirsiniz. Bu yörede geniş ailenin yaygın olmasının en önemli nedenlerinden biri çocukların işsiz olmasıdır. Eğer evli olan çocuk kendi geçimini sağlayacak duruma gelir ve evden(geniş ailenin yaşadığı evden)ayrılmak isterse büyükler ona çok fazla söz söylemez ve kendi ailesine yeni bir ev kurar. Anne- babalar çocuklarına ayrılma konusunda ne kadar izin verseler de geniş aileyi bölünüp parçalanmamasını sağlamak ve onu korumak için ellerinden geleni yaparlar.

Yörede zamanın ve kültürün değişmesiyle geniş aileden çekirdek aileye doğru bir dönüş vardır. Özellikle okuyup memur olan kesim ve ekonomik özgürlüğünü kazanmış çocuklar kendi çekirdek ailesini kurmaktadır Gelin kızlar artık kayınvalide ile yaşamak istememektedir. Kız istemeye gelindiğinde, kız tarafı gelin kızın isteği üzerine koşulacak şartlar arasına; yeni çifte ayrı ev açılmasını da koymaktadırlar. Hatta bu istek kabul edilmediğinde sözün bozulduğu durumlara da rastlanmıştır.

Çekirdek ilçeye doğru bir dönüş vardır fakat bu durum geniş ailenin yaygınlığını hala ortadan kaldıramamıştır. Ancak günümüzde giderek kalabalıklaşan aileler, ailelerin gün geçe artan ihtiyaçları, her ölümde biraz daha daralan topraklar; aile içinde yer alan bireylerin

yaşam standartlarının düşmesine neden olmakta, bu durum ise yöre dışına doğru bir göç olgusunu körüklemektedir. Bu göç olgusunun aile yapısı üzerinde çeşitli etkiler yaratması ise son derece doğal bulunmaktadır. Bu teorik bilgiler çerçevesinde konu, ayrıntılı bir biçimde gelecek bölümlerde açıklanmaya çalışılacaktır.

F) AİLE VE TOPLUMDAKİ YERİ

Kırsal kesimlerdeki aile yapısının, toplum değil topluluk bütünü içinde düşünülmesi gerektiği bugüne kadar yapılmış araştırmalarla belirlenmiş durumdadır. Toplulukların ise homojen yapı özellikleri gösterdikleri, yöresel oldukları, bireyin yaşamından çok topluluğun yaşamının önemli bulunduğu, ekonomik yetersizliklere karşı bireylere aileler arasındaki dayanışma ve işbirliğinin tüm topluluk yaşamına hâkim olduğu, kümenin ve değerlerinin korunmasının her şeyin üstünde tutulduğu bilinmektedir.[101]

Bu açıklamadan sonra Pervari ilçesine baktığımızda; ailelerin yukarıdaki benzer özellikleri taşıdığını ve toplumun çekirdeğini oluşturan aile yapısını korumak ve çevrelerindeki ailelerle ilişkilerini düzenlemek, uyumlu geçimini sağlamak için oldukça çaba sarf ettiklerini görmekteyiz.

Pervari ilçesinde yurdumuzun birçok yerinde olduğu gibi aileler çoğunlukla lakaplarıyla ya da geçmişten kalan bir isimleriyle tanınırlar. Geçmiş yıllarda aileleri onlara nasıl bir miras bırakmış ise olumlu ya da olumsuz adları da ona göre devam eder. Bir ailede olumsuz bir imaj varsa onu düzeltmek çok zordur. Aynı şekilde kişi olumlu bir imajı olan aileden geliyorsa hataları da olsa görmezden gelinir örneğin şeyh ailesinden iseniz kesinlikle herkes size saygı duyar.

Köylerde ya da kasaba içinde yaşanan günlük olaylarda aile ve akrabalar kendilerini birlik ve beraberlik ruhu içinde hareket etmekle yükümlü sayarlar.[102]Pervari ilçesi de çok küçük bir ilçe olduğu için bu özellikleri kendi içerisinde barındırmaktadır. Çok sıkı bir akraba ve aile bağı mevcuttur. Akrabalar kendi aralarında her zaman bütünlük içinde olmasalar bile başka bir grupla karşı karşıya geldiklerinde kendilerini çok iyi savunur ve korurlar. Bununla ilgili mülakat yaptığımız kişilerden biri şöyle diyor. Burada biz günlük hayatta elimizden

[101] Uğuzman Er. a.g.e.,s.54
[102] Geniş bilgi için bkz. Lale Yalçın- Heckmann,(Çev. Gülhan Erkaya), **Kürtlerde Aşiret ve Akrabalık İlişkileri,** İstanbul: İletişim Yayınları, 2002

geldiği kadar birbirinin çukurunu kazar birbirimizi yolda bile görmemezlikten geliriz fakat en sevmediğimiz hatta küs olduğumuz bir akrabamıza başka sülaleden birisi zarar verirse karşısında bütün sülalemizi bulur.[103]

Bu düşünce yapısı ülkemizin birçok yerinde olduğu gibi Pervari ilçesinde de kan davalarını doğurmaktadır. Kan davası; bir kimsenin ailesinden ya da akrabalarından birini öldüren bir kişiyi ya da onun akrabalarından birinin, öldürülenin kanına karşılık olmak üzere öldürülmesi geleneğidir. Başka bir deyişle "kan gütme olayı, bir aile, kabile ya da aşiretin üyelerine karşı başka bir aile, kabile ya da aşiret üyelerinin çeşitli nedenlerle duydukları kin dolayısıyla birbirlerinin yaşamlarına son vermeleridir."[104] Pervari ilçesinde kan davalarına eskiden çok fazla rastlanmakta idi fakat günümüzde kan gütme duygusu biraz azalmış v bunun etkisiyle çok fazla kan davası görülmemektedir.

Pervari ilçesini incelediğimizde ilçenin geçişli bir sosyal yapıya sahip olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü ne köy gibi tipik geniş aile birimini, ne de kent ailesi türünden parçalanmış çekirdek aileye dönüşümü ortaya koyamamaktadır. Bir yandan geniş aile de çözülmelere rastlandığı gibi öteki alanda ailede otorite niteliğinde zayıflama eğilimi başlamaktadır. Aile ile ilgili bu konular gelecekte ayrıntıları ile işlenecektir.

G) AİLE DÜZENİNİ SAĞLAYAN VE YAŞATAN ŞARTLAR

Toplumun temel yapı taşlarından birinin aile olduğu birçok araştırmada belirtilmiştir. Bu nedenle toplumu ayakta tutabilmek için öncelikle aile kurumunu ayakta tutmamız gerekir. Aileyi birlik beraberlik içinde tutabilmek ve huzuru sağlamak için yapılması gereken birden çok şey vardır. Şimdi de bunları başlıklar halinde ayrıntılı bir şekilde inceleyelim.

7. Ekonomik Şartlar

Aile içinde üretici olmak; yaşa, cinse (kadın erkek), duruma (yaşlı-genç –çocuk) bakmaz. Aile içinde her ferdin belli bir görevi, gayreti vardır, olmalıdır[105]. Pervari ilçesinde de aile içinde her fert belli bir yükümlülüğe sahiptir. Bununla birlikte işbölümü çok fazla görünmemektedir. Evdeki herkes bir nebzede olsa bütün işlerde çalışmaktadır fakat bunun

[103] Dilimize Arapçadan girmiş olup soy, hısım akraba anlamına gelir.
[104] Mahmut Tezcan, **Kan Davaları Sosyal Antropolojik Yaklaşım**, Ankara: Ankara Üniv. Eğitim Fakültesi Yayınları,1981(2. baskı), s.6
[105] Uğuzman Er., a.g.e., S.23

içerisine erkeklerin evde de çalışmasını(ev işlerinde yardım etmesini) dâhil edemeyiz. Böyle bir adet yoktur.

İlçe merkezine baba evin geçimini sağlamakla yükümlüdür. Babalar önceki bölümlerde belirttiğimiz ekonomik faaliyetlerden herhangi birinin içinde yer almaktadır. İşsiz babaları da çokça görebilmekteyiz. Bu kişiler işsiz oldukları için kendi babalarına bağımlı yaşarlar ve birçoğu da onlarla birlikte yaşar. İşsiz kesim mevsimlik olarak diğer illere çalışmak için giderler. Bu illerin başında mersin, adana, Siirt ve İstanbul yer alır.

Köylerde ise Baba kısmen evin geçimini sağlamakla yükümlü olsa da bu işte herkesin belli oranda payı vardır. Köylerde geçim kaynağı tarım, hayvancılık, köy koruculuğu ve kısmen de olsa ticarettir. Köylerde de çalışmak için diğer illere gidenleri görmek mümkündür. Ticaretle uğraşanlar, köyde küçük çaplı işyeri(market, marangoz, fırın vb.) işletmektedir. İş imkânı çok fazla bulunmadığı için babalar vakitlerinin çoğunu kahvede oturarak geçirmektedir.

Aileler genellikle kalabalık olup, pederşahi[106] aile sistemi mevcut olduğundan çocuklar evlenseler bile ailenin ekonomik ve sosyal yapısı içinde kalırlar. Ailede kadının söz hakkı son derece kısıtlıdır, kadın tamamen erkeğe bağlıdır.[107]Pervari ilçesinde kadınlar ev işleriyle ilgilenirler. Ev işleri arasında yemek yapmak temizlik yapmak ve çocuk bakmak vs. yer alır. Bahçesi olan kadınlar bahçe de babalarla birlikte çalışırlar.

Köylerde ise Anne hamile olmadığı ve küçük çocuğu bulunmadığı dönemlerde evin işleriyle ilgilenmektedir. Onun aslı görevi çocuk büyütmek ve ekmek yapmaktır. Ev işlerinde kız çocukları ve gelinler ona yardım eder zaman zaman anne tarlaya gider ve hayvanlarla da ilgilenir. Kadının birde ev reisi olma durumu vardır. Pervari de geniş aile yaygın olduğu için birkaç aile bir arada yaşar bu ailelerin bir kısmında eğer evin en yaşlısı anne ise evin reisi o olur ve onun sözlerine riayet edilir, bu şekilde anne ev ekonomisine bir nebzede olsa yön vermiş olur.

İlçe merkezideki çocuklar özellikle aile sinin ekonomik düzeyi iyi ise okula gidip gelmek dışında çok iş yapmazlar kendilerine evde küçük çaplı sorumluluklar verilir. İlçe

[106] Osmanlıca hukuk terimi olup "ataerkil aile, babanın mutlak hakim olduğu aile sistemi" anlamına gelir.
[107] 2008 yılı Pervari ilçesi kaymakamlık brifingi

merkezide yaşayıp bağı bahçesi olan ve köyde yaşayan Okul çağındaki erkek çocuklar ise tarlada çalışmakta, dağdan odun getirmekte ve hayvanların bakımını yapıp onları meralarda otlatmaktadırlar. Bu işlerini yaparken okullarını oldukça aksatmaktadırlar. Çocuklar çalıştığı için babaların yükü azalmakta hatta çoğu zaman onlara iş kalmamaktadır. Ailede çoğu iş çocukların üzerinde kalmaktadır. Eve misafir geldiği zaman misafirlere ikramı kadınlar hazırlar erkek çocuklarda ikramları kapıdan odanın içine alır ve misafirlere servis yapar. Kısaca konuklarla evdeki erkekler ilgilenir hizmetlerini de erkek çocuklar yapar.

Kız çocukları elleri iş tutmaya başladıkları andan itibaren annelerinin başyardımcıları olur ve çoğu zaman onun yerini alırlar. Evdeki; sofra kurmak, sofra kaldırmak, bulaşık yıkamak, ütü yapmak, soba yakmak, toz almak ve yemek yapmak gibi işleri yapmakla birlikte bağı bahçesi olanlar tarlaya giderek çalışmakta ve hayvanlarla da ilgilenmektedirler. Erkek çocuklarına nazaran daha çok çalışmaktalar çünkü erkeklerle birlikte çalışıp eve geldiklerinde de ev ile ilgilenmektedirler. Kız çocuklarının bir diğer görevi de küçük kardeşlerine bakmak ve onların ihtiyaçlarıyla anne ile birlikte ilgilenmektir.

2.Geleneğe Bağlı Şartlar:

Geleneksel yapıda aşiret ve onun en küçük birimi olan aile, sosyolojik olarak özel bir önem taşımaktadır. Bölgede yaygın aile tipi "ataerkil aile" geniş yapısıyla iktisadi bir birim özelliğini taşımaktadır. Bu yapı kent merkezlerinden kırsal alana doğru gidildikçe ağırlığını daha arttırarak hissettirir. Buralarda aileye hâkim ilişkiler erkeğin otoritesi, kadının mirastan yeterince pay almaması ve biz duygusunun hâkimiyetine dayanır.[108]

Pervari'de geleneksel yapı oldukça korunmuştur fakat bu olay köyden köye hatta ilçe merkezindeki mahalleden mahalleye değişim göstermektedir. Bunun birçok sebebi vardır: bunlar eğitim durumu, halkın dışarıya gidip gelme oranı ve ilçede ve köylerde etkili olan ağalar ve şeyhlerin tutumudur. Aşağı mahalle yukarı mahalle kavramları vardır bu kavram sadece coğrafi açıdan belirlenmemiştir burada etkin olan faktörlerden biride ağalık ve şeyhliktir. Hangi ağaya bağlı iseniz onun olduğu mahalleli sayılırsınız. Eğer ağanız aşağı mahallede ise sizde aşağı mahalleli sayılırsınız.

[108] Ahmet Özer, **Modernleşme Ve Güneydoğu,** Ankara: İmge Kitap Evi,1998,s.113

Eğitim düzeyi yüksek ve dışarıya gidip gelmenin çok olduğu yerlerde geleneğe bağlılık(özellikle saygı noktasında) yüksek olmakla birlikte bir takım insanın yapısına ters düşen törelerde(başlık parası vb.) eleştirilmeye başlanmaktadır. Pervari merkezde başlık parası alma oranı giderek azalmaktadır. Fakat aynı şeyi köyler için söylemek doğru olmaz. Aslında saygının köylerde daha çok olmasını bekliyorduk ama yaptığımız mülakatlar sonucunda tam tersi olduğunu gördük. Bunun sebebini ise büyük oranda televizyon vb. araçlarla ülkemizin birçok yerinde olduğu gibi köylünün eğitimsizce yozlaşmasına bağlayabiliriz. Çünkü gençler TV de gördüklerini uygulamaya çalışıyorlar. Örneğin özellikle erkek çocukları köyde olmalarına rağmen batıdaki gibi kot pantolon ve tişört giyiyorlar giyim kuşamlarında bizi şaşırtacak derecede batıyı örnek alıyorlar.

A: Aile içi ilişkilerde saygı: Pervari'de evde olan büyük erkek yani baba ailenin reisidir fakat evin en yaşlısı anne ise bazı ailelerde evin reisi o oluyor. Annenin de evdeki diğer kadınlar gibi aile içerisinde çok fazla söz hakkı olmuyor. Kadın burada çoğu zaman ikinci plana atılıyor. Kadının önemsenmemesi ilk doğduğu andan başlar erkek egemen her toplumda olduğu gibi burada da kız çocuğu doğduğunda üzüntü nedeni oluyor hatta kaç çocuğun var dendiğinde erkek çocukların sayısı söyleniyor. İlçe merkezide bu düşünce yapısından sıyrılmış ve her iki çocuğuna da eşit yaklaşabilen ailelere de rastlamaktayız fakat bunların sayısı hala az denecek ölçüdedir. Çoğu kız çocukları başlık parası alınarak evlendiriliyor ve berdel denilen değişim uygulanıyor; aileler karşılıklı kızlarını değiştiriyorlar bu konuda kızlara ve erkeklere çoğu zaman fikirleri sorulmuyor. Örnek vermek gerekirse köyde çalıştığım dönemde 8. sınıf öğrencilerimden biri abisi Antepli bir kızla evlendiği için berdel usulü ile gelin kızın abisi ile evlendirilecek düğün için de okulun bitmesi bekleniyor çocuk yaşta zorla evlendiriliyor. Sana hiçbir şey sormadılar mı? Dediğimde hocam zaten sormadılar ve onu görmedim bile tek istediğim biraz daha büyüyünce evlenmek ama onu bile kabul etmiyorlar diyor.

Burada mağdur olan sadece kız çocukları gibi görülse de erkek çocuklar da berdelden payına düşeni alıyorlar ablası birisine verilmiş ise ona hiç sorulmadan diğer ailenin kızı da ona veriliyor, sonuçta erkek çocuklarının bir kısmı da küçük yaşta istemeden evlendiriliyor. Köylerde bunun örneklerine de çokça rastlamamız mümkündür. Berdel yapılmasında ki en önemli nedenlerden biri başlık parası vermemektir. Eğer ailenin ekonomik durumu da kötü ise küçük yaşta çocuğunu berdelle evlendirmesi çok normal karşılanıyor.

Her yönüyle erkek egemen bir toplum olduğu için ailenin ve evin düzenini baba korur ve aileyi o temsil eder. Anne ise yukarıda da belirttiğimiz gibi evde çok fazla söz hakkı bulunmadığından babanın istekleri doğrultusunda evdeki yükümlülüklerini yerine getirir. Birtakım geleneksel davranışları sıralarsak bu bölümün daha anlaşılır olacağını düşünüyoruz:

●Büyükler gelince ayağa kalkmak ve onlara yer vermek Pervari merkezde saygının bir göstergesidir fakat köylerde bu durum büyük oranda geçerliliğini yitirmiş ve bu uygulama önemini kaybetmiştir. Örneklendirmek gerekirse mülakat yaptığımız bir köy şoförüne *"siz eve girdiğinizde çocuklarınız ve eşiniz ayağa kalkar mı?"* diye sorduk verdiği cevap şöyle idi *"valla hocam burada herkes rahattır kimse kimseye yer vermez ben içeri girdiğimde benim çocuklar ayağa falan kalkmaz"* diyor.

● Büyüklerin isteklerine önem verilir hatta onlar ev reisi olduğu için isteklerini yerine getirmeme gibi bir lüks yoktur.

● Büyükler konuşurken sözleri kesilmez onlar saygıyla dinlenir. Fakat bu duruma köylerde çok fazla dikkat edilemez.

● Çoğu defa Küçüklerin sözleri önemsenmez hatta büyüklerle aralarında çok fazla iletişim olmadığı gözlemlenmiştir.

● ilçe merkezinde küçükler büyüklerine konumlarına göre (anne-baba, dede)hitap ediyor. Fakat ilçe merkezinde köylerden gelen ailelerde ve köylerde Küçükler büyüklere isimleri ile hitap ediyor babaya baba demiyor adı ile hitap ediyor. Öğretmen ismi ile ya da öğretmen şeklinde çağırılıyor. Çoğunlukla herkes birbirine adıyla hitap ediyor ve saygı göstergesi olan siz kelimesi çok fazla kullanılmıyor. Ayrıca bir öğretmen arkadaşımız Kürtçe teşekkürün ne olduğunu sormuş çocuklar ise bilmiyoruz öğretmenim biz teşekkür etmeyiz ki demişler. Bunu yerine Allah razı olsun kelimesi kullanılıyor.

● Aile ile ilgili büyük bir problem olduğunda büyükler (aşiret) toplanır ve onlar karar verir diğer aile bireylerinin (çocuk ve kadınların) fikri alınmaz.

● Pervari merkezde geniş ailelerde yemeği önce ailedeki erkekler yer daha sonra kadınlar ve çocuklar fakat köylerde yemeklere kadın erkek birlikte oturulur fakat masada

büyüğün gelmesi beklenmez masaya oturan yemeğini yer ve kalkar. Eve bir misafir geldiğinde kadınlar sofrada olmaz misafirlerle erkekler ilgilenir.

● Konuşurken " be, ulan, hoo, hadi yahu, yok öyle şey vb". Daha anlamını bilmediğimiz Kürtçe birçok argo kelime kullanılıyor.

● Birçok yerde olduğu gibi burada da halk arasında küfürlü konuşmalar yapılıyor Kürtçe bilmediğimiz halde aradaki küfürlü kelimeleri fark edebiliyoruz. Okuldaki en önemli sorunlardan bir tanesi çocukların birbirine küfür etmesidir. Anneler çocuklarına beddua niteliğinde sözleri oldukça fazla kullanıyorlar.

● Pervari merkezde aile büyüklerinin ve babanın yanında ayaklar uzatılmaz buna dikkat edilir. Mülakat yaptığımız birisi "hocam ben saatlerce babamın yanında ayağımı uzatmazdım o ise oğlum ayağını uzat diye izin verirdi bana, ben ise ona saygımdan yinede ayağımı uzatmazdım" diyor. Yukarıda da belirttiğimiz gibi bu durumda yerden yere farklılık göstermektedir. Köylerde buna eskisi kadar dikkat edilmiyor, büyüklerin yanında sere serpe, yatar gibi, mübalağalı şekilde ayak ayak üzerine atarak kısaca rahat bir şekilde oturulabiliyor.

● Sigara içme konusunda genel itibari ile bir rahatlık vardır fakat Pervari merkezde buna dikkat edilir büyüklerin yanında içilmemeye çalışılır. Köylerde ise kişi sigara içiyorsa izin istenmez herkes istediği zaman içer. Çocuklar babalarının yanında bile çok rahat sigara içer. Hatta mülakat yaptığımız biri; "hocam burada çocuk üsten alt kata bağırır baba bana sigara yolla diye sepeti sarkıtır babada sigarayı sarıp sepete koyar çocuk içer" diyor. Bayramlarda büyük küçük herkes(çocuklar dâhil) sigara içer şeker yerine sigara ikram edilir. Sigara konusunda bayanlarda herhangi bir kısıtlama yoktur onlarda çok rahat bir şekilde sigara içerler.

● Sigara içenler asla birbirlerinin sigarasını yakmaz ve böyle bir teşebbüs hakaret sayılır.

● Habersizce eve misafir getirilebilir. Misafir umduğunu değil bulduğunu yer mantığıyla ne varsa onunla paylaşılır. Eve gelen misafir yakın birisi ise hep beraber (kadın – erkek) ağırlanır eğer değil ise misafirlerle sadece erkekler ilgilenir. Yeni birisi gelirse eve, ev halkı ile tanıştırılmaz kadınlar misafirleri görmezler. Misafirler ev halkı ile merhabalaşmak için selam verir ve tokalaşırlar yerine göre el öpme âdeti de vardır. Eve girerken kapı

çalınmaz içerideki acaba müsait midir diye düşünülmez gelen kişi her zaman kapıyı açabilme hakkını kendinde görür.

● Ataerkil bir aile olmasına rağmen dikkatimizi çeken bir hususta Pervari de erkeklerin eğer yemeğe (buna öğle yemeği de dâhil) katılmayacaksa eve haber vermesidir.

●Ev halkını ilgilendiren konularda herkesin fikri alınmaz evin büyükleri baba dede (ev reisi)ne derse nasıl düşünürse öyle davranılır yapılacak iş ona göre yapılır. Kadınların ve çocukların fikri alınmaz. Fakat ilçe merkezinde aile içinde gizli bir kadın hâkimiyeti vardır. Erkekler dışarıda bunu asla belli etmezler fakat evde eşlerine karşı sorumludurlar ve birçok konuda eşleriyle konuşarak hareket ederler. Daha öncede belirttiğimiz gibi eğer çok önemli bir mesele (ailedeki kızlardan biri kaçmış ise, ya da erkeklerde biri kız kaçırmış ise vb.) varsa aile büyükleri toplanıp bir karar alırlar.

3. Hissi Şartlar

Hissi şarlar, ailenin kutsal ve parçalanmaz bir bütün olmasını sağlayan sevgi, koruma, güven ve fedakârlık gibi duygulardan oluşur.

Aile fertlerinin birbirini sevmesi, birbirine inanması, güvenmesi esastır. Günlük hayatımız bu sevgi ve inancı ortaya çıkaracak, geliştirecek olaylarla doludur. Ama hayatımızda bazı güzel, sayılı günler, yıl dönümleri, bayram ve seyranlar vardır ki aile fertlerine bu sevgiyi beraberce ve bir arada birbirlerine açıklamak, hatırlatmak ve yinelemek imkânlarını verir.[109]

4.Sayılı Günler

Toplumun en önemli fonksiyonlarından biri de üyelerini sosyalleştirmedir. Sosyalleşme insanın doğumundan ölümüne kadar uzanan bir süreçtir. Biyolojik merkezli bir yapıdan sosyal bir varlık haline gelme durumuna sosyalleşme adı verilmektedir. Ferde, sosyal durumlarda nasıl davranılması gerektiği öğretilmelidir. İletişim şekilleri, genel olarak tanınmış, kabul görmüş amaç sistemi ve somut rol ahlaklarının gereklerini, rasyonel yönelişler, metafizik değerler vb. bütün her şeyin öğretilmesi gerekir.[110]Ferde bu sosyalleşme

[109] a.g.e. s.27
[110] Aslantürk, Amman,a.g.e.,s.216-217

öğretilirken önemli olan birçok şey vardır. Bunların başında da sayılı günler gelir. Çünkü bu günler toplumun kültürünü örf ve âdetini yansıtan en önemli unsurlarından biridir.

Sayılı günler kişinin hayatında önemli yere sahip olan ve birey ve toplum için önemli ve özel günlerdir. Bunları her kişiye özel olanlar, bütün topumda kutlanılanlar, bir yöre ve kültüre göre kutlanılanlar olarak ayırabiliriz. Bu günlerde aile bireyleri ve toplum birbirlerine olan bağlılıklarını ve sadakatlerini gösterirler. Sevgilerini tazelerler eğer varsa hasretlerini(uzakta bir yerde oturuyor ise) giderirler. Türk toplumunda bu günler çok önemlidir. Bu yüzden Pervari ilçesinde de bu günlerin birçoğuna çok önem verilir ve coşkuyla kutlanırlar. Özellikle dini bayramlarda ve düğünlerde diğer illerde yaşayan ilçe vatandaşları aile bireylerini ve akrabalarını ziyarete gelir onlara hediyeler getirirler.

Bu sayılı günler şöyle sıralanabilir.

- *Ramazan bayramı.*
- *Kurban bayramı.*
- *Kandiller.*
- *Doğum günü (evde bir doğumun olduğu gün)*
- *Askere gitme günü.*
- *Askerden dönme günü.*
- *Sünnet düğünü.*
- *Yıl dönümleri(doğum, evlilik vb☺*
- *Anneler günü.*
- *Babalar günü.*
- *Okula başlama günü.*
- *Sınıf geçme günü.*
- *Okulu bitirme günü.*
- *İlk işe başlama günü*
- *İlk para kazanma günü*

Ramazan bayramı kurban bayramı ve kandiller dini günler olduğu için oldukça önemsenir bayram namazlarından sonra aile bireyleri birbirleri ile bayramlaşır büyüklerin elleri öpülür. Diğer illerde yaşayan akrabalar imkânları ölçüsünde ilçeyi ziyarete gelirler. Akrabalar dolaşılır herkes birbiri ile bayramlaşır çocuklar evleri dolaşıp şeker ve sigara toplarlar. Bayramda büyük küçük herkes sigara içer özellikle erkek çocuklarının yaşına bile bakılmadan ellerine sigara verilir.

Pervari ilçesine özel günler arasına en çok önemsenenlerin başında kandiller gelir. Halk ibadet için bile bu günlere odaklanmıştır. Ve bu günlerin kutsallığına oldukça fazla inanılmaktadır. Kandil günlerinde dileyenler gündüz oruç tutar ve akşam ezanıyla birlikte hep beraber iftar yapılır. Akşamları camide toplanılır namaz kılınır ve mevlit okunur. Mevlide gelen bazı kişiler (durumu iyi olanlar) lokum, gofret, kuru üzüm, bisküvi vb. getirir bu yiyecekler mevlitten sonra camiye gelenlere dağıtılır ve hep beraber yenilir. Mevlitten sonra bazı kişiler yakın akrabalarını eve çağırıp onlara davet(yemek) verir. Kandillerde herkes mutlaka komşularına gofret çikolata şeker vb. şeyler dağıtırlar.

Askere gidecek kişi gitmeden önceki birkaç gün özel ilgi görür evde onun istediği yemekler pişirilir. Bir hafta on gün önceden arkadaşları ile gezmeye başlar pikniğe falan gider hoşça vakit geçirir. Bütün akrabalarını dolaşıp onlarla vedalaşır onlardan helallik alır. Askere gideceği gün bütün akrabalar toplanır onu uğurlamaya gelir. O gün hüzünlü bir gün sayılır kadınlar özellikle askerin annesi ağıt yakar ağlarlar.

Çocuklar sünnet olurlar ve bu erkekliğe ilk adım olduğu için çok önemlidir. Çocuğun yaşı fazla geçmeden sünnet ettirilir. Fakat sünnet için düğün yapılmaz. Son yıllarda bazı maddi durumu iyi olan aileler çocuklarına sünnet düğünü değil de mevlit okutturup yemek dağıtıyorlar. Bunların dışında özel bir sünnet töreni çok fazla yapılmıyor.

Okula başlama, sınıf geçme, okul bitirme, ilk işe başlama, ilk para kazanma günleri bilinir ama bu günler kutlanmaz aynı şekilde evlilik yıl dönümleri ve doğum günleri de bilinir ama özel bir kutlama yapılmaz. Doğum günleri ve evlilik yıldönümleri ilçe merkezinde bazı ailelerde kutlanılmaktadır. Fakat bu çok az sayıdadır

Anneler gününde annenin eli öpülür ve ona hediyeler alınır(bakkaldan terlik, çorap, başörtü vb. alınır) çocuklar annelerine olan sevgilerini çok rahatlıkla gösterebiliyorlar fakat aynı şey babalar için geçerli değil babalar günü bilinir ama pek fazla kutlanmaz zaten baba ile çocuk arasında belli bir mesafe vardır.

5. Hediyeleşme

Yukarıda belirttiğimiz sayılı günler, aileyi bir araya getirmeye vesile olan güzel günlerdir. Bu günlerde hediyeleşmek, günün daha canlı ve renkli olmasını sağlar ve bireyler arasındaki bağı kuvvetlendirir.

● İslam peygamberi, insanlara "hediyeleşiniz" diye öğüt vermiştir.

●Yine peygamberimiz bizi,"verecek hiçbir şeyin yoksa insan kardeşine bir tatlı gülümseme bile vermeniz yeterlidir." Diye uyarmıştır.

Hediyeleşme Pervari ilçesinde köylerden çok daha fazla yaygındır. Dinimizde de sünnet olduğu için insanlar birbirlerine hediye alır ve birbirlerinin gönüllerini kazanırlar.

Yörede Hediye almada esas şunlar olur:

a) Bütçeye uygun ve yürekten olur,
b) Hediye vereceği kişinin kişiliğine uygun olur,
c) Hediyenin kullanılabilir olmasına dikkat edilir. Örneğin anneye anneler gününde terlik çorap vb. şeyler alınır.
d) Birçok yerde olduğu gibi Pervari'de de hediye verilirken karşısındakinden cevap beklenir yani bir düğünde altın takmış iseniz o kişide sizin düğününüzde size takacaktır.
e) Gösterişli olsun diye kişi kendi hediyesinin en iyisi olmasına dikkat etmeye çalışır yani bu konuda gizli bir yarış var gibi.
f) Aile bireylerinden birine hediye alınacak ise o kişinin ihtiyacı olan bir şey seçilir, iki iş bir aradan çıkmış olur.

Genelde bu kriterlere uyularak aile içinde bireyler ve, diğer akraba ve komşular özelikle düğün ve doğumlarda birbirlerine hediyeler verirler. Fakat hediyeleşme çokça yaygınlaşan bir davranış da değildir. Özellikle akrabalar ve komşular birazda gelenekte ayıp karşılanmamak için birbirlerine hediye götürürler.

6. Sıkıntı Ve Kederlere İştirak

Sıkıntı ve kederlere iştirak Sevgi ifadesinin bir başka yönüdür. Aile fertlerinden birinin hastalanması veya kaza geçirmesi halinde onunla ilgilenmek, ona yardım etmek, ilaçlarını almak ve vermek, terini almak, yemeğini yedirmek, ona yalnız olmadığını anlatacak davranış örneklerini göstermek, onu en yakın zamanda iyileşeceğine inandırarak moral vermek, ailenin diğer fertlerinin görevidir.[111]Pervari ilçesinde de hastalar çok önemsenir ve onların istek ve şikâyetleri dikkate alınır. Hasta için bir takım kurallara uyulur bunları şu şekilde sıralamamız mümkündür. Eğer evde hasta varsa:

— Gürültü yapılmaz.

— Radyo ve televizyon sonuna kadar açılmaz.

[111] Uyar ve diğerleri, a.g.e. s.29

— Kalabalık misafir çağrılmaz.

— Hastayı bırakıp misafirliğe gidilmez.

— Hastanın rahatı önemlidir ve onun rahat etmesi için herkes elinden geleni yapar.

— Hasta olan çocuk ise onun istekleri yerine getirilir. Büyükler hastalandığında komşu ve akrabaları onu ziyarete gelir ve ceviz, nar, kuru üzüm, bisküvi, yoğurt, süt vb. getirir.

Cenaze olduğunda akrabalar birbirinin yanında olur. Taziye ziyaretine gidilir ve giderken şeker götürülür. Ölü evi için komşuları yemek pişir(pilav, et, fasulye, nohut, çorba) ölü evinde yemek pişirilmez. Ölünün yakınları cenaze olduğu gün, ölünün başında kuran okumak için para ile adam tutarlar ve sabaha kadar ölünün başında kuran okunur.

H) MODERNLEŞME VE AİLE KİMLİĞİ

Modernleşme, modern kabul edilen toplumlar yönünde gerçekleşen sosyal değişme sürecini ifade eden bir kavramdır. Daha geniş bir tanımla modernleşme, "ileri oldukları kabul edilen yabancı ülkelerin kurumlarının, değerlerinin ve tüketim modellerinin benimsenmesi sürecidir. İlerleme kavramı gibi daima "başkasına uyum"u ifade eder ve gelişmiş ülkelerin belirlediği şemaların taklit edilmesi esasına dayanır".[112]

Tolumdaki en önemli kurumlardan biride aile olduğu için aile kurumunda da, yurdumuzun birçok yerinde olduğu gibi Pervari ilçesinde de bir modernleşme eğilimi olduğu gözlemlenmektedir. Fakat bu süreç çok yavaş ilerlemektedir. Bu ilerleyişin yavaş olmasını kültürel gecikme ile açıklamamız mümkündür. Kültürel gecikme(cultural lag): kültürel değişme sürecinde kültürün maddi unsurlarının manevi unsurlardan daha hızlı değişmesinin ortaya çıkardığı durumdur.[113]Toplumsal değişmeyi yaratacak güçte sosyal ve ekonomik patlamalar uzun dönem bölgede yaşanmamıştır. Dolayısıyla toplumsal bir değişmeye yol açabilecek, bölgenin iç dinamiklerine dayanan, kültürel bir evrim yaşanmamıştır. Meydana gelen değişmeler ise daha çok değiştirme, taklit etme şeklinde olmuştur.[114]

Bireysel düzeydeki sosyal ve kültürel değişmeler anlamında kabul edilip tanımlanan modernleşme eğilimleri son yıllarda bazı Pervari ailelerini oluşturan bireylerde de belirmeye

[112] Aslantürk ve Amman, a.g.e.,s.389
[113] Aslantürk ve Amman, a.g.e.,s239
[114] Ahmet Özer, **Modernleşme Ve Güneydoğu,** Ankara: imge kitap evi,1998,s280-281

başlamış, ataerkil geniş aile yapısında görülen ilişkiler ağı, prensip olarak görülen ve gösterilen çizgilerin dışına az da olsa çıkmaya başlamıştır.

Genç kuşakların değişen toplumsal koşullara daha çabuk uyum yaptıkları ve yaşlı kuşaklardan farklılaştıkları, bunun ise baba oğul sürtüşmelerine yol açtığı bilinmektedir.[115]Yörede bu durum oldukça yaygın olarak gözlemlenebilmekte; radyo, televizyon gibi kitle haberleşme araçlarını yaşlılara göre daha sık izleyen ve şehirle temasları da daha yoğun olan gençlerde(özellikle genç erkeklerde) modernleşme eğilimi daha baskın olarak ortaya çıkmaktadır. Bu etkenlerin yanı sıra ailenin ekonomik gücünün azalmasıyla da ortaya çıkan baba-oğul çatışmaları, aile başkanlarının; oğullarının yeni çözüm yolları bularak, üzerlerindeki ekonomik baskıyı azaltmaları için göz yumdukları, onları destekledikleri hatta buna zorlandıkları da çeşitli araştırmalarla ortaya konmuştur.[116]

Pervari ilçesinde yukarıdaki etmenlerin dışında, aynı evde üç- dört kuşağın birlikte oturması, aynı kazanca ortak olan bireylerin sayıca artmasıyla ilişkilerin de zorlanması, kitle iletişim araçlarının bu kişilerin duygu, düşünce ve davranışları üzerindeki çeşitli etkileri, özellikle de yurt içi, mevsimlik ve sürekli göç olaylarına katılan bireylerin köy ve kasaba yaşamına getirdikleri yenilik ve değişmeler; pek çok alanda olduğu gibi aile içindeki geleneksel tutumları da etkileyen bir değişim süreci başlatmaktadır.

Pervari ilçesinde kısmen modernleşme yönünde bir ilerleme olsa da geleneksel yapının korunduğunu daha önceki bölümlerde belirtmiştik. Aile içerisinde de geleneksel yapının korunmasında en büyük etken kayınvalidelerdir. Kayınpederler kısmen de olsa kayın validelere göre daha yenlikçi ve daha modern olabiliyorlar.

Yenilik ve değişmelerin geniş aile yapısını bozamadan ve eskiye ait değerlerde bir uyum içinde kabullenilmesinde, ailenin birlik ve bütünlüğünün devamında en önemli görevin kayınvalide üzerine düştüğü birçok yerde belirtilmiştir. Yörede bu görevini yerine getiremeyen, ailesinin dağılıp parçalanmasını engelleyemeyen kayınvalidelerin,

"bir gelini ile geçinemedi, evden ayrılmasına göz yumdu"

[115] Uğuzman Er,a.g.e.,s.60
[116] Ferhunde Özbay, "Kırsal Kesimde Toplumsal Ve Ekonomik Yapı Değişmelerinin Aile İşlevlerine Yansıması" **Türkiye'de Ailenin Değişimi Toplumbilimsel İncelemeler.** Ankara:1984,s.50 den aktaran Uğuzman Er**,a.g.e**.s.60

Şeklinde eleştirildiği bilinmektedir. Fakat bu eleştiriden gelinlerde payını almaktadır. Yöredeki kayınvalideler de eğer kaynana evde yalnız kalmış ise gelini,

"yazık bu kadına terbiyesiz kaynanasını bırakıp gitti"

Şeklinde eleştirmektedir.

Geleneksel yapılı Pervari ailelerindeki kaynata ve kayınvalidelerin kesin hâkimiyetinin en fazla yumuşamış görüldüğü aileler, oğları diğer illerde çalıştığı halde gelinleri ve torunları ile yaşamlarını sürdürenlerdir. Bu ailelere okuyup memur olanları da eklememiz mümkündür.

Ancak bazı ailelerde modernleşme ve değişme kendini yukarıda açıklanan durumların tersine huzursuzluk ve geniş aileden kopma arzusu biçimlerinde ortaya koymaktadır.

Yörede yapılan soruşturmalarda, aile içi huzursuzluklar konu edildiğinde gündeme iki konunun ilkinin kayınvalide- gelin, ikincisinin ise gelinler arası çekişmeler olduğu, fark edilmiştir. Boşanma oranının da oldukça düşük olduğu bu yörede kadınlar, kocalarının ve kayınpederlerin otoritesini karşı koymadan kabul edebildikleri halde, kayınvalide ve eltileri arasında huzursuzluklar doğduğunu içtenlikle ifade etmişlerdir. Konu ile ilgili sohbetler sürdürülürken bazı kaynak kişilerin;

"Pervari'de kaynanalar kaynatalardan daha üstündür. Çünkü kaynatalar çoğunlukla ikinci eşi almıştır ve kendi yaşlanmıştır. Kaynanada genç olunca her istediğini yaptırır."

Diyerek kayın validelerin evde sözünün çok fazla geçtiğini belirtmişlerdir. Mülakat yaptığımız kişiler kayınvalidelerin değişmediğini ve geleneksel yapıyı korumak için fazlaca uğraştıklarını belirtmişlerdir. Hatta kaynak kişilerden birisi kayın validesinin hiçi değişmediğini şu cümle ile ifade ediyor;

"*ben yirmi yıldır gelmişim kaynanam ilk iki üç gün nasıl ise şimdi hala aynı"*.

*Ge*lin- kayınvalide arasında geçen tatsızlıkların dışarıya yansıtılmaması gerektiği üzerinde fikir birliğine varan kaynak kişiler, kayınvalide ile gelin arasında çıkan bir anlaşmazlık hatta tartışma sırasında dışarıdan bir komşu veya tanıdık geldiğinde, hiç bir şey olmamış gibi davranıldığı belirtilmiştir.

Eltiler arasına normlaşmış bir iş bölümünün olmaması, bu kişilerin birbirleri ile iyi geçinmelerini zorlaştırmaktadır.[117]

Yörede ilke olarak büyükbabanın yaşadığı sürece aynı evde oturmaları gereken erkek kardeşler ve karıları, aile reisinin otoritesi ile kayınvalidelerinin uzlaştırıcı tutum ve davranışlarının etkinliği oranında birbirleriyle iyi geçinmeye çalışmakta; aile, özellikle eltiler arası çatışmaların, hanenin birlik ve bütünlüğünü tehdit edici bir düzeye ulaşmaması için çaba sarf etmektedir. Ancak aile reisinin otoritesinin zayıfladığı dönemlerde bazı geniş aileler, kardeşler ve kardeş karıları arasında ki kavgalar nedeniyle parçalanmaya başlamakta, evler ayrılmakta, ayrı eve çıkma olanağı bulunmayan bazı durumlarda ise aynı evdeki odaların gelinler tarafından paylaşılıp ortak yaşama ya bir süre ara ya da son verildiği görülmektedir.

Ev içinde huzursuzluk dayanılmaz boyutlara ulaştığında aileler, evdeki oğullarından birinin ayrı eve çıkmasına karar verilebilir. Ayrı eve çıkarılan genellikle büyük oğul olup, yaşça büyük olmasında dolayı kendi sorumluluğunu daha iyi taşıyabileceği düşüncesi hâkimdir. Bazen de kendi ekonomik özgürlüğünü kazanan hangisi ise o da olur.

Ancak bazı durumlarda kaynata, "evine yanaşmayan" yani ailesine arşı sorumsuzluk gösteren oğlunu da, kendisinin ölümünden sonra zora düşmeden çoluk- çocuğuna bakabilecek duruma gelebilmesi, sorumluluğunu şimdiden üstlenebilmesi için ayırabilir.

Ayrıca kaynanasına karışı daha sert olan ve ona daha kötü davranabilen gelinin de kocası ve çocukları ile birlikte evden çıkarıldığı da görülmektedir.

Evlendiği günden itibaren ayrı bir evde yaşayan aile bugüne kadar Pervari'de görülmemiştir. Oğul başka bir ilde yaşıyorsa bile düğün Pervari'de gelenek göreneklere uygun olarak yapılır. Gelinle damat birkaç gün Pervari'de kalırlar sonrada birlikte giderler.

Pervari ilçesinde oturan ailelerin, oğullarını eşleri ile birlikte ayrı bir eve çıkarmalarındaki en önemli etken ekonomik özgürlükleridir. Eğer oğul ekonomik özgürlüğünü elde etmiş ise büyüklerinde rızasını alarak kendi evini kurmak için evden ayrılır. Bazen ekonomik özgürlüğünü kazanmış olsa bile gelinlerin çok istemesine rağmen oğullar evde kardeşleriyle beraber olmak isteyebiliyor. Bunun nedenleri arasında da en önde geleni,

[117] Uguzman Er,a.g.e.,s.62

kardeşlerin aynı işte çalışıp kazanca birlikte ortak olmalarıdır. Eğer ayrı olursa birlikte olduklarından daha az kazanabilecekleri düşüncesi yaygındır.

Evden ayrılma ne şekilde olursa olsun özellikle yaşlılar tarafından çok fazla hoş karşılanmamaktadır. Oğlunu evden ayıran anne baba için dedi kodu yapılıp arkasından konuşulur. Zaten tatlılıkla evden ayrılan çiftlerde çok az sayıdadır.

Erkekler birkaç yaz başka bir şehirde çalışıp ailelerine bakabilecek ekonomik gücü elde ettiklerinde ilçeye gelip eşi, çocukları ve "göçüyle" beraber şehre yerleşirler. Şehre yerleşen bu kişilerle de aile bağları kopmaz bayramlarda ve tatillerde ilçeye gelirler. Hatta köyde bağı bahçesi varsa gelin kaynanasına yardım etmek için eşini ve çocuklarını şehirde bırakıp buraya gelebiliyor. Eğer birkaç yıl üst üste gelmezlerse vefasız olarak anılırlar ve ilçede dışlanırlar. Hatta bazen babalar evlatlarını reddettiklerini bile söyleyebiliyorlar. Bu durum gösteriyor ki hala geniş ailenin yaşaması için çokça çaba sarf ediliyor.

Yaşlıların gençlere göre topraklarına, yaşadıkları "baba ocağına" daha sıkı bağlarla bağlı oldukları gözlenen yörede; gençlerin bu şekilde kendilerinden ayrılışlarından dolayı üzüntü duyulduğu, oğullarının verdiği bu karardan dolayı çoğunlukla gelinlerin sorumlu tutulduğu ve kopuşun engellenemeyeceğinin kesinlikle anlaşılmasına kadar geçen sürede, belli bir direnç gösterildiği gözlenebilmektedir.

Bu ayrılışı engelleyemeyeceklerini anlayan yaşlıların ise bu süre zarfında durumu kabullendikleri, ya kendileri ile birlikte oturan çocukları ile ya da yalnız bir biçimde yaşamlarını sürdürdükleri görülmektedir.

Yörede modernleşmeye yönelik bir dönüşün olduğu görülse de geleneksel yapının daha fazla korunduğu ve bireylerin değişime karşı hala kendilerini hazır hissetmedikleri gözlemlerimiz arasında yer almaktadır.

4. BÖLÜM
PERVARİ'DE EVLİLİK VE BOŞANMA ADETLERİ

A)SOSYAL VE KÜLTÜREL DEĞERLER VE EVLİLİK

Evlilik, bir kadınla bir erkeğin yeni bir aile meydana getirmek üzere kurduğu ilişkiler bütünüdür. Bu ilişkilerin tanzim ve yürüyüşünde taraflar bütünüyle serbest değildir. Kanun, din ve törenin şekillendirdiği toplum da burada doğrudan taraftardır ve evlilik akdinde söz sahibidir, kontrol hakkı ve yetkisi vardır.

"evlenme, koca ve karının birbirlerine, çocuklarına, akrabalarına ve genel olarak topluma karşı haklarını, ödevlerini ve ayrıcalıklarını yöneten kurallara ve düzenlemelere dayalı bir sözleşmeli anlaşma "şeklinde de tanımlanmaktadır.[118]

Aileyi oluşturmak için gerekli akrabalık bağlarını geliştiren bir kurum niteliğinde kabul edilen evliliğin amacı, hem kişilerin bir arada yaşamalarını ve düzenli bir sosyal yaşam içinde birbirleriyle işbirliği yapmalarını sağlamak hem de bu birleşmeden doğacak çocuklara meşru bir konum kazandırmak için gerekli görülen mukaveleyi oluşturmaktadır.[119]

Evlenme, hayatın doğumdan sonra ikinci dönemi olarak kabul edilir. Bu neden le evlenme olayı, "gerek kızın ve erkeğin sosyalleşme sürecinin önemli bir aşamasını oluşturması, gerekse aileler arasında kurulan dayanışmayı, toplumsal ve ekonomik ilişkiyi belirlemesi ve düzenlemesi bakımından"[120] hemen her toplumda ve her dönemde önemli bir olay olarak kabul görmüştür. "Ailenin, toplumsal yapının temeli olması, bu birliği sağlayan evlenme olayına evrensel bir karakter kazandırmış"[121] dünya üzerindeki hemen her toplumda bağlı bulunan kültür tipinin özelliklerine göre değişen kural ve kalıplarla gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Erkek ve kadın için önemli olan ve aile çatısının kurulmasının başlangıcı sayılan bu olay, değişik kültür ve dinlerde farklı şekillerde yorumlanır. Anadolu'daki kültürel değerler, Türk toplumu ve İslam dini aileye ve evliliğe büyük önem vermiş; aile ve evliliğin sürekliliği ve devamlılığını sağlamak için her türlü koruyucu tedbiri -dini, ahlaki, hukuki, iktisadi- almaya gayret göstermiştir.

[118] Uğuzman Er, a.g.e., s.65
[119] Uğuzman Er, a.g.e., s.65
[120] Sedat Veyis Örnek, **Türk Halk Bilimi**, Ankara: 1977,s 185
[121] Aynı

Türk kültürünün genel olarak aileye bakışı değişmemekle birlikte, Anadolu'nun farklı bölgelerinde çeşitli sosyal değişkene bağlı olarak, aile ve evlilik anlayışları farklılıklar göstermektedir. Geleneksel kültürde, toplumun temelini oluşturan kurumları korumak ve onların devamlılığını sağlayabilmek için; "ev yapanın, ev alanın ve evlenenin işlerinin kolay gider" şeklinde bir inanış vardır. Bu konuda borçlanmadan pek korkulmaz. Ana-babanın görevlerinden biri olarak, çocuklarını evlendirmelerinin gösterilmesi, evlilikte aile büyüklerinin yerini tayin eder.

Dünyanın ve Türkiye'nin pek çok yerinde görüldüğü gibi Pervari'de de evlilik kurumu ve törenleri yalnızca evlenecek olan iki kişiyi değil, onların ana- babalarını, kardeşlerini, aralarında akrabalık ilişkileri kurulacak olan iki hane halkını, iki akrabalık grubunu hatta konu- komşu ve tüm köy ya da kasaba halkını yakından ilgilendiren bir süreçtir.

Günümüz Türk toplumunda tek evlilik (monogami) esası vardır.[122] Fakat güneydoğunun birçok yerinde olduğu gibi Pervari ve çevresinde de çok eşlilik(poligami) oldukça yaygındır. Medeni kanun, çeşitli maddeleri ile evlilik akdinin nasıl yapılacağını, şeklini ve şartlarını belirlemiştir. Bununla birlikte birçok konuda olduğu gibi bu konuda da yöreden yöreye farklılıklar görülmektedir. Şimdide Pervari'de düğün ve evlenme adetlerinin nasıl olduğuna bakalım.

Kız istenirken düğünden önce dini nikâh, evliliğin yapılmasından çok sonrada resmi nikâh yapılır. Dini nikâhın; dinin bir emri olduğu için, resmi nikâhtan daha ön planda tutulduğu gözlemlenmektedir. Pervari ilçesinde Nikâh deyince akla gelen ve aslolan dini nikâhtır. Dini nikâh geçerli olduğu için ikinci ve üçüncü eşlere dini nikâh yapılması da çok fazla sorun edilmemektedir. Resmi nikâh ise bir zorunluluk olarak görülür özellikle okul çağına gelmiş olan çocuklar için resmi nikâh yapılır. Dini nikâh ise evlilik için ilk şarttır ve taraflar evliliğe onay verdiği andan itibaren dini nikâh yapılır. Burada birazda evlenmeden de olsa "kıza laf gelmesin erkekle bir yerde görünseler bile nikâhları var nasıl olsa" mantığı vardır.

Yörede genellikle evlenme yaşı köy yerinde erkeklerde 18_20, kızlarda 15- 18'dir. İlçe merkezinde bu sınır erkeklerde 20–25 kızlarda ise 18-20'ye kadar çıkar. Ancak son

[122] Uyar ve diğerleri, a.g.e. s.34

dönemlerde bu sınır daha da yukarıya çekilmiştir. Güney doğu Anadolu bölgesinde 1994 yılında yapılan bir araştırmada da Siirt ilinin evlenme yaşları tablo 9 da belirtilmiştir.[123]

TABLO 9:EVLİLİK YAŞI DAĞILIMI[124]

		-16	17-19	20-22	23-25	26-29	29-31	31 †
SİİRT	ERKEK	4,0	10,0	68,0	10,7	6,7	0,6	0,0
	KADIN	15,3	40,0	35,4	5,3	4,0	0,0	0,0

Evlilik yaşının bu derece geriye çekilmiş olması tarım toplumunun getirdiği bir sonuçtur. Pervari ilçesinin ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayalı olduğu için insanlar yaşam tarzlarını örf ve adetlerini de ona göre düzenliyorlar. Özellikle bahçede çalışacak insana ihtiyaç duyulduğundan gençler küçük yaşta evlendiriliyor. Küçük yaşta evlenmenin bir diğer nedeni de berdeldir.[125]Ailede büyük abla ya da ağabey bir başkasıyla evlendiğinde başlık parası vermemek için kız kardeş de gelinin abisine ya da erkek kardeşine verilir. Bu durumda da yaş çok fazla önemsenmez ve okul çağında ki çocuklar bile evlendiriliyor. Bu duruma daha çok köylerde rastlanmaktadır ilçe merkezinde ise evlenme yaşı giderek yükselmektedir. Bunun nedeni ise eğitim ve toprağa bağlılığın azalmasıdır. Pervari ilçesinde artık kızlarda erkeklerle birlikte liseye gidiyor. Lise olmasa bile ilköğretim zorunlu olduğu için bitiriliyor. Buda evlenme yaşının yükselimsine neden oluyor.

Aşiretlerde ve köklü ailelerde kızlar yabancıya nadir verilir; çoğunlukla akraba evliliği tercih edilir. Toprağın, malın miras yoluyla bölünmesini önlemek veya aynı nedenlerle birleştirilmesini sağlamak, ailedeki bütünlüğü korumak gibi nedenlerin yanı sıra akraba çocuklarının mizaçlarının daha iyi bilinmesi, gençlerin ve ailelerin daha yakından tanınması, anlaşma ve uzlaşmanın daha kolay sağlanabileceği gibi düşüncelerle Pervari ilçesinde akraba evliliği yaygın biçimde uygulanmaktadır. Tabiî ki bu tür evlilikler de (bireysel tercihler değil de ailenin kararları ya da iktisadi nedenler ve kan bağı gibi nedenlerle yapılan evlilikler) daha çok isteyerek evlenmek değil de, emrivaki evlilikler söz konusudur.

[123] Rüstem Erkan, **Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Sosyal Yapısı Ve Değişme Eğilimler**i,Ankara:Kalan yayınları,2005,s.125

[124] Bölge ile ilgili merak ettiğiniz diğer istatistikler için bkz. Rüstem erkan a.g.e.

[125] Berdel: evlenecek iki erkeğin evlilik çağındaki kardeşlerinin birbirleri ile değiştirilmesi sonucu yapılan evlilik türüdür. Erkan Rüstem,a.g.e.,s.237

Evlilikten sonra boşanma olayına pek rastlanmaz bunu birçok sebebe bağlayabiliriz bu konu boşanma bahsinde ayrıntıları ile ele alınacaktır fakat en önemli nedenler arasına; boşanmış kadının evlenmemiş kızlara göre tekrar evlenmesinin çok zor olduğu anlayışını koyabiliriz. Zaten evli çiftlerin çoğu akrabadır ve akrabalık bağlarının getirdiği bir mecburiyet vardır. Yörede özellikle boşanan kadına çok kötü bakılır bu nedenle Kadınların birçoğu boşanmamak için ikinci hatta üçüncü eşe razı olmaktadırlar. Evlenip boşanmalar İlçe merkezinde mahkemeye intikal ettirilirken, kırsal kesimlerde ise " **üçtaş atma"** yani talak etme denen geleneksel boşanmalara rastlanmaktadır. İlçe merkezinde az miktarda çok eşlilik görünmekle birlikte, köy yerlerinde, yani çiftçilik ve hayvancılığın yapıldığı yerlerde daha çok olduğu gözlemlerimiz arasında yer almaktadır.

1. Görücü bakma

Pervari ilçesinde evlenme olayı genellikle görücü usulü ile yapılmaktadır. Bölgede akraba evliliği ile birlikte en yaygın olarak görülen evlenme biçimidir. Evlenecek erkeğin aile üyeleri ile akraba veya komşularından seçilen birkaç kadının, önceden üzerinde düşünülen ya da tanıdıklarca önerilen kızın evini ziyarete gidip, hem kızı yakından görmeleri hem de niyetlerini belli etmeleridir. Bu tür evliliklerde gençlerin fikirleri alınmakla birlikte asıl karar organları büyükler olmaktadır.[126]

Yörede tanışıp anlaşarak tamimiyle gençlerin arzusu üzerine kurulmuş evlilikler yok denecek kadar az olmakla birlikte, son yıllarda özellikle erkeklerin bu konudaki eğilimlerine ve tercihlerine biraz daha dikkat edilmekte, kızlara ise kendisine dünürler gelip giderken içlerinden hangisini daha uygun gördüğü konusunda bazı "ağız yoklamaları" yapılmaktadır.

2. Akraba Evliliği Ve Beşik Kertmesi

Ülkemizde akrabalar arası evlilik yapma geleneğinin oldukça yaygın olduğu bilinmektedir. 1968 yılında yapılmış bir araştırma ile Türkiye'de evli çiftlerin yaklaşık olarak 1/3' ünün birbirleriyle akraba olduğu tespit edilmiş, bu oranın çekirdek ailelerde %16,98 iken geniş ailelerde %83.01'e ulaştığı ortaya konmuştur.[127]

---

[126] Erkan Rüstem, a.g.e.,s.237

[127] Tuna Atalay, " **Türkiye'de Evlenmeler Ve Aile Yapısı: 1935 Yılı Sonrasına Sosyo- Demografik Bir Bakış"** Yayınlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi, H.Ü.Sağlık Bilimleri fakültesi,1981, s.35-36'dan Nakleden Uğuzman Er, a.g.e., s.67

Yörede feodal yapının varlığı, toprağa bağlı ekonomi ve aşiret yapılanması, akrabalık bağlarının yoğun bir şekilde korunmasına ve akraba evliliklerinin yaygınlığına sebep olmaktadır. Ataerkil bir toplum yapısının hâkim olduğu bölgede akraba evliliklerinde baba soyundan evliliklere(patrilineal sistem) öncelik verilmektedir.[128] Fakat anne soyundan da akraba evlilikleri yaygın olarak yapılmaktadır. Akraba evliliklerin başında aile bütünlüğünü korumanın geldiğini belirtmiştik fakat bunun yanı sıra akraba çocuklarının mizaçlarının daha iyi bilinmesi, gençlerin ve ailelerin daha yakından tanınması, anlaşma ve uzlaşmanın daha kolay sağlanabileceği gibi düşüncelerle de Pervari ilçesinde akraba evlilikleri yaygın bir biçimde uygulanmaktadır.

Akraba evlilikleri eskiye nazaran biraz azalmış olsa da hala geçerliliğini korumaktadır. Ve çoğu evlilikler akrabadan olmaktadır. Geniş aile yapısına sahip olunduğu için babası ve onun kardeşiyle aynı evde yaşayan amca çocuklarının evliliğine bile(aynı evde büyümelerine rağmen)rastlanmaktadır. Akraba evliliklerinde eğer erkeğin yaşı kızdan büyük ise bu çok da sorun edilmiyor. Eğer kız iyi huylu ve becerikli ise dışarıya verilmemeye dikkat ediliyor. Kızlar kendilerinden büyük akrabalarıyla evleniyorlar fakat erkeklerin burada kendisinden büyük kızlarla evlendiği pek görülmemiştir. Bu oldukça sorun edilir ve gurur meselesi yapılır. Bunun için erkekler kendilerinden büyük kızlarla evlenmezler.

Beşik kertmesi: "Birbiriyle hısımlık kurmak isteyen ya da bir yakınıyla var olan dostluk bağını, ekonomik ilişkisini daha da pekiştirmek isteyen başka bir ailenin, söz konusu yeni doğmuş kızını oğluna nişanlaması bu geleneğin aslını oluşturur".[129]

Yörede nadir olarak görülen bu evlenme biçimi genelde akrabalar arasında uygulanmaktadır. Bu yolla gerçekleştirilen nişanın ileriki yıllarda bazı sorunlara yol açtığı, bazı gençlerin evlenme çağına geldiklerinde bu evliliğe karşı çıktıkları, dönülen sözlerin seyrek de olsa bazı yörelerde sorun yarattığı bilinmektedir.[130] Verilen sözden dönülmesi halinde gurur meselesi yapılarak kırgınlıklar yaşanabilmektedir.

3. Berdel

Evlenecek iki erkeğin evlilik çağındaki kız kardeşlerinin birbiriyle değiştirilmesi ile yapılan evlilik türüdür. Başlık sorununu ve yükümlülüğünü ortadan kaldıran bu evlilik

[128] Erkan Rüstem, a.g.e.,s.236
[129] Erkan Rüstem, a.g.e.,s.237
[130] Ertan Ercan, "Beşik Kertme Nişan Ve Bazı Hukuk Uygulamaları", **Folklora Doğru**, sayı,30,(7-8/1970),s.28-29

biçimine Hakkâri yöresinde "Kepir", Denizli, Aydın yörelerinde "Değişik Yapma" doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu'da ise "Berder" veya "Berdel" denilmektedir. Berdel türü evliliklerde başlık parası ortadan kalktığı gibi düğün masraflarında da bir denge söz konusudur. Geleneksel kültürdeki erkeğin güçlü otoritesinin ve egemenliğinin gelin üzerinde kötüye kullanılmasına bu evlilik biçimi izin vermemekte, misilleme korkusu her iki tarafı da denetlemekte ve gelinler daha hoş tutulmaya çalışılmaktadır. Bu evlilik biçiminin yarattığı sorunlar da fazla olmaktadır. En önemlisi de çiftlerden birinin anlaşmazlığı ve ayrılması durumunda, diğer çiftin evlilikleri çok iyi gidiyor olsa bile onlarında ayrılmak zorunda olmalarıdır.

Yaptığımız mülakat ve gözlemlerimiz sonucunda da, bu evlilik türünün Pervari ilçesinde ve özellikle köylerinde oldukça fazla uygulandığını görmekteyiz. Bu tür evlilikte birçok avantaj varmış gibi görülse de yukarıda da belirttiğimiz gibi sorumluluğu ve sorunları daha fazladır. Bunlardan bir tanesi de; Küçük yaşta evlenmelerin olmasıdır. Eğer erkek bir kızı beğenmiş ise kendi kız kardeşi de berdel olarak isteniyorsa kardeşi küçük olsa bile karşı tarafa verilebiliyor.

4. Kız Kaçırma

Yörede çok fazla olmamak koşuluyla kız kaçırma olaylarına[131] da rastlanmakta, kız ve erkeğin " birbirlerinde gönlü olduğu halde" özellikle kız tarafının verimkâr olmadığı durumlarda veya iki tarafın ailelerinin razı olmadığı durumlarda ya da erkek tarafın ödeyemeyeceği başlık veya çeyiz istenmesi durumlarında başvurulan bir yol olarak belirtilmektedir.[132]Yörede zorla kız kaçırma olaylarına da rastlanmaktadır. Kız zorla kaçırılmış olsa bile kaçırıldığı için aralarında herhangi bir münasebet olmasa da, kendisini kaçıran kişi ile evlenmek zorundadır. Bu durumlarda erkek bazen kendi ailesinin bile rızasını almamış oluyor. Aileler arasını düzeltmek içinde önce erkek ile kendi ailesinin arası düzeltilir daha sonra iki ailenin arası düzeltilmeye çalışılır. Kız kaçırma olaylarında mahkemeye davacı olunduğu da görülmektedir. Şuanda Pervari adliyesinde bununla ilgili davalar bulunmakta ve bir tanesi de ağır ceza olarak görüldüğü için Siirt adliyesine gönderilmiştir. Kız tarafı şikâyetçi olduğunda karşı tarafla anlaşmaları halinde davanın geri çekildiği durumlara da rastlanmıştır.

[131] Bu Konuda BKZ: İbrahim Yasa**, Türkiye'de Kız Kaçırma Gelenekleri ve Bununla İlgili Bazı İdari Meseleler.** Ankara:1962
[132] Erkan Rüstem, a.g.e.,s.238

Bölgede hoş karşılanmayan bu tür evlilikler, bazen silahlı çatışmalara kadar varabilmekte veya uzun süreli dargınlıklar yaşanabilmektedir. Fakat çoğunlukla araya çevrede sözü geçen, hatırı sayılır otoritelerin(ağalar, şeyhler vb.)girip, normalin üstünde başlık ödenmesiyle anlaşma sağlanabilmektedir. Bazen de kızı kaçırılan taraf kısasa kısas yaparak karşı taraftan bir kız alma koşuluyla(berdel yaparak) anlaşmayı kabul etmektedir.

5. Kayınbiraderle Evlilik(Levirat), Baldızla evlilik(Sororat)

Kayınbiraderle evlilik(levirat): dul kadının, ölen kocasının kardeşiyle evlenmesi şeklindedir. Bu evlikte psikolojik, ekonomik ve toplumsal etkenler söz konusudur. Ölen kardeşin çocuklarına babalık yapmak, yengenin bakımını üstlenerek dışarıdan biriyle evlenmesine engel olup emanete sahip çıkmak düşüncesi sahiptir.[133]

Pervari ilçesine çok fazla olmamakla birlikte bu tür evliliklere de rastlanmaktadır. Eğer kadın kocasının ölümünden sonra da çocuklarını bırakıp gidemiyorsa ve evini ve ortamını seviyorsa bu evliliğe razı oluyor ve Kadınların ekonomik özgürlükleri olmadığı için de babalarının evlerine dönmek zor gelince kayınbiraderleri ile evlenmeyi kabul ediyorlar. Bazen de ölen eşin akrabaları torunlarına başka bir adamın babalık yapmasını istemiyorlar ve gelinlerini evdeki diğer kardeşle evlendiriyorlar. Bu tür evlilikte her iki taraf bazen bu evliği kabul etmiyor fakat aile büyüklerinin zoruyla kabul etmek zorunda kalabiliyorlar.

Baldızla evlilik(sorart):erkeğin, karısı öldükten sonra karısının kız kardeşi ile evlenmesi durumudur. Bu tür evlilikler daha çok çocukların var olduğu ve onlara güvenilir bir anne arayışı durumunda gerçekleşmektedir. Erkek açısından çocuklarına güvenilir. Bir anne bulmak, başlık ve yeni bir düğün masrafından kurtulmak gibi nedenler söz konusuyken, kız tarafı içinde ölen kızlarının emanetlerine sahip çıkmak, kurulu düzenine yabancı birinin konmasına tahammül edememek gibi nedenler vardır.[134]Bu tür evlilik çeşidi de Pervari ilçesinde yok denecek kadar azdır fakat köylerde bu evlenme çeşidine de rastlanmıştır.

[133] Erkan Rüstem, a.g.e.,s.237

[134] Aynı,s.238

6. Tek Eşli Ve Çok Eşli Evlilik

Türkiye'de evli olan erkekler arasında çok karılı olanların oranının %2 olduğu ve çok karılı erkeklerin çoğunluğunun doğu ve güney doğu Anadolu bölgesine yer aldığı bilinmektedir.

Genellikle "tekeş evliliğin" yürürlükte olduğu yörede, çok eşliliğe de rastlanmaktadır. Özellikle ilçe merkezinde hâkim olan evlenme türü tek eşliliktir. Fakat ilçede de özellikle ekonomik durumu iyi olan erkeklerin çok eşli evlilik yaptığı görülmektedir. Çok eşli evlilikte en çok rastlanan 2 karılılık tır. Kişiler ilk eşlerini küçük yaşta alıyorlar daha sonra ilerleyen yaşlarında; çocuğun olmaması(çok nadir olarak görülür), evdeki karısının işlere yetişemediği düşüncesi, bir başkasını sevme durumu vb. nedenlerle ikinci eş alınıyor. İkinci eşle evlenme gayet normal karşılanıyor. Bunun kınandığı çok fazla görülmemiştir. Çok eşli evlilik de köylerde daha fazla görülüyor. İş gücü ihtiyacı vb. nedenlerle ikinci eşi alma köyde çok daha doğal karşılanıyor. Hatta 12 çocuğu olan 50 yaşında ki bir adam 17 yaşındaki bir kızla başlık parasını verip evlenebiliyor.

Yörede ikinci kez evlenecek erkeklerin bu kadınlara resmi nikâh yapma olanakları olmadığı için bazen üzerlerine tapu yaptığı görülmektedir. Bu şekilde yeni gelen adın ekonomik güvence altına alınmaktadır. Fakat çoğu zaman buna da ihtiyaç duyulmuyor. Çünkü ikinci eş gelince tabiri caiz ise birincinin pabucu dama atılıyor. Sanki yıllardır ona hizmet eden eski karısı değilmiş gibi birinci karı unutulup her şey yeni gelenin üzerine kuruluyor. Evde onun sözü daha çok geçiyor. Kocası ona daha çok ilgi gösteriyor. Yörede çok eşli evliliği artık yeni kuşak çok benimsememekte ve tek eşli evliliği tercih etmektedir.

7. Başlık Parası

Başlık parası, dünyanın birçok yerinde görülen, evlenme ile ilgili en yaygın kültür kalıplarından birisidir. Özellikle ilkel toplumlara özgü bir gelenek olmakla birlikte, bugün bile, bazı gelişmiş ülkelerin kırsal bölgelerinde evlenme nedeniyle kız tarafına başlık parasının verildiğini görmekteyiz. Ülkemizde de başlık parası özellikle kırsal bölgelerde halen geçerliliğini korumaktadır.

Başlık parası, evlenecek erkeğin ya da akrabaların kız babası ya da akrabalarına yaptığı, toplumlara göre değişen hukuksal ve toplumsal uygulamaları içeren hediye niteliğinde bir

ödemedir. Bu ödeme, genellikle para, hayvan(sığır, at keçi vs.) çeşitli süs eşyaları ya da törensel değerler gibi şeylerdir.[135]

Yörede, başlım parasının alınıp alınmaması ve ne miktarda alınacağı köyden köye, aşirete bağlı olup olamaya ve ailelerin sosyo- ekonomik durumuna göre değişkenlik göstermektedir. Evliliklerde başlık parasının verilmek istenmediği durumlarda tercih edilen evlilik türü berdeldir. Başlığın, hem kızın ailesinden ayrılmasıyla kaybedilen işgücünü karşılamak, hem de kadının durumunu ve evliliğin devamını güvence altına almak gibi ikili bir fonksiyonu vardır.[136]

Uğraşları geleneksel tarım ve hayvancılık olan toplumlarda, aile bir üretim birimi, aileyi oluşturan tüm bireylerde üretime katılan birer tarım işçileridir. Köy kültüründe yaşam için doğayla verilen savaşta, bireyler teknolojik eksiklik ve yetersizlik nedeniyle, bu uğraşa beden gücüyle katılmaktadırlar. Böylesin bir uğraş içerisinde olan aile, kızını gelin olarak başka bir aileye verirken, bir beden gücü kaybetmekte, kızı alan aile ise, bir beden gücü kazanmaktadır. İşte bu gücün bir bedeli olmak gerekir ki, buda başlıktır. Bunun Anglosakson dilindeki adi "Brideprice" yani "Gelin Değeri" Afrika yerlilerinde ise "Labola"dır.[137]

Pervari ilçesinde başlık arası alma geleneği geçerliliğin korumakta ve evlenmenin ilk şartlarından birini oluşturmaktadır. Özelikle köylerde başlık parası verilmeden kız alınmıyor. İlçe merkezinde son yıllarda başlık parası alma geleneğinde biraz azalma gözlenmekte fakat hâla devam etmektedir. Evlenen kızın ailesine oğlan tarafından olanlarca, bir miktar paranın "başlık" ya da "süt hakkı" adıyla verildiği bilinmekte, düğünün aşamaları arasında detaylı olarak ele alınacaktır. Köylerde başlık parası dışında anneye "süt hakkı" adın dada bir para verildiği de bilinmektedir.

Yörede sürdürülen araştırmalar doğrultusunda başlık parasının alma ve verilme nedenleri olarak "bir gelenek olması" "kızın çeyizinin telafisi", "babanın kıza evlenecek yaşa kadar yaptığı harcamaların karşılığı olması" , "kızın evden ayrılmasıyla doğan işgücü kaybının telafisi" olması gibi gerekçeler gösterilmekte olduğu tespit edilmiştir. Başlık parası uygulamasının devamından yana olanlar bunun kadınlar için bir güvence olduğu, boşanma

[135] Bedri Gencer, **Kültürel Antropoloji Açısından Başlık Parası Geleneği**, Ankara:1981,s.7
[136] Sedat Veyis Örnek,a.g.e.,s39
[137] Erkan,a.g.e.,s.240

olaylarını ve çok kadınla evlenmeyi önlediği gibi görüşler öne sürmektedirler. Fakat bu görüşlerinde çok fazla geçerli olmadığı görülmüştür.

Başlık kız tarafı için bir saygınlık ve onur vesilesi sayılır. Başlık alınmadan kız verildiğinde çevreden "acaba özrümü vardı" ya da "evde mi kalmıştı" gibi söylentiler yükselir. Eskiden çok sayıda kız çocuğu olan babalara "sultan olacaksın" (çok başlık alıp zengin olacaksın anlamında) denirdi.[138] Pervari ilçesinde de kaynak kişilerle yaptığımız görüşmelerde; bazı babaların kız çocukları doğduğunda başlık parası alacakları için sevindiklerini belirtmişlerdir.

Bazı kız ailelerinin ise başlık parası istemedikleri ancak kendilerine verilecek bu miktarın kıza takılacak altınlar için gerekli paraya eklenmesi yolunda talepleri bulunduğu gözlenmiştir. Bu şekilde bir uygulama sonucu başlıksız evlenen ama kendisine normalinden fazla altın takılan genç kızların bunu bir övünç vesilesi olarak kabul ettikleri de yörede edinilmiş bilgiler arasındadır.

15.Dini Ve Resmi Nikâh

Pervari ilçesi ve köylerinde, evliliği başlatan ve meşru kılan nikâhlanma işleminde genellikle dini nikâhını, resmi nikâha göre ön planda tutulduğu, resmi nikâhın bir kanuni zorunluluk olmasının yanı sıra yararı ve gereği konusunda bilinçli olunmasına rağmen bu işlem için fazla acele edilmediği görülmektedir. Hatta çoğu zaman resmi nikâh çocuklar okul çağına geldiğinde ihtiyaç söz konusu olunca yapılıyor.

Dini nikâh evlilik hazırlıklarına başlandığında yapılıyor. Eğer kız isteme oldu ve kız tarafı evet dedi ise dini nikâh hemen yapılır. Buradaki aceleciliğin sebebi olurda kızla erkek bir yerlerde görülürse "*laf gelmesin nasıl olsa onun helalidir*" düşüncesidir. Dini nikâha başlatılan evlilikler, kız ve erkek tarafının yerine getirmesi gerektiği düşünülen tüm adetlerin tamamlanmasından, bazen genç çiftler çocuk sahibi olduktan hatta çocukların okul çağı geldiğinde resmi nikahla perçinlenmekte.

Bir yasal gereklilik olduğu için elden geldiğince yerine getirilmeye çalışılan ancak bir din buyruğu olan şer'i nikâhı istisnasız olarak gerçekleştiren halkın, bu nikâha bu kadar önem

[138] Erkan,a.g.e.,s.240

vermesinin temelinde, "dini nikâh yapılmadan doğacak çocuğun 'piç' sayılacağına ilişkin değerlerin ağır basmakta" olduğu bilinmektedir.[139]

Yörede resmi nikâhın yapılması için genellikle ilk çocuğun doğumu beklenmekte, bu olay gerçekleşirse çocuğun nüfusa geçirilmesi sırasında resmi nikâhın da yapıldığı görülmektedir. Bazı ailelerin bu işlemi yerine getirme konusunda daha da rahat v ihmalkâr davrandıkları; çocukları ancak okul çağına geldiğinde resmi nikâh ve nüfus işlemlerini ele alma gereğini duydukları; ilçede görev yapan ilkokul öğretmenlerinin gözlemleri arasında yer almaktadır.

Doğu ve güney doğu Anadolu bölgesinin birçok yerinde olduğu gibi Pervari ilçesinde de dini nikâh çok önemsenir, evlilikte asıl nikâh dini nikâh olarak görülür. Türkiye'de yapılan bir araştırmada doğu ve güneydoğu Anadolu bölgesinde dini nikâh yapma oranının arttığı belirtilmiştir.[140] İkinci ve üçünce eşlere dini nikâh yapıldığı yapılan gözlemler arasındadır. Bu kadınları ekonomik güvence altına olmak için onların üzerine tapu yapıldığını önceki bölümlerde belirtmiştik. 2. eşlerden doğan çocuklar ise çoğu zaman kendi annelerinin nüfusuna yazılır. Bazen de babalarının ilk eşlerinin üzerine yazıldıkları görülmektedir.

Özellikle köylerde resmi nikâhın hiç yapılmadığı durumlara da rastlanmaktadır. Bu tür evliliklerde devlete hiç başvurmadan evlenip boşanmaların olduğu gözlemlenmektedir. Bu şeklinde halk kendi işini kendisi yapmış oluyor.

Dini nikâh önemini korumakla birlikte, resmi nikâha gençlerin daha önem verdiği görülmektedir. Genç kadınlar resmi nikâhla kendilerini daha güvende hissetmekte ve bunun gerekli olduğunu eskilere nazaran daha çok belirtmektedirler.

B) EVLENME AŞAMALARI İNANÇ VE GELENEKLER

İki ayrı cinsten kişinin karı- koca olarak bir arada yaşayabilmeleri, geleneksel yapılı pek çok toplum ve toplulukta, çeşitli geleneklerle kontrol edilen belli bazı şartların yerine gelmesine bağlıdır. Böyle bir birlik kurulmadan önce kız arama, nişan yapma, düğün, nikah, şerbet vs. törenler, belirli kalıplar çerçevesinde yerine getirilmeye çalışılır. "evliliğe anlamını

[139] Uguzman Er, a.g.e.,s71
[140] Beşir Atalay ve Diğerleri, **Türk Aile Yapısı Araştırması,** Ankara;1993,Sosyal Planlama Genel Müdürlüğü Araştırma Dairesi,s.98-99

veren ve birleşmenin köylüler gözünde meşrulaşmasının sağlayan düğün seremonilerinin" bütün aşamalarının gerçek anlamda tamamlanması için çaba gösterilen bu tip toplumlarda, bu gelenekler herkes tarafından bilinmekte ve uygulanıp uygulanılmamasıyla yakından ilgilenilmektedir.[141]

Oldukça karmaşık görünen fakat kendi içerisinde belli bir anlam ve fonksiyonu olan bu adetler herkes tarafından bilinip uygulanmaktadır. Bunu katıldığımız düğün törenlerinde gözlemlemekteyiz. Birkaç kalıplaşmış davranış örüntülerinden oluşuyor gibi görülse de her bir Törenin ayrı bir anlamı ve önemi vardır. Bunu kaynak kişilerle yaptığımız mülakatlar sonucunda daha iyi kavramış bulunmaktayız. Her bir tören istisnasız, sıra bozulmadan her düğün sahibi tarafından yerine getirilip önemsenmektedir. Eğer bu törenler itina ile yapılmaz ise çevreden tepki alınır ve düğün sahipleri eleştirilirler.

Bu genel çerçeve içinde Pervari ilçesinde düğün adetleri ve gelenekler sistemi kapsamında aşağıdaki aşamaları içermektedir.

1. Eş Seçme

Evlilik mukaddes ve önemli bir hadisedir. Bu bakımdan tarafların eş seçiminde çok dikkatli olacağı tabidir. Elbette tarih içerisinde ve günümüzde eş seçimine tesir eden pek çok tercih noktası vardır. Özellikle soy sop, aile kültür seviyesi, maddi durum, fizik güzelliği, dini inanç ve hayat, meslek vb. ölçüler eş seçiminde rol oynar.[142]

Bugün Pervari'de eş seçme yolları ve çeşitleri şöyle sıralanabilir:

1. Görücü usulü,
2. Aileler seçmekle birlikte gençlerin rızasının alınması,
3. Eş seçimini gençlerin yapması fakat ebeveynin onayının alınması,
4. Berdel yani ailelerin kızlarını değiştirmesi,
5. Eş seçimini adayların yapması fakat ailelerin bunu onaylamaması (bu durumda gençler çoğu zaman sorun yaşamaktadır. Ailelerin rızasını almak çok zor oluyor ve çoğu zamanda aileler izin vermiyor, kızlar kaçıyor geri dönüşü olmayan hatalar ortaya çıkıyor.)

[141] Uğuzman Er, a.g.e.s72
[142] Türk kültür ve Hizmet vakfı,**21. y.y. da Örf Ve Adetlerimiz**, İstanbul,s.35

6. Eş seçme usulleri arasına beşik kertmesini de ekleyebiliriz. Çocuklar daha küçük yaşta nişanlanıyorlar ve büyüdüğünde evlendiriliyorlar. Bu daha çok amca çocukları arasında yapılmaktadır.

Pervari ilçesi genelinde evlenme yaşı köy yerinde erkeklerde 18_20, kızlarda 15- 18 dir. İlçe merkezinde bu sınır erkeklerde 20–25 kızlarda ise 18-20'ye kadar çıkar. Ancak son dönemlerde bu sınır daha da yukarıya çekilmiştir.

Konuyla ilgili yapılan araştırmalarda ailelerin genellikle çocukların askere gitmeden evlendirmek istediği, en azından söz kesme ya da nişanlanma işlemlerinin bu olaydan önce tamamlanmasına gayret ettikleri öğrenilmiş; buna neden olan etkenlerden ilkinin oğullarına asker dönüşünde istedikleri kızı alma şanslarının düşeceği ve gençlerin askerliklerini yaptıktan sonra kendi beğendikleri kızla evlenecekleri düşüncesinin olduğu tespit edilmiştir. Aileler bu şekilde düşünse de ilçe merkezinde erkeklerde askerden sonra evlenme düşüncesinin arttığı görülmüştür. Abisi askerden önce evlenip zorluk çeken gençler özellikle bu düşüncelerinde ısrarcı olmaya başlamışlardır. Bunları destekleyip isteklerine uyan aileler olduğu gibi kendi düşüncelerine göre hareket ederek gençleri nişanlayan ailelere de rastlanmaktadır.

Evliliklerde daha çok aile büyüklerinin sözünün geçtiğini belirtmiştik fakat gün geçtikçe özellikle ilçe merkezinde evlenecek gençlerinde fikri alınmaktadır. Özellikle erkekler istedikleri kızlarla evlendirilmeye çalışılmaktadır. Kızlara ise görücü geldiğinde isteyip istemediklerine dair fikirleri sorulmaktadır. Köylerde ise erkek kız ikisine de halen çok fazla fikirleri sorulmamaktadır. Bundan dolayı kız kaçırma olaylarına köylerde daha fazla rastlanmaktadır. Köylerde 15–17 yaşlarındaki genç kızlar evli çoluk çocuk sahibi yaşça büyük olan adamlarla istenilen başlık ödendiğinde ikinci eş olarak(hatta üçüncü ve dördüncü)verilebilmektedir.

Sonuç olarak evlilikte eskiye nazaran gençlerin şimdi daha fazla fikirlerinin alındığını, yaptığımız gözlemler sonucunda belirtebiliriz.

2. Söz Kesme, Başlık Parası

Yörede Evlenme daha çok görücü usulü ile yapıldığı için erkeğin ailesi oğullarına bir kız seçer, aile büyükleri de uygun görürse kız istemeye karar verilir. Çoğu zaman taraflar birbirini görmez ama günümüzde bu tabu,(gündelik hayat ve çalışma hayatının daha çok evin dışında gerçekleştiği için,) biraz daha yıkılmıştır, özellikle Pervari'de oğlan kendisine önerilen kızı görür; oğlanın kızı görmesi, uzaktan yapılır. Bazen de oğlan kız evine gider ve kızı orada görür fakat konuşmazlar eğer kız beğenilirse kız istemek için hazırlıklara başlanır. Ayrıca adaylar genellikle akraba oldukları için birbirini tanırlar ve özel bir tanışma merasimine ihtiyaç duyulmaz zaten küçük bir yer olduğu için herkes birbirini tanıyordur.

Kız istemeye gitmeden önce oğlanın babası kızın babasına çarşıda uygun gördüğü bir yerde meseleyi açar ve karşı taraftan biraz olumlu bir mesaj alırlarsa akşam kız istemeye gidilir. Bu süreç oldukça gizlilikle yapılır aile fertleri dışında kimsenin duymamasına dikkat edilir. Gizliliğe dikkat edilmesinin sebebi, eğer olumsuz bir durum olursa (kız verilmez ise) her iki tarafta mağdur olmasın ve bu işi duyup ta bozmaya çalışanlar olmasın diyedir.

Kız babasından olumlu bir mesaj alındıktan sonra kararlaştırdıkları bir güne erkeğin babası yakın akrabalarını da yanına alarak kız evine gider. Bu guruba o yerde hatırı sayılı kişilerinde yer almasına dikkat edilir. Köylerde imamda bu guruba dâhil edilir.Damat hiçbir zaman kız istemeye gitmez. Kız istemeye gidenler yanlarında birkaç tepsi baklava ve kola getirirler. Her ihtimale karşı birde yanlarında yüzük bulundururlar. Eğer evet denilirse bu yüzük orda bırakılır. Tabi kız tarafı da gelecek misafirleri bekler ve onları ağırlarlar. Gelen misafirlerle ailedeki erkek bireyler ilgilenir kadınlar görünmezler. Eğer gelini görmek isteyen olursa(oğlanın babası vb. gibi) mutfağa gider ve gelini orda görür.

Misafirler otururken büyük bir sessizlik kaplar ortalığı. Konuşma hakkı iki tarafın en yaşlısındadır. Erkek tarafının en yaşlı bireyi kız tarafının en yaşlı bireyine hitaben geliş sebebini açıklar. "**Allah'ın emri, peygamberin kavliyle kızınızı oğlumuza istemeyi münasip gördük. Ne buyurursunuz?"**der. Kız tarafının en yaşlısı da yöneltilen soruya cevaben eğer olumlu ise(çoğu zaman olumlu olur, olumsuz olacak ise baştan eve gelmelerine izin verilmez)**"verdik, hayırlı uğurlu olsun"** der. Bazen de bu cevap hemen verilmez ve biraz beklenir bunun sebebi de kız tarafının kendisini ağırdan satmak istemesidir. Ama çoğunlukla olumlu cevap alınır çünkü isteme öncesinde ön görüşme yapıldığı için fikirler az

çok belli olur. Kız isteme esnasında eğer başlık parası alınacak ise onun miktarı da konuşulur. Eğer başlıkta anlaşılmaz ise aile kızı vermeye niyetli olsa bile evlilik hazırlığı bozulabilir. Çoğunluklada özellikle köylerde başlık parası vermeden kız verilmez. Başlık parasının miktarı aileye göre değişmektedir. Kızın dış görünüşü, kızın mensup olduğu ailenin asaleti, becerikliliği ve çevresinde ki talep oranı başlık parasında etki etse de genellikle miktar babanın isteğine göre verilir. Bugün Pervari'de başlık parası miktarı 5 ile 20 milyar arasında değişmektedir. Bu bazen üçe de düşer otuza da çıkabilir. Kız babası başlık istemese bile bazı aileler hediye olarak üç beş milyar vermektedir.

Kız tarafının verdiği olumlu cevap taraflar arasında başlayan akrabalık girişiminin ilk düğümü olarak kabul edilmektedir. Bu karşılıklı cevaplar sonucunda varsa hoca veya imam bir fatiha okur ve dua eder. Ardından da oturanlar birbirlerine **"hayırlı uğurlu olsun"** temennilerinde bulunurlar. Bu arada erkek tarafından birisi kız tarafının en yaşlısının ve kız babasının elini öper. Bu daha çok damadın ağabeyleri tarafından yapılır.[143]Hazırlanan şerbet ve tatlı ikramından sonra müsaade istenerek kalkılır. Bundan sonra artık sıra söz, nişan ve düğün hazırlıklarının yapılmasındadır.

Söz kesme için hazırlıklar yapılır geline; hediye olarak; yüzük, bilezik bir takım elbise, ayakkabı, terlik, iç çamaşırı, çanta vb. şeyler alınır. Bazı aileler geline parada takar. Erkek tarafı söz töreni için kız evine giderken; baklava, en az üç torba kesme şeker, kola vb. şeyler götürürler ve orada tatlı yiyelim tatlı konuşalım sözüne uyarak getirilenler hep beraber yenir. Eğer kız için başlık parası verilecekse oda söz kesme esnasında verilir. Söz kesmeye yine damadın yakın akrabaları gider ama bu sefer bayanlarda katılır. Aynı şekilde kız evinde de misafirler ortak ağırlanır. Geline burada yüzük takılır yüzüğü erkek tarafından büyük bir kadın takar yüzüğü takan kişinin bereketli ve şanslı kişilerden olmasına dikkat edilir. Bu durumun uğur getireceğine inanılır. Günümüzde Pervari merkezde yüzüğü damadın ablası ya da yengesi takmaktadır. Söz kesme esnasında nişan ve düğün tarihi konuşulur. Her iki tarafta hazırlıklarını ona göre yapmaya başlar. Nişan ve düğün arasındaki zaman mümkün olduğu kadar kısa tutulamaya çalışılır. Hayırlı iş beklemez mantığıyla taraflar elini çabuk tutar.

[143] Siirtte Eğitim , sayı:2,Siirt:2007,sayfa 9

3. Nişan Töreni

Söz kesmeden sonra sıra, nişan merasimine gelir. Gerekli olan bütün ihtiyaçlar hazırlanılır. Kız tarafının geline takılmak üzere istediği takılar(en az bir buçuk metre zincir, 5 bilezik, saat, birkaç yüzük, küpe, eğer durumu iyi ise kemer) alınır. Adet üzere Erkek tarafı geline birkaç çift (en az 10 çift olduğu söyleniyor) elbise, ayakkabı, terlik, iç çamaşırı, elbiselik kumaş, başörtü seccade çorap vb. şeyler alırlar kısaca gelinin baştan aşağı bütün ihtiyaçları giderilir. Ayrıca gelinin yakın akrabalarına da hediyeler alınır; gelinin babası ve ağabeylerine gömlek, takım elbise, anne, abla ve yengelerine de elbise vb. eşyalar alınır.

Nişan töreni kız evinde yapılır. Evin büyüklüğüne göre, kaç kişinin davet edeceğini kız tarafı hesaplar ve en az on beş yirmi gün önce erkek tarafına bildirir. Her iki tarafta verilen sayıya uygun olarak davet edecekleri kişileri belirlerler. Erkek tarafı hazırlıklarını tamamladıktan sonra belirlenen günde kız evine gider. Nişana sadece kadınlar katılır. Erkekler tören bittikten sonra sadece damadın en yakınları olmak şartıyla fotoğraf çekilmek, gelini görmek vb. nedenlerle kız evine yani nişan töreninin yapıldığı yere giderler. Yanlarında davetlilere ikram için; en az on tepsi baklava, on beş tepsi kuru pasta, birkaç koli kola vb. şeyler götürürler. Kız tarafı da o gece için yapacağı ikramı hazırlar, birde **"şerbet"** hazırlanır ve hazırlanan **"şerbet"** de getirilen ikramlarla birlikte misafirlere dağıtılır.

Erkek tarafı akrabalarıyla birlikte kız evine gittikten sonra bir süre otururlar. Daha sonra getirilen takılar yüzükle birlikte geline takılır bunu ailenin en yaşlı kadını yapar. Erkek ve kız tarafının katılımı ile birlikte takı merasimi yapılır ve geline altın ve para takılır. Nişanın sorumluluğu kız tarafına ait olduğu gibi takıların sorumluluğu da onlara aittir ve çoğunlukla takılar gelinin olur muhafaza hakkı ona aittir. İslam dinide var olan mihr burada da geçerliliğini sürdürmektedir. Geline takılan bütün takılar ona mihr edilir bazen bu takılar yerine araba ve evde mihr ediliyor fakat çoğunlukla altınlar mihr olarak veriliyor. Bu altınlar kadının olur, eğer eşi bunları kullanmak isterse kadından izin ister. Kadın isterse eşine bu altınları verebilir.

Takı merasiminden sonra erkek tarafının getirdiği hediyeler açılır ve davetlilere gösterilir. Davetlilerin hediyeleri beğenmesi önemlidir bunun için bohçalar özenle hazırlanır ve gösterişli olmasına dikkat edilir. Eğer nişan bozulursa geline getirilen bu hediyeler geriye gönderilir bunun için hediyelerin düğüne kadar özenle korunmasına itina gösterilir. Hediyeleri

gösterme işi bittikten sonra hep beraber müzik eşliğinde eğlenilir halaylar çekilir zılgıtlar atılır özellikle genç kızlar akşama kadar eğlenirler. Tören bitiminde de damadın yakınlarından olan erkekler gelirler gelin ile fotoğraf çektirir ve dönerler. Fakat damat yine ortalıklarda yoktur. Çünkü damadın gelmesi töreye göre yakışık almaz.

4. Nişanlıların durumu

Nişanlı çiftlerin durumu aile yapısına göre değişmektedir. Fakat çoğunlukla nişanlılar birbirlerini görmemektedirler. Bazı aileler telefonda konuşmalarına izin vermektedir. Bazıları ise buna bile izin vermezler. Hiç birbirini görmeden evlenen çiftlere çokça rastlanmaktadır. Aileler izin vermese de çiftler bazen gizlice görüşmektedirler. Görüşebildikleri yerler ise kadınları çıkabildiği marketler çeşitli alışveriş yerleridir. Bu kaçamak görüşmeler bile oldukça sınırlıdır çünkü kadınlar Pervari'de dışarı çıkmadığı için gidebilecekleri yerlerde oldukça sınırlıdır. Görüşme yaptığımız kaynak kişiler; Yüz yüze olmasa bile adayların telefonda görüştüklerini(ailenin bu durumdan çoğu zaman haberi olmuyor)belirtmektedirler.

5. Evlilik Hazırlıkları

Nişan töreninden sonra gelin ve damadın aileleri, artık düğün hazırlıklarına başlarlar. Bu hazırlıklar nişanlılık süresine göre süratlenir veya ağır gider. Eğer nikâh, yakın bir gelecekte ise gençlerin düğün veya nikâhtan sonra gidecekleri eve göre hazırlıklar şekillenir. eğer gelin kayınvalide ile kalacak ise ev eşyası olarak sadece yatak odası takımı alınır fakat adaylara yeni bir ev açılacak ise(bu duruma çok fazla rastlanmasa da) baştan ayağa ev için bütün eşyalar alınır. Kız tarafı Pervari merkezde çeyiz verir ve çeyiz olarak verilen eşyaların içine büyük ev eşyası hariç her şeyi(yatak, yorgan, kızın hazırladığı dantel örtüler, her türlü mutfak eşyası: tabak, tencere, bardak, ütü, elektrik süpürgesi vb.)dâhil edebiliriz.

Köylerde ise çoğunlukla kıza çeyiz verilmediği yapılan mülakatlar sonucunda anlaşılmaktadır. Çeyiz verilmemesinin yanı sıra kız babası kızını verirken damadın, özelliklerine işi var mı yok mu diye çoğu zaman bakmıyor bile önemli olan kıza verilecek başlık parasıdır. Mülakat yaptığımız kaynak kişilerden biri şöyle diyor:

"hocam burada kız babası kızının evleneceği kişiyi merak etmez, onun ne iş yaptığını araştırmaz bile onun için önemli olan başlık parasıdır başlık parasını alır daha arkasına bile

bakmaz değil kıza çeyiz vermek evlenince kızına sahip çıkmaz bile. Kızı verdiyse artık onun yükümlülüğü kocasındadır der".

Hal böyle olunca da kıza çeyiz falan verilmiyor ve babası da çok fazla sahip çıkmadığı için kız kocasıyla bir sorun yaşarsa bile bunu dile getiremiyor. Her şeyi kendi içlerinde yaşıyorlar. Köylerde evlenen kızlar ilçe merkezlerindekilere göre çok daha şanssız oluyor.

Düğünden önce kız tarafı bütün hazırlıklarını bitirince kızın çeyizini serer. Yani kızın akrabaları ve arkadaşları gelip kızın çeyizini görür. Bohçalar halinde olan çeyiz misafirler önünde açılır ve teker teker bakılır. Gelen misafirlerde kızın çeyizine katkı olsun diye çeşitli hediyeler getirirler. Hediye getirirken kızın eksikleri daha önceden öğrenilir ve o eksikler giderilmeye çalışılır, herkes elinden geldiğince yardım etmeye çalışır, her gelen mutlaka bir hediye getirir. Hediyesiz gitmek ayıp karşılanır. Çeyiz bakıldıktan birkaç gün sonra eşyalar damat tarafından birkaç kişi yardımıyla kız evinden alınır. Kızın sandığı evden çıkarken gelinin ablası kız kardeşi ya da farklı bir yakını sandığın üzerine oturur ve bahşiş ister. Sandığı almaya gelenler ona bahşiş verir. Kız tarafından birkaç kadınla birlikte özellikle kızın arkadaşları eşyaları almaya gelenlerle birlikte damat evine giderler ve çeyizler gelin odasına dizilir bu işe **"oda donatma"** denir. Oda donatma işlemi bittikten sonra hazırlıkların çoğu tamamlanmış olur sıra damat ve gelinin son alışverişine gelir. Şimdide düğünde giyilecek kıyafetlerin seçimini ve yeni çiftin yaşayacakları evin nasıl olduğuna değinmek istiyoruz.

.

6.Gelinlik Ve Yeni Ev

Bütün hazırlıklar tamamlandıktan sonra sıra gelinlik ve damatlığa gelir. Her genç kızın hayalidir güzel bir gelinlik giymek. Fakat Pervari'de bu çok da fazla gerçekleşmemektedir. Köylerde kızlar gelinlik yerine yöresel kıyafet giyerler. Bu kıyafet; beyaz parlak bir kumaştan dikilir. Kumaşın kaliteli ve göz alıcı olmasına dikkat edilir. Kıyafet tek parça bir elbisedir(buna fistan derler). İçerisine birde gömlek dedikleri astar şeklinde bir parça daha dikilir. Bu iç gömleğinin kolları elbiseden dışarı sarkar, düğünlerde halay çekerken bu sarkan kısım mendil şeklinde kullanılır. Başına güzel oyalarla örülmüş bir başörtüsü takılır ve onunda üzerine kırmızı bir örtü konulur. Beline kemer takılır. Eğer damat çok zengin ise gelinin beline takılan bu kemer altın kaplama olur.

Pervari merkezde ise gelinler normal beyaz gelinlik giyerler. Gelinlikler Pervari'de olmadığı için ya gelinliği olan bir tanıdıktan ya da Siirt'ten temin edilir. Gelinlik gelinin

birkaç yakını ile birlikte seçilir (daha çok kızın isteği önemlidir) ve onların isteğine göre ya satın alınır ya da kiralanır. Gelinlik alınırken kızın kınada giyeceği gece kıyafeti de alınır. Gelinin kıyafetlerini damat alır. Damatlığı da yine damat kendisi satın alır.

Yeni gelecek olan geline geniş ailenin yaşadığı evde bir oda hazırlanır. Odaya yatak odası takımı alınır. Ve kız getirdiği çeyizleri ile bu odayı donatıp süsler. Evde varsa diğer gelinler evi iyice temizleyip düzeltirler. Evin bakımsız olması yeni gelin tarafından hoş karşılanmaz bunun için oldukça dikkat edilir. Yeni çifte yeni ev açılması çok nadir olarak görülür. Şimdilerde kızların bu tür istekleri oluyor. Fakat yinede çok fazla bu isteklere riayet edilmiyor. Ev hazırlanıp gelinlik ve damatlık da alındıktan sonra bütün hazırlıklar bitmiş artık sıra kına ve düğüne gelmiştir.

7. Kına Gecesi

Ülkemizin birçok yerinde olduğu gibi Pervari'de de, evlenme ile ilgili yaygın geleneklerden biride "kına gecesi"dir. Gerdek gecesinden önceki gece kızın evinde(aynı anda damadın evinde de yapılır zaten Düğün 2 gün önce başlamış olur) düzenlenir. Kız evinde gelin kızın arkadaşları ve diğer davetli kadınlar bulunur. Bu gecede gelin kız için kına türküleri söylenir gelin ağlatılır, ellerine kına yakılır ve kızın arkadaşları halaylar çekerek eğlenirler. Artık bu gece gelin kızın baba evinde ki son gecesidir.

Kına gecesinden birkaç gün önce damat tarafından bir gurup gelir ve gelinin başına kına yakar. Geceye erkek tarafından da bir gurup kadın katılır. Gelirken yine yanlarında tatlı ve çerez getirirler kına gecesinde yakılacak olan kına da erkek tarafı tarafından getirilir. Birde gelinin ellerini ve başını örtmek için kırmızı örtü getirirler. Bu örtü gelin için çok değerlidir. Ve ömür boyu saklanır.

Erkek tarafından gelen misafirler geline gece kıyafetini giydirirler ve onu hazırlarlar. Gelin hazırlanınca davetlilerde gelmiş olur "kına yemeği" denilen ikram misafirlere dağıtılır. Hep beraber halaylar çekilir eğlenilir. Kına, mutlu bir evliliği olan ve şanslı olduğuna inanılan bir kişi tarafından karılır, bir tepsiye konulur. Gelin orta yere oturtulur ve kızın arkadaşlarıyla birlikte kınayı karan(bu kişi gelinin yakın bir akrabası olur) kadın, "kına türküsü" denilen bir türküyü söyler. Bu gecede kızın baba evinden ve annesinden ayrılacağı için duyulan üzüntüyü dile getiren acıklı türküler de söylenir ve gelin ağlatılır. Kına türküsünden sonra gelinin eline

kına yakmak için kaynana veya onun vekili çağrılır. Kaynana burada kıza hediye(para veya altın) verir ve oda elini açar kına eline konulur. Kına yakma işleminden sonra bütün davetlilere kına dağıtılır. Aynı kınadan erkek evine de bir tepsi içinde götürülür. Orada damadın ve sağdıcın sağ eline kına yakılır.

8.Nikâh Ve Gayet Kuşağı

Nikâh, evliliğin en ciddi işlemidir. Çünkü nikâhlanmadıkça erkek ve kadın evli sayılmazlar. Pervari'de önemli olan dini nikâhtır. Dini nikâh düğünden birkaç gün önce yapılır. Bazen kına gecesinde bazen de düğün gecesi yapılır. Köylerde daha çok düğün töreninden sonra düğün gecesi yapılır. Dini nikâh aile içinde ve çok yakın akrabalar arasında yapılır. Bu nikâh imam tarafından kız ve erkeğin birer şahidinin şahitliğiyle kıyılır. Dini nikâha gelin kendisi katılmaz onun yerine vekâlet verdiği kişi katılır. İmam önce Kur'an-i Kerim'den bir parça(aşır) okur. Taraflara gerekli soruları, arada kararlaştırılmış olan mehr(mihr) miktarını da belirterek sorar. Mehr, İslam hukukunda, evlenme sözleşmesine bağlı olarak kadına ödenmek üzere belirlenen ve nikâhın şartından olan mal, mülk, altın, para vb. bir değerdir. Tarafların olumlu cevabını aldıktan sonra tarafları dini yönden karı-koca ilan eder ve yeni kurulan yuvanın mutluluğu için dua edilir.

Resmi nikâh, dini nikâh kadar önemli olmasa da artık günümüzde eskiye nazaran özellikle Pervari merkezde çok daha fazla önem kazanmıştır. Resmi nikâh Pervari merkezde çoğunlukla düğünden birkaç gün önce yapılır. Köylerde ise bu daha geç bir zaman ertelenmiştir. Hatta evli çiftin çocukları okula gidecek yaşa gelir hala resmi nikâhları yoktur. Böyle durumlarla oldukça çok karşılanmaktadır. Resmi nikâh için özel bir tören yapılmaz. Damat ve gelin iki şahitle belediyeye başvurur ve nikâhlarını yaparlar.

Gayet kuşağı(bekâret kuşağı da denir.)**:** kuşak bağlama töreni, tarihi dönemlerden itibaren gelin evden çıkmadan önce yapılmaktadır. Kuşağı gelinin büyük abisi o yoksa erkek kardeşi ya da yakın bir akrabası takar. Kuşak gelini almaya geldiklerinde takılır kıza öğütler verilir dualar edilir. Bazı durumlarda, kuşak bağlama sırasında baba, kızına*:*

"bugüne kadar namusun bana emanetti, bugünden sonra kocana emanetsin. Gittiğin yerde eline, beline, diline sahip ol"

Der. Kuşağı takan kıza çalışkan olmasını ve sorumluluklarını taşımasını tavsiye eder ve kızı erkek tarafına teslim eder. Bekâreti temsil eden bu kuşak, günümüzde yalnızca bu

anlamıyla kırmızı kurdele haline gelmiştir ve düğünlerde bu maksatla gelinlerin beline bağlanmaktadır.

9. Düğün töreni

Pervari ilçesinde düğün erkek evinde ve avluda yapılır. Kadınlar evde olurlar erkekler ise dışarıda otururlar. Düğün erkek evinde üç gün önce başlar ve gelinin getirildiği gün son gecedir. Asıl düğün günü, bu son gün sayılır ve gelin büyük bir konvoyla getirilir.(tabi konvoyun büyüklüğü maddi durumla alakalıdır). Düğün töreni daha çok gece yapılır gündüz geceye hazırlık olarak orkestra kurulur ve insanlar daha çok gündüz işinin başındadır gece düğün evine gidilir. Kadınlar evde erkeklerde dışarıda halay çeker eğlenirler.

Gelin, baba evinde erkek tarafından gelen birkaç kadın tarafından giydirilip süslenilir. O gün baba evini terk edecek olan genç kız, eve gelen damat yakınları tarafından alınarak düğün evine (yani artık ait olduğu eve) götürülür. Tabi yukarıda bahsettiğimiz gayet kuşağı merasimi de burada yapılır. Gelinin yakın bir akrabası da(amcaoğlu dayıoğlu vb. gibi) gelin evden çıkarken kapının önünü keser ve damat taraf ona hediye olarak bir miktar para verir. Gelin baba evinden alınınca yanında çok yakın bir kadın akrabası da gelir. Bu kişi ablası halası ya da yengesi olabilir. Bu kişi geline moral vermek ona destek olmak ve gerdek gecesi için onu bilgilendirmek üzere gelir. Damat tarafı büyük bir konvoyla gelini evde alırlar ve bir süre konvoyla tur atılır, Gelin gezdirilir. Artık gelinin yanında ve düğünde kız tarafından kimse yoktur(sadece yanında gelen kadın onunladır).

Gezme işi bittikten sonra gelin artık konvoyla birlikte düğün evine getirilir. Eğer kız uzak bir yerden alınıyorsa konvoy olmaz damadın birkaç yakını kızı alıp gelirler. Gelin düğün evine girerken damat damdan gelinin üzerine ayağıyla toprak ve küçük taş parçaları atar. Bu işlemi yapmanın sebebi ise gelinin toprak gibi suskun ve sakin olmasını istemesidir. Gelinin kayınvalidesi ise gelinin kafasından aşağı içinde şeker buğday vb. şeyler bulunan bir tas döker bolluk ve bereket getirmesi için. Bir de gelinin önüne tabak ya da bardak konulur ki bunları kırarak asiliğini evin dışında bıraksın diye.

Düğünde gelen davetlilere erkeğin akrabaları tarafından yemek verilir, ikramlarda bulunulur. Düğün geç vakitlere kadar sürer, Oldukça çok eğlenilir ve halaylar çekilir. Gelinle damat genelde bir arada bulunmazlar gelin kadınların yanında damat ise dışarıda erkeklerin yanında olur.

Dini nikâh yukarıda da belirttiğimiz gibi düğün gecesi yapılacak ise (köylerde daha çok düğün gecesi yapılır hatta saat kaç olursa olsun imam evinden alınıp nikah için düğün evine getirilir)Düğün bittikten sonra hoca gelir şahitler huzurunda nikâh kıyılır ve hayır duaları yapılır. Bu arada, geline ve damada töreye göre bilgi veren kişiler vardır. Erkeğe bilgi verene *"sağdıç*", kıza bilgi verene *"kız yengesi"* denir. Evliliğin ilk gecesine "*gerdek"* veya *"zifaf"* gecesi, bu gecenin geçirildiği odaya da "*gerdek"* veya " *zifaf"* odası denir. Bu odada yeni çift için güzel bir yatak hazırlanır. Bu yatağa serilen örtüler kızın çeyizindeki en güzel örtülerdir. Ayrıca odaya seccade ve yeni çiftlerin yemesi için, kayın valide; bal, ceviz, fındık vb. şeyler koyar. Bu çerez vari yenilecek şeyler özenle seçilir ve çok önemlidir. Hatta gittiğimiz bir köy düğününde gerdek odasını gördük; Yerde çok da özenilmeden serilmiş bir yatak bulunuyordu, Odada, çok fazla bir şey olmamasına rağmen, özenle hazırlanıp tepsiye konulmuş çerezler mevcuttu. Bu durumda gerdek odasında bir şeyler yemenin ne kadar önemli olduğunun göstergesidir.

Gelin damattan önce gerdek odasına gider. Damadı, sağdıç gerdek odasının kapısına kadar getirir. Dua edilir, güvey, arkadaşları tarafından şamata ile ve yumruklanarak "*gerdek odasına"* sokulur. Güvey önce iki rekât şükür namazı kılar. Daha sonra gelinin duvağını açar. Ancak güveyin, gelinin duvağını açmadan önce, "*yüz görümlüğü*" adı ile bilinen kolye, altın, beşibiryerde vb. değerli bir hediyeyi geline vermesi adettir. [144]

Pervari'de ülkemizin birçok yerine olduğu gibi gelini, *"masum"* ve *"temiz",* yani evlenmeden önce başka birini cinsi manada tanımamış olması üstünde önemle durulur. Hatta zifaftan sonra sabah erkenden aile büyüklerine çarşaf gösterilir. Kaynana çarşafı görür ve diğer aile bireylerine söyler. Eğer olumlu geçmiş ise herkesin yüzünde bir sevinç oluşur hatta damat evinde halay çekilir eğlenilir. Gelin için bu çarşaf çok önemlidir. O sandığın en önemli yerinde ömür boyu saklanır. Bir sorun olması halinde çarşaf gösterilir.

Eğer gelinin daha önce biriyle olduğu anlaşılırsa(gerçi bu duruma fazla rastlanmaz)baba evine geri gönderilir. Asla o şekilde kabul edilmez. Kız evi için bu durum utanç verici bir şeydir. Ailenin yüzü asla yerden kalkmaz. Kız töreye göre cezalandırılır. Fakat zifaf gecesinde erkekten kaynaklanan bir sorun olursa bu asla çevreye duyurulmaz. Kız

[144] Türk kültür ve hizmet vakfı,21. y.y. da örf ve adetlerimiz, İstanbul, s.45

kaderine razı olup kocasının evinde kalır. Tekrar başkasıyla evlenme gibi bir durum söz konusu değildir. Bu uygulamada bir kez daha görmekteyiz ki ataerkil her toplumda olduğu gibi kadın çoğu zaman duygularını bastırmakta ve kaderine razı olmaktadır.

16.Ana- Baba Daveti

Düğünden sonra, kızın ailesi damadı, ailesini ve kızlarını yeme davet ederler. Hep beraber kız evine gidilir. Misafirler için önceden özenle yapılmış yemekler hazırlanır. . İki aile bireyleri birlikte yemek yerler. Artık gelinin iki anne si iki babası, aynı şekilde damadında iki annesi ve iki babası vardır. Kız tarafı burada damada hediye verirler; Bu hediye saat, yüzük, vb. şeyler olabilir. Bazen bu takıların yanında takım elbise ayakkabı vb. şeylerde verildiği gözlemlenmiştir. Ayrıca kızlarına da tekrar hediye verirler(altın, bilezik, kolye, para vb.)bu hediye verme geleneği her zaman devam eder, her bayramda anne kızına mutlaka hediye verir. Özellikle ilk doğumunda bebeğin bütün ihtiyaçları kızın annesi tarafından karşılanır. Kızın ailesi her zaman kızına sahip çıkar. Fakat daha önceki bölümlerde belirttiğimiz gibi, bu durumun köylerde de aynı olduğunu söyleyemeyiz. Köyde kız verildikten sonra geriye çok fazla bakılmaz.

Bu günlerden sonra eşler artık birbirine alışmaya çalışır. Gelinin yeni evine alışması için ona destek olunur. Zaman zaman alışma dönemlerinde problemler yaşanmaktadır fakat bu çok fazla aile bireylerine özellikle kızın ailesine yansıtılmaz. Eşler bu durumu kendileri aralarında çözmeye çalışır.

C) BOŞANMA NEDENLERİ VE BOŞANMAYA NEDEN OLAN TUTUMLAR

“ Bir toplumun gözünde evli bir çiftin beraberliğinin bozulması, yani eşlerin birbirine karşı hak ve görevlerinin son bulması” şeklinde tanımlanan boşanma, ülkemizin pek çok yöresinde olduğu gibi Pervari’de de istenmeyen ve çok zorunlu olmadıkça başvurulmayan bir yol olma durumunu sürdürmektedir.

Evlenme bölümünde ayrıntılı biçimde ele alınmağa çalışıldığı üzere, kurulan bir evliliğin uzun süreli ve sorunsuz olarak yürütülmesi için, evlenme aşamaları sırasında bir çok adet, işlem ve pratiğin yerine getirilmesi ve yolunda girmeyen bir evliliğin kurtarılması için

başvurulan kimi dinsel- büyüsel içerikli uygulamalar, boşanma olayına karşı geliştirilen olumsuz tutumların bir göstergesi olarak düşünülebilir.

Yörede boşanma olayını önleyici nitelikteki bazı faktörlerin bulunduğu göze çarpmakta ve bunların ülkemizin çeşitli yörelerinde tespit edilmiş[145] bulunanlarla benzerlikler gösterdiği gözlenmektedir.

Öncelikle yörede halen uygulanan başlık âdeti ile düğünlerin oldukça masraflı bir biçimde gerçekleştirilmesi ve yeniden evlenmenin zor oluşu, boşanma olayının ender olarak ortaya çıkmasına yol açmaktadır.

Yörede halkın birbiriyle olan ilişkilerin, yöneten ve bir ölçüde statik bulunan normlar, kişilerin davranışlarını herhangi bir karşılığa meydan vermeyecek kadar açık bir şekilde belirlemekte; eşler kendi üstlerine düşen görevler ile birbirleriyle olan ilişkilerinin nasıl olması gerektiği konusunda, yaşadıkları toplum içinde uğradıkları bir kültürleme[146] süreci[147] sonucunda eğitilmiş bulunmaktadırlar.

Aile içi normlar ile topluluğun normları arasında önemli bir çatışma olmadığında dolayı, bireyler evlilik sonrasında bir ikilik yaşamamakta, topluluğun homojen bir nitelik taşıması, evliliklerin istikrarlı bir şekilde yürümesine yardımcı olmaktadır.

Evlilikten bir süre sonra kadının, hiç evlenmemiş kızlara oranla değerinde ortaya çıkan kayıp; onların ikinci bir evlilik yapma şansını azaltmakta; bu da boşanmayı engelleyici bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır.

Bütün bunların yanı sıra akrabalar arası evlilik boşanma konusunda engelleyici bir tutum olarak göze çarpmaktadır.

Yapılan araştırmalarla belirlenmiş bulunan ve yukarıda özetlenmeye çalışılan tüm bu faktörlerin yanı sıra " evliliğin dini ritüelle kutsallaştırılması da[148] "boşanmayı engelleyici bir etken olarak kabul edilmesi gerektiği bilinmektedir. Yörede yaptığımız araştırmalar

[145] Altan Eserpek, **Sosyal Kontrol, Sapma Ve Sosyal Değişme Erzurum'un İki Köyünde Karşılaştırmalı Bir Araştırma,** Ankara:1979,s.119
[146] Kültürleme: doğumdan ölüme kadar, bireyin toplumun istek ve beklentilerine uyacak şekilde etkilenmesi ve değiştirilmesi" bkz.Güvenç.a.g.e.,s.132
[147] Eserbek.a.g.e.,s.121-122
[148] Eserbek.a.g.e.,s.122

sonucunda boşanmanın dince iyi karşılanmadığı düşüncesi hâkimdir. Bunun için aileler boşanmamak için ellerinden geleni yaparlar.

Yörede yapılan gözlem ve mülakatlarda edindiğimiz bilgilere göre boşanma için üç ana nedenin etkili olduğu tespit edilmiş bulunmaktadır.

1. Çocuk Sahibi Olmama

Pervari ilçesinde kız ve erkek çocukların küçük yaşta evlendirildiği ve evliliklerinin ilk yıllarında anne ve babalarının ellerine bir torun vermelerinin istendiği yaygın olarak bilinmektedir. Daha ilk aylardan itibaren kayın valideler gelinlerini takip etmeye başlarlar. Ve birçok yerde yeni geline hamile olup olmadığı sorulmaktadır. Eğer evliliğin ilk birkaç yılında gelin hamile kalmamış ise bu aile içinde sorunlara ve geçimsizliğin başlamasına neden olur.

Evliliğin üzerinden altı ay ya da bir yıl geçmesine rağmen hamile alamayan gelinlerin "kısır" olduğuna derhal karar verilip bazen tıbbi yollara bazen dinsel- büyüsel ritüellere başvurulur. Örneğin muska yapılır. Türbelere gidilip adaklar adanır. Hatta kaynak kişilerden birisi bu ritüellerden bir örneği şöyle açıklamaktadır:

" burada yeni gelinler eğer çocukları olmuyor ise dara ser zer'e (abrurrahman bin avf türbesine) giderler orada küçük tahta parçalarından odunları iple birbirine birleştirip beşik yaparlar içerisinde de taş koyarlar ve beşiği sallarlar çocuğumuz olsun diye dua ederler. Eğer beşik içinde taş ile sallanır ise çocuk erkek olur beşik sallanmaz taş içinde kalır ise çocuk olur fakat kız doğar."

Aileler çok az olmakla birlikte eğer tıbbı ve büyüsel inanışlar yeterli kalmaz ise tüp bebek uygulaması da yaptırmaktadırlar.

Çoğunlukla oğlan annesinin önderliğinde ve çevredeki bazı yaşlı kadınların gösterdikleri geleneksel çözüm yollarının da tümünün denendiğine ve artık bir çıkar yol kalmadığına inanıldıktan sonra gelinin baba evine geri gönderildiği ve bu olayın halk dilinde "gelini kovmak" ya da " gelini çıkarmak" biçiminde anlam bulduğu çeşitli gözlem ve görüşmeler yoluyla tespit edilmiştir. Fakat bu uygulama yok denecek kadar azdır. Aslında Pervari ilçesinde çocuk sahibi olamama boşanmanın değil de kuma gelmesinin asıl nedenidir.

Bu arada kadınlar çocuk sahibi olamıyor ise boşanmak yerine kuma gelmesini kabul etmektedirler. Hatta kaynak kişiler bu durumu;

"Burada gelin eğer çocuğu olmuyor ise kendi kocasını çocuk sahibi olması için başkalarıyla evlendiriyor" şekline anlatmışlardır.

Boşanma sebeplerinden bir diğeri de aile içindeki geçimsizliktir, kısaca bu konuyu ele alalım.

2. Geçimsizlik

Pervari ilçesinde boşanmanın asıl sebebi olarak geçimsizlik görülmektedir. Pervari ailelerinde genellikle erkeğin bürünmüş olduğu aktif rol karşısında kadının takındığı pasif tavıra, erkeğin hâkimiyeti karşısında kadının itaatkâr bir tutum içinde olmasına; bu tür ilişkilerin yürütüldüğü ailelerin dışarıdan son derece uyumlu ve sessiz bir biçimde algılanmasına rağmen, bazı ailelerde ortaya çıkan geçimsizliklerin ayrılık ile noktalandığı da gözlenebilmektedir. Çok az sayıda olan boşanma olaylarının çoğu geçimsizlik den kaynaklandığı tespit edilmiştir mülakat yaptığımız kişilerden biri bunu şöyle açıklıyor.

"Burada 5 tane boşanma oluyor ise en az üç tanesi şiddetli geçimsizliktir. Evdeki şiddete ve kötü muameleye dayanamayan kadın çocuklarını da alıp evi terk ediyor."

Kadın çocuklarını alıp gitse bile çoğu defa çocuklar baba tarafından geri alınır ve çocuklar babalarıyla yaşar. Zaten ülkemizin pek çok yerinde olduğu gibi Pervari ilçesinde de kız baba evine döndükten sonra yalnız dönmesi beklenir çocukları ile birlikte çok fazla kabul görmez.

Evlilikteki boşanma nedenlerinden bir diğeri de kadının yaptığı evlilik dışı münasebettir. Halk arasında buna "iffetsizlik " denilmektedir. Eğer bir kadın İffetsizlik yapmış ise bu komşular ve akrabalar tarafından duyulmuş ise kadının kocasına onu boşaması için toplumsal baskı uygulanır. Erkeklerde bu durumu asla kabullenemezler ve evlilik boşanma ile sonuçlanır.

Erkeğin evlilik dışı bir münasebeti için aynı şey öz konusu değildir. Erkeğin iffetsizliği diye bir durum söz konusu bile olamaz, kaynak kişilerden edindiğimiz bilgilere göre erkek için böyle bir tutuma hiç rastlanmamıştır. Yani erkek karısını aldatsa bile kadınlar bunu görmezlikten gelir ve evliliklerini sürdürürler. Kadının bu tür evlilikleri devam ettirmesinin arkasında ekonomik özgürlüğün olmayışını da ekleyebiliriz.

Yörede tespit edilmiş bulunan, yukarıdan beri açıklanmaya ve yorumlanmaya çalışılan boşanma olayları ile bunların başlangıç, gelişme ve sonuçlanma aşamalarının, sadece ilgili kişileri ve ailelerini değil, tüm topluluğu ilgilendiren bir olay olarak algılandığı bilinmektedir.

Yörede, evli çiftler arasında bir ayrılık söz konusu olduğunda, kamuoyunun tüm dikkati bu olay ezerinde yoğunlaşmakta, bilinen duyulan örnekler ve dedikodular su yüzüne çıkmakta, bu olayda kimin haklı, kimin haksız olduğu üzerinde çeşitli yorumlamalar yapılmaktadır. Zamanla köy ya da kasaba yaşamında ortaya çıkan yeni ve halkın ilgisini toplayabilecek bir başka olayın gündeme gelmesine kadar güncelliğini koruyan ve daha sonra "topluluğun sosyal yaşantı arşivine" kaldırılan bu tür olaylar, yaşanan her benzeri olayda tekrar hatırlanıp ilgililer örnek ve yol gösterici olması bakımından bir eğitim aracı gibi kullanılarak anlatılır.[149]

[149] Uğuzman er, a.g.e.,s.92

5. BÖLÜM

DOĞUM VE ÖLÜM İLE İLGİLİ GELENEKLER

Pervari ilçesinde doğum ve ölüm ile ilgili dünya görüşü üzerinde dinsel bir yaklaşımın ağırlıklı bir biçimde etkili olduğu açıkça görülmektedir. Gerek doğum, gerekse ölüm olayları tamamıyla "Allah'ın vergisi" olarak kabul edilmekte, doğum ve ölüm konusundaki düşünceler, "Allah verdi, Allah aldı sözleriyle son derece yalın bir biçimde açıklanmaktadır.

A) DOĞUM İLE İLGİLİ İNANÇ VE GELENEKLER SİSTEMİ

1. Çocuk Sahibi Olma Ve Doğum İle İlgili Tutumlar, İnançlar Ve Gelenekler

Doğum hayatın başlangıcıdır. Soyun, ailenin devamını çocuk sağlar. Bu sebeple, her ailede çocuk sahibi olma isteği görülür. Bir eve gelin getirildiğinde ondan ilk beklenen bebek doğurmaktır. Ve bu bebeğin erkek olması önemlidir.

Yörede doğum olayları, mutlu ve sevinçli bir biçimde karşılanmakta, doğan her çocuk başta anne babası olmak üzere ailelerine de toplum içinde belirli bir üstünlük ve saygınlık kazandırmaktadır.

Pervari'de çocuksuz aile yoktur. İlçede çocuk sahibi olamayan anne – babalar, bir yandan çevrelerinden sürekli etkiler ve eleştiriler alırken diğer yandan geleneksel hem de tıbbi yöntemler aracılığıyla sorunlarına çözüm aramakta ve bu yüzden evliliklerinin aile içi ilişkilerinin bozulmaması için önlemler almaktadırlar. Eğer çiftlerin çocuğu olmuyorsa eskiden bir an önce kuma getirilirdi. Fakat bu düşünce günümüzde biraz değiştiği gözlemlenmiştir. Eğer çocuk olmuyorsa doktora gidilir tedavi ettirilmeye çalışılır. Tedavi olmazsa çok az rastlanmakla birlikte tüp bebek yöntemine başvurulur. Eğer bu yöntemde işe yaramaz ise kuma getirilir. Evlatlık edinme asla yoktur fakat bazen kardeşinin çocuğu evlatlık alınır ve büyütülür(bu durma daha çok erkeğin çocuğu olmadığı zamanlarda rastlanır. Yoksa kadının çocuğu olmuyorsa bir başkasının çocuğunu alma gibi bir durum söz konusu değildir.)

Pervari'de, ataerkil birçok toplumda olduğu gibi, soyun erkek çocukla devam ettiği düşüncesi hâkimdir bunun için mutlaka erkek çocuk doğması istenir. Eğer ilk doğan çocuk

erkek ise bu âlide de büyük sevinç yaratır. Geline çok değer verilir. Fakat doğan bebek kız ise buda üzüntü sebebi olur. Bebek çok fazla önemsenmez. Anne erkek çocuk doğurana kadar çocuk doğurmaya devam eder. Eğer erkek doğmuyorsa kuma getirme oranı çok yüksektir.

Yörede çocuk sayısında belli bir kısıtlanma uygulanmaz ve aileler ona yakın sayılarda çocuk dünyaya getirirler. Çok çocuk sahibi olma övünç kaynağıdır. Özelikle erkek çocuklar çoğunlukta ise aile çok da ha mutlu olur, üst üste kız doğmuş ise erkek çocuk sahibi olmak için türbelere gidilip dualar edilir, başka bir kadınla evlenilir ondan doğacak çocukların erkek olması için dua edilir.

2. Hamilelik Ve Doğum

Baş dönmesi, mide bulanması, kusma, sık sık idrara çıkma ve adetten kesilme kadınlarda hamileliğin, gebeliğin ilk belirtileridir. Karı koca, emin olmak için kendileri "gebelik" testi yaparlar. Anne adayı böyle bir durumdan şüphelenirse eşine söyler ve eczaneden gebelik testi alınır ve yapılır. Bazen de hastanede test bedava olduğu için orda test yapılır. Durum kesinleşince doktora gidilir. Tabi bu Pervari merkezde geçerli bir uygulamadır. Köylerde ters bir durum olmaz ise doktora gidilmez zaten kadınların çoğu da evde doğum yaparlar.

Evlendiği ilk aydan başlayarak, durumu evdeki kadınlar özellikle de kayınvalidesi tarafından sürekli incelenen gelinin hamile olduğunun anlaşılması halinde, anne adayına özen gösterilmeye başlanır(bu durum ilçe merkezinde gözlemlenmektedir, köylerde hamile kadına çok da özen gösterilmez). Ağır işler yapmaması, ağırlık kaldırmaması öğütlenir. Gelinin asla ev ve tarla işlerinden elini – eteğini çekmesi anlamına gelmeyen bu tutum, daha ok kadınlar arası ilişkilerin durumuna göre değişir. Eğer hamile kadının evdeki diğer kadınlarla ilişkisi iyi ise ona çok fazla iş yaptırmazlar, fakat ilişkileri kötü ise onun hamile olmasına aldırış etmeden her işe koşmasını isterler.

Bebek beklediğini kesin olarak öğrenen karı- koca, bu sevinçli haberi aile büyüklerine duyururlar. Bu duyurma işlemini gelin kayınvalidesine söyleyerek yapar. Ama birkaç ay geçmiş olur ilk etapta kimseye söylenmez. Kayınvalide eşine ve yakın akrabaya bebeğin olacağını söyler. Özellikle ilk hamilelik çok önemlidir. Bebeğin olacağını öğrenen aile fertleri çok mutlu olur. Ve bebek için hazırlıklara başlanır. Kayın valide bu haberi duyunca gelinine

hediye verir. Hamilelik dönemi boyunca aile bireyleri dışında kimseye gelinin hamile olduğu söylenmez. Hatta yedinci aydan sonra bile karnı iyice belli olmasına rağmen hamile olduğu gizlenmeye çalışılır. Fakat eğer hamilelik çok gecikmiş ise bu hemen duyurulur.

Hamileliğin anlaşılmasıyla birlikte doğacak çocuğun cinsiyetinin merakı başlar kontrole gidildiğinde çoğunlukla cinsiyeti öğrenilir fakat bu kimseye söylenmez. Eğer erkek ise nazar değmemesi için, Kız ise de utancından söylenmediği gözlemlenmiştir. Çünkü erkek çocuk çok daha önemlidir, Eğer bebek erkek ise hamile kadın daha nazlıdır, Kendine daha iyi bakar, Misafirler varken sırtına yastık falan koyar ve Kocasının kendisine dikkat etmesi gerektiğini söylediğini belirtir. Görüşme yaptığımız kaynak kişilerden birisi erkek çoçuğa hamile olan bir kadının tavrını*;*

" erkeğe hamile olan kadın diliyle söylemez fakat her hali ile kendini belli eder"

Şeklinde ifade ediyor. Bu şekilde davranınca da çevresindekiler bebeğin erkek olduğunu anlar.

Hamile kadına verilen önem aileden aileye göre değişmektedir. Eğer güngörmüş bir aile ise hamile kadına özen gösterilir. Özellikle erkek çocuğa hamile olan kadına pek iş yaptırmazlar, Bebek kız ise hamile bayan da çok önemsenmez. Fakat kırsal yerlerde durum çok daha farklıdır. Özellikle köylerde hamile kadının diğer kadınlardan pek farkı olmaz. Onlarda bağa bahçeye gider onlarda evinde her işi yaparlar kısaca her şeye koştururlar. İlçede ise biraz daha önemsenir. Yukarıda da belirttiğimiz gibi bebeğin cinsiyeti anne ile ilgilenme konusunda çok önemlidir. Evde çoğu zaman kayın valide elti ve görümce bulunduğu için geline onlar yardımcı olur. Kocasına pek fazla iş düşmez. Ama yinede bazı eşler karılarını çok önemser ve onlarla ilgilenirler, Hamile kadın gezmeye götürülür, yürüyüş yaptırılır Ve sık sık banyo yapması sağlanır.

Hamilelik dönemi ile ilgili bazı batıl inançlar vardır. Hamile kadın gece dışarıya su, kül vb. dökmez, eşikten geçmez, ev süpürmez ve saçını kesmez.

Hamile kadınlar çok fazla kontrole gitmezler eğer risk varsa kontrole gidilir. Kontrole gidildiğinde de cinsiyeti öğrenilir. Yukarıda belirttiğimiz nedenlerden dolayı cinsiyeti söylenmez. Hamileliğin kesinleşmesi ile birliktede bebek için hazırlıklara başlanır. Bebeğin bütün ihtiyaçlarını hamile kadının annesi hazırlar. Her şey kız ve erkek için hazırlanır; her eşyadan bir adet kız için bir adet erkek için alınır. Bu hazırlık konusunda biraz abartıya kaçılır

anneanneler masrafları o kadar abartırlar ki eşlerini bazen zor duruma sokarlar, İğneden ipliğe her şey alınır, bazen damada takım elbise bile alındığı görülmektedir. Bebek için hazırlanan eşyaları şöyle sıralayabiliriz: yerleşim yerine göre bebek karyolası ya da beşik, yatak, yorgan(yorgan saten ipekten desenli olarak özenle diktirilir),yastık, çarşaf, kundak takımı, zıbın, ara bezleri veya sağlıklı bezler, göbek bağı, bebek havlusu, yıkama leğeni, ceket çorap, gömlek, bebek takımları ve pudra. Bebek için özel takımlar örülür. Annede bebeği için kendi elleriyle takımlar örer, zaten bebeğin çoğu kıyafeti de ona hediye gelir. Genellikle erkek çocuklar için mavi, kız çocuklar için pembe renkteki giyim eşyaları tercih edilir.

Pervari ilçesinde doğumun daha çok evlerde yapıldığı gözlemlenmektedir. Her köyde bu işle ilgilenen kadınlar(ebe) bulunur. Doğum zor olursa ya da tehlike varsa mutlaka hastane ve doğum evine gidilir. Hastanede, doğumevinde doğum yapmak isteyen kadınlar, doğum yaklaştığında bir valiz içinde kendisi ve bebeği için gerekli kıyafetleri, eşyaları koyarlar.

Hamileliğin normal süresi dokuz ay on gündür. Doğum, evlerde tecrübeli ebeler, hastane ve doğum evlerinde ise doktorlar tarafından yaptırılır. Kadınların daha çok normal doğum yaptıkları gözlemlenmektedir ancak bebek ve anne için hayati bir sorun ortaya çıkarsa sezaryen ile doğum yapılır. Bebek doğduktan sonra göbek bağı kesilir, bağlanır. Şayet daha önceden belirlenmiş göbek adı varsa, göbek kesilirken bu ad söylenir. Doğan bebek yıkanır ve durulanıp kundaklanır, anne temizlenip giydirilir ve yatağına yatırılır.

Merakla bekleyen babaya müjdeci gönderilir. Annenin ve bebeğin sağlıklı olması her babanın en büyük dileğidir. Doğum haberiyle birlikte annenin ve bebeğin sağlığının iyi olduğunu söyleyen müjdeciyi baba; para, gömlek, elbise vererek ödüllendirir. Doğum haberi uzak yakın bütün akrabalara duyurulur. Eşlerin anne, baba, dede, nine, kardeş derecesindeki yakınları ise doğum yerinin çok yakınında olacaklarından babadan haberi öğrenerek onun sevincini paylaşırlar, anneye geçmiş olsun derler, onu kutlarlar.

Doğan bebeğin babası, karısının veya ebenin kendisine uzattığı bebeği ilk kucağına aldığı zaman ebeye bir hediye(para, altın) verir. Bebeği karısından almış ise karısına bilezik veya altın takar. Bu durum daha çok ilçe merkezinde olduğu gözlemlenmekte ve burada eşlerin karılarını ve bebeklerini daha çok önemsediği belirtilmektedir. Köylerde bazen babalar karılarının ne zaman doğum yapacağını bile bilmezler. Eve döndüklerinde eşlerini doğum

yapmış olarak görürler. Loğusanın anne ve babası, kayınvalidesi, kayınpederi ve diğer yakın akrabaları da tebrike geldiklerinde birer hediye verirler, verilen hediye anne veya bebeği için olur. Anneye genellikle bilezik, altın lira, yüzük, elbiselik kumaş gibi hediyeler verilirken, bebeğe altın lira, maşallah altını, giyecekler, çocuk arabası, oyuncak vb. getirilir.

3. Loğusalık

Yeni doğum yapmış kadına "loğusa" denir, loğusalık süresi 40 gündür. Loğusa için evinde süslü loğusa yatağı hazırlanır, loğusa rahat kıyafetler içinde yatağında yatar, Ağrıları vardır halsizdir. Doğumun ilk günlerinde mutlaka yatakta yatmalıdır, loğusalık sürecinde loğusanın sağlığına ve temizliğine çok dikkat edilir. Aile büyükleri (kayınvalide, görümce), akrabalar, komşular evlerin ve çocuğun bakımını üstlenerek loğusanın çabucak iyileşmesine katkıda bulunurlar. Loğusanın 40 gün evden dışarı çıkmaması, kendisinin ve bebeğin sağlığı açısından olumlu sonuç verir. Pervari ilçesinde Loğusa kadın ve yeni doğan bebekle ilgili birçok inanç olduğu yapılan mülakatlar sonucunda görülmüştür. Bunlardan bazılarını şöyle sıralayabiliriz:

♣ "Kırk Basması"[150] , loğusa kadının ve bebeğin yakalandığı hastalığa denir ve hastalığa yakalanma sebebi araştırılarak çözümler üretilmeye çalışılır.

♣ "Kırk Çarpması" eğer loğusa kadın başka bir loğusa kadının sesini duymuşsa onu görmüşse bu hastalığa yakalanır, hatta kırk çarpması yeni doğum yapmış hayvanlarla da olabilir. Bundan korunmak için loğusa kadın başka bir loğusa kadınla asla görüştürülmez eğer yakınlarda yeni doğum yapmış hayvanlarda varsa(kedi, köpek, inek vb.) onlarda loğusaya gösterilmez ve loğusa kadının yanında onların hakkında konuşulmaz. Eğer loğusa kadın, 40 çarpması olursa hastalanmasına neden olan diğer loğusanın evinden yağ ve ekmek alınıp ona yedirilir bu şekilde iyileşeceğine inanılır.

♣ Loğusa suyun üzerinden ve üş eşikten geçirilmez.

♣ Loğusa kadının su bardağına iğne atılır kötü şeyler gelmesinin ve cinlerin çarpmasının bu şekilde engelleneceği düşünülür.

♣ Bebek üç kişinin elinden geçirilmez, eğer bir üçüncü kişinin eline verilecek ise ikinci kez bebeği eline alan kişi yere koyar ve öyle diğerine verir.

[150]Kırk basması ile ilgili geniş açıklamalar için bkz. Sedat Veyis Örnek,**Geleneksel Kültürümüzde Çocuk**, Ankara: Türkiye iş Bankası Kültür Yayınları,1979, s.235-236-237

♣ Bebek kucakta tutulurken tutan kişi iki elini de bebeğin altından tutmaz bir elinin üstte olması gerekir.

♣ Bebek evin ortasında yatırılmaz.

♣ Bebeğin ve annenin yastığının altına; makas, bıçak, çevşen vb. şeyler konulur hem anneyi hem de bebeği koruyacağı düşüncesi hâkimdir.

♣ Bebeğin ayağının altı öpülmez, boyu uzamaz düşüncesi ile ve boynu da öpülmez aksi yaramaz bir çocuk olur büyüdüğünde zapt edilmez olur şeklinde inanılmaktadır.

♣ Eğer bebek yürümesi gereken aylarda yürüyemez ise ağanın ayağının altına atılır yürüsün diye ve konuşamaz ise de türbelere çaput bağlanır dualar edilir, şeyhin yanına götürülür ve şeyh ağzında lokma(ekmek) çiğner bebeğin ağzına koyar konuş sun "dili gelsin" diye. Bu konuya örnek vermek gerekirse mülakat yaptığımız kaynak kişilerden birisi şöyle diyor;

"hocam benim yeğenim üç yaşına gelmiş hala konuşamıyordu, onu şeyhin yanına götürdük dili çözüldü konuşmaya başladı."

♣ Eğer erkek çocuk çok geç doğarsa (kendisinden önce birçok kız doğmuşsa ya da hiç çocuk doğmamışsa), yedi yıl boyunca yıkanmaz ıslak bir bezle silinir ve yedi yıl boyunca ailenin aldığı elbiseler giydirilmez ona, nazar[151] değmesin düşüncesi ile Çocuğa komşu ve akrabaların verdiği eski eşyalar giydirilir.

Bu kırk günlük süre içinde anne ve bebeğin pis ve tabu sayıldığını işaret eden ve söz konusu yörede de kaynak kişi açıklamalarıyla doğrulanan adetin çeşitli kültürlerde olduğu gibi İslam kültür çevresinde de yaygın olduğu bilinmektedir.[152]

Geleneğimizde "kırk çıkarma" , "kırk dökme" , "kırklama"[153] gibi isimlerle de anılan ve doğumun genellikle kırkıncı günü loğusanın ve bebeğinin ayrı ayrı yıkanması özel bir tören niteliğindedir. Kırk gün dolunca önce bebek kırk defa ihlâs okunarak yıkanır. Bir süzgecin içerisine tarak, ayna, makas ve altın koyarlar, kırk tanede ihlâs okurlar ve o süzgecin içinden suyu dökerek bebeği yıkarlar:

[151] Nazar inancı ve ülkemizdeki çeşitleri için bkz. Orhan Acıpayamlı, "Anadolu'da Nazarla İlgili Bazı Adet Ve İnanmalar" **A.Ü.D.T.C.F. Dergisi,** cilt;11, sayı 1-2(1962), s. 1-42

[152] Ali A Mazhari, **Ortaçağda Müslümanların Yaşayışları.** İstanbul:1972

[153] bkz, zümrüt erk,"Anadolu'da kırklama**", I.U.T.F.K.B.** cilt:4(Ankara;1976),s.101-102

" *Hayvanların, insanların ve bizden ayrıların (cinlerin) kırkı bu çocuğun üzerinden kalksın"*

Derler. Çocuk yıkandıktan sonra aynı şekilde annede yıkanır ve artık her ikisi de normal hayata dönerler ve anne dışarıya çıkmaya başlar.

4. Ad Koyma Ve Komşu Ziyaretleri(göz aydına gitme)

Yörede bebeğin, doğumundan sonra, kırk gün içinde adının konulduğu gözlemleniştir. Ad koyma, doğum olayının en önemli unsurlarından biridir çünkü konulacak ad bir ömür taşınacaktır. Töremizde ve İslam geleneğinde olduğu gibi Pervari'de de ad koyma üzerinde çok durulmuştur geleneksel yapı oldukça korunduğu gibi İslam dinide halk üzerinde çok fazla etkiye sahiptir. Ad koyma da peygamber efendimizin şu sözü üzerinde oldukça fazla durulur:

"çocuğu güzel terbiye etmek ve ona güzel bir isim koymak evladın babası üzerindeki haklarındandır."

Bebeğin adının konulmasında büyüklerin sözü geçerlidir. Anne baba çocuk doğmadan kız ve erkek olmak üzere iki isim seçerler ve bunu aile büyüklerine danışırlar sonuçta yaşlılarında kabul etmesi ile ailenin en büyüğü bebeğin adını koyar. Çocuğa adı konulurken kulağına ezan okuma âdetine burada pek fazla rastlanmadığı görülmekte birlikte, nadirde olsa ezan okuma geleneğinin yapıldığı yapılan gözlemler arasındadır.

Bebeğin adı konulurken; doğduğu günün özel bir anlamı var ise bu güne özel bir isim(bayram, arif, arife, kadir ve eğer Cuma günü doğmuş ise erkeğe Cumali kıza da Emine konulur),doğduğu zaman (Gündüz, Şafak), ay ve mevsimlere göre (Ramazan, Bahar, Yazgülü), ailenin çok sevdiği dini kişilerin adları (Muhammet, Abdullah, Mehmet Mustafa, Ali, Ömer, Hasan, Hüseyin, Ayşe, Fatma, Emine),modaya uyma arzusu(Aylin, Ezgi, Eylül, Beste, Burcu) gibi sebeplerle bebeklere ad koymaktadırlar. Özellikle modaya uyma son yıllarda artmaktadır on iki yaşın altındaki çocukların çoğu iki isim kullanmakta ve bu ikinci isim modern bir isim olmaktadır.

Bebeğe bazen göbek adı da konulur bu isim bebeğin göbek bağı kesilirken konulur ve ikinci ismi olur. Göbek adlarını daha çok Allah'ın sıfatları, peygamber isimleri, kutsal kitaplarda geçen isimler den ve ulu kişilerin adlarından seçilir. Pervari'de önceden ikinci isim olarak(birçok yerde bu adet hala geçerliliğini, korumaktadır) hayvan adları konuluyordu. Bu isimler bebeğin özelliğine göre konulurdu eğer güçlü kuvvetli görünüyorsa, "*aslan",* büyük

bir yapıya sahipse "*ayı*", küçük görünüşlü ise *"fare",*ve çeşitli özelliklerine göre; *kurt, vahşi* vb. isimler kullanmaktadır. Bu isimler Kürtçe olarak verilmektedir. Günümüzde ise modern isimler ikinci ad olarak konulmaktadır. İsimlerin uyumlu olmasına çok dikkat edilir. Örneğin; Kadir Emir, Melike Eylül, İclal Eylül, Esma Kardelen, Eyüp Emre.

Doğum yapanlar, loğusaların aile büyüklerinin yanı sıra, akrabalar, komşular ve iş arkadaşları tarafından da ziyaret edilir.

Bu ziyaretin adı "*göz aydına gitme"*, "*bebek görme",* "*geçmiş olsuna gitme*"dir. Ziyarete önce annenin ve babanın yakınları(anneleri babaları ve kardeşleri)gider bu ilk ziyaret geçmiş olsun demek içindir ve amaç loğusa kadını hasta yatağında ziyaret etmektir. Bu kişiler de daha sonra uzak akrabalar ve komşular gibi bebeği görmeye giderler ve bebeğe hediyeler getirirler.

Ziyaret sırasında loğusa *"süslü loğusa yatağı*"nda yatar, üzerinde (eğer durumu iyi ise) işlemeli, dantelli kıyafet vardır bebek karyolası da başucunda durur. İlk üç gün aile büyükleri ile çok yakın akrabalar ziyarete gelirler. Ziyaretler 40 güne kadar devam eder, ziyaretçiler loğusaya elleri boş gelmezler; ya loğusa, ya da bebeği için hediye getirdikleri gibi çiçek (saksı, sepet, buket) kırmızı kurdeleyle bağlanmış loğusa şekeri, çeşitli tatlılar(yiyip güçlenmesi ve sütünün bol olması için) sunarlar. Bebek için giyim eşyası, altın nazarlık, çeyrek altın, oyuncak, kız çocuklarına bazen bilezik vb. şeyler getirilir.

Loğusa evine gelen Ziyaretçilere mutlaka bir şeyler ikram edildiği eğer maddi durumları iyi ise tatlı ikram edildiği belirtilmektedir. Doğan bebeğin cinsiyetine göre de ikram değişir eğer bebek erkek ise mutlaka tatlı ikram edilir ama kız çocuğu ise çok fazla önemsenmez. Loğusa şerbeti ikram edilmez ama tatlının yanında mutlaka bir içecek verilir. Loğusa ziyaretinde şu tür sözler söylenerek loğusa tebrik edilir.

- *geçmiş olsun.*
- *Gözünüz aydın*
- *Hayırlı, uğurlu olsun.*
- *Allah analı babalı büyütsün,*
- *Uzun ömürlü olsun.*
- *Allah naibini bol etsin.*
- *Allah, anasına babasına bağışlasın.*
- *Eğer kız doğmuş ise, Allah oğlan nasip etsin,*

● *Eğer oğlan ise Allah yeniden oğlan versin.*

5. Bebeğin İlk Günleri, Diş Bulguru, Buğdayı, Hediği

Bebeğin, doğumdan sonra, 12 saat sonra gıdaya ihtiyacı yoktur. Daha sonra anne sütüyle beslenir, anne sütü bebeğin sağlıklı beslenmesi açısından çok önemlidir. Bebek çok ağladığında emziği şekerli şerbete bastırıp ağzına verilir, bu şekilde ağlamaması sağlanır. Özellikle, ilk hafta anne sütü üzerinde çok durulur, bebeğin ağzına başka bir şey konulmaz.

Bebek, yaz aylarında 2 günde bir kış aylarında da haftada bir 18–20 derece oda sıcaklığında yıkanır.3- 7 günde göbeği düşer. Bebeğin 7 günü dolunca kurban kesme ya da mevlit okutma gibi bir adet görülmemektedir.

Bebeğin adının konulmasının hemen ardından babası, doğum kâğıtlarıyla birlikte bulunduğu yerin nüfus müdürlüğüne başvurarak çocuğun nüfus hüviyet cüzdanını(kimlik belgesini) alır. Fakat bu uygulama daha çok ilçe merkezindeki ailelerde görülür, köylerde çocuğun kimlik belgesi çok sonra çıkartılır. Hatta okula başlama yaşı geldiği halde kimlik belgesi olmayan çocuklara rastlanmaktadır. Bu sorunun bir başka nedeni de ailelerin resmi nikâh yapmamış olmasıdır.

Bu yörede doğan çocuk adına ağaç dikme gibi bir âdete de rastlanmamaktadır.

Altıncı aya doğru bebeğin ilk dişleri çıkar. İlk dişler bebeğin gelişmesinin büyümesinin işaretleridir. Bu sebeple aile içinde sevinçle karşılanır. Diş bulguru(Pervari'de diş hediği deniliyor) Türkiye'nin birçok yerinde olduğu gibi burada da kutlanmaktadır. Evde nohut, buğday hazırlanır ve pişirilir içerisine ceviz ve şekerde katılır yani "hedik" haline getirilir. Akrabalar, komşular çağrılır eğlence düzenlenir. Gelenler çocuğa birer hediye getirirler. Giyim eşyası, oyuncak, en çok getirilen hediyeler arasındadır. Bir tepsiye veya bir bez üzerine oturtulan çocuğun başından bir tutam hedik dökülür. Dişleri küçük ve güzel olan birisi çocuğun alnından o hedikten bir miktar ağzıyla alır ve yer; Hediği yiyen kişinin dişlerinin güzelliği çocuğa geçsin diye.

Diş bulguru töreninin sonunda çocuk yere oturtulur ve etrafına; makas, bıçak iğne iplik kitap vb. şeyler konulur ve çocuk serbest bırakılır ilk olarak hangi eşyaya elini atarsa onunla ilgili bir meslek yapacağı inancı hâkimdir.

6. Sünnet

Erkek çocukların üreme organlarının uç tarafını kaplayan yerinin keskin bir araçla çepeçevre kesilmesine "sünnet", yapılan işleme "sünnet etme", işlemi yapana da "sünnetçi" denir.[154]Sünnet, ülkemizin birçok yerinde olduğu gibi Pervari'de de erkek çocuk için çok önemlidir ve Erkekliğe ilk adım olarak kabul edilir. Bu yörede sünnet genellikle toplu olarak yapılır fakat durumu iyi olan ailelerin bir kısmı düğün ya da mevlit yaparlar.

Sünnet en erken 2-3, en geç 5-6 yaşlarında yapılır. Birden çok erkek çocuğu bulunan aileler, hepsini birden sünnet ettirirler. Bu durumda en küçük erkek çocuğun yaşı 2'den aşağı olabilir. Öksüz, yoksul çocukların sünnetleri yakın akrabaları veya zengin kişiler tarafından yaptırılır.

Sünnet genellikle ilkbahar ayında yapılır, bahar ayı dünyanın yeniden canlanma zamanıdır sünnette erkek çocuk gibi yeni bir hayata başlama zamanıdır bunun için Bu ayda sünnet edilen çocuğun daha çabuk iyileşeceğine ve dünyadaki bitkiler gibi onlarında yeşereceğine inanırlar. Perşembe, cumartesi, Pazar günleri ise en çok sünnet yapılan günlerdir.

Pervari'de sünnetler çoğunlukla toplu olarak yapılır bu toplu merasimleri bazen belediye ayarlar bazen de halk kendisi bir sünnetçi tutar ve o sünnetçi evleri tek tek gezerek çocukları sünnet eder. Belediye düzenlediğinde toplu bir sünnet töreni yapılır çocuklara sünnet kıyafetleri giydirilir. Topluca sünnetçi tutulduğunda ise Siirt'ten bir sünnetçi getirilir ve o sünnetçi evleri tek tek gezerek çocukları sünnet eder bu işlem birkaç gün sürer.

Sünnet Düğünü (mevlit);Çocuğunu sünnet ettirmek isteyen aile, sünnet gününü kararlaştırdıktan sonra bir elçi aracılığı ile ya da telefonla akraba komşu ve dostlarını davet eder. Bir yandan da çocuk sünnet için hazırlanır sünnet kıyafeti diktirilir ya da alınır.

Sünnet kıyafeti genellikle üzerinde maşallah baskılı bir başlık, beyaz pantolon ve ceketle yeni bir çift ayakkabıdan ibarettir. Elbisenin üzerine kırmızı veya mavi bir pelerin geçirilerek elbise renklendirilir. Tabi ceketin içindeki beyaz gömlek, kravat, ayaklara da beyaz çoraplar unutulmaz. Bazen de sünnetçi çocuğa yeni bir takım elbise yaptırılır.

[154] a.g.e., s.54

Sünnet edilecek çocuğa ayrıca birde sünnet sırasında giyilmek üzere genişçe ve dizlere kadar uzun bir gömlek dikilir veya satılır. Bazı ailelerde bunun yerini tutabilecek bir kıyafet giydirirler(çok fazla masraf olmaması için). Sünnet elbisesini genellikle anne baba kendisi alıyor.(daha öncede belirttiğimiz gibi sünnet kıyafeti zaten çok fazla giydirilmiyor). Sünnet olacak çocuğun yatağı süslenir güzel örtüler serilir, sünnetten önce velilerin türbeleri ziyaret edilir.

Sünnet hazırlıkları içinde çocuğun temizlenmesi ve yıkanması da yer alır, bütün hazırlıklar bittikten sonra çocuğun sünneti evde bahçede veya toplu sünnetin belirlendiği mekânda yapılır. Sünnet öncesi tecrübeli bir sünnetçi ile anlaşılır. Sünnet yapılacak yere sünnet kıyafetiyle gelen çocuğun güzel sözler söylenerek pantolonu, külotu çıkarılır. Uzun sünnet gömleği giydirilir.

Çocuğu sünnet sırasında tutacak kişiye "kirve" denir. Kirve bir sandalyeye oturur, çocuk kucağına oturtulur, kirve, çocuğun bacaklarını açarak sıkı sıkıya tutar, sünnetçi, çocuğun önünde eğilerek sünnet derisini keser.

Bu sırada tekbir getirilir, sünnetçi işini bitirince, çevrede bulunanlar *"oldu da bitti maşallah"* derler. Çocuğu süslü sünnet yatağına yatırırlar. Çocuğun babası sünnetçiye para ve bir armağan verir, kirveye de bir armağan verilir(bunu durumu iyi olan aileler yapar).

Yatağına yatırılan sünnet çocuğuna anne babası ve akrabaları geçmiş olsun deyip hediyelerini verirler. Sünnet töreni esnasında mevlit okutturulur ve misafirlere yemek verilir. Bazen de yemek değil de kuruyemiş pasta vb. verilir.

B) ÖLÜM İLE İLGİLİ İNANÇ VE DEĞERLER SİSTEMİ

Ölüm, haytın tabii sonucudur. Her canlı gibi insanlarda doğar, büyür ve ölürler. Bütün milletlerin kültüründe, hayatın son geçiş safhası ölümle ilgili gelenekler olmuştur. türk kültüründe de halkın benimsediği davranış kalıplarıyla İslamiyet kurallarının birleşmesi sonucunda zengin bir ölüm geleneği ortaya çıkmıştır.

Yaşlılar orta yaşlılar duygu ve düşünce olarak kendilerini ölüme hazırlarlar. Cenaze masraflarını bankaya yatıran, kefeni satın alıp bir sandığa koyan, hatta mezar yerini satın alan, mezar taşını yaptıran ve vasiyetini hazırlayanların sayısı oldukça fazladır. türk insanı

vasiyetini yerine getirilmesine çok önem verir. Vasiyet eden kimse nereye nasıl gömülmesi gerektiğini, borçlarını ve alacaklarını söyler. Çocuklarına nasihatte bulunur, eşi sağ ise ona iyi bakmalarını ister. Mirasın neler olduğunu ve kimlere nasıl paylaştırılması gerektiğini belirtir. Namaz ve oruç borçları için yoksullara para bırakabilir, hayır kurumlarına bağış yapabilir.[155]

Doğumla başlayan yaşamın ölümle noktalanacağı, bunun kaçınılmaz bir son olduğu, tıpkı doğum gibi ölümünde bir "yazgı işi" olduğu konularında görülen yaygın halk düşüncesi sonucunda "takdir-i ilahi" kalıp sözüyle nitelendirilen ölüm; Pervari'de oldukça doğal biçimde karşılanmaktadır. Türkiye genelinde görüldüğü ve bu konuda yapılmış monografik bir araştırma ile belirlendiği üzere[156] ölüm çevresinde kümelenmiş ve ölüyle birlikte bütün toplum üyelerini kuşatan bu adet, işlem, tören ve kalıp davranışlar; başlıca üç grup altında toplanmaktadır. Bunlardan ilki ölenin öte dünyaya gidişini kolaylaştırmak, onun hem geride bıraktıklarının hem de kendisinin öte dünyaya saygın ve mutlu bir kişi olmasını sağlama amacına yönelik olanlardır. İkinci grupsa ölenin geri dönüşünü önlemek, yakınlarına ve geride bıraktıklarına zarar vermesini engellemek yerine getirilenlerdir. Son gurupta toplananlar ise ölenin yakınlarının bozulan ruhsal durumlarını düzeltmek, sarsılan toplumsal ilişkilerini düzeltip yeniden topluma katılmalarını sağlamak için uygulananlardır.[157]

Araştırma yöremiz olan Pervari ilçesinde dolaylı gözlem ve mülakatlarla elde ettiğimiz bilgilere göre ilçede ölüm çok doğal karşılanmakta ve

"Hepimizin gideceği yer orası, Allah iyi ölüm nasip etsin"

Şeklinde ifadeler kullanmaktalar. Bu sözlerle ağrısız, acısız, başkalarına yük olmadan gerçekleşecek bir ölüm özlemini duyduklarını ifade etmişlerdir.

1. Ölüm Öncesi

Pervari ilçe sinde ülkemizin birçok yerinde olduğu gibi ölümü düşündüren ya da ölümün geleceğine inanılan bir takım olaylar vardır. Örneğin baykuş öttüğünde uğursuzluk getireceği ve birinin öleceğine, bir cenaze olduğunda arkasından üç kişinin daha öleceğine ve gece gökyüzü çok karanlık ise ay görünmüyor ise büyük bir zatın(şeyh gibi) öleceğine inanılır.

[155] Türk Kültür ve Hizmet Vakfı, **a.g.e**,s.188-189
[156] Sedat Veyis, Örnek, **Anadolu Folklorunda Ölüm,** Ankara: Ankara üniversitesi basım evi,1971
[157] Örnek,**a.g.e**.,s.108-109

Sağlıklı ya da hasta bir kişide rüyasında ölü bir yakınını görürse, bazı yörelerden (bu yörelerde kişi bir ölü görürse kendisinin de öleceğine inanır)farklı olarak daha çok yaşayacağına inanılır.

Tedavi altında bulunduğu halde durumu ağırlaşan hasta yakınlarının hastalarına acı ve ağrı veren iğnelerin, serumların kullanılmasına bir son verilmesi konusunda bir tavır takındıkları, kendileriyle ilgilenen sağlık personelinden, artık onlara acı vermemeleri konusunda istekte bulundukları ve bu hastaların bundan böyle doktordan çok hocaya ihtiyaç duydukları konusunda düşünce ve uygulamalar gösterdikleri, yörede görevli sağlık personelinin ortak gözlemi halinde bize aktarılmış bilgiler arasındadır.

Ölüme yaklaşmış hastaların yatakları ile birlikte başlarının kıbleye çevrildiği ve ayaklarının düzeltildiği bu şekilde çıkacakları yolculuğa hazırlatıldıkları bize aktarılan bilgiler arasındadır.

Ölümünün yaklaştığına inanılan hastaların evleri, günden güne kalabalıklaşır. Ölümden önce kendisiyle helalleşmek isteyen pek çok kişi gelir gider. Hastanın ve yakınlarının arzusuyla hasta başında Kur'an sureleri ve yasin suresi okutulmaya başlanır.

2. Ölüm Anı, Ölüm Olayının Duyurulması Ve Gömülmeye Hazırlık

Bir kişi ölür ölmez, yakınında bulunan birisi tarafından, eğer açıksa gözleri kapatılır. Çenesi ayakları kolları düzeltilip vücudu kıbleye doğru çevrilir(ölünün çenesini ayaklarını ve kollarını bağlama âdetine burada rastlanmamaktadır.) neden ağzını vs. bağlamıyorsunuz diye sorduğumuzda verilen cevap şu şekildedir:

"Zaten ölen kişinin ağzı ve her yanı kaskatı kesilir tekrar bağlamaya ihtiyaç yoktur".

Pervari ilçesinde ölüm olayının duyurulması, genellikle yakınlarının ilk andaki bağırma ve ağlamalarıyla komşu evlerden başlar. Daha sonra dalga dalga tüm köy ve ilçe halkına ulaşan bu haber, cami hoparlöründen verilen sala ve ölenin kimliğinin açıklanması ile aynı günün akşamına kadar neredeyse ilçe ve ilçeye bağlı bütün köylerde duyulur.

Olaydan haberdar olan kişiler derhal harekete geçer, ölen kişi için yapmayı birer görev saydıkları işleri en kısa zamanda bitirmeye çalışır.

Genellikle kişilerin ölmeden önce ya hacdan gelirken getirdikleri ya da uygun b,r zamanda satın alıp sakladıkları kefen, sandıktan çıkarılır. Kefeni hazır olmayanlarınki yakınları tarafından çarşıdan alınır. Bu sırada kazanla su ısıtılır.

Kadın ölüyü kadınlar erkek ölüyü erkekler yıkar yörede bu işi yapmak için ünlenen kişiler vardır. Pervari ilçesinde kadınları yıkayan kişi "Zümeyran teyze" diye anılan Zümeyran Uslu'dur. Bu kişinin kendi çocukları yoktur. Ve Pervari ilçesinde hangi kadın ölmüş ise Zümeyra teyze tarafından yıkanır. Erkekleri ise Hacı Ali Umay adında asıl işi kırıkçılık olan bir kişi yıkar. Pervari ilçesinde ölü yıkama işlemini mutlaka bu işi yapan kişiler yapar imamlar ölü yıkama işlemi ile ilgilenmezler.

Bundan sonraki işlem kefenlenme işlemidir. Yıkanma işleminden sonra Ölüye beyaz kefen giydirilir. Kefenlenme işlemi bittikten sonra ölünün mezar kazımı vb. gibi diğer işlemleri tamamlanıncaya kadar cenaze kendi evinde bekletilir. Ölü kefenden sonra battaniyeye sarılır ve o battaniye ile tabuta konulur daha sonra gömülürken battaniye üzerinden alınır.

Bir yandan mezarı kazılırken diğer yandan da diğer işlemleri tamamlanmaya çalışılan ölen kişinin başında, sürekli olarak Kur'an okunmakta, gelip giden kişiler, özellikle kadınlar, ağlayan ve ağıtlar yakan kadınları avutmaya çalışırlar.

Pervari ilçesinde ölünün hemen gömülmesi gerektiğini düşünerek bu konuda acele ederler bunun nedeni ise ölüyü hesap vermesi için fazla bekletmemek ve erken gömülürse sevabının daha çok olacağı düşüncesidir. Ölünün erken gömülmesi ile ilgili yurdumuzun birçok yerinde de çeşitli inanışlar vardır.[158] Bunun için gece ölen olsa sabah namazıyla hatta gece bile gömüldüğüne rastlanmaktadır. Burada ilgi çekici noktalardan bir tanesi de cenaze namazı için herhangi bir vakit namazının beklenmemesidir. Sabah ölmüş ise öğle vakti gelmeden kuşluk vaktinde ezan okunup sala verilerek namaz kılınır. Ölünün uzakta bir yakını var ise cenaze onun gelmesi için bekletilmez, yörede cenaze töreninden çok taziyede bulunmak önemlidir. Cenazenin bekletilmediği ile ilgili kaynak kişilerden birinin şöyle bir anlatımı söz konusudur:

[158] Bkz. Örnek, **a.g.e.,**s.48-49

"Diyarbakır da gece yarısı bir yakınımız vefat etti ve gece Pervari'ye getirildi karlı ve tipi olan bir gece idi hava eksi yirmilerde idi şeyhe cenazeyi sabaha kadar bekletelim mi? diye sorduk eğer kaldırabilirseniz bekletmeyin dedi. Ve o gece mezarlığa tedaştan elektrik hattı çektik ve cenazeyi o soğuk ve karda sabahı beklemeden gömdük".

Bu anlatımdan da cenazenin çok farklı durumlar söz konusu olmadığı sürece bekletilmediğini bir kez daha anlamaktayız.

Ölen kişi toprağa verildikten sonra yöresel deyimle "ölenin devrini çevirme âdeti" yapılır. Bu adet ülkemizin birçok yerine yapılan ölen bir Müslüman'ın sağlığında çeşitli nedenlerle tutamadığı oruçları, kılamadığı namazları ve yerine getiremediği yeminleri için bir fakire fidye verilmesi anlamına gelen ve fıkıh dilinde devir ya da ıskat[159] adı verilen bu işlem şöyle yapılmaktadır:

Ölen kişinin kılmadığı namazlar ve tutmadığı oruçlar kadar çevrede iyi bilinen, ihlâslı, namazını kılan, kendi halinde bir kişiye belli miktarda para verilir ve o kişi ölen kişinin yerine hem namaz kılar hem de oruç tutar. Verilen para cenaze yakınlarının maddi durumu ile alakalıdır eğer durumu iyi ise çok verilir. Burada belli bir miktar yoktur önemli olan karşıdaki kişiyi memnun etmektir. Bazen ölen kişinin bir yakını da (örneğin eşi) onun tutamadığı oruçları ya da kılamadığı namazları kılar.

Yörede yoksul olanlarla borcu olanlara ve geride küçük yaşta yetim bırakarak ölen kişiler için yapılmasına gerek olmadığı hocalar tarafından söylenmedikçe, devrini çevirme adı verilen bu işlemin, eksiksiz olarak her ölene yapılması yörede bir borç olarak telakki edilmektedir.

Pervari ilçesinde ölü gömüldükten sonra yapılan bir diğer işlemde ölen kişinin borçlarını kapatmaktır. Ölen kişinin yakınlarından birkaç kişi toplanıp bütün esnafı dolaşırlar ölünün borcu olup olmadığını sorarlar, eğer borcu var ve çok ise akrabalar (eğer cenaze yakınları küçük ise) kendi aralarında para toplayıp borcu kapatırlar. Fakat borç az miktarda ise alacaklı kişinin helal edip parayı almadığı da oldukça fazla gözlemlenmektedir. Ölen

[159] Bu işlemin dinsel ve geleneksel açıklamaları ile ilgili geniş bilgi için bkz:
örnek, **a.g.e**.,s.59
Ömer Nasuhi Bilmen, **Büyük İslam İlmihali,** İstanbul: 1962,s.339
Hasan Fehmi Başoğlu, **İslamiyet'te Cenaze,(**broşür)Ankara:2. baskı) 1976, s.18-22

kişinin alacağı da var ise çocukları mağdur olmasın diye en geç bir hafta içinde borçlu kişi borcunu getirir. Kendisinin durumu iyi olmasa bile başkalarından alıp "*o yetimin hakkı bende kalmasın"* düşüncesi ile borcunu öder.

3. Cenaze Namazı Ve Mezarlık

Ölünün yıkanıp kefenlenme işlemi yapılırken bir yandan da mezar kazıcıları mezarı hazırlamaya başlamışlardır. İlçede mezar kazan birkaç kişi vardır ve mezarları bu kişiler kazar. Mezar işin Şirvan ilçesi yakınlarından yassı ve büyük taşlar getirilir bu taşlar oldukça ağırdır ve bu taşları getirip mezarı kazan kişiler bu işlemi gönüllü olarak yaparlar. Mezar kazma işlemi için asla para alınmaz bunun çok büyük sevap getiren bir iş olduğuna inanılır. Mezar kazanlara sadece su, lokum, bisküvi vb. şeyler verilir boğazları kurumasın hakları kalmasın, ölüye hayır gitsin diye.

Mezarı hazırlanan ölüyü evinden çıkarma vakti gelmiştir. Namazı kılacak olan cemaat ölü evine gelir ve cenazeyi battaniyeye sarıp tabuta koyarlar bazen de tabut değil de sal şeklinde tahtalardan yapılmış bir düzeneğe koyarlar üzeri açık olur sadece alt kısmı vardır cenaze düşmemesi için bağlanır. Cenaze evden çıkarılırken oradaki hazır olan kişilere (çoğu kadındır) cemaatte ileri gelen bir kişi,

"Bu merhuma hakkınızı helal edin"

Der kadınlar:

"Helal olsun"

Dedikten sonra kendisini ölünün vekili sayarak:

"Vekâleten onun tarafından da size helal olsun"

Diyerek cenazeyi yerinden kaldırtır.

Cenaze, cemaat ile birlikte camiye götürülür ve musalla taşının üzerine konulur. Cenaze ilk olarak burada imamla karşılaşır daha önceki işlemlerde imamın hiçbir katılımı olmaz. Hazır olan cemaatle birlikte hoca iki rekâtlık cenaze namazını kıldırır. Ve tekbirler eşliğinde cenaze omuzlarda taşınarak mezarlığa götürülür.

Pervari ilçesinde ergenlik çağına gelmemiş çocuklara sala okunmaz ve gömülme işleminden sonra ölüye verilen telkin çocuklara verilmez. Fakat cenaze namazı mutlaka kılınır camiye getirilmez ise bile evde mutlaka biri onun cenaze namazını kıldırır. Sala okunmamasının nedenini ise,

"çocuklar ergenlik çağına girmediği için günahsız sayılırlar"

Şekline açıklamaktadırlar. Ölen çocukların mezarları da çok fazla önemsenmez. Çocukların mezarları genellikle mezarlığın kenarlarında güzel olmayan yerlerine olduğu gözlemlerimiz arasındadır.

Cenaze namazı kılındıktan sonra tabut dört kollu sal üzerine konulur ve cemaati salâvat sesleri ile mezarlığa doğru gidilir. Cenazeye katılma konusunda halk oldukça hassastır. Kişiler ölüyü tanımasalar bile cenazelerine katılırlar. Cemaatte ön saflarda ölünün mensup olduğu ailenin ileri gelen bir kişisi, şeyhler ve ağalar bulunur. Hatta çoğu defa bir araya gelmekten kaçınan ağaların cenazede birlikte yan yana yürüdükleri kaynak kişiler tarafından bizlere aktarılmaktadır.

Pervari ilçesinde ölüler ilçenin giriş tarafında bulunan toplu mezarlığa gömülmektedir. Yörede aile mezarlığına rastlanmamaktadır. Köylerde de toplu mezarlar bulunmaktadır. Fakat toplu mezarlığın içinde akrabalar genellikle yan yana gömülmeye çalışılır. Kişi Özcan ailesinden ise o ailenin diğer fertlerinin gömüldüğü yere gömülür. Mezarlığın tepede olan güzel yerlerine çoğunlukta ilçede belli bir sayınlığı olan kişiler gömülür. Bazen Kişi ölmeden önce mezarlıkta yer sorunu olduğu için kendisine bir yer beğenir ve oraya taş koyar ben öldüğümde beni buraya gömün der ve öldüğünde de vasiyeti yerine getirilir.

Cenaze mezarlığa getirildiğinde iki adam beline doladığı kemer i veya poşuyu çıkarıp birini ölünün ayak kısmına birini de boyun kısmına dolayıp cenazeyi mezarın içine bırakırlar. Mezarın içine iki kişi iner ve ölüyü yerleştirir. Ölüye zarar vermeyecek şekilde ölünün üzeri taşlar ile kapatılır. Ve bu taşların üzeri toprak ile örtülür. Ölünün üzerine orada bulunan kişiler sıra ile toprak atarlar. Ölünün üzerine toprak atmanın sevap olduğuna inanılır. Ölünün üzeri iyice toprakla kaplanır ve mezarlık son haline getirilir başına ve ayaklığına mezar taşı dikilir. Bu taşlar sade ve süslenmemiştir. Taşlar yassı ve uzun olur erkeklerin mezar taşlarında ayaklık ve başlığında bulunan her iki taşın yüzü birbirine bakar, kadınlarda ise ayaklık kısmında bulunan taş yatay olur yani yüzü başlık tarafta olana bakar, başlık kısmında bulunan ise dikey olarak konulur bu şekilde mezarın hangi cinse ait olduğu belli olur. Birkaç yıldır modern mezar taşları kullanılsa da bu çok az sayıdadır.

Gömülme işlemi bittikten sonra mezarın üzerine üç adet yaprakları lale yaprağına benzeyen bir bitki dikilir bu her mezarlığa dikilir bazen de cenaze yakınlarının elinde ters lale

var ise o dikilir. Ve sulanır. Mezarlık son haline getirilir daha sonra herhangi bir işlem yapılmaz. Daha sonra hoca ölüye bir anlamada yol göstermek yardım etmek amacıyla telkin okur ve orada bulunan cemaate.

“”Ölüyü nasıl bilirdiniz?

Cemaat de cevap olarak:

“ İyi bilirdik” der

Hoca tekrar hazır olan kişilere

“Hakkınızı helal ediyor musunuz?” der.

Cemaatte;

“Helal olsun” der.

Herkes hakkını helal ettikten sonra hoca el- fatiha diye bağırır, fatiha okunduktan sonra hoca genellikle ölümle ilgili kısa bir vaaz verir, dağılabilirsiniz der ve herkes evine döner. Orada hoca dağılabilirsiniz diyene kadar kimsenin yerinden kıpırdamadığı bize aktarılan bilgiler arasındadır.

4. Ölünün Ardından Yerine Getirilen Adetler

Cenazeden dönenler arsında dışarıdan gelmiş kişiler ölü evine, diğer kişiler ise kendi evlerine dağılırlar. Ölü evinde acılı bir hava olduğu ve birkaç gün yemek pişmeyeceği için konu komşu dışarıdan gelenleri birkaç kişilik gruplar halinde paylaşıp kendi evlerine götürür, yemek ikram ederler. Ölü evine de komşular tarafından sırayla ve birkaç gün yemek taşınır. Komşular cenaze evine saygılı davranma konusuna çok dikkat ederler. Evde belli bir süre televizyon açılmaz müzik dinlenilmez ve dışarıya çamaşır asılmaz taki cenaze evinden bir kişi dışarıya çamaşır asana kadar.

Konu komşu ve akrabalar tarından özellikle ilk günler olmak üzere, kırk gün yalnız bırakılmamaya çalışılan ölü evinin kadınları, her gelenle birlikte yeniden ağlamaya ve ağıt yakmaya başlarlar.

Defin töreninin yapıldığı günün gecesinde, kalabalık bir cemaatin bulunduğu toplantıda kur-an i kerim okunup hatim duası yapılır.

Aynı gün zaman bulup ta “devrini çevirme âdetini” yapmamış olanların bu görevi yarine getirmeleri ve haberi yani duyup gelenlerle oturup ağlaşarak geçer. Komşu ve

akrabalar mümkün olan her zamanda acılı dostlarının yanına gelip onları yalnız bırakmamaktadırlar.

Cenaze gömüldüğü günün ertesinde "devr" denilen bir başka adet daha yerine getirilmektedir. Bu adette cenazenin ertesi günü ikindi namazından sonra camide bulunan birkaç cemaat ile imam mezarlığa gide r ve orada kur an okuyup ölüye dua ederler. Bu işlem üç gün boyunca devam eder ve her seferinde aynı kişiler ile gidilir. Üçüncü günün onunda cenaze sahibi ölünün hayrına zarflar içinde belli bir miktarda para getirir ve "devr" işlemini yapanlara birer tane verilir.

Ölüm olayı çevresine kümelenmiş, topluluğun her üyesine karşılıklı görev ve sorumluluklar yükleyen bu adetlerin ve geleneklerin tümünü yerine getirmeye çalışan kişiler, bu süre sonunda acıları ile birlikte yeniden toplumsal yaşayışa katılmakta, kandil, bayram vb. Dinsel nitelikli günlerde ölülerini de ihmal etmemeye özen göstermektedirler.[160]

[160] Uğuzman er, a.g.e., s.106

6. BÖLÜM

AİLEDE ÇOCUĞUN EĞİTİMİ

"Eğitim, önceden belirlenmiş kurallar vasıtası ile ferde iradi davranış kazandırma, davranış geliştirme ve davranış değiştirme süreci"[161] veya yetişkinler tarafından sosyal hayata hazır olmayan nesiller üzerinde uygulanan bir işlem[162] biçiminde ifadelendirilen "eğitim kültür naklini ve sosyal hayatın sürekliliğini sağlamakta olan bir süreçtir"[163].

İnsan yaşamında son derece önemli olduğu tartışmasız bir biçimde kabul edilen eğitim ve çocuğun sosyalize edilmesi süreci, hemen her toplumda aile tarafından üstlenilen bir sorumluluk olup aileler, içinde yaşadıkları toplumun kendilerine öğrettikleri değerleri çocuklarına nakletmektedirler.[164]Çocuğun eğitimi ve öğretimi ailenin karın doyurmadan sonra gelen en önemli meselesi olmaktadır.

Türk ailesinde büyük anne ve büyük baba adeta kutsal bir yere sahiptir, bir tür dokunulmazlıkları vardır. Bu töre günümüz aile düzenini de korumaktadır.

Yaşlılar, çocuklarıyla birlikte veya ayrı evde otururlar. Bu iki halin getirdiği sıkıntılar, hoşluklar, haklar ve görevler ayrı biçimde olur. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde yaşlılar ile ilgili tutumlar ayrıntılı biçimde ele alınacaktır.

A)AİLEDE ÇOCUĞUN YERİ

Türk geleneklerinde çocuk, en kıymetli, en önemli ve en sağlıklı yeri almalıdır. Bu, yalnız para ile sağlanamaz, bir eğitim işidir. Bizim geleneklerimizde çocuk Mukaddes bir emanet kabul edilir. Aile ve millet planında " hayrü'l-halef hayırlı evlat" olarak görülür ve çocuk bu anlayışa göre hazırlanıp yetişirdi. Bu günün eğitim anlayışı daha açık bir şekilde ortaya koymuş ve araştırmalar göstermiştir ki, ailede çocuk üzerindeki dikkat, ana rahmine düşer düşmez başlamaktadır. Bu bakımdan geçmişte Türk ailesi ve özellikle anne, yavruyu haramdan anne karnından itibaren sakınmada büyük titizlik göstermiştir. Hatta bazen bunda daha sonraki nesillerde göz önünde bulundurulmuştur. Nitekim bir atasözümüz "dedenin

[161] Aslantürk, Amman,a.g.e.,s.149
[162] Uguzman er, a.g.e.,s.49
[163] Erkal, a.g.e. s.91
[164] T.B.Bottomero, **Toplum Bilim**, çeviren: Ünsal Öskay, İstanbul.(2. baskı)1984,s.191

yediği ekşi meyve torunun dişlerini kamaştırır" der. Dinimizde de hayırlı evlat bırakan kimselerin öldükten sonra amel defterlerinin kapanmayacağı müjdelenmiştir.[165]

Çocuğun çevreyi tanımaya başladığı andan itibaren iyiyi, doğruyu görmesi, bilmesi, iyi ve doğru alışkanlıklar edinmesi, iyi yetişmesi için aile, uygulamalı bir eğitim alanı olmalı ve bu konuda elinden gelen itinayı göstermelidir. Aile fertlerinin birbirlerine ve başkalarına karşı davranışlarının, yaptıkları hareketlerin çocuğa örnek olacağını, onun şahsiyetinin oluşmasına tesir edeceğini akıldan çıkarmamalıdır.[166] Nitekim kültürümüzde bununla ilgili çokça örnek mevcuttur ve modern eğitim sistemi de bu noktaya vurgu yapmaktadır.

Ailede çocuk eğitimi çok önemli olduğu için anne baba, davranışlarını, çocuğun örnek olacağını da unutmayarak dikkatle seçmelidir. Çocuğun eğitimi ailede başlar ve ilk bu çevrede gelişir. Anne – baba, kardeşler ve diğer büyüklerle, akraba ve komşularla olan ilişkiler onun geleceğini kuracak veya tayin edecektir. Bundan yakın çevre çocuğa daima yardımcı olmalıdır.

Çocuk eğitimi bir aile için geçim derdinden sonra gelen ikinci büyük sorumluluktur. Yalnız bireyler, bu eğitimin, çok küçük yaşlarda ailede, sokakta, mahallede başladığını ve okulda devam ettiğini, bu seyrin birbirini tamamlaması gerektiğini unutmamalıdır. Aile mahalle ve okul, çocuğun aynı değerler etrafına da şekillendirilmeli ve mensubu olduğu milletin sağlıklı bir ferdi haline getirmelidir. Ailede verilen eğitim çevre ve okulda aynı paralelde geliştirilip zenginleştirilmezse çocuğun şahsiyetinin oluşmasında tamiri güç yaralar meydana gelir.

Çocuk eğitiminin ailede başladığını ve bunun çok önemli olduğunu daha öncede belirtmiştik şimdide konumuzun gereği olarak Pervari'de çocuk eğitimi konusuna değinmek istiyoruz. Pervari'de bilinçli aileler çocuklarının eğitimi ile ilgilenmektedirler özellikle erkek çocukların okumasını fazlaca istemektedirler. Kız çocuklarının okumasını destekleyen ailelerde bulunmaktadır fakat bunlar çok az miktardadır. Kız çocuklarının okutulmamasının arkasında; örf ve adetlerde yer alan bazı inanışlar, ekonomik nedenler, kültürel gecikme[167] vb.

[165] Türk kültürüne hizmet vakfı. A.g.e., s.57
[166] Türk kültürüne hizmet vakfı. A.g.e., s.57

[167] Bu konuda geniş bilgi için bkz. Nefise Balamir, **Kırsal Türkiye'de Eğitim Ve Toplum Yapısı**, Ankara: Odtü Mimarlık Fakültesi Yayınları, s. 141-163

sebepleri sayabiliriz. Özellikle köylerde kız çocukları başarılı olsalar dahi çok az okuma şansı buluyorlar. Bu konu ile ilgili biri olumlu diğeri olumsuz bir örnek vermek istiyorum. İlk olarak olumsuz diye kabul ettiğimiz örnekle başlamak istiyorum. Köyde çalıştığım dönemde çok başarılı bir öğrencim vardı ve onun okuyabilmesi için elimizden geleni yaptık ailesiyle görüştük fakat aile onu okula göndermek yerine evlendirmeyi tercih etti Antep'e berdelle gelin olarak gitti. Bir diğer örneğimizde hem olumlu hem de güzel. Yine köyde okuyan bir kız öğrencimiz. Liseye gitmek için babasından çok izin istemiş fakat babası ona okuması için izin vermemişti. Oda bir yolunu bulup köyden kaçıp kaymakamın yanına gelmiş ve durumu anlatmış. Kaymakam veliyi yanına çağırdı durumu izah etti ve bu durumdan sonra kızının okumasına izin verdi. Şimdi o öğrencimiz lisede çok başarılı bir öğrenci olarak eğitimine devam etmektedir. Şimdide çocuk eğitiminin en önemli kısmını oluşturan aile içi eğitime değinmek istiyoruz.

1.Aile İçi Eğitim

Bir çocuğa aile evini ve ailesini sevdirmeli; onun ancak evinde rahat ve mutlu olabileceğini göstermelidir. Pervari'de çocuğun eve bağlılığını artırmak için ailenin çabasını görmek çok fazla mümkün değil çocukları akşam vaktinden sonra dışarıda görmemiz mümkün birçok aile zaten çocuk eğitiminden haberdar değil ve çocuğun geç saate kadar dışarıda olmasının kötü olduğunun bile bilincinde değil. Ülkemizin birçok yerinde özellikle kız çocukları daha çok sakınılır ve kollanır. Fakat Pervari'de kız çocuklarının ergenlik çağına gelene kadar erkeklerden çok fazla farkı yoktur. Onlarda erkekler gibi çoğu defa dışarıdadır çocuklar konusunda fazlasıyla olumsuz görünen bu tabloyu yıkan ailelerde vardır. Bazı aileler çocuklarını eve bağlayabilmek için ellerinden geleni yapmaktadır. Çocuklar internet kafelere gitmesin dışarıda boş boş dolanmasın diye sıkıntılı bütçelerine rağmen evlerine bilgisayar almaktadırlar ve çocuklarıyla daha çok ilgilenmektedirler.

Pervari'de çoğu ailede çocuk ile iletişim yok denecek kadar azdır. Çocuk bir hata yaptığında çoğu defa saklamaya çalışır özellikle babadan korktuğu için hatasının duyulmasını istemez. Fakat az da olsa sorunlar anneye söylenir. Anne bu konuda daha yapıcı ve daha iyimserdir. Çocuk aile içinde oldukça fazla sorumluluğa sahiptir. Özellikle köylerde nerde ise bütün işi çocuklar yapmaktadır. Babalar genelde vakitlerini köyde geçirirler onun işlerini ailedeki erkek çocukları yapar. Anneye ise kız çocukları yardım eder bulaşık yıkar evde

temizlik yaparlar. İlçe merkezinde de çocuklar ev işlerinde çoğunlukla ailelerine yardımcı olurlar. Zaten çocuklar birazcık büyüdüklerinde kendilerini direkt işlerin içinde bulurlar.

Çocuk eğitiminde önemli bir diğer hususta ailenin çocuğuna değer vermesi onun onurlu ve kendine güvenerek yetişmesini sağlamasıdır. Bunun için onun görüşlerine saygı duyulmalı ve yeri geldikçe ona söz hakkı verilmelidir. Pervari'de bu konuya çok fazla önem verilmez çocuğun bir hatası olduğu zaman acaba kırılır mı kırılmaz mı? Diye düşünmeden direk hatası yüzüne söylenir hatta azar işitme oranı oldukça yüksektir. Buda çocuklar üzerinde olumsuz etki yapıyor ve kendine güvenleri çok fazla olmuyor. Çocuklar 15-16 yaşlarına gelene kadar ev konusunda onlara bilgi verilmez eğer bir problem bir maddi sıkıntı varsa bundan çocuklara bahsedilmez. Çocukların istekleri olduğunda eğer ailede maddi sıkıntı varsa alınmaz ve bunun için çocuğa herhangi bir bilgi verilmez.

Aileye saygı Türk toplumunda çok önemlidir Pervari'de de özellikle ilçe merkezinde(köylerde aile büyüklerine çoğunlukla çok fazla saygı gösterilmez çocuklar anne babalarına adıyla hitap eder) aile büyüklerine saygı önemlidir. Yaşlıların yanında ayaklar uzatılarak oturulamaz. Onların sözüne söz söylenmez. Vb. örnekleri çoğaltabiliriz. Çocuk babasına karşı saygılıdır fakat bu saygı daha çok korktuğu içindir. Baba ile çocuk çok fazla iletişim kurmazlar bu durumlarda çocuğun eğitiminde olumsuz etki yapmaktadır. Oturup sohbet edilmez Zaten evde çocuğun fikirlerine çok fazla önem verilmez. Aile ile ilgili bir karar alınması gerektiğinde çocuğun fikrinin alınmadığı bize aktarılan bilgiler arasındadır.

Pervari'de çoğu aile, Çocuğun şahsiyetini kırıcı sözler söylemenin yanlış olduğunun bilincinde bile değildir. Bunun için çocuklara kötü söz söylememek gibi bir durum söz konusu değildir. Eğer çocuk bir hata yapmış ise ona oldukça fazla kötü söz ve küfür söylenebilir. Özellikle annelerin küfür değil de beddua tarzında çok fazla kötü sözler söylediği yapılan gözlemler arasındadır. Anneler, çocuklar evde çok olduğu için bırakın çocuklarla oturup konuşmayı onların bir an önce evden uzaklaşmasını isterler. Bu nedenle çok küçük yaşta okula gönderilen çocukları görmek mümkündür. Çocukların hatalarının düzeltilmesi için küfür dayak ve diğer arkadaşlarını örnek gösterme yolları oldukça fazla kullanılır. Özellikle diğer çocukları örnek gösterme davranışına çokça rastlanmaktadır. Bu durumun da çocukların kişiliklerine oldukça olumsuz etki yapma ihtimali oldukça yüksektir.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi anne babalar çocuk eğitimini çok fazla bilmedikleri için(zaten çoğu kez anne babalarda çocuk dediğimiz yaşta oluyorlar),onların yanında dikkatli davranılması gerektiğini de çok fazla bilemiyorlar. Bundan dolayı aile bireyleri çocuğun yanında kavga edebilmekte ve birbirlerine küfür edebilmektedirler. Bu duruma dikkat eden ailelerde vardır fakat bunlar oldukça azdır.

Yörede Anne baba aile içinde oluşan bazı anlaşmazlıkları, geçimsizlikleri çocukların gözleri önünde tartışabildiği ve aile büyükleri ile münakaşaya girebildikleri kaynak kişiler tarafından bize aktarılan bilgiler arasındadır. Bu ortamda yetişen çocuğunda büyüdüğünde aynı davranışı sergileyebilme oranı oldukça yüksektir.

İlçede aileler çok çocuk sahibi oldukları için her bir çocuğuna ayrı ayrı ilgi göstermeleri oldukça zor olmaktadır. Fakat bütün zorluklara rağmen aileler çocukların eşit davranmaya çalışmakta ve birine alınan bir eşya diğerine de alınmaya çalışılmaktadır. Her birine eşit oranda ilgi gösterilmeye çalışılmaktadır. Kardeşler arasında ufak tefek kıskanmalar olsa dahi aileler bu kıskanmayı ortadan kaldırmak için ellerinden geleni yapmaktadırlar.

Pervari ilçesinde ülkemizin pek çok yerinde olduğu gibi aile içinde başarılı olan çocuklar takdir edilmekte ve ödüllendirilmektedir. Ayı şekilde başarısız olanda hor görülür ve başarısız olmasının nedenleri çok da araştırılmadan çocuk cezalandırılır. Eğer kardeşler arasında bu şekilde bir uçurum var ise başarısız olan çocuğun diğer başarılı olan kardeşi gibi olması istenir, bu konuda ona baskı yapılır.

Aile içerisinde saygı faktörünün ilçede önemsendiği fakat köylerde buna çok da fazla önem verilmediğini önceki bölümlerde belirtmiştir. Aynı şekilde kardeşler arasında da büyük küçük kavramı çok fazla yoktur. Çocuklar kendilerinden büyük abla yada ağabeylerine çok fazla saygı göstermemekte ve kendilerinin onlardan küçük olduğunun bilincinde olmalarına çok fazla rastlanmamaktadır. Aile içinde saygıya çok önem verip çocuklarının eğitimine bu yönde çok dikkat eden ailelere de rastlanmaktadır fakat bu ailelerin sayıları oldukça azdır.

2. Çocukta Değerler Sistemi

Pervari ilçesin de çocuk eğitimi ilkokul çağına gelinceye kadar aile çevresi içinde sürdürüldüğünü belirtmiştik. Gözlem ve görüşmeler sonucunda yörede yapılan araştırmalar

göstermiştir ki, bireyin ilk çocukluk çağında en yoğun ilişki kurduğu kişiler; annesi, babaannesi, amcasının karısı ve halalarıdır. Hane içerisinde yaşayan ve baba soyunun takipçileri olan bu kadınlar, çocuğun doyurulmasından altının temizlenmesine, gezdirilmesinden uyutulmasına kadar tüm işlerini, kesin bir iş bölümü yapmadan, durumun uygunluğuna göre ortaklaşa yürütmektedir.[168]

Yörede bir saygı davranışı olarak algılanan ve yaşlıların yanında çocuk sevmeme tarzında beliren davranış, çocukları anne ve babalarına karşı bir parça sert ve uzak, ancak büyükanne ve büyükbabaları ile oldukça yumuşak ve yakın ilişkiler içine sokmaktadır. "Özellikle dedeyle erkek torun(…) ilişkileri tüm yumuşak ilişkileri kıskandıracak düzeydedir."[169]

Yürümeye başlaması ile birlikte yavaş yavaş ev dışına açılan, sokaklarda, bahçelerde yaşı kendine yakın olanlarla oynayan çocukların sorumluluğu, bir ölçüde abla ve ağabeyleri ile yeğenleri tarafından da paylaşılır. Oyunlar oynanırken çocuklar arasında çıkan bazı anlaşmazlıklar, öncelikle büyük çocuklar, daha sonra da yakında bir yerlerde bulunan herhangi bir yetişkin tarafından anında çözümlenmeye çalışılır. Hatalı olduğu görülen kim olursa olsun, komşu ve akrabaları ya da kendinden büyükleri tarafından rahatlıkla uyarılabilir. Uyarılara aldırmayan olursa babaya ve dedeye söylemekle tehdit edilir.

Eğitim ve kültürleme süreci ilkokul çağına gelinceye kadar bu yolla sürdürülen Pervarili çocuklar; bu çağ ile birlikte hem örgün eğitimden hem de dini eğitimden nasiplerini almaya başlarlar. Bu dönemde boş zamanlar daha çok ailelerin ekonomik faaliyetlerine katılma yoluyla değerlendirilir.

B)OKULLAŞMA SÜRECİ[170]

Pervari ilçesinde ilçe merkezinde ve köylerde toplam elli yerleşim yerinde onbiri sekiz yıllık eğitim veren, kırk dördü ise beş yıllık eğitim veren ilköğretim okulu ve 10 şube de eğitim veren okul öncesi şube bulunmaktadır. İlçede bir yatılı ilköğretim bölge okulu ve bir genel lise bulunmaktadır. Lisenin köyden gelen öğrenciler için kız ve erkek pansiyonu yer

[168] Uğuzman er, a.g.e., s.49
[169] Ali Rıza Balaman, "Kırsal Kesimde Aile Kurma, Çözme, Aile- İçi Etkileşim Ve İlişkiler" **Türkiye'de Ailenin Değişimi Toplumbilimsel İncelemeler**, Ankara:1984, s.190-191
[170] Bu bölümdeki bilgiler 2007–2008 Pervari ilçesi kaymakamlık brifinginden alınmıştır.

almaktadır. Yukarıda yer verdiğimiz ilköğretim okullarından üç tanesi ilçe merkezinde yer almaktadır. Ayrıca ilçede bir ana okul ve çok çeşitli faaliyetlerle hizmet veren birde halk eğitim merkezi yer almaktadır.

İlçede öğrenim gören öğrencilerden kız öğrencilerin sayısı; 3.124 erkek öğrencilerin sayısı; 3.982 olmak üzere toplam; 7.106'dır. Pervari lisesinde yer alan öğrencilerden kız öğrencilerin sayısı; 53 erkek öğrencilerin sayısı; 199 olmak üzere toplam; 252'dir.Bu rakamlarda göstermektedir ki Pervari ilçesinde eskiye nazaran okuma yazmaya verilen önem fazlasıyla artmıştır. Kaynak kişilerin bizlere aktardığı bilgiler doğrultusunda bundan, birkaç yıl önce kızların liseye gönderilmediği fakat bugün lisede kız çocukların oranının da hiçte küçümsenemeyecek düzeyde olduğunu gözlemlemekteyiz.

İlçede gözlemlediğimiz bir durumda daha önceki yıllarda boş olan köy ve mezra okullarının son yıllarda dolduğudur. Birkaç yıl öncesine kadar öğretmen sayısı yeterli değildi fakat son yıllarda hiç öğretmen gitmemiş olan mezralara bile öğretmenler gönderildi. Buda okuma yazma oranının giderek arttığının bir göstergesidir. İlçedeki öğretmenlerden 153 kadrolu, 115 sözleşmeli öğretmen, 10 usta öğretici, 4 vekil öğretmen, 9 ek ders karşılı çalışan öğretmen olmak üzere toplam sayı 280'dir.

İlçe merkezinde ki halk eğitim merkezide halkın eğitim ve öğretimi için oldukça çaba göstermekte ve çeşitli sosyal etkinliklerle halkın gelişmesine katkıda bulunmaktadır. İlçe merkezindeki halk eğitim binasında açtığı kursların yanı sıra köyler de birçok faaliyetlerde bulunmaktadırlar. Bunlardan bazıları; yetişkinler için okuma yazma kursları(bunlar iki bölümdür biri beş yıllık eğitimin yerini tutar diğeri ise sekiz yıllık eğitimin), bilgisayar kursları, İngilizce kursları, halıcılık kursları (ilçede ve bazı köylerinde bulunan halıcılık atölyeleri sayesinde genç kızlar ev ekonomisine katkıda bulunmaktadır.), biçki nakış vb. gibi el becerilerine dayalı sosyal kurslardır.

İlçede merkezinde okuma yazma bilmenin önemi oldukça fazla oranda kavranmıştır. Fakat köyler için aynı şey söz konusu değildir: ilçede ve köylerde görüşmeler yaptığımız Pervarili olan ve olmayan öğretmenler(bizde öğretmen olduğumuz için bu durumları bizzat gözlemlemiş olmaktayız); köylerde okula kayıt yaptırmak için evleri dolaştıklarını özellikle YİBO'ya öğrenci almak için köylerin tek tek dolaşıldığını belirtmektedirler. Özellikle kız çocuklarının okula gitmesi konusunda ailelerde yeterli ilginin olmadığını gözlemlemekteyiz.

Beşinci sınıfa kadar devam edip ara sınıflardan okulu terk eden kız öğrencilere oldukça fazla rastlanmaktadır. Beğendik ilköğretiminde görev yaptığımız dönemde kız öğrencilerimden birisi yanıma gelip benimle konuşmak istediğini belirtti ve "*öğretmenim ben okula devam etmek istiyorum fakat babam artık sen büyüdün seneye okula gitmeyeceksin diyor"*

Şeklinde bir cümle kurdu bu öğrenci altıncı sınıfta idi ve babası da bulunduğumuz yörede devleti temsil eden bir görevde çalışıyordu. Böyle bir konumda çalışan kişilerin bile kız çocuğunun okula gitmesi konusunda bu tarz düşünmesi bizleri oldukça şaşırtmıştır. Aynı beldede kız çocukları liseye gönderilmiyor. Erkek çocuklarından bile çok azı liseye devam etme imkânı buluyor. Çocuklara neden okula devam etmiyorsunuz diye soru sorduğumuzda;

"Öğretmenim beğendikten ilçeye gidip de kim adam olmuş ki bizde gidelim. Babalarımız onları görünce bizi de göndermiyor"

Şeklinde cevap veriyorlar.

Pervari Lisesi rehberlik servisinin kız öğrencileri okula göndermeme nedenlerini araştırmak için 172 kişi üzerinde yaptıkları araştırmaya göre kız çocuklarının okula gönderilmemesinin en büyük nedeni çevredeki söylentiler olarak belirlenmiştir.

İlçe merkezinde velilerin çoğunlukta toplantıdan toplantıya okula geldikleri ve bu katılımı artırmak için ilçede öğretmenler tarafından veli ziyaretleri yapıldığı yapılan gözlemlerimiz arasındadır. Köylerde ise durum daha kötü görünmektedir, köylerde veliler toplantılarda bile çok nadiren okula gelip öğrencilerinin durumunu sormaktadırlar. Bu durumu da geliştirmek için köy öğretmenlerinin veli ziyaretleri yaptığı yapılan gözlemler arasındadır.

Yörede yapılan mülakatlar sonucunda din eğitimine halk tarafından oldukça fazla önem verildiği tespit edilmiştir. İlçe merkezinde erkek çocukları cami altında bulunan derslikte kız çocukları ise kuran kursu olarak belirlenmiş olan bir binada din dersi almaktadırlar. Ayrıca ilçede ve köylerde çocuklara kuran okumayı öğreten kişiler oldukça fazladır. Çocuklar okula gelmeden önce kendilerine kuran öğreten kişilerin yanına gidip bir iki saat ders alıyor ve sonra okula geliyorlar. Bu durumda Pervari halkının dine çok önem verdiğinin bir göstergesidir.

İlçe merkezindeki gençler Pervari dışında okuyup daha sonra öğretmen olarak buraya dönenleri gördükçe kendileri de okuma isteğinde bulunmaktadırlar. Fakat köylerde bu duruma çok da rastlanmamaktadır kendilerine örnek teşkil eden kişilerin çok fala olmaması onları da

ümitsizliğe düşürmekte ve okumadan da şuan sahip oldukları hayatlarını sürdürebilecekleri düşüncesine sahip oldukları gözlemlenmektedir.

İlçede okuyanların daha çok öğretmen, az sayıda ziraat mühendisi olduğu ve diğer mesleklerden de tek tük olarak görüldüğü bize aktarılan bilgiler arasındadır. Pervari ilçesinde ayrıca Türkiye çapında tanınmış birkaç isim vardır**: İhsan Süreyya Sırma**; İslami tarihi profesörüdür ve yayımlanmış birçok kitabi ve makalesi yer almaktadır. Başta Erzurum Atatürk üniversitesi olmak üzere birçok üniversitede hoca olarak görev yapmıştır. **Hikmet Şimşek;** Ankara devlet konservatuarında okudu aynı konservatuara öğretmen olarak atandı ve 25 yıla yakın bir sürede cumhurbaşkanlığı senfoni orkestrası şefliği yaptı. **Ethem Sancak;** İstanbul üniversitesi işletme fakültesinde okudu ve ilerleyen yıllarda başarılı bir iş adamı oldu. Şunda Hedef Allıance'nin sahibi Koç ve Ata'nın ortağıdır.

Pervari ilçesinde ilçe merkezinde kültür merkezi bulunmaktadır. Kültür merkezinde çocuklara hizmet etmek için bilgisayar laboratuarı ve okuma salonu bulunmaktadır. Çocuklar okuldaki araştırma ödevlerini burada hazırlamakta ve kitap okuma vakitlerini daha çok burada geçirmektedirler. Ayrıca büyükler kültür merkezi bünyesinde birde halk kütüphanesi yer almaktadır. Kaymakamlık halkın okumaya olan ilgisini artırmak için memurlarla birlikte kitap okuma saati uygulaması başlatmıştır. Bu etkinlik çerçevesinde memurlar her akşam 7-8 arası kütüphaneye gidip kitap okuyor ve halka örnek oluyorlardı. Bütün bu çalışmalara rağmen halkın pek kitap okumadığı hatta girdiğimiz evlerin çoğunda okuma kitabının yer almadığı yaptığımız gözlemler arasındadır.

7. BÖLÜM

PERVARİ'DE DİNİ HAYAT

Din, insanlık tarihinin en esaslı, en köklü ve en tarihî gerçeğidir. Dinsiz hiçbir topluma rastlanmamıştır[171]. İlahiyatçı, tarihçi, filozof, antropolog, etnolog, psikolog ve sosyologların incelemelerine göre insanlık kadar eski bir tarihe sahip olan din, insan ve toplum hayatında fıtri bir gerçekliğe sahiptir[172]. Esasında din de toplum içinde yaşanır. İnsan için toplum hali kaçınılmaz bir durumdur. İbn-i Haldun, insan cinsinin toplu olarak yaşamasını, Allah'ın iradesinin gerçekleşmesi olarak görür[173]. İnsanlığın ne kadar kadim tarihine; ne kadar önceki devirlere inersek inelim, daima din vakası ile karşılaşırız[174]

İnsan toplumundaki, en güçlü, en derinden hissedilen ve en etkili güçlerden biri olan din, toplumsal hayatın önemli bir boyutudur. Din sosyal sistemle karşılıklı bir ilişki içerisindedir. Sosyal sistemin hem etkileyen, hem de etkilenen bir parçasıdır.[175]

Din, fert ve toplumun kendi kaderine hâkim olan kutsal bir varlığa inanması ve bu inancını fiil ve davranışlarıyla ortaya koymasıdır.[176] Din, kültür içinde ifade edildiği şekliyle hem sembolik bir sistem olarak, hem sosyal bir müessese, hem de insanın şuur, duygu, düşünce ve davranışlarını yönlendirdiği için sübjektif bir hayat olarak değerlendirilmektedir.[177]

İslami açıdan din, insana insan vasfını kazandıran, tabiatüstü bir kaynaktan vahiy yoluyla gelen, insanla Allah, insanla cemiyet, insanla insan arasındaki münasebetleri düzenleyen ilahi kaynaklı bir müessesedir.[178]

Küçük yerleşim yerlerinin toplumunda dinin rolü ve etkisi üzerinde daha da çok durulması gerektiği belirtilir. Kasaba ve köy gibi küçük olan yerleşim yerlerinde dini tutumların genellikle çok önemli bir yeri olduğu, hatta köy hayatının düzenlenmesine, fertlerin ahlaki yaşayışın da, dünya ve ahiret sorunlarının aydınlanmasında dinin rolü ve

---

[171] Ali Bulaç, **Çağdaş Kavramlar ve Düzenler**, 16.baskı, İz yay. İst., 1998, s. 156.
[172] Ünver Günay, **a.g.e**., s. 223.
[173] İbn-i Haldun**, Mukaddime** II, çev. Zakir Kadiri Ugan, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İst., 1986, s. 273.
[174] Hans Freyer, **Din Sosyolojisi**, Çev. Turgut Kalpsüz, Ank. 1994, s.31.

[175] Ejder Okumuş, **Toplumsal Değişme ve Din**, İsatanbul: İnsan Yayınları, 2002, s.52-53

[176] Veysel Uysal, **Din Psikolojisi Açısından Dini Tutum ve Davranış Özellikleri**, İstanbul: İFAVY, 1996, s.18

[177] Uysal, a.e.,s.20

[178] Yümni Sezen, **Sosyolji Açısından Din,** İstanbul: MÜ İFAVY, 1988, s.11-12

önemi üzerinde önemle durulan kimi yayınlarda "dini inançlar büyük ölçüde iyilik –kötülük, sevap vs. gibi sembollerle ilgili oldukları için önemli aydınlatıcı görevler taşırlar" denmektedir.[179]

Bu tip toplumlarda din, bireysel olmaktan ziyade yaşanan çevreye ait bir toplusal değer ve normlar sistemi özelliğini taşımakta, "çevreyle özdeşleşmenin ve bu çevrenin davranış ve ahlak kurallarını benimsemenin bir yolu durumuna gelmekte, böylece hem grup başlarından destek görmekte hem de bunları pekiştirmektedir."[180]

Bu genel çerçeve içerisinde araştırma yöremiz olan Pervari'de de durum oldukça fonksiyonel bir çeşitlilik göstermektedir.

A. DİNİN İLÇEDEKİ ÖNEMİ

Pervari ilçesi ve köylerinde dini değer ve düşünce sistemleri, ekonomik alandan sosyal ve kültürel alana kadar pek çok durumda ve olayda kendini açıkça göstermekte ve hissettirmekte, bu durum yöre insanının hem yaşama biçimine hem de günlük konuşma diline belirgin bir biçimde yansımaktadır.

İlçe ve köyleri genelinde mezhep farklılığı bulunmayan< tamamı şafi-Sünni olan halk; bu alanda da diğer alanlarda olduğu gibi küçük ve kapalı toplum özelliklerini bünyesinde bulundurmaktadır.

Yerleşim birimlerinin hemen hepsinde bir ya da birden fazla sayıda olan camiler, cami hoparlöründen günde beş vakit okunan ezan, ezanın okunduğunu duyan insanların işlerini bırakıp telaşla evlerine ya da camilere yönelişleri; kasaba ve köylere ait olan mezarlıkların yerleşim birimlerine çok yakın hatta onlarla içi içe olması; her doğdum ve ölüm olayının tüm Pervari halkı tarafından en kısa zamanda duyulup, bu olaylarda belirli ölçülerde ve kendilerinden görevli ya da sorumlu kişiler olarak katılımı; kasaba ve köylerini, dinselliğin hâkim olduğu bir toplum görünümüne sokmaktadır. [181]

[179] Orhan Türkdoğan**, Türkiye'de Köy Sosyolojisinin Temel Sorunları**, Erzurum:1970, s.194
[180] Çiğdem Kağıtçıbaşı, **Çocuğun Değeri Türkiye'de Değerler ve Doğurganlık**, İstanbul:1981,s.33-34
[181] uğuzman er, **a.g.e**., s.107

B) DİNDARLAŞMA SÜRECİ

Pervari ilçesinde, yetişmekte olan çocuklara resmi eğitim ve öğretim yanında, bazen onun kadar bazen daha da önemli olduğu düşünülen dini eğitim ve öğretimin, yaygın bir biçimde kazandırılmaya çalışıldığı görülmektedir.

İlkokul çağındaki kız ve erkek çocuklarından büyük bir bölümünün, sabahları okul saatinden önce ilçede kuran dersi veren evlere gidip kuran eğitimi aldıkları bilinmektedir. Aynı zamanda öğlen tatillerinde ve öğleden sonrada bu iş için evlere giden çocuklarda mevcuttur. Evlere gidip Kuran okumayı öğrenen çocukların dışında birde merkez camiinde bulunan kuran kursuna ve kız kuran kursuna devam eden çocuklar bulunmaktadır. Bu çocuklar okul çıkışında(öğlenden sonra) kuran kurslarına gidip temel dini bilgiler ile Kuran okuma dersi almaktadırlar. Hafta sonları ve yaz tatillerinde bu eğitime daha ağırlıklı olarak devam etmektedirler. Bu saydığımız durumlar dışında birde hemen hemen her çocuk kendi evinde din dersi alır aileden anne ya da baba mutlaka ikisinden biri yahut her ikisi de kuran okumayı bilmektedir. Ve bu kişiler kendi çocuklarına kuran okumayı öğretip temel dini bilgiler hakkında küçük bilgiler vermektedirler.

Bazen henüz okul çağına gelmemiş üç-dört ya da beş- altı yaşlarındaki küçük kız ve ya erkek çocuklarının, kuran kursuna giden abla ve ağabeylerinden özenerek başlarına bir örtü örtüp, ellerine küçük bir kuran aldıkları ve büyük çocukların peşlerine takıldıkları gözlenebilmektedir.

Kendilerinden birkaç yaş büyük olan çocukların davranışlarını taklit eme arzusuyla başlayan bu ilk davranış, camide ibadet etme amacıyla bulunan kimi takdiri ile de onaylanmakta, bazen bu kişilerin çocuklara armağan ettikleri lokum, şeker vb. armağanlarla teşvik edilmektedir.

Kız ve erkek çocukların namaz surelerinin tamamını ezberlemeleri ve bir ölçüde Kur'an okumayı öğrenmelerinden sonra kuran kurslarına bu amaçla gidip geleleri çoğunlukla son bulmuş olur. Fakat bazen dini bilgisini geliştirmek isteyip devam eden çocuklara da rastlamak mümkündür.

Aile büyükleri, genç ve yetişkinleri gerek davranışları gerekse anlattıkları dini hikâyeleri ile namaz kılmaya, oruç tutmaya, dinin bütün gereklerini yerine getirmeye teşvik etmektedirler.

İlçede gözlemleyebildiğimiz kadarıyla orta yaşın üstündeki kadın-erkek pek çok kişi namaz kılma, namaz vakitlerini kaçırmama konusunda titizlik göstermektedir. Özellikle Cuma günleri, Pervari halkı, Cuma namazı saatinde çarşı, Pazar ve dükkânlardaki tüm ilerini bırakıp, buralardaki esnaf ile birlikte camilere gitmekte ve namaz süresi boyunca ilçe adeta terk edilmiş bir görünüme bürünmektedir. Ortalıkta birkaç kişi görülürse bunların memur kesiminden olması büyük ihtimaldir. Kaynak kişilerden birisi; "*eskiden ilçede namaz vakti kimsenin görünmediğini şimdi ise tek tük de olsa birkaç kişinin görülebildiğini"* bize aktarmaktadır.

İlçede yaşlı kesimden bazıları ramazan ayını karşılamak için üç ayların tamamında oruç tutarlar. Orta yaşlı, genç kadın ve erkeklerinde üç ayların başında ortasında ve sonunda üç gün oruç tuttuğunu gözlemlemekteyiz. Ramazan ayında ise ilçede herkes oruç tutar hiç oruç tutmayana rastlanmadığı bize aktarılan bilgiler arasındadır. İlçede ramazan ayında açık lokanta vb. yerlerde görmek mümkün değildir. Oruç tutmayana rastlanmadığı belirtildiği gibi eğer tutmayan görülürse de uyarılacağı söylenmektedir.

Zekât ve fitrelerini zamanında ve eksiksiz olarak uygun kişilere vermenin yanı sıra sürekli sadaka verildiği ve ölen bir kişinin ardından yapılması gereken dinsel görevleri noksansız yerine getirme konusunda titizlik gösteren halk, hacca gitme olayına da ayrı bir önem vermektedir.

Hacıdan dönenler, kendileri için kefen, kendileri ve komşuları için seccade, tespih, zemzem, hurma, hacı yüzüğü, kına vb. hediyeler getirir ve yakınlık uzaklık derecelerine göre bunları komşu ve akrabalarına armağan eder.

Yörede hacı olmuş kişilere dindarlaşma sürecinin en son halkasını da tamamlamış gözüyle bakıldığı rahatlıkla söylenebilir. Hacca gidip gelenlere ayrı bir önem verilmekte ve onların din yönünden daha takvalı ve daha üstün olduğuna inanılmaktadır.

C) DİNİ DEĞERLER İNANÇ VE GELENEKLER SİSTEMİ

5. Hoca Ve Statüsü Hocaya Karşı Tutum

Pervari halkının şafi grubuna mensup olduğunu daha önce belirtmiştik. Şafi grubun din görevlileri çoğunlukla diyanet işleri başkanlığı tarafından tayin edilmiş olmakla beraber, bunların bir kısmı halk tarafından mesleki bakımdan yetersiz görülmektedir. Resmi görevli gönderilemeyen köy ve yerleşim birimlerinde fahri imamlar vazife görmektedir.[182]Bu fahri imamlar halk tarafından daha yeterli görülmekte ve onlara daha fazla saygı gösterilmektedir. Diyanete mensup olup ta yörede oldukça saygı gösterilen ve sözlerine itibar edilen hocalarda vardır. Bu hocalar ise çoğunlukta hem devlet okullarında eğitim almış hem de klasik medrese eğitimi görmüş kişilerdir.

Yörede gayri resmi din eğitimi yaygındır. Bu yüzden mahalli din otoritelerinin özellikle şeyhlerin ve seyitlerin etkisi fazladır.[183] İlçede şeyhlere ve onların ailelerine oldukça saygı gösterildiği gözlenmekte ve halk karşılaştığı her problem karşısında onlara başvurup yardım istemektedir.

Yörede cami hocaları ve diğer medrese imamları halk ile iç içe olmaktadır. Bu din görevlileri, doğum, düğün, sünnet, hac görevi, ölüm vb. önemli günler ve dönemlerde yöre halkının yaşamına büyük ölçüde katılmakta, bu törenlerin dinsel niteliklerinin korunması konusunda halka yardımcı olmaktadırlar.

6. Dinsel Nitelikli Günler ile İlgili Gelenekler

Pervari ilçesinde dinsel nitelikli günlere özel bir önem verilmektedir. Halk deyişiyle muharrem ayının ilk on beş gününde yani "aşure gününde", aynı mahallede oturan ailelerin kadınları birleşerek aşure yaparlar. Bazı kadınlarda kendileri tek başlarına evlerinde yaparlar ve çevrelerindeki komşu ve akrabalarına dağıtırlar. Bu şekilde aşure yapıp dağıtmanın çok sevap getirdiğine ve bolluk ve bereket getirdiğine inanılır. Aşure gününde çocuklar değişik kılıklara girerek(erkek çocukları kara çarşaf giyip yüzlerini değişik şekillerde boyayıp ziyaret ettikleri evleri dolaşırlar)eğlence amaçlı komşu ve akraba evlerini dolaşırlar. Bazı kadınlarda

[182] **Güney Doğu Anadolu'nun Tarihi, Kültürel, Ekonomik, Jeo-Politik Ve Sosyal Durumu**, Ankara: Türk Ocakları Merkez İdare Heyeti Yayını,1992,S.61
[183] Aynı **a.g.e.** s.62-63

yerine gelmesini istedikleri bir dilekleri varsa kara çarşafları giyip evleri dolaşır ve şeker alırlar bu şekilde yaparlarsa dileklerinin kabul olacağına inanırlar.

Aynı şekilde recep ayının başlangıcında da kadınlar evlerinde yaptıkları yemek tandır ekmeği gibi yiyecekleri de komşularına dağıtırlar.

Ramazan ayında ise "sıra davetleri" yapılarak, kalabalık konu- komşu, akraba- tanıdık grupları ile çevrede yoksul olarak tanınan ailelere yemekler verilir.

Pervari ilçesinde ve köylerinde de bayramlarda bayramlaşma adetlerinde de kendilerine özgü uygulamalar görmek mümkündür.

Bayramdan bir önceki gün yani arife günü bayram için bütün hazırlıklar bitirilir ve ikindi namazına müteakip vakitte herkes kendi yakınının mezarını ziyaret eder ve dualar okurlar ayrıca yakını bulunmayan terk edilmiş mezarlıklar varsa onlara da dua okunur. Yörede bulunan şeyh ve seyitlerin türbeleri herkes tarafından ziyaret edilir. Akrabasının mezarını ziyarete gelen kişi çocuklara ölüye rahmet olsun düşüncesi ile bisküvi lokum vb. şeyler dağıtılır.

Bayramın ilk günü, evin hanımı erkenden kalkar ve bayram için evini toplamaya başlar. Erkekler ilk iş olarak bayram namazı için camiye giderler camide önce hoca birlik beraberlik insanları birbirini semesi ve bayramların önemi ile ilgili vaaz yapar daha sonra hep birlikte bayram namazı kılınır. Namazdan sonra camide bulunan herkes bir halka oluşturup sırayla birbiri ile bayramlaşır. Bayramlaşma işinden sonra herkes evine döner ve evde aile bireyleri birbiri ile bayramlaşıp kahvaltılarını yaparlar. Evdeki bu işler bittikten sonra sıra diğer aile büyükleri akraba komşu ve değerli şahsiyetlerle(şeyh ağa) bayramlaşmaya gelmiştir. İlk olarak yakınlarında bulunan şeyh(özellikle şeyh müşerrefe karşı yörede büyük ilgi vardır bayramlarda ilk önce herkes onu ziyaret ederdi, onun ölümünün Pervari ilçesinde büyük üzüntü yarattığı gözlemlerimiz arasındadır.) ailede ki erkekler ile birlikte topluca ziyaret edilir köylerde bulunanlarda aynı şekilde toplanıp şeyhin bayramını kutlamaya gelirler. Daha sonra kişiler hangi ağaya bağlı ise onu toluca ziyaret ederler. Ağada kendisine bağlı bulunan her köye temsilciler gönderip onların bayramlarını kutlar. Birbirine yakın bulunan köyler birbirlerinin bayramlarını temsilci gruplarla kutlarlar.

Ailedeki çocuklarda aile fertleri ile bayramlaştıktan sonra sabah erkenden ellerine poşet yahut keselerle ilçede ve köylerde nerede ise bütün evleri dolaşıp bayramlaşır ve şeker toplarlar.

Ailedeki kadınlar ise evlerini bayramlaşmaya müsait hale getirdikten sonra bayramlaşmaya gelecek olanları beklerler özellikle gidip gelen çocuklar için kadınlar ikindi vaktine kadar evde dururlar daha sonra komşu kadınlar birkaç kişilik gruplar halinde toplanıp kendi komşu ve akrabalarını tek tek ziyaret ederler. Evdeki gelin önce kaynanası ile bayramlaşır daha sonra anne ve babası ile bayramlaşmak içen aileden bir kadın ile(bu daha çok kaynana olur)birlikte baba evini ziyaret eder.

Aile bireyleri de topluca akrabaları arasındaki büyükleri ziyaret ederler, büyüklerde ilk önce küçüklerin kendilerini gelip ziyaret etmesini beklerler. Daha sonra kimler ziyarete gelmiş ise onlara iadeyi ziyaret yapılır. Mutlaka karşılıklı olarak birbirine gidip gelinir.

Yörede diğer illerde yaşayan kişilerde bayramlarda mümkün olduğunca gelip aileleri ve akrabaları ile bayramlaşmaya çalışırlar. İlçedeki halk da buna çok önem verir eğer bir kişi birkaç bayram üst üste gelmiyor ise vefasız olarak anılır ve dışlanır.

Dinsel tören, bayram ve tatillerde akrabalığın simgesel önemi vurgulanarak psikolojik destekleme işlevinin pekiştirildiği bilinmektedir[184]. Araştırma yöremizde ise bu şeklide birbirlerinin bayramlarını kutlayarak Pervari'de bir bakıma birbirine bağlılığın imajı çizilmeye çalışılmaktadır.

Yukarıda anlatılan bayram ve bayramlaşma adetleri her iki dinsel bayramda da aynı biçimde sürdürülmekte ancak kurban bayramında kurban kesme ve dağıtma işi zaman aldığından, yukarıda belirtilen bu faaliyetler bazen ikinci güne kaymaktadır.

Yörede kurban kesme işlemi, halkın şafi mezhebine bağlı bulunmasından dolayı sünnet sayılır ve herkes tarafından yerine getirilmez. Fakat kurban kesenler çoğunlukla kurbanın tamamını fakirlere dağıtırlar. Kurban bayramında kesilen kurbanlardan kendilerine pay ayırdıkları pek fazla gözlemlenmemiştir.

[184] Uğuzamn Er, a.g.e.,s.113

7. Türbeler

Anadolu'nun birçok yerinde olduğu gibi Pervari ilçesinde de türbeler ve türbe ziyaretleri çok önemlidir. Halk her zaman bu türbeler ile iç içe yaşar ve bir dertleri sıkıntıları olduğu zaman hemen bu türbelere koşup dua etme ihtiyacı duyarlar.

Pervari ilçesinde ve çevresinde birçok türbe vardır bunların en önemlisi ve en çok ziyaret edileni kültür varlıkları bölümün dede yer verdiğimiz "Abdurrahman Bin Avf"[185] türbesidir. Herhangi bir arzularının gerçekleşmesini isteyenler, çeşitli hastalıklardan dolayı şifa bulmak isteyenler, özellikle çocuk sahibi olamayanlar, çocukları yürüyemeyip konuşamayanlar, kızları ve oğullarının evlenme yaşı geçmiş olanlar kısmet çıkması için, bu türbeye giderler dua edip, adak adar ve kurban keserler. Belli bir hastalığı olanlarında buraya sık sık gittiği ve hastaların belli bir müddet türbede yatıp iyileşmeyi beklediği de bize aktarılan bilgiler arasındadır.

Hacca gidecek olanların da bu türbeye gidip kurban kesmesi de yaygın davranışlar arasındadır.

Yöredeki diğer türbeler: beğendik beldesinde bulunan ; "şeyh-i kal", çoban ören köyünde "Şeyh Muhammed"(halk şeyh Mehame diye bilir),Pervari merkezde "Şey Ahmet" ve Siirt merkezde bulunan "Şeyh müşerref"in türbesi ile onun diğer akrabalarının türbeleridir. Bu türbeler:"Şeyh Münevver"(kardeşi)türbesi, "Şeyh Esad"(babası)türbesi, "Şeyh Abdullah" (dedesi)türbesidir..Yörede "amdurrahman bin avf" türbesinden sonra en çok ziyaret edilen türbeler bu zatların türbeleridir.

Şeyh müşerref ve ailesi yıllar boyunca Pervari halkına önderlik etmiş onlara yol göstermiştir. Bu ailenin Pervari halkının üzerindeki etkisini bizzat gözlemlemiş durumdayız. bir dargınlık kırgınlık olduğunda insanlar bu ailenin yanlarına gider ve problemleri çözülürdü. Şey müşerref çok yakın bir tarihte vefat etti ve onun vefat haberi ile gece olmasına rağmen bir tek kişi dahi ilçede kalmadı. İnsanlar bulabildiği arabayla Siirt merkezde bulunduğu hastaneye akın etti, araba bulmayıp 90 km'lik yolu gece vakti ayakla yürüyen birçok insan oldu. Cenaze töreninin yapıldığı gün Pervari ilçesi ölü sokaklar gibi bom boştu. Vefatından sonrada bir hafta dükkânlarda alış veriş yapılmadı fırınlarda ekmek bile çıkmadı. Şeyh müşerref vefat etiği için Pervari ilçesinde bir yıl boyunca çalgılı düğün yapılmayacağı da gözlemlediğimiz durumlar arasındadır.

[185] Bkz. F:71

Kendileriyle görüşmeler yapılan genç kız ve kadınların bazıları, bir dilekleri olduğunda kutsal saydıkları kimi yerlere paçavra ve iplikler bağladıklarını belirterek bu yolla arzularına kavuştuklarını da içtenlikle ifade etmişlerdir. İnan'ın belirttiği gibi "Müslüman Türk bu paçavrayı dini bir huşuyla bağlarken Şamanizm âdetini yaptığının farkında"[186] olmayıp, bu "Nezir'i"[187] aslında çok eski yıllarda sahip olduğu kendisine yararlı, merhametli ve koruyucu olduğuna inandığı "dağ, orman, ağaç, su ruhlarına" bağışlamaktadırlar.[188]

8. Diğer İnançlar Ve İşler

Gerek etnografya ve folklor gerekse arkeoloji araştırmalarının gösterdiği gibi "çok muhafazakâr ve iptidai bir din"[189]olan Şamanizm, Türk kavimlerinin muhtelif kültür dairelerine girip çıkmalarına rağmen İslam dinine merkez olan yerlerde bile onların kültürel yaşamlarındaki derin izlerini hala sürdürmektedir. Bu kalıntıları en uzun ömürlü olanlarından biri olarak düşünülebilecek cin ve peri inançlarına ise araştırma yöresinde sık ve yaygın olarak rastlanmaktadır.

Yörede yaşayan ve kendileriyle ayrıntılı görüşmeler yapılan kaynak kişilerin, bazı davranışlarda bulunduklarında, kendilerinin cinler ya da periler tarafından çarpılacaklarına inandıkları öğrenilmiş, sırf bu korkuları nedeniyle özellikle yaşlı kadınların kendilerince tehlikeli sayılan bazı yerlere gitmekten korktukları ve gençlerin gitmelerini de engellemeye çalıştıkları gözlenmiştir.

Yaşlılarda olduğu kadar ilk ve orta öğretim çağında bulunan çocuklarda da bu tür inançların olduğunun tespit edilmiş bulunması, bu inancın çocuklara verilen informal eğitimde etkili bir araç ve bir korkutma yöntemi olarak kullanıldığını düşündürmektedir.

Ayrıca gece vakti sıcak suyu ya da ocak külü dışarıya ayakaltına döken kişilerin başına kötü şeyler geleceğine, cinlerin olabileceği düşünülen dereler ve tepelere, mezarlıklara geceleyin gitmenin iyi olmadığına ve besmelesiz dışarıya çıkmanın uğursuzluk getireceğine inanılmaktadır.

---

[186] Abdulkadir İnan, **Tarihte Ve Bugün Şamanizm Materyaller Ve Araştırmalar**, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları:7. seri. No:24, 1954, s.26'dan aktaran Uğuzman Er, a.g.e., s.114
[187] Bu kavram için bkz. inan, "a.g.e.,"s.20-26
[188] "Aynı.," s.25
[189] "Aynı.," s.164

Yörede günler ile ilgilide bazı inanışlar vardır; özellikle Çarşamba günü tırnak kesmenin, saç kesmenin ve banyo yapmanın uğursuzluk getireceğine ve iyi olmadığına inanılır bunun için bu günlerde bu işlemlerin yapılmamasına dikkat edilir. Pazartesi ve Perşembe günlerinin de uğurlu günler olduğuna inanılır özellikle bir işe başlanacak ise bu günlerde de başlanılmaya dikkat edilir. Nikâhların daha çok perşembe ve Cuma günlerinde kıyılmasına dikkat edilir. Kuran okumaya başlanılacak ise Çarşamba gününden başlamaya dikkat edilir.

Pervari ilçesinde tılsım, muska ve büyü gibi birtakım nesnelere de yaygın olarak inanılmaktadır. İnsan yaşamını etkileyen hastalık, kısırlık, çocuk sahibi olamama ya da doğan çocukların kısa süre yaşamaları gibi bazı durumlarla; sevgi, sevgisizlik, evlenme ya da evlenmeme gibi konuları, ilgili kişilere yapılmış ya da yaptırılmış muska ve büyüler etkeni ile açıklanmaktadır.

Kişiler çeşitli hastalıklara yakalanmış ise o hastalıkların geçmesi için, çocukları olmayanların çocuğunun olması için, kısmetlerinin çıkması için vb. birçok nedenle de muska yaptırtmakta ve bu yaptırılan muskaların kişinin dileğinin yerine gelmesinde yardımcı olacağına inanılmaktadır.

Okunmuş üflenmiş yiyeceklerin ilgili kişilere yedirilmesi gibi, yazılan muskaların da söz konusu kişilerin üzerinde, giysilerinin herhangi bir yerinde taşınmaları gerekir. Ak büyü [190]anlamında yapılan ve kişileri zararlı dış etkilerden korumayı amaçlayan bu tip işlemlerde gönüllü ya da haberli olarak korunmak istenen kişiye bu yiyecekler yedirilir, majik içerikli nesneler ise takılır. Kara büyü[191] anlamını taşıyan ve insanın hayatına, sağlığına sahip olduğu eşyalara, hayvanlarına vb zarar vermeye yönelen; birbirini sevenleri ayırmak, birinin hastalığını ve ölümünü sağlamak için yapılan işlemler de ise ya gizlice yedirilir ya da haberi olmadan onunla ilgisi bulunan bir yere konur.

[190] White Magic, örnek, **etnoloji sözlüğü**, s.15
[191] Black Magic, örnek**, a.g.e**., s.131

8.BÖLÜM
SOSYAL DEĞİŞME

Sosyolojinin "insan toplum hayatı yaşamak zorundadır" kanunundan sonra en önemli ikinci kanunu "sosyal değişme toplumların kaderidir" bu nedenle sosyologlar değişmenin "doğal, sürekli, kaçınılmaz ve gerekli" olduğunu, değişme sürecinin farklı toplumlara bile "benzerlikler arz ettiğini kabul ederler.[192]

Değime konusunu ele almadan önce değişmeyi geniş anlamıyla kullandığımızı, birçok yazarın gelişme, kalkınma, modernleşme, batılılaşma, v.b. terimlerle ifade ettikleri anlamları da içerdiğini söylemeyi faydalı buluyoruz. Değişme terimi, diğerleri gibi bir değer yargısı taşımayıp, bilimsel ve nesnel bir kavram olarak ortadadır.[193]

"… Bir cemiyetin mevcut nizamını, yani içtimai, maddi ve manevi medeniyetini bir tipten başka bir tipe kal beden bir süreç" olarak tanımlanan sosyal değişme; "toplumsal eylem ve etkileşim kalıpları olan sosyal yapının farklılaşması" ya da "belli toplumsal sistemlerin yapı ve fonksiyonlarında beliren önemli değişmeler" biçiminde de açıklanmaktadır.[194]

Konuyla ilgili yayınlar yapmış olan bazı bilim adamları; değişmeyi bütün farklı tutumları, karşıt değerleri içine alacak kadar geniş tutmakta; her gelişme ya da gerilemenin bir tür değişme olmasına rağmen değişmenin kendi başına olumlu ya da olumsuz bir yön belirlemeyip kesin bir değer yargısı taşımadığı özelliğini vurgulamaktadırlar. Bu arada her değişme olgusunun ve sonuçlarının çeşitli topluluklar, gruplar, sınıflar ve bireyler tarafından farklı biçimlerde algılanıp değerlendirildiğini de belirtmektedirler.[195]

Yukarıda ana çizgileriyle tanımlanmaya ve açıklanmaya çalışılan değişme olgusunun boyutları, şöyle sıralanabilir; toplumsal rol ve statülerde değişmeler, gelenek ve törelerin değişmesi, insanların olaylara bakış açısındaki değişmeler, tolumun ekonomik varlığındaki değişmeler,toplumun demografik karakterindeki değişmeler,mantık ilkelerinin değişmesi,aile akraba ilişkilerinin değişmesi,çocuk bakımındaki kural ve uygulamaların değişmesi vb..[196]

---

[192] Arslantürk, Amman, **a.g.e.,** s.390
[193] Taylan Akkayan, **Göç Ve Değime**, İstanbul: Edebiyat Fakültesi Basım Evi, 1979, s.9
[194] Uğuzman Er, a.g.e., s.125
[195] Bozkurt Güvenç, **Sosyal Ve Kültürel Değişme**, Ankara: 1976,s.3
[196] T.Atalay "a.g.e.," s.67

C) GELENEKSELLİK VE MODERNLEŞMEYE OLAN TUTUMLAR

Modernleşme, insanoğlunun genel evrim çizgisi bakımından geri kalmış toplumların, zamanımızda bu çizginin son noktasına gelmiş olan toplumlara yetişmesi demektir. Yani insanoğlunun gelişmesi yönünden modernleşme bir ilerleme değil bir eşitlenme sürecidir. Bu niteliğinden dolayı modernleşme büyük ölçüde planlı ve programlı bir toplumsal değişme yani toplumsal güdümleme gerektirir.[197]

Pervari ilçesi ve köyleri, geçimi aslı olarak tarım ve hayvancılığa dayalı, üretim biçimleri ve ilişkileri, toprağa bağlılık ve toprağın bölüşümü açısından büyük ölçüde geleneksel özellikler taşımakta olan bir topluluktur. İlkokul sonrası eğitim ve öğretimin yaygınlaşmamış olması, ataerki aile yapısı; evlenme ve boşanmalarda da, çocuk bakımı ve eğitiminde dini değer ve sisteminin ağırlığını koruması; cin, peri, büyü, muska gibi doğaüstü güçlere olan yaygın inançlar, günümüzde de geçerliliğini sürdürmeye çalışmaktadır.

Bu araştırma ile ilgili olarak sürdürülen gözlem ve görüşmeler sırasında, ait oldukları toplumun sosyal ve kültürel yapısında ve değerlerinde son yılarda beliren bazı değişmelerden rahatsız olduklarını ifade ederek modernleşme ve değişmeye olan tutumlarını bu yolla dile getiren kaynak kişilerin sayısı bir hayli yüksektir.

D) MADDİ VE MANEVİ KÜLTÜR FARKLILAŞMALARI

" geleneksellik ve modernleşmeye olan eğilimiler" bölümüne ele alındığı üzere yörede gelenekselliğin korunmasına yönelik olan ve aynı zamanda modernleşmeye karşı bir tutum içinde bulunan kişiler olmasına rağmen araştırma raporu içinde detaylı olarak ele alındığı gibi Pervari ilçesi ve köyleri bir sosyal değişme süreci içinde bulunmaktadır. Özellikle zirai ve teknik konularda bireylerde bir modernleşme, toplumsal açıdan ise bir değişme durumu azda ola göze çarpmaktadır.

Zirai konulardaki yenilikleri hızlı bir biçimde benimseyip kabullenen halk, traktöre, suni gübreye ve kimyasal ilaçlara karşı olumsuz bir tavır takınmamaktadır. On-onbeş yıl öncesine kadar karasaban ve öküzlerle yapılan çiftçiliğin yerini, bugün makineli zirai hızlı bir

[197] Emre Kongar, **Toplumsal Değişme Kurumları Ve Türkiye Gerçeği**, istanbul: Remzi Kitapevi, 11.Basım, 2006, s.304

biçimde almaktadır. Traktörün girebildiği her arazinin traktör ile sürülmesi ve traktörü olmayanlarında bunu kiralayarak yapması bunun en belirgin göstergesidir. Köylerde çok nadir olarak kara saban kullanılmakta küçük bahçesi olan kadınlarda bu işlerini kazma ile yapmakta olsalar da büyük çaplı tarımcılar traktör kullanmaktadırlar. Fakat aynı şey biçerdöver için hala geçerli değildir. Çiftçiler hasat işlemini büyük oraklarla yapmaktadırlar. Buda zirai alanda ki modernleşmenin hala devam ettiğinin en büyük göstergesidir.

Pervari ilçesine elektriğin gelmesi ile birlikte halkın teknoloji ile buluşması da gerçekleşmiştir. Pervari halkı radyo, televizyon, buzdolabı, çamaşır makinesi, video, uydu anteni gibi elektrikli ev aletleri ile telefona çeşitli ölçülerde ilgi duyulmakta, bunlara sahip olma konusunda çaba harcanılmaktadır. Özellikle televizyon ve cep telefonu kullanımına oldukça fazla ilgi gösterilmektedir. Taş evlerle dolu bir köyün ilk görünümünün, çatısındaki çanak antenlerle olması göze çarpan bir durumdur. Maddi durumu iyi olmasa bile kişiler evlerine televizyon alabilmek için oldukça çaba sarf etmektedirler. Aynı şey cep telefonları içinde geçerlidir. Son model cep telefonlarının gençlerin ellerinde dolaşması buna bariz örnek oluşturmaktadır. Özellikle Pervarili gençlerin teknolojiye merakı da modernleşme yolunda ilerlemek istediklerinin bir göstergesidir.

Köylerde buzdolabı çamaşır makinesi vb. gibi teknolojik aletlerin kullanımı çok da fazla yaygınlaşmamıştır. Birçok yerde kadınlar hala elleriyle çamaşır yıkamakta yemeklerini odunla yaktıkları ocaklarda pişirmektedirler. İlçede ise teknolojik aletlerin tamamına yakını kullanılmaktadır. Yörede bir yandan tüplü ocakta yemek pişirilirken diğer yandan da odun ocağında yemek pişirilmesi değişimin devam ettiğinin bir diğer göstergesidir.

Yörede değişmenin kendisini en belirgin olarak gösterdiği alanlardan birisi de evlerdir. Eskiden tamamıyla taş olarak yapılan evler yerlerini alt kısım taş olup üstü betonarme olan veya tamamı betonarme olan evlere bırakmaktadır. İlçe merkezinde taş evlerin yanında yeni ve modern apartmanların yükselmesi[198] de modernleşmeye doğru gidişin kanıtıdır.

Evlerin yapımında kullanılan malzemelerin taştan betonarmeye geçmesine ve içten merdivenli evlerin dıştan merdivenli daire tipi evlere dönüşmesi hem şehirle olan kültür

[198] Bkz. F:5

temasının ev şeklerine yansıması, hem de çekirdek aileye bir yönelimin sonucunda ortaya çıkmış birer oluşum olduğunu düşündürmektedir.

Değişmenin belirgin olarak gözlendiği bir başka alan ise giyim kuşam tarzının, Pervari'ye özgü biçimidir.

Halkın büyük bir çoğunluğu giyim- kuşam özellikle de kadın giyim- kuşamı konusunda geleneksel çizgisini sürdürmeye çalışmakta, kadınlar, aynı model olan ancak renk ve kumaş kalitesiyle birbirinden faklılaşan elbiseler giymektedirler.15- 80 yaş arasındaki genç kız ve kadınların tümü tarafından; nişan düğün, hamilelik ve günlük yaşam için hep aynı tarz dikilmekte ve diktirilmekte olan bu elbiseler[199], yalnızca renk ve desenleri ile genç işi yaşlı işi diye ayrılmaktadır.

Kendilerine bu konuda sorular yöneltilmiş ilkokulu bitirmiş ve köylerde yaşayan genç kızların bir çoğunun, bu elbiseleri sevmedikleri, şehide ya da televizyon programında gördükleri etek bluzun daha hafif ve modern olduğu konusunda düşünce sahibi oldukları tespit edilmiştir..gözlemlemelerimizi sürdürdüğümüz dönemde, gerek günlük yaşamda gerekse çeşitli törenlerde genç kızların bu istek ve eğilimleri doğrultusunda giyindikleri, ancak nişanlanma ya da evlenme aşamaları ile birlikte geleneksel kılık kıyafete büründükleri kaydedilmiştir.

Alışılmışın dışındaki bir giyim tarzının, özellikle örtülmemiş bir kadın başının eleştiriye uğradığı yörede, öğretmenlere, ebelere ve doktorlara yönelik bir baskı görülmemekte, ancak büyük şehirlerde otursalar bile yörelerine geldiklerinde farklı ve alışılmadık giysiler içinde dolaşanların kınandıkları görülmektedir.

Bu giysilerin üzerinden başlarına taktıkları çemberler ise her zaman özenle seçilir ve kenarları iğne oyası ile yapılır. Genç kızlar ise kıyafetlerini değiştirdikleri gibi başlarına da modern eşarplar takmaktadırlar.

Kadınlarınkine göre daha modern çizgiler taşıyan, ceket, pantolon, yelek, kazak ve ayakkabıdan oluşan erkek giyimleri; başa takılan poşular ile tamamlanmaktadır. Bu kıyafetleri daha çok yaşlılar ve köyde bulunanlar giymektedir. Orta yaşlı ve genç erkekler ise ilçede ve köylerde modern kıyafetler giymektedirler. Çarşaflı veya yöresel kıyafetli(Pervarili kadınlar

[199] Bkz. F:42

Kürt elbisesi diye ifade ediyor) bir kadının yanında kot pantolon ve tişört giyen bir erkeği görmek oldukça olağan bir durumdur.

Yukarıda söz edilen değişmelerin yanı sıra yörede son yıllarda araba sayılarında fark edilir derecede bir artışın olduğu gözlenmekte, bu durum bir yandan tır, kamyon, taksi şoförlüğü gibi yeni mesleklerin ortaya çıkmasına zemin hazırlarken diğer yandan da şehirle teması sıkılaştırarak kültür alış verişini yoğunlaştırmaktadır.

Toplumsal alanda ortaya çıkan değişmelerin en belirgini ise köylerin hemen hepsinde ilkokul, merkezinde lise bulunması ve bu öğretim kurumlarından yararlanmak isteyenlerin sayıca artmaya başlamasıdır.

Gerek tez bütünü içinde, gerekse ayrı bir bölüm olarak ele alınmış bulunan sosyal değişme kısmında açıkça görüldüğü gibi, araştırma yöresinde maddi kültür kalıplarında görülen değişmeler, gözle görülür bir hızla ortaya çıkmaktadır. Ancak traktörü, suni gübreyi, telefonu, televizyonu kolaylıkla benimseyen halkın, manevi kültür kalıplarının değişmesinde aynı ataklığı göstermediği, dini yaşamında; cin, peri vb. doğaüstü güçler inancı karşısında; aile yapısında, kadın ve erkek statülerinde, doğum, sünnet, evlenme ve ölüm gibi geçiş dönemlerinde, sosyal ve kültürel değerlerin korunması ve yaşatılması konularında koruyucu(muhafazakâr) bir tutum içinde bulunduğu açıkça görülmektedir.

Bütün bunlar maddi kültür kalıplarında beliren değişmelerin önde ve hızlı bir biçimde gerçekleştiği, manevi kültür kalıplarında ortaya çıkan değişmelerin ise daha yavaş ve maddi alanlardakini biraz daha geriden izlediği ya da izleyeceği varsayımımızı doğrulayıcı nitelikte örneklerdir. Ogbrurn'un "Cultute lag"(kültürel gecikme) adını verdiği olgu, 2008'in Pervari'sinde canlı bir biçimde yaşanmaktadır.

9. BÖLÜM

TARTIŞMA SONUÇ

Engebeli coğrafi yapısı, yöreye özgü kıyafet ve el sanatları, kendine özgü örf ve adetleri ile dikkatleri üzerine çeken Siirt'in Pervari ilçesi kültürel yapısı ile bu yapıda meydana gelen değişmeleri, kültürün unsurları olan; aile, evlenme, doğum, ölüm, dini hayat gibi konuları ele alarak araştırmayı amaçlayan ve alan araştırması yöntemiyle sürdürülen bu çalışma bütününde aşağıdaki soruların cevapları aranmıştır:

1- Pervari ilçesinin genel yapısını belirleyen tarihi, coğrafi, nüfus, idari, ekonomik, eğitim ve sosyal durumları nedir?

2- Sosyo- ekonomik yapıda ailenin durumu nedir ve aileler arası ilişkiler ne boyuttadır?

3- Kültürel yapının temelini oluşturan evlenme, boşanma, doğum ve ölüm adetleri ile ilgili gelenekler sistemi nasıl işlemektedir?

4- Pervari ilçesinde kültürün bir parçası olan ve dini hayatı oluşturan inançlar nelerdir?

5- Kökleri çok eski yıllara dayanan kültür varlıkları nelerdir?

Bu soruları cevaplamak üzere yürütülen araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre yöredeki kültürel yapı ile bu yapıda ortaya çıkan değişmeleri aşağıdaki biçimde değerlendirmek mümkündür.

Tarihin çok eski yıllara dayanmasına rağmen çok fazla ilerlemenin olmayışı, coğrafi yapının engebeli ve çoğu arazinin kullanılamaz olması, idari ve eğitim yönünden birtakım eksikliklerin yer alması, toprağın verimli olmasına rağmen iklim şartlarının elverişsiz olması gibi nedenlerle Pervari ilçesi, halkı açısından çok rahat ve refah bir hayat sürmek için yeterli olmamaktadır.

Ülkemizin bazı yörelerinde yoğun biçimde görülmekte olan göç olgusu Pervari ilçesinde de karşımıza çıkmakta, burada görülen yöre dışına göçler; işsizlik, topraksızlık, geçim sıkıntısı vb. itici güçlerin yanı sıra, büyük kentlerin cazibesi ve daha geniş olan imkânları vb. çekici faktörlerin etkisiyle gündeme gelmektedir.

Bütün bu nedenlere rağmen göç edipte Pervari kültürünü örf ve adetlerini özleyip bütün zorlukları göze alarak göç ettikleri yerlerden tekrar Pervari'ye dönen ailelere de rastlanmaktadır. Buda Pervarililerin kendi kültürlerine bağlılığının bir göstergesidir.

Pervari ilçesinde yaşayan ailelerden özellikle orta yaşın üzerinde olanlar yaşadıkları yerden çok memnun olduklarını belirtmekte ve kendilerinden sonraki aile fertlerinin de burada yaşamalarını istemektedirler. Genç kuşakta ise işsizlik vb. gibi olumsuz faktörlerin etkisiyle farklı bölgelere gitme arzusu olsa da Pervari'ye ayrı bir bağlılık olduğu ve burada oldukları için mutlu oldukları gözlemlenmektedir.

Pervari'de aileye büyük değer verilmektedir. Ailenin namusu ile geçmişten getirilip günümüzde sürdürülen itibarı oldukça önemsenmekte, aileler, kendi ailelerinin itibarı konusunda olumlu değerlendirmeler yapmakta, gerek topluluk içindeki normlara uyma ve gerekse ekonomik güçlerini artırma yolundaki çabalarıyla bu itibarlı konumlarını koruma ve daha olumlu bir duruma getirmek için çalışmaktadır.

Toprağa bağlı bir yaşam tarzı içinde belirginleşen norm ve değerlerin bir kısmı, ailenin hem kendi içinde hem de diğer aileler ile arasında geliştirilen ilişki türlerinde halen etkisini ve geçerliliğini sürdürmektedir. Ataerkil aile yapısı, buna bağlı olarak yaşlılarda ve erkeklerde toplanan otorite ve yetki, kadının bu tip bir yaşam tarzı içinde ikinci planda kalan statüsü, çocuğa ve özellikle erkek çocuğa verilen önem ve değerler, komşu- akraba ve tanıdıklar ile sürdürülen yardımlaşma ve dayanışma ilişkileri, bunlar arasında öncelikle dikkat çekici olanlardır.

Pervari'de aile yapısı geçmişten getirilen norm ve değerler sistemi ile korunmaya ve yaşanılmaya çalışılmakta; özellikle doğum, çocuk, evlenme ve ölüm aşamalarında yoğunlaşan gelenekler aracılığı ile topluluğun genç kuşakları sosyalleştirmekte, topluma uygun bireyler haline getirmektedir.

Bununla birlikte günümüzde Pervari'nin sosyo- kültürel açıdan bir değişme süreci içinde bulunduğu ve bu sürecin yöredeki mevcut sosyo-kültürel yapıyı etkileyip değişmekte olduğu görülmektedir. Fakat bu değişimin ülkemizin bazı yerlerinde olduğu gibi çok da hızlı olmadığı gözlenebilmekte ve maddi kültür öğeleri üzerindeki değişimin manevi kültür öğeleri üzerindeki değişime oranla çok daha hızlı olduğu anlaşılmaktadır. Yörede köy koruculuğu

sisteminin gelmesiyle birlikte, topraktan ve toprağa bağlı yaşam tarzından hızlı bir biçimde kopuş, kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması ve yörede yaşayanların eğitim seviyelerindeki yükselişler bu süreci hızlandırmaktadır.

Eğitim, ekonomi, teknoloji, ulaşım, iletişim vb. konularda hızla değişen, bu alanlarda başarı güdüsünü ön plana çıkarıp kadercilik anlayışını geri itmeye çalışan Pervari halkı, doğum, ölüm vb. alanlarda kader karşısında boyun eğen tutumları ile göze çarpmakta, başlık parası ve berdelden vazgeçme, akraba evliliğinden uzaklaşma, ataerkil aile yapısından çekirdek aileye dönüş vb. manevi alanlarda çok azda olsa değişmeye başlamasına rağmen aile ile ilgili olan ve özellikle toplulukça çok önemsenen namus, ahlak, aile vb. konularda değişmeye karşı muhafazakâr tutumlar sergileyerek bu süreci önleyici, engelleyici ve yavaşlatıcı, çabalarda bulunmaktadırlar. Başka bir söyleyişle yukarıda da belirttiğimiz gibi Pervari'de manevi kültür, maddi kültür kadar hızlı bir biçimde değişmemektedir.

Araştırmamız süresince somut örneklerle defalarca karşımıza çıkan bu durum, "kuramsal çerçeve" bölümünde açıklamaya çalışılan Ogburn'un, (değişen sosyal yapılarda belli alanlarda hızlı değişen kültürün diğer alanlardaki kurum ve öğeleri de etkileyip değiştirdiği ancak bu değişmenin her durumda eşit hızda ve tempoda gerçekleşmediği konusundaki tespitlerini bir kez daha doğrulamaktadır.

Toplumdaki kurumların birbirinde meydana gelen değişmenin aşamalı olarak diğerlerini de etkilediği, bu değişmenin döngüsel bir biçimde süreklilik gösterdiği bilinen gerçeğinden yola çıkıldığında pervari'nin de bu açıdan en çok belirginleşen kurumların aile, eğitim ve ekonomi olduğu görülmektedir. Bu kurumlarda birbirini karşılıklı olarak ve sürekli etkileyen bir değişim yaşandığını, diğer kurumlarda ortaya çıkan değişmelerin bunlara oranla daha yavaş seyrettiğini açıkça gözlemek mümkündür. Ekonomik ve eğitimsel açıdan gelişen aileler, ailelerin sosyal ve kültürel yapılarının, ekonomik durumlarının ve eğitim düzeylerinin paralelinde, bu üç kurumun dışındaki toplumsal kurumların değişmesi üzerinde de aşamalı olarak etkide bulunabilmektedir.

Pervari ilçesinde maddi kültürde değişim olmasına rağmen manevi kültür öğelerinin bazılarında değişim yaşanmamakta hatta halk bu manevi kültür değerlerini korumak için çaba sarf etmektedir. Bunların başında da dinsel ve büyüsel inanışlar gelmektedir. Halk dini gelenek ve göreneklerini eskisi gibi sürdürmeye çalışmakta ve bunun devamlılığı için birçok

aile kendi çocuğunu dini konuda yetiştirmektedir. Aileler dini hayatın devamlılığını sağlamak için; çocuklarını cami ve kuran kurslarına göndererek din eğitimi almalarına katkıda bulunmaktadır. Dini inanışların yanı sıra büyüsel inanışlara da halkın merakı oldukça fazladır. Çocuğu olmayan kadınların türbelere giderek çocukları olması için birtakım geleneksel uygulamalar yapıp dua etmeleri ve çalışmanın ilgili yerlerinde belirtildiği gibi pek çok örnek bu durumu kanıtlar niteliktedir.

Pervari ilçesi örf ve adetlerinin yanı sıra kendine özgü kültürel değerleri ile de dikkatleri üzerine çekmektedir. Özel motiflerle dokunan kilimleri, özellikle namaz kılmak için hazırlanan namaz çorabı(namaz çorabı ülkemizde sadece Pervari yöresine özgüdür ve bu çorabın motifi diğer çorap motiflerinden farklıdır bu çorabı görenler motifinden namaz çorabı olduğunu fark ederler)ve eldiveni, keklik kuşları için hazırlanan kafesler, Abdrurrahman Bin Afv türbesi bunlardan en önemlileridir.

Sonuç olarak Pervari ilçesi bulunduğu coğrafi bölgenin de etkisiyle çevre illere nazaran kendine özgü bir kültürel hayat oluşturan, bütün iç ve dış dinamiklerin etkisiyle değişim sürecini yaşayan fakat bu değişim süreci içerisinde kendi kültürel değerlerini korumaya çalışan bir yöredir. Bu değişim ve modernleşme sürecinde gençlerin daha belirgin rol oynadığı ve onların okuma yazma oranının artması ve çevre illere gidip gelmelerinin çoğalması ile değişim hız kazanmıştır.

Pervari ilçesinin kültürel hayatını konu alan bu çalışma; daha önce tespit edilmiş bulunan sosyal gerçekleri somut biçimde örneklendirmekte ve diğer yerleşim yerlerine uzak olan yerlerin kendi kültürlerini koruma konusunda daha tutucu davrandıkları varsayımını da doğrulamaktadır.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

Acıpayamlı Orhan, "Anadolu'da Nazarla İlgili Bazı Adet Ve İnanmalar" **A.Ü.D.T.C.F. Dergisi,** cilt;11, sayı 1-2(1962

Akyol Fatih, **Tavas'ta Dini Ritüeller (Uygulamalar) Ve Sosyal Yaşam**, Denizli:2008

Amiran Kurktan Bilgeseven, **Sosyal İlimler Metodolojisi,** İstanbul: Filiz Kitapevi, 1982

Arslantürk Zeki ve Amman Tayfun, **Sosyoloji Kavramlar Kurumlar Süreçler teoriler,** (İstanbul.M.Ü. İlahiyat Fakültesi Yayınları,1999)

Arslantürk Zeki, **Kutsalın Dönüşü Yeni Toplum Arayışları**, İstanbul: Ayışığı Kitapları,1998

--------**Sosyal Bilimciler İçin Araştırma Metod ve Teknikleri,** 6.b., İstanbul: Çamlıca Yayınları, 2004

Atalay Tuna**, " Türkiye'de Evlenmeler Ve Aile Yapısı: 1935 Yılı Sonrasına Sosyo-Demoğrafik Bir Bakış"** yayınlanmamış bilim uzmanlığı tezi, H.Ü.Sağlık Bilimleri Fakültesi,1981

Balaman Ali Rıza, "Kırsal Kesimde Aile Kurma, Çözme, Aile- İçi Etkileşim Ve İlişkiler" **Türkiye'de Ailenin Değişimi Toplumbilimsel İncelemeler**, Ankara:1984

Balamir Nefise, **Kırsal Türkiye'de Eğitim Ve Toplum Yapısı**, Ankara: Odtü Mimarlık Fakültesi Yayınları

Başoğlu Hasan Fehmi, **İslamiyette Cenaze,**(broşür)Ankara:2. baskı) 1976, s.18-22

Beşir Atalay ve Diğerleri, **Türk Aile Yapısı Araştırması**, Ankara;1993,Sosyal Planlama Genel Müdürlüğü Araştırma Dairesi

Bilmen Ömer Nasuhi, **Büyük İslam İlmihali**, İstanbul: 1962,s.339

Bottomero T.B., **Toplumbilim**, Çeviren: Ünsal Öskay, İstanbul.(2. baskı)1984

Bulaç Ali, **Çağdaş Kavramlar ve Düzenler**, 16.Baskı, İz yay. İstanbul:1998

Kılıççıoğlu Cumhur, **Tarihi Ve Turistik Değerleri İle Siirt**, İstanbul: Yenilik Basımevi, 1966

Çölgeçen Kenan, "**Halk Mutfağı ve Beslenme Biçiminde Görülen Değişmeler"** , I.Kültür ve Üretim Festivali bildirileri Tavas Yöresi, Tavas Köy ve Beldelere Hizmet Götürme Birliği Yayınları, Denizli: 2002

Dönmezer Sulhi, **Toplumbilim**,(12. Basım, İstanbul: Beta yayın,1999)

Yıldırım Engin ve Diğerleri, **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri,** 3.b., Adapazarı : Sakarya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, 2000

Erk Zümrüt,"Anadolu'da Kırklama**", I.U.T.F.K.B.** cilt:4(Ankara;1976)

Erkal Mustafa, **Sosyal Müesseselerimiz Ve Sosyal Değişme**,(Ankara; Mayaş yayınları: 11. araştırma dizisi:3,1984) s.96

----------**Sosyoloji**(İstanbul: Der Yayınları,1996)

Erkân Rüstem, **Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Sosyal Yapısı Ve Değişme eğilimler**i, Ankara: Kalan Yayınları,2005

Ertan Ercan, "Beşik Kertme Nişan ve Bazı Hukuk Uygulamaları", **Folklora Doğru,** sayı,30,(7-8/1970),

Eserpek Altan, **Sosyal Kontrol, Sapma Ve Sosyal Değişme Erzurum'un İki Köyünde Karşılaştırmalı Bir Araştırma,** Ankara:1979

Freyer Hans, **Din Sosyolojisi**, Çev. Turgut Kalpsüz, Ankara: 1994

Gencer Bedri, **Kültürel Antropoloji Açısından Başlık Parası Geleneği**, Ankara:1981

Gülmez Saim Uğur, **Tavas Halk Kültürü Dağarcığı**, Tavas Köy ve Beldelere Hizmet Götürme Birliği Yayını, Denizli: 2002

Günay Ünver, **Din Sosyolojisi**(Altıncı Baskı, İstanbul:İnsan Yayınları,2003

Güney Doğu Anadolu'nun Tarihi, Kültürel, Ekonomik, Jeo-Politik Ve Sosyal Durumu, Ankara: Türk Ocakları Merkez İdare Heyeti Yayını,1992

Güvenç Bozkurt, **İnsan ve Kültür, Antropolojiye Giriş,(**Genişletilmiş 1. Baskı, Ankara: Sosyal Bilimler Derneği Yayınları,1972)

----------**sosyal ve kültürel değişme**, Ankara: 1976

Hakan Bilgin**: Pervari kaymakamlığı 2007 yılı brifing dosyası**

http://www.**siirtkulturturizm.**gov.tr/BelgeGoster

İbn-i Haldun, **Mukaddime** II, çev. Zakir Kadiri Ugan, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul: 1986

İnan Abdulkadir, **Tarihte Ve Bugün Şamanizm Materyaller Ve Araştırmalar**, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları:7. seri. No:24, 1954

İshak sayın, http://www.pervari.gov.tr, kültür-turizm

Kağıtçıbaşı Çiğdem, **Çocuğun Değeri Türkiye'de Değerler ve Doğurganlık**, İstanbul:1981

Kılıççıoğlu Cumhur, **Her Yönüyle Siirt**,(Ankara;1992

Kongar Emre, **Toplumsal Değişme Kurumları Ve Türkiye Gerçeği**, İstanbul: Remzi Kitapevi, 11.Basım, 2006

Konuk Elif, Zonguldak **Maden İşçilerinde Dini Hayat'**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Zeki Arslantürk, İstanbul:2007

Kurktan Bilgeseven Amiran, **Genel Sosyoloji**, (İstanbul,1982),

Lale Yalçın- Heckmann,(Çev. Gülhan Erkaya), **Kürtlerde Aşiret ve Akrabalık İlişkileri,** İstanbul: İletişim Yayınları, 2002

Mahmut Tezcan, **Kan Davaları Sosyal Antropolojik Yaklaşım**, Ankara: Ankara Üniv. Eğitim Fakültesi Yayınları,1981(2. baskı)

Mazhari Ali A., **Ortaçağda Müslümanların Yaşayışları.** İstanbul:1972

Mecdi Emiroğlu, **Bolu'da Yaylalar Ve Yaylacılık,** Ankara: 1977

Necdet Tunçdilek, "Türkiye'de Yaylalar Ve Yaylacılık Ve Bektaş Yaylası", **İ.Ü Coğrafya Enstitüsü Dergisi**. Cilt:7(1964

Nurettin Dayan: **Pervari Kaymakamlığı 2008 yılı brifing dosyası**

Okumuş Ejder, **Toplumsal Değişme ve Din**, İsatanbul: İnsan Yayınları, 2002

Örnek Sedat Veyis, , **Anadolu Folklorunda Ölüm,** Ankara: Ankara Üniversitesi Basım evi,1971

----------**Etnoloji Sözlüğü**(Ankara: A.Ü. Dil ve Tarih –Coğrafya Fakültesi Yayınları:200,1971)

----------**Geleneksel Kültürümüzde Çocuk**, Ankara: Türkiye iş Bankası Kültür Yayınları,1979

----------**Türk Halk Bilimi**, Ankara: 1977

Özbay Ferhunde, "**Kırsal Kesimde Toplumsal Ve Ekonomik Yapı Değişmelerinin Aile İşlevlerine Yansıması"** Türkiye'de Ailenin Değişimi Toplumbilimsel İncelemeler. Ankara:1984

Özer Ahmet, **Modernleşme Ve Güneydoğu**, Ankara: İmge Kitap evi,1998

Reyhan Buluç **Kardelen(Pervari Lisesi Kültür Sanat Ve Edebiyat Dergisi)**, Sayı:1, Pervari:2008,

Sayın cem, **Kardelen(Pervari Lisesi Kültür Sanat Ve Edebiyat Dergisi)**, Sayı:1, Pervari:2008

Selami Buluç, **Kardelen(Pervari Lisesi Kültür Sanat Ve Edebiyat Dergisi)**, Sayı:1, Pervari:2008

Sezen Yümni, **Sosyoloji Açısından Din,** İstanbul: MÜ İ.F.A.V.Y., 1988

Siirt il yıllığı,(Siirt;1967)

Siirt'te Eğitim Dergisi ,Siirt: 2007, sayı:2

Siirtliler. net Dergisi, Yıl 1,Sayı 5,Siirt:2008,

Taylan Akkayan, **Göç Ve Değime**, İstanbul: Edebiyat Fakültesi Basım Evi, 1979

Tezcan Mahmut, **Eğitim Sosylojisi,**(6. Basım, Ankara:1991)

-**Sosyolojik Açıdan Boş Zamanların Değerlendirilmesi**, Ankara: 1984

Timur serim, **Türkiye'de aile yapısı**. Ankara: Hacettepe üniversitesi yayınları D–15,1972

Tuğaç AHMET ve diğerleri, **Türk köyünde modernleşme eğilimleri araştırması. Rapor 1**,Ankara;1970

Türk kültür ve hizmet vakfı tarafından hazırlanmıştır,**21. Yüzyılın Eşiğinde Örf ve Adetlerimiz(Türk Töresi)**,(İstanbul; Anadolu matbaa)

Türkdoğan Orhan, **Bilimsel Araştırma Metodolojisi,** 4.b, İstanbul: Timaş Yayınları, 2003

---------- **Türkiye'de Köy Sosyolojisinin Temel Sorunları**, Erzurum:1970

Uğuzman Er Tülay, **Beypazarı'nda Sosyal- Kültürel Yapı ve Değişme**(Ankara: Beypazarı Belediyesi Kültür Yayınları,2002

----------, **Dört Divan Kasabasının Sosyal ve Kültürel Araştırması**,(Ankara; Yücel Ofset Matbaacılık, 2000)

Uyar ve diğerleri, **21. y.y. da Örf Ve Adetlerimiz,** Türk Kültür Ve Hizmet Vakfı, İstanbul

Uysal Veysel, **Din Psikolojisi Açısından Dini Tutum ve Davranış Özellikleri**, İstanbul: İ.F.A.V. Y, 1996

Yasa İbrahim, **Türkiye'de Kız Kaçırma Gelenekleri Ve Bununla İlgili Bazı İdari Meseleler.** Ankara:1962

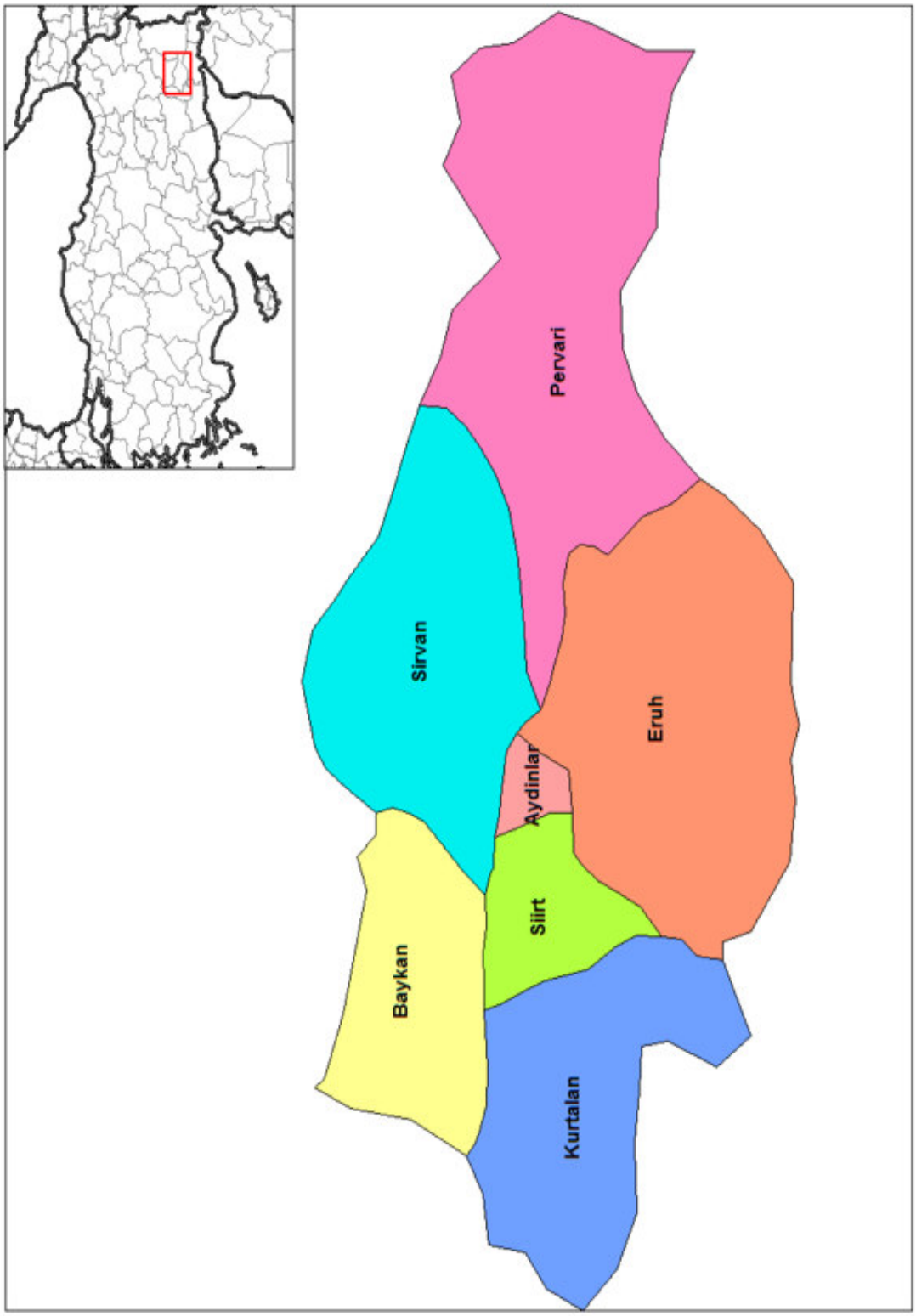
---------- **Türkiye'nin toplumsal yapısı ve temel sorunları**, Ankara (2. baskı)1973

Siirtte Tespiti Ve Tescili Yapılmayan Kültür Varlıkları, (Siirt; Siirt Valiliği Yayınları,2003

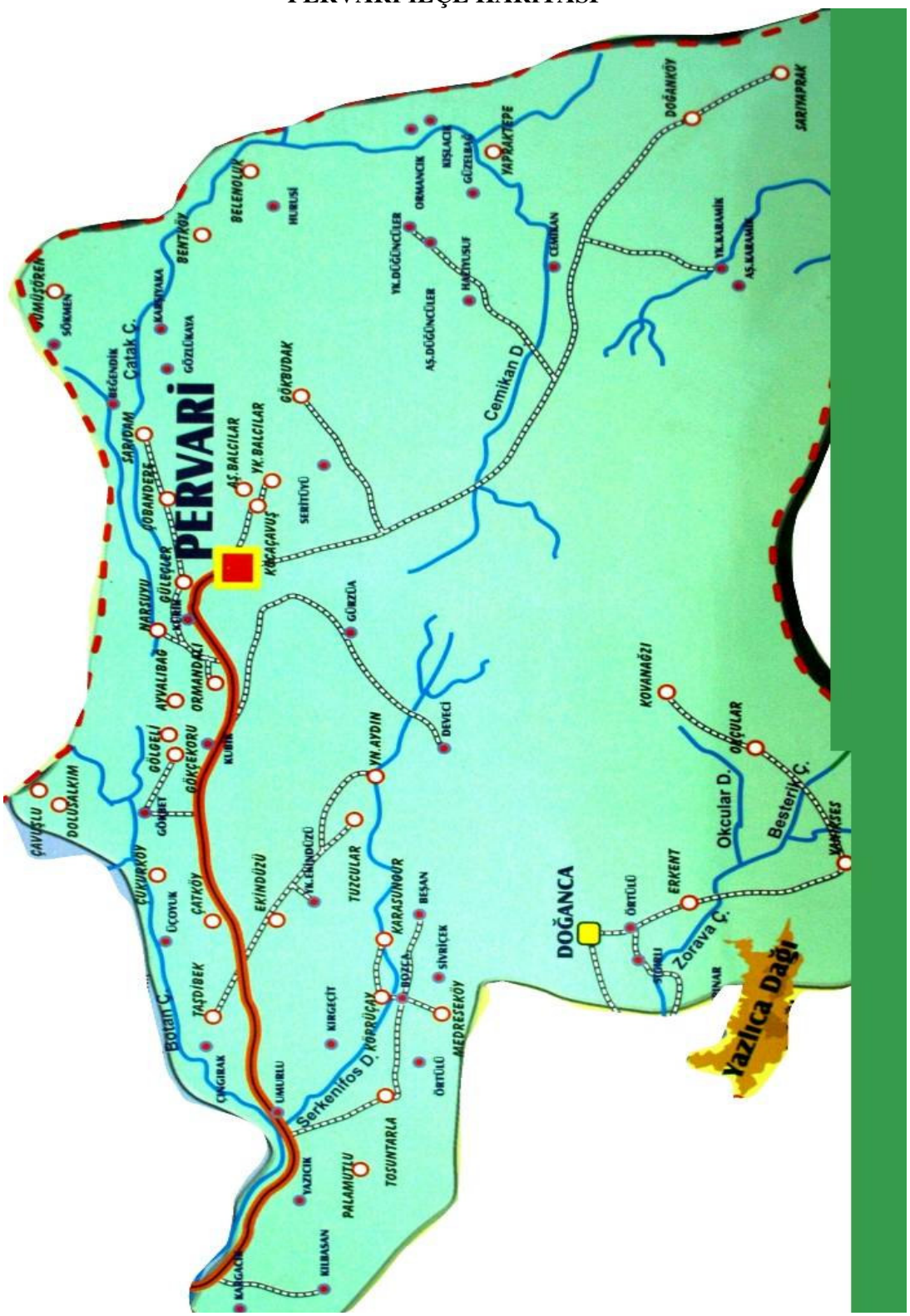
YEŞİLMEN , Halit ; **Payas ve Hassa'da Yaşayan Karafakılı'larda Sosyal ve Dinî Hayat** , Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Danışman; Doç. Dr. Bünyamin SOLMAZ, S.Ü. Sosyal Bilimler Ens., Konya: 2007

Yurt Ansiklopedisi Türkiye, İl İl Dünü, Bugünü Yarını, Cilt: 9 İstanbul: Anadolu yayıncılık; 1982-1983

SİİRT İL HARİTASI

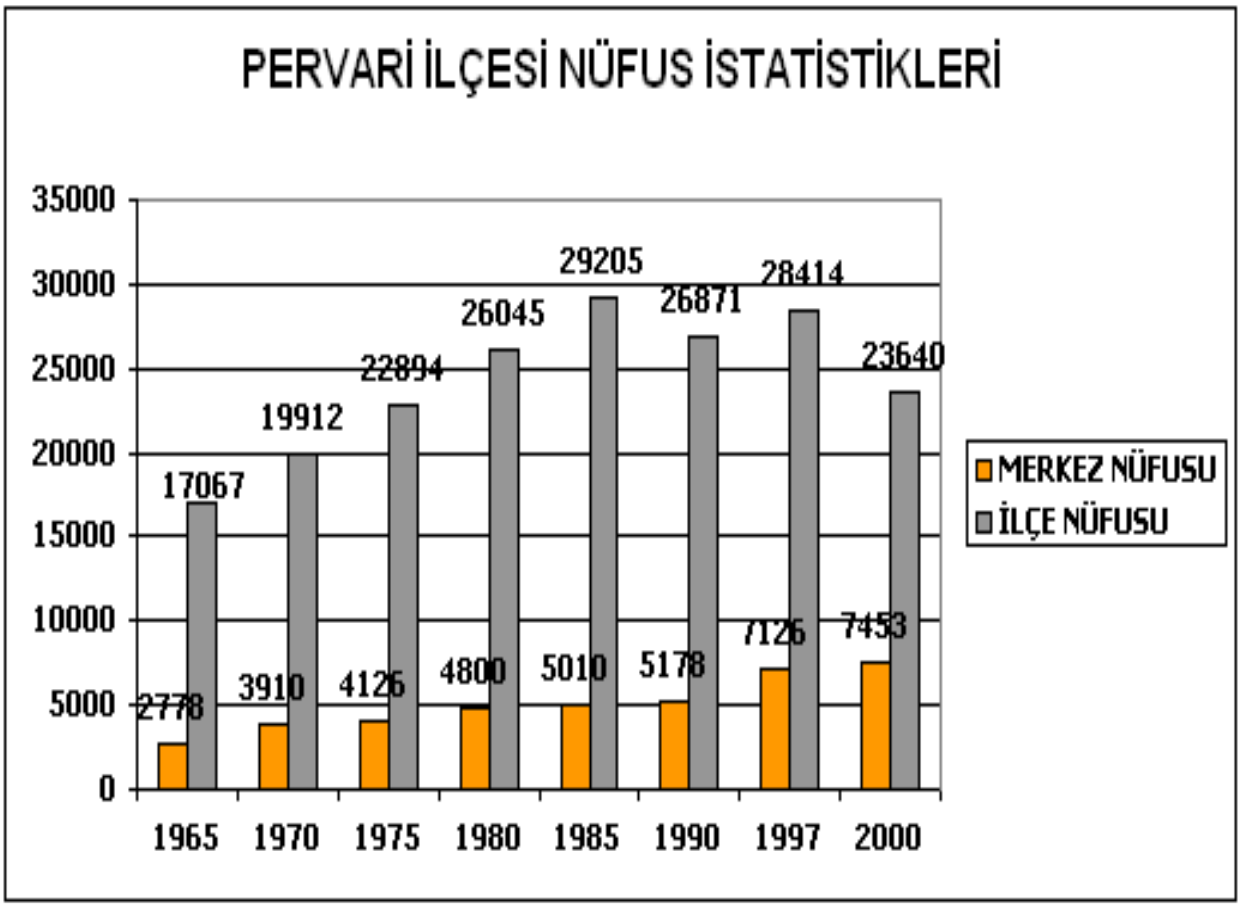

PERVARİ İLÇE HARİTASI[200]

[200] HARİTA BURHAN ŞEN TARAFINDAN HAZIRLANMIŞTIR.

PERVARİ İLÇESİ 1965–2000 YILLARI ARASI NÜFUS DAĞILIMI[201]

[201] Pervari kaymakamlık sitesi. http://www.pervari.gov.tr,

EK A; GÖRÜŞME FORMU ÖRNEĞİ

AİLE DÜZENİNİ SAĞLAYAN VE YAŞTAN ŞARTLAR İLE İLGİLİ SORULAR
A)EKONOMİK ŞARTLAR
1.Aile içinde üretime kimler katılır?
2. Aile reisi kimdir?
3.Ailede babanın görevleri nelerdir?
4.Ailede çocukların görevleri nelerdir?
5.Anne hangi işlerden sorumludur?
6. kız çocukları ev işlerinde anneye yardım eder mi?
7. erkek çocukları evdeki işbölümüne katılır mı?
8. evdeki erkekler ev işlerine yardım eder mi?
9. sofra kurmak sofra kaldırmak, soba yakmak, soba temizlemek, odaya odun kömür getirmek, toz almak, ütü yapmak gibi işlerle kimler ilgilenir?
10. tarlada kimler çalışır?
11.hayvanlarla kimler ilgilenir?
12.aile geçimi nasıl sağlanır?
B) GELENEĞE BAĞLI ŞARTLAR
1.evin reisi kimdir?
2. annenin ev içindeki konumu nedir(baba olmadığında onun yerine geçer mi?eşit haklara sahip midirler?)
3. evde bir sorun olduğunda evdeki gerginliği kim sakinleştirir.
4. aile içinde büyükler eve geldiğinde ayağa kalkılır mı?
5. büyüklerin isteklerine cevap verilir mi?
6. büyükler konuşurken sözleri kesilir mi?
7. küçüklerin konuşmalarına önem verilir mi?
8. aile içinde bireyler birbirleriyle konuşurken ses tonlarına dikkat ederler mi?
9. aile içinde birisi farklı bir düşünce ortaya koyarsa nasıl karşılanır. Bu kişinin büyük yada küçük olması bir şeyi değiştirir mi?
10. aile ile ilgili r karar verilirken herkesin fikri alınır mı?
11. konuşurken; be, be ulan, sana ne vb. gibi kelimeler kullanılır mı?
12. küfürlü sözler kullanılır mı?
13. büyüklerin yanında sere serpe, yatar gibi, ayak ayak üstüne atarak oturulur mu?
14. kişi sıgara içiyorsa ev halkından izin ister mi?
15. kapıdan geçerken büyükler ve kadınlara öncelik verilir mi?
16. merdivenden çıkarken erkekler önden çıkar mı?
17. ev reisi habersizce yemeğe misafir getirir mi? Eğer getirirse aile bireyleri ile tanıştırılır mı?
18. misafir yerine göre el öperek el sıkarak selamlaşır mı?
19.ailede tutumluluk kavramı var mıdır?
20. evdeki bireyler ev eşyalarını korur mu?
21. misafir ağırlanılırken tutumlu davranılır mı yoksa ayıp olmasın mantığı ile her şey ortaya mı dökülür?

EV İÇİNDE DAVRANIŞLAR İLE İLGİLİ SORULAR

1. Ev içinde özel bir kıyafet kullanılır mı? Yatak kıyafetiyle kahvaltıya oturulur mu?
2. Kahvaltıya ve diğer yemeklere beraber mi oturulur?
3. Evin büyüğü gelmeden yemeğe başlanır mı?
4. Yemek esnasında sohbet edilir mi, eğer edilirse nelerden bahsedilir?

5. Sofrada yemeği yapana teşekkür edilir mi?
6. Televizyon radyo vb kullanılırken aile bireylerinin istekleri dikkate alınır mı?
7. Çocuklar her konuda birbirleriyle konuşur mu?
8. Babalar çocuklarıyla ilgilenir onların sorunlarını dinler mi?
9. Çocuklarda her gördüğünü isteme ailenin düzenini sarsacak isteklerde bulunma gibi özellikler var mı?
10. Ailede yardımlaşma var mıdır?
11. Aile bireyleri kendi işlerini kendileri yapar mı örneğin baba kalkıp kendisi su içer mi ya da çocuklar kendi çamaşırlarını kendileri toplar mı?
12. Alışverişi kim yapar?

HİSSİ ŞARTLAR İLE İLGİLİ SORULAR

1. Aile içinde bireyler birbirlerini sever sayar birbirlerine değer verir mi?
2. Bazı özel günler; bayramlar, evlilik yıl dönümü, doğum günleri vb hatırlanır mı?
3. Bu özel günlerde günün sahibi olan kişiye özel yemekler yapılır mı?
4. Bu özel günlerde hediye verilir mi?
5. Hediyelere karşılık beklenir mi (yani o altın taktı diye bende altın takmalıyım mantığı varmı?)
6. Özel günler dışında hediye verilir mi?
7. Aile fertlerinden birisi hastalanır veya kaza geçirirse diğerleri ona yardıma koşar mı?
8. Evde hasta varsa radyo ve televizyonun sesine, yenilen yemekte de misafir davetlerine dikkat edilir mi?
9. Hastanın moral düzeyi için her şeye dikkat edilir mi?
10. Hasta ziyaretleri kısa tutulur mu?
11. Hasta ziyaretine giderken hediye götürülür mü götürülürse ne götürülür?
12. Ailede birinin derdi varsa onunla ilgilenilir mi yoksa görmezden mi gelinir?
13. Bayramlarda kadınlar kocalarının ellerini öper mi?
14. Askere giden kişinin eline kına yakılır mı?
15. Ailede sünnete önem verilir mi sünnet olma ne anlam taşır?
16. Sünnet düğünü yapılır mı?
17. Evlilik yıl dönümleri ve doğum günleri kutlanır mı?
18. Evde hasta varsa onun sağlığı ve rahatı önemsenir mi?
19. Hasta evde bırakılır misafirliğe gidilir mi?
20. Cenaze evinde yemek pişirilir mi?
21. Evin reisi ölürse çocuklarla kim ilgilenir?
22. Kadın erkek ilişkileri nasıldır
23. Bir tartışma olduğunda her zaman kadın mı alttan alır?
24. Kadının evdeki konumu nasıldır?
25. Aile ilgili kararlar alınırken anneye de sorulur mu?
26. Kadın tek başına dışarıya çıkabilir mi?

EVLİLİK İLE İLGİLİ SORULAR

1. Gençler kaç yaşında evlendirilir?
2. Eş seçimi nasıl yapılır?
3. Eş seçimi esnasında adayların sözü ne derece önemlidir?
4. Kız isteme nasıl yapılır?
5. Kız istemeye kimler giderler ve giderken ne giyerler?
6. Kız evine ne götürürler?

7. Kız evi misafirleri nasıl karşılar?
8. Kız isteme esnasında söze nasıl başlanır?
9. Kız istemeden önce adaylar birbirini görür mü?
10. Kız isteme esnasında gelin ile damat birbirini görür mü?
11. Söz kesme nasıl yapılır?
12. Geline hediyeler alınır mı? Eğer hediye alınırsa neler alınır?
13. Söz kesme nasıl yapılır?
14. Söz için tören yapılır mı?
15. Karşı davetler yapılır mı(bohça getirip götürme)?
16. Sözlülerin durumu nasıldır sözden sonra görüşürler mi?
17. Nişan nasıl yapılır?
18. Nişan töreninin özellikleri nelerdir?
19. Yüzük takma ne zaman yapılır?
20. Geline ve damada nişan hediyesi olarak ne verilir? (nişan bohçasının içine ne konulur)
21. Nişan bozulursa alınan hediyeler ne olur?
22. Evlilik hazırlıkları nasıl yapılır?
23. Nişandan sonra düğün için çok beklenir mi?
24. Yeni çifte bir ev açılır mı yoksa ebeveyn ile birlikte mi oturulur?
25. Kıza çeyiz verilir (resmi nikâh mı yoksa dini nikâh mı yapılır)
26. Gayet kuşağı takılır mı? Takılırsa kim, ne zaman, nasıl takar?
27. Gelin ve damadın nikâh kıyafetlerini kim alır?
28. Geline nasıl bir kıyafet giydirilir.
29. Düğün nerede yapılır?
30. Düğün töreni ne zaman başlar?
31. Düğün kaç gün sürer ve düğünde neler yapılır?
32. Düğünde geline takı takılır mı?
33. Düğünden sonra gelin ve damada bilgi verilir mi eğer verilirse bu işi kim yapar ve bu kişilere ne ad verilir?
34. Gelin gerdek odasına damattan önce mi gider yoksa beraber mi gideler?
35. Eğer damat gelinden sonra giderse onu odaya kim götürür?
36. Güvey odaya girince 2 rekat şükür namazı kılar mı?
37. Damat gelinin yüzünü açınca yüz görümlüğü takar mı?
38. Gelinin bakire olmasının önemi nedir? Eğer olmazsa ne gibi sorunlar ortaya çıkar?
39. Kıza mihr verilir mi?
40. Düğünden sonra kız baba evini ziyaret eder mi?(ayak dönüşü, el öpme)
41. Evlendikten sonra kızın durumu kendi ailesine karşı nasıldır? Yani aile kıza sahip çıkar mı yoksa ben verdim benden çıktı mı denir?
42. Çiftler arasında uyumsuzluk olursa bu hemen anne babaya yansıtılır mı?

BOŞANMA İLE İLGİLİ SORULAR

1. Pervari ilçesinde boşanma olayına rastlanır mı?
2. Yolunda gitmeyen evlilikler olursa bunun için çeşitli dinsel- büyüsel işlemler yapılır mı?
3. Boşanmayı önlemek için neler yapılır?
4. Kadının ikinci defa evlenmesinin zor olasının boşanma üzerinde ne gibi etkileri vardır?
5. Evlilik dışı ilişkinin yasak olması boşanmaya olan tutumları etkiler mi?
6. Evli kişilerin çoğunlukta akraba olmasının boşanma üzerinde etkisi var mı?
7. Boşanma da dini inanç ve geleneklerin etkisi var mıdır?

8. Dini nikâhla yapılan evlilikler eğer çocuk olmazsa resmi nikâhlı evliliklere nazaran daha çabuk bozulur mu?
9. Çocuğun olmaması boşanma nedeni midir?
10. Çocuğu olmayan gelin baba evine dönerse orada nasıl karşılanır? Tekrar evlenme şansı olur mu?
11. Eşler arasında ve gelin-kaynana arasındaki geçimsizlik boşanmaya neden olur mu?
12. Yaşlı erkeklerle evlenen kadınların daha sonra boşanmaları görülür mü?
13. Mevsimlik göçler boşanmaya neden olur mu?
14. Halkın boşanmaya karşı tepkisi nasıldır?

DOĞUM İLE İLGİLİ SORULAR

1. Doğum ailede önemlimidir?
2. Eğer kadın çocuk sahibi olmazsa ne olur.
3. Gelin erkek çocuk doğurmaz ise ne olur?
4. Çocuğun olmaması durumunda Evlatlık alınır mı?
5. Çocuğun erkek ya da kız olmasının bir önemi var mıdır?.
6. Hamilelik şüphesi taşıyan kadına gebelik testi yaptırılır mı?
7. Kadının hamile olduğu büyüklere ne zaman ve nasıl duyurulur?
8. duyurma işlemi nasıl yapılır.aile büyüklerine bu haberi erkek mi yoksa kadın mı söyler ?
9. Çocuğun doğumu ailede nasıl karşılanır?
10. Kayın valide gelinine hediye verir mi?
11. Hamile bir bayanın özel bir baş bağlama şekli var mıdır?
12. Hamile bir kadının sıhhatine dikkat edilir mi, ne isterse alınır mı?
13. Hamile kadının saçının kesilmemesi gibi bir adet var mıdır?
14. Hamilelik döneminde kontrole gidilir mi?
15. Hamile bir kadın gezmeye çıkarılır mı sık sık banyo yapması sağlanır mı?
16. Baba adayı ev işlerinde ve diğer işlerde eşine yardımcı olur mu?
17. Hamile kıyafeti giyilir mi?
18. Çocuğun cinsiyeti doğmadan öğrenilir mi?
19. Doğacak çocuğun eşyalarını kim hazırlar?
20. Doğum nerde yapılır?
21. Anne kendisi ve bebeği için çanta hazırlar mı?
22. Doğum müjdesini babaya kim verir?
23. Babaya müjdeyi verene bir hediye verilir mi?
24. Ebe bebeği babaya müjdelediğinde bir hediye verilir mi?
25. Eğer bebeği karısından almışsa ona hediye verilir mi?
26. Loğusa kadını ziyarete gelenler hediye alır mı?
27. Verilen hediyeler sadece bebek için mi yoksa anneye de alınır mı?
28. Hediye olarak neler verilir?

LOĞUSALIK İLE İLGİLİ SORULAR

29. Loğusa için doğumdan hemen önce yatak hazırlanır mı?
30. Loğusa kadın kaç gün istirahat eder?
31. Loğusa kadının sağlığına ve temizliğine dikkat edilir mi?
32. Loğusa 40 gün boyunca evde mi kalır?
33. Loğusa kadın hastalığa yakalanırsa bunun özel bir adı var mıdır?
34. 40 gün dolunca anne ve çocuk yıkanı mı?
35. Loğusa kadına yardım edilir mi?
36. Loğusa kadın ve bebeği ile ilgili dinsel- büyüsel inanışlar var mıdır?

AD KOYMA İLE İLGİLİ SORULAR

37. Bebeğin adı ne zaman konur?
38. Ad seçilirken aile bireylerinin onayı alınır mı?
39. Bebeğe isim verilirken doğduğu gün (arife günü, bayram)zaman ay ve mevsim önemlimidir?
40. Ailenin çok sevdiği dini kişiler, ölmüş kişilere saygı niteliğinde (dede ve nine adı)kardeşin yaşayıp yaşamadığı (durdu, duran, yaşar)çok çocuğa son verme isteği(yeter, Songül, Soner)modaya uyum (Aylin, burcu, beste,ece)gibi sebeplerle bebeğe ad konur mu?
41. Ad kim tarafından çocuğa verilir?
42. Adı nasıl konulur?
43. ad koyma işlemi esnasında bebeğin kulağına ezan okunur mu?
44. Temel adının yanında göbek isim konur mu eğer konulursa nasıl isimler tercih edilir?

KOMŞU ZİYARETLERİ GÖZ AYDINLIĞINA GİTMEK İLE İLGİLİ SORULAR

1. Loğusa kadını kimler ziyarete gider? Bu ziyaretin belli bir adı var mı?
2. Ziyaretçi hediye getirir mi?
3. Loğusa evine gelen misafirlere ikramda bulunur mu?
4. Loğusaya ne gibi kelimeler söylerler?
5. Bebeğin ilk günlerde beslenmesi nasıl yapılır
6. Bebek her gün yıkanır mı? Bebek için mevlit okutulup kurban kesilir mi?
7. Bebek doğunca onun adına ağaç dikilir mi?
8. Bebeğin dişi çıkarken diş bulguru denilen tören yapılır mı?
9. Normal zaman da yürüyüp konuşamayan bakışlarında bozukluk olan çocuklara ne yapılır.

SÜNNET İLE İLGİLİ SORULAR

1. Pervari ilçesinde sünnet önemsenir mi?
2. Sünnet ne zaman yapılır ve sünnet için düğün, mevlit vb. yapılır mı?
3. Sünnet töreni yapılır ise nerede ve nasıl yapılır?
4. Sünnet hazırlıkları nelerdir?
5. Sünnet çocuğunun kıyafeti nasıldır?
6. Sünnete gelenler ne gibi armağanlar getirirler? Bu armağanların özel anlamları var mıdır?
7. Sünnet yapılırken hangi araç ve gereçler kullanılmaktadır?
8. Kirvelik sistemi var mıdır?
9. Sünnette mevlit okutulur mu? Bu sırada uygulanan gelenekler nelerdir?
10. Hayır, sünnetleri nasıl yapılır?
11. Sünnet olayı sırasında aile ve akrabalık çevresi içinde bulunanlara ne tür görevşler düşmektedir?

ÖLÜM İLE İLGİLİ SORULAR

1. Ölümün geleceğini haber veren olaylar var mıdır?
2. Rüyasında ölü gören hastanın öleceğine inanılır mı?
3. Çok hasta olan birisinin, ölümünün yaklaştığı düşüncesi ile hastaneden eve götürüldüğü görülür mü?
4. Ölümü yaklaşan kişinin ayakları düzeltilip kıbleye doğru döndürülür mü?
5. Ölüm olayından sonra ilk önce ne yapılır?
6. Ölüm olayı nasıl duyurulur?
7. Kişi ölmeden önce kendi kefenini satın alır mı?
8. Cenaze için ölüleri kim yıkar?
9. Cenaze gömülmeden önce tabutun üzerine ne örtülür?
10. Ölüye kuran okunur mu?
11. Ölünün hemen gömülmesi için acele edilir mi? Eğer acele edilirse bunun sebebi nedir?
12. Gurbette bir yakını var ise cenaze bekletilir mi?
13. Cenazenin gömülmesi, için beli bir vakit var mıdır? Keraat vaktinde cenaze gömülür mü?
14. Ölen kişinin tutmadığı oruç, kılmadığı namaz var ise ölü yakınları bunun için herhangi bir işlem yaparlar mı?
15. Ölen kişinin çocukları küçük ise borçlarını kim öder?
16. Cenaze evden nasıl çıkarılır?(oradakilere hakkınızı helal edin denir mi?
17. Mevtayı nasıl bilirdiniz sorusu sorulur mu?
18. Ölenler nereye gömülür?
19. Kadınlar vasiyet üzerine kendi köylerine gömülür mü?
20. Kendi arazisine gömülenler var mıdır?
21. Ölü mezarı nasıl kazılır? Üzerine toprak atılırken el değiştirilir mi? bununla ilgili farklı inanışlar var mıdır?
22. Gömülme işlemi bittikten sonra mezara su dökülür mü?
23. Mezarın başına nasıl bir taş konur?
24. Gömülme işleminden sonra hoca mezarın başında kuran okur mu?
25. Hoca ölüye telkin verir mi?
26. Ölü evinde yemek pişirilir mi?
27. Ölüye ağıt yakılır mı yöreye özgü belli ağıtlar vat mıdır?
28. Cenaze günü evde hatim okunur mu?
29. Komşular her fırsatta ölü yakınlarını ziyaret ederler mi?
30. Cenazeden sonra ölüm ile ilgili çeşitli inanışlar var mıdır?
31. Belli bir süre geçtikten sonra ölü için kuran okunur mu?

AİLEDE ÇOCUK EĞİTİMİ İLE İLGİLİ SORULAR

1. Ailede çocuk eğitiminin yeri nasıldır?
2. Aile çocuğa evi sevdirmek için çaba harcar mı?
3. Aile içinde çocuklar eve bağlı mıdır?
4. Çocuk bir hata yaptığında bunu rahatlıkla evde annesine ve babasına söyleyebilir mi?
5. Çocuğa aile içinde sorumluluk verilir mi?
6. Çocuğu bir konuda uyarmak gerektiğinde doğrudan söylenir yoksa imamı edilir?
7. Çocukla sohbet edilir ve ailenin maddi sorunları hakkında ona bilgi verilir mi?
8. Çocuk babadan korkar mı yoksa ona saygı mı duyar?
9. Baba yeri geldikçe çocuğuyla oynar ve gerektiğinde onu karşısına alıp konuşur mu?
10. Aile içerisinde çocuğun fikirlerine önem verilir mi?

11. Çocuk hata yaptığında ona karşı kötü söz söylenip dövülür mü ve başkaları ona örnek gösterilir mi?
12. Çocuğun yanında anne baba argo(kaba) ve küfürlü sözler söyleyip birbirleri ile kavga ederler mi?
13. Çocuklar anne ve babayı örnek alıp büyüdüklerinde onlar gibi davranırlar mı?
14. Baba çocuğun yanında içki sığara vb. şeylerden kaçınır mı?
15. Çocuklara babaanne, dede, amca vb. gibi aile büyüklerine saygı göstermeleri söylenir mi?
16. Çocuklar arasında ayrım yapılır birine diğerinden fazla değer verilir mi?
17. Çocuklara mirastan eşit pay verilir mi?
18. Okulda başarılı olan çocuk takdir edilir mi eğer edilirse nasıl takdir edilir? Başarısız olanlar cezalandırılır mı?
19. Çocuklar kendi harçlıklarını tutumlu harcarlar mı?
20. Çocuklarda okuma alışkanlığı var mıdır? Aileler bunun için çocuklarını teşvik ederler mi?
21. Çocukların konuşmalarına dikkat edilir mi?
22. Çocukları okula hazırlamak için onlara Türkçe öğretilir mi?
23. Çocuklara, konuşmalarında kibar olmaları büyüğe küçüğe karşı saygı göstermeleri istenir mi?
24. Çocuklar arasında yardımlaşma bilincinin gelişmesi için çaba harcanır mı?

MODERNLEŞME VE AİLE KİMLİĞİ İLE İLGİLİ SORULAR

1. Genç kuşakta geleneklere bağlılık azalıyor mu, eğer azalıyor ise baba-oğul, anne-kız arasında sürtüşmeler oluyor mu?
2. Değişik mevsimlerde dışarıya çalışmaya gidenler aile içinde döndüklerinde sorun yaşıyorlar mı, bunların etkisiyle ailede bazı değişimler olur mu?
3. Aileler birbirleriyle çatışma yaşamadan değişebiliyorlar mı? Kentsel modern hayatı benimseyebiliyorlar mı?
4. Kayınvalide ile gelin arasındaki ilişki geçmişe nazaran bugün nasıl?
5. Gelin ve torunlarıyla çok iyi geçinen ailelerin özelliği nedir? Oğulları başka yere gidip çalışırlar mı yoksa okuyup memur mu olurlar?
6. Kayınvalide-gelin ya da gelinler arasında çatışma yaşanır mı, yaşanıyorsa bunun nedeni nedir?
7. Kayınvalide oğluyla gelini arasındaki ilişkiye karışır mı?
8. Kayınvalide ile gelin arasında yaşanan tatsızlıkların dışarıya yansıtılmaması için gereken çaba gösterilir mi?
9. Evde çiftler arasında huzursuzluk yaşandığında kardeşlerden birinin başka bir eve taşınmasına karar verilir mi?
10. Çocuk evden ayrılınca akraba ve komşular laf edip tepki verirler mi?
11. Yaşlılar oğulları evden ayrılınca onlarla yaşarlar mı?
12. Başka illere yerleşen gelinler yaz döneminde kayınvalidelerine yardım etmek için(bahçede çalışmak için) Pervari'ye gelirler mi?
13. Başka illerde yaşayan Pervarililer birkaç yıl üst üste Pervari'deki akrabalarını ziyarete gelmezlerse eleştirilirler mi?

GÜNLÜK YAŞAM İLE İLGİLİ SORULAR

1. Ev halkı sabah kaçta uyanır ve kahvaltı kaçta yapılır?
2. Kadınlar eve katkı yapmak için örgü yaparlar mı? Yaparlar ise neler örerler?
3. Öğlen ve akşam yemekleri namaz vakitlerinden önce mi yenir?
4. Yemeklerde en çok hangi ürünler kullanılır?

5. Öğlen ve akşam yemeklerinde mevsimlere göre neler yenilir ve Pervari'nin en meşhur yemekleri nelerdir?
6. Aile reisi yemeğe başlamadan önce diğer bireyler yemeğe başlarlar mı?
7. Düğün yemeklerinde komşu ve akrabalar özellikle davet beklerler mi?
8. Düğünlerde neler pişirilir ve bunları kim pişirir?
9. Fırınların varlığı evde tandır ekmeği yapımını azaltmış mıdır?
10. Yörede kadınlar nasıl giyinirler kullandıkları belli bir kumaş var mıdır?
11. Namaz kıyafeti olarak ne giyilir mevlit örtüsü kullanılır mı?
12. Yöresel erkek kıyafeti nasıldır?

EK B: KAYNAK KİŞİ DİZİNİ

SIRA NO	*SOYADI ADI*	*MESLEĞİ*	*YAŞI*	*NERELİ OLDUĞU*	*OKUMA YAZMA DURUMU*
1	ACAR BEDİHA	Ev hanımı	35	Pervarili	0. Biliyor
2	AKDAĞ DURMUŞ	Şoför	30	Pervarili	O. Biliyor
3	ALTNIŞIK ÖZLEM	Öğretmen	25	Pervarili değil	Üniversite
4	BARAN SAFİYE	Ev hanımı	26	Pervarili	O. Biliyor
5	BARAN SUNA	Ev hanımı	45	Pervarili değil	İlkokul
6	BARAN TAHİR	Belediye işçisi	35	Pervarili	Lise
7	BATUR CEVHER	Beyaz eşya satıcısı(esnaf)	35	Pervarili	Lise
8	BATUR EVİN	Ev hanımı	25	Pervarili	O. Biliyor
9	BATUR HİKMET	Ev hanımı	55	Pervarili	O.Biliyor
10	BATUR KADRİYE	Ev hanımı	26	Pervarili	O.Biliyor
11	BATUR MEHTAP	Ev hanımı	24	Pervarili	O.Biliyor
12	BULUÇ HALİL	Hizmetli memur	37	Pervarili	Ortaokul
13	ÇAKAR SIDDIK	Lise mdr.	43	Pervarili	O.Biliyor
14	DOĞAN FUAT	Öğretmen(köy öğt.)	35	Pervarili değil	Üniversite
15	EPENGİN KASIM	Esnaf	56	Pervarili	İlkokul
16	ERDOĞAN METİN	Hizmetli memur	40	Pervarili	Ortaokul
17	ERDOĞAN SÜLEYMAN	Hizmetli memur	30	Pervarili	Ortaokul
18	ERDOĞAN ŞÜKRAN	Ev hanımı	45	Pervarili	İlkokul
19	EREN ABBAS	M.E. şube müdürü.	45	Pervarili	Üniversite
20	EREN GALİP	Hizmetli memur	55	Pervarili	Ortaokul
21	EREN HALİL	Ziraat mühendisi	42	Pervarili	üniversite
22	EREN HAYRETTİN	aşçı	40	Pervarili	Lise
23	EREN KASIM	Hizmetli memur	52	Pervarili	Ortaokul
24	EREN NESRİN	Ev hanımı	26	Pervarili	İlköğretim
25	EREN ZAHİDE	Ev hanımı	32	Pervarili	O.Biliyor
26	ESEN EROL	emekli	55	Pervarili	Yüksek okul
27	ESEN SABRİYE	Ev hanımı	45	Pervarili	O.Biliyor
28	GÖKHAN EMİN	imam	41	Pervarili	ilkokul
29	IŞIK CEVHER	kuaför	40	Pervarili	Lise
30	IŞIK KEREM	Market sahibi	30	Pervarili	İlkokul
31	KARTAL CELAL	Öğretmen	32	Pervarili	Üniversite

32	KARTAL CEMAL	M.E. şube müdürü	34	Pervarili	Üniversite
33	KARTAL DENİZ	Ev hanımı	27	Pervarili	İlköğretim
34	KARTAL NURAN	Öğretmen	29	Pervarili değil	Üniversite
35	KARTAL ŞEHRİYE	Ev hanımı	32	Pervarili	O. Biliyor
36	KORKMAZ EŞREF	marangoz	45	Pervarili	İlkokul
37	KÖSEOĞLU DENİZ	Polis memuru	38	Pervarili değil	Yüksek okul
38	NARİNÇ FIRAT	Öğretmen	26	Pervarili	Üniversite
39	NARİNÇ HÜSNA	Ev hanımı	25	Pervarili	O.Biliyor
40	ÖZCAN AHMET	Kargocu(esnaf)	40	Pervarili	Lise
41	ÖZCAN ENGİN	Milli eğitim müdr.	40	Pervarili	Üniversite
42	ÖZCAN İSMAİL	Köy korucusu	32	Pervarili	Lise
43	ÖZEL MUHSİN	Esnaf(boyacı)	38	Pervarili	Lise
44	ÖZEN SUNA	Ev hanımı	32	Pervarili	O.Biliyor
45	ÖZLÜ FECRİ	kuaför	33	Pervarili	Lise
46	ÖZYEŞİL VEYSEL	Adliye memuru	26	Pervarili değil	Lise
47	SAYIN ERGİN	PTTmüdürü	45	Pervarili	lise
48	SAYIN İSHAK	Halk eğitim müdr.	30	Pervarili	Üniversite
49	SAYIN OSMAN	Öğretmen	23	Pervarili	Üniversite
50	ŞEKERCİ OĞLU NİHAN	Öğretmen	26	Pervarili değil	Üniversite
51	TANŞA TURAN	Şoför	35	Pervarili	O.Biliyor.
52	TOMRİS OSMAN	İnşat işçisi	40	Pervarili	İlkokul
53	TOMRİS SERVET	Hastane müdürü	52	Pervarili	Yüksek okul
54	URAS NURTEN	Ev hanımı	43	Pervarili	İlkokul
55	USLU SELMAN	Ayakkabı tamircisi	45	Pervarili	İlkokul
56	UZUNAY HAYRETTİN	Hizmetli memur	45	Pervarili	Lise
57	UZUNAY KESER	Ev hanımı	45	Pervarili	O.Biliyor
58	UZUNAY TUNCAY	İşletmeci	26	Pervarili	Lise
59	ÜLGEN REMZİYE	Ev hanımı	42	Pervarili	O.Biliyor
60	YILDIRIM SEZAİ	Market sahibi	35	Pervrili	Lise
61	ZOKTAY KEREM	Kültür merkezi müdürü	40	Pervarili	Lise

EK C: PERVARİ İLÇESİNDE OYNANAN YÖRESEL OYUNLAR[202]

1.OYUN : HEBLAN DEBLAN

HEBLAN, DEBLAN

ÇALİ, ÇEBLAN

BISKO, EBLAN

ARA, VINGİ

TUTA, SINGİ

BEYBUN AGA, SUSİN AGA

AMO DAMO,

DA TE, DA FIS

OYNAMA ŞEKLİ:

Oyun genelde 5 kişi ile oynanır. Oyuncular bir elini avuç içi yere gelecek şekilde düz bir zemine koyarlar. Ve her ele yukarıdaki tekerlemenin bir kelimesi denk gelecek şekilde okunur. Tekerlemenin sonunda gelen "FIS " kelimesi hangi oyuncuya denk gelirse o oyuncu yanmış olur. İsteğe göre cezalandırılabilir. Oyun her ne kadar basit görünse de tarihler boyunca bu yörede oynanmıştır.

2. OYUN: AYAKKABI OYUNU

OYNAMA ŞEKLİ;

Oyun karşılıklı iki gurup arasında oynanır. Bir gurup diğer gurup oyuncularının sırtına biner, belli bir mesafe kalacak şekilde oyuncular sıralanır ve oyun başlar. Üstteki oyuncular ayakkabıyı birbirlerine atarak paslaşırlar ayakkabıyı düşürdükleri an oyun biter ve sıra alttaki oyunculara geçer.

3. OYUN:DİREK

OYNAMA ŞEKLİ:

Oyun sınırsız kişi ile oynanabilir. Öncelikle ebe olacak oyuncu kura ile seçilir. İçinde kalan kişi 10'a kadar sayar ve oyun başlar. Başladıktan sonra kaçan kişileri kovalar sobelediği kişi yeni ebe olur. Ve oyun böyle tekrarlayarak devam eder.

4. OYUN: ZERİ ZERİ

OYNAMA ŞEKLİ:

[202] Yazanlar: Burhan ŞEN-Abdulhamit BULUÇ

Oyun karanlık ortamlarda oynanır. İki gurup şeklinde aralarında kura çekilerek oyun başlar. İki gurup arasından bir Nene seçilir. İçinde kalan gurup gözlerini kapatıp belli bir sayıya kadar sayarlar bu arada diğer gurup oyuncuları ise saklanırlar. Saklandıktan sonra diğer gurup nene eşliğinde onları aramaya başlar, saklanan gurup nenenin haberi olmadan bunlara ebe vurur a ebe vurduğu kişinin sırtına biner ve oyunun başladığı yere kadar taşır yalnız nene saklanan kişileri gördüğü zaman onlara haber verir onlar o zaman kaçabilirler. Kendileri saklanan gurubu gördükleri zaman seslerini çıkaramazlar ve kaçamazlar değişiklik ise saklanan guruptan hiç kimse diğer guruba ebe vurmadığı zaman diğer gurup saklanır ve oyun böyle devam eder.

5. OYUN: SIRTA BİNMECE

OYNAMA ŞEKLİ:

Oyun 5 kişi ile oynanır. Bu 5 kişiden biri nene olur ve kalan 4 kişi araların da kura çekerler kura çekildikten sonra ilk iki kişi seçilir. Seçilen kişiler karşılıklı olarak ellerini birbirlerinin omuzlarına gelecek şekilde koyarlar. Diğer iki kişi bunların sırtlarına binmek için her türlü yolu denerler. Nene karşılıklı duran 2 oyuncuyu diğer oyuncular binmesin diye korur ve ayrıca Nene diğer 2 kişiye ebe vurursa sırtına binilen oyuncu değişir. Oyun böyle devam eder.

6. OYUN: SOPA DÜŞÜRMEK

OYNAMA ŞEKLİ:

Oyun en az 2 kişi ile oynanır. Öncelikle oynanacak alanın, sopaların yere saplanması için sert çamurlu olması gerekir. Ayrıca oynanacak sopaların yere saplanması için başları sivri olmalıdır. İlk oyuncu sopasını çamura saplar diğer oyuncular ise kendi sopalarıyla ilk oynayan ve sonrasında oynayan kişilerin sopalarını kendi sopalarıyla düşürmeye çalışırlar. Sopası düşen kişi kaybeder ve başka bir sopayla oynamak zorundadır. Ve her düşen sopa düşüren kişiye ait olur.

7. OYUN: YUMURTA KIRMACA

OYNAMA ŞEKLİ:

Oyun en az 2 kişi ile oynanır. Oyuncular kendilerine ait olan yumurtaları seçerler ve oyun başlar. Kendi yumurtasına güvenen kişi yumurtasını avucunda başı görünecek şekilde tutar. Diğer oyuncular ise elindeki yumurtayla oyuna başlayan kişinin yumurtasını kırmaya çalışırlar. Yumurtası kırılan kişi oyunu kaybeder. Kırılan yumurta kazanan kişiye kalır.

8. OYUN: PARA DÜŞÜRMECE

OYNAMA ŞEKLİ:

Oyun en az 2, en çok 5 kişi ile oynanır. Oyuncular kendi aralarında bir sıralama yaparlar. Öncelikle her oyuncu farklı bir yere belirli aralıklarla demir paraları dik gelecek şekilde koyarlar. Her oyuncu kendine ait taştan yapılmış bilyelerle oyun sıralamasına göre oyuna başlarlar. Her oyuncu düşürdüğü demir paraya sahip olur. Oyun böyle devam eder.

9. OYUN: TAŞ DÜŞÜRMECE

OYNAMA ŞEKLİ:

3 erli iki gurup arasında oynanır. Her İki gurup belirli Aralıklarla 3 er tane taş dikerler. Ve oyun başlar. Sırayla her guruptan bir kişi taş atar ve karşı tarafın diktiği taşları düşürmeye çalışırlar. Hangi taraf daha erken 3 taşı düşürürse o gurup kazanmış olur. Oyunun sonunda kazanan gurup karşı tarafın alanına kadar kazanan oyuncuları sırtlarında taşırlar. Ya da her kaybedilişte bir elbise çıkartılır.

EK D: PERVARİ'DE YÖRESEL HALK OYUNLARI(FOLKLOR)[203]

FOLKLOR: Bir bölgedeki geleneklerin, kültür ürünlerinin tümüdür. Bir bölgenin gelenek ve göreneklerinin, inanışlarını, giyim ve kuşamını türkü ve ağıtlarını benimseyip gösterişe sunulmasıdır.

Yöre olarak çok çeşitli etkinliklere sahip olup ve onu geliştirmemize imkân sağlanıp güzel görüntüler sunabilmektir.

Halk oyunları; toplumsal olayları, aşkı, sevgiyi gösteren oyunları vardır. Her bölgenin kendine ait iklimi, insan yapıları, toplumsal yapıyı benimseyen çeşitli gösterişleri vardır. Halk oyunları ile iç içe olan yöre insanlarımız kendi yaratıcılığını katarak çok güzel ürünler elde etmiştir. Oyunlarda genellikle nedensellik aranıp ortaya insana taklidi, bazen de hayvan taklidi, bazen gök bazen toprak bazen de sevgi ve saygınlığı katmıştır.

Halkoyunları; ait olduğu toplumun orijinal karakterlerini taşıyan fertlerin ortak duygu ve düşüncelerini davranışlarını sergileyen başkalarına göre yalnızca güzel, ama kendi içinde ilgilenen kişinin dünyasını anlatma özelliğine sahip bir etkinliktir.

Birlikte oynamanın avantajı, kişiye kaynaşmayı, beraber hareket etmeyi, paylaşmayı ve kendini ifade etmeyi öğreten halk oyunlarının bu özelliğinden faydalanarak bölgenin bireysel ve toplumsal gelişmesinde önemli bir katkı sağlamıştır.

Yöresel halkoyunlarından: MİRANİ, ŞEYHANİ, GIRANİ, BOTANİ, GARZANİ, ÇAÇANİ, HIRPANİ, ROŞKANİ oyunları Halay adı altında geçmektedir. Dellocan, Papore, Şoru, Guvent diğer yöre oyunlarıdır..Her oyunun kendine ait bir sebebi vardır.Bunlardan bazıları:

ŞEYHANİ: Saygı oyunu.
MİRANİ: Beyler oyunu.
DELLOCAN:Zafer oyunu.
PAPORE: İhtiyar oyunu.
ŞORU: Şirin kızlar oyunu.
DELİLO: Harcana enerjinin karşılığı alınmasında doğan sevinç.

Halay oyununun başındaki kişiye Govent başı denir. Ekip sonunda oynayan kişiye de Poçik denir. İkisinin elinde mutlaka mendil olması gerekir. İkisi mendil salladığı zaman göbek altına ve belin arkasına gitmemelidir. Bu da bir saygınlık ifade eder. Genelde toplu halde oynanır ve oyunlar ayak figürlerine dayanır.

Yöre halkının giyim kuşamı, halk oyunlarında benimsendiği gibi günlük hayatta da kullanılmaktadır

BAYANLAR;
Hırka, Yelek
Fistan, çemçem
Kemer
Kıras, Şalvar
Temesi

ERKEKLER;
Yelek
Şalvar
Püsküllü Cemedani

[203] Cem sayın, **Kardelen(Pervari Lisesi Kültür Sanat Ve Edebiyat Dergisi)**, Sayı:1, Pervari:2008, s.44

EK E: KARA KOVAN SEPETİ(GURBE)[204]YAPIMI

Resim-1:Karakovan tabanı

Resim-2:Karakovan Gövdesi

Resim-3:Karakovan Ağzı

KULLANILAN MALZEME:

Bağ Makası,keser,testere,,söğüt çubukları,nar çubukları,hayvan gübresi

YAPIMI :

Karakovan Sepeti yapımına geçmeden önce direk ve çubuk sayısı yeterince hazırlanır.Suya bırakılarak örmeye uygun yumuşaklığa gelmesi beklenir.Örme işine tabandan başlanır (Resim-1).Yuvarlak şeklindeki taban örüldükten sonra 12 adet nar ağacından alınan biraz kalın çubuklar direk olarak eşit mesafelerle tabanın kenarlarından havaya doğru olacak şekilde dikilir.Dikey olarak dikilen çubukların arasından ilk bağcık bir alttan ,bir üsten geçirilerek direklere sarılarak sıkıca örülür.Çubuk bitince yenisinin ucu örülenin altına gizlenir ve sararak örme sürdürülür (Resim-2).Kovanın genişliği tabandan ağız kısmına geldikçe artar.Kovan ağzı yaklaşık 30 cm' dir (Resim-3).Daha sonra bu kovanlar biraz sulandırılmış hayvan gübresi ile sıvanarak kurutulmaya bırakılır.

Tahir IŞIK 1960 Ayvalıbağ doğumlu .30 yıldan beridir bu işle uğraşıyorum,satıştan ziyade eş-dostun ihtiyacını karşılamak için yapıyorum. Karakovan sepeti yanında boylarına ve kullandıkları yerlere göre değişik isimler alan sepetlerde yapmakta ;

Sevi (hayvan sırtında meyve taşımada kullanılır-20 YTL) Selık(sevi'nin daha küçüğü elde kullanılır-5 YTL)

Çarnıkar(arı yakalamada kullanılır-10 YTL)

Melkep (sofralık olarak kullanılır-5 YTL)

[204] İSHAK SAYIN yayımlanmamış çalışma

EK F:KEKLİK KAFESİ(RIKEH) YAPIMI

KULLANILAN MALZEMELER:

Resim-1:Kullanılan malzemeler

Resim-2: Sonta ve deri

Resim-3:Örme Çubukları

Sonta ,davar derisi,(Resim-2) sonta hizarı, matkap,düz taban, tutkal, küçük bıçak, makas,pense,çuvaldız,çivi,çekiç,testere,spiral,dayanıklı ince ip.

YAPILIŞI:

Söğüt (glındar) ağacının iki kalın dalı birer cm aralıklarla çubukların geçebileceği şekilde delinerek baston şeklinde bükülür (Resim-4).Daha sonra tabana konulan (+) şeklindeki tahtanın üzerinde bu iki dalın dört ucu birleştirilir(Resim-5).Yaklaşık 20 cm lik sontaya göre biraz daha geniş kesilen ıslak davar derisinin kenarlarına bıçak ucuyla küçük delikler açılır.Bu deliklerden dayanıklı ince ip geçirilir.Kafes bittiğinde kekliğin kafasını dışarı çıkarabilmesi için yuvarlak sontanın ön kısmından biraz eksiltme yapılır(Resim-6) . Kesilen yuvarlak şeklindeki sonta ,ıslak davar derisinin içine gömülecek şekilde yerleştirilir.Daha sonra çuvaldızın ucuna geçirilen dayanıklı iple sontanın etrafı ıslak deri çevrilir.Küçük çubukların geçirilmesi için sontanın etrafında yarımşar cm' lik aralıklarla delikler açılır.

Resim-4: Ana çubuklar

Resim-5: Kafes iskeleti

Resim-6:Ön tarafta yapılan eksiltme

Örme işi için Mazı ağacının küçük dallarından kesilen ince çubuklar kullanılır.Bu çubuklar önce kabuklarından sıyrılır daha sonra bir teneke içine konularak yüksek ateşte kaynamaya bırakılır,iyice kaynatıldıktan sonra bu çubuklar teneke içerisinde dinlenmeye bırakılır.Bu kaynatılma sonucunda çubuklara şekil vermek çok daha kolay olmaktadır.Örme çubukları yerinden çıkmasın diye uçlarına tutkal sürülür(Resim-7).Kafes yapımından sonra sıra Keklik tuzağı(Dab) yapımına gelir(Resim-8).

Örme işi titizlikle yapıldıktan sonra uzun yıllar hiç şekil değiştirmeden kullanılabilecek Keklik Kafesleri ortaya çıkmış olur(Resim-9).

Resim–7:Çubukların örülmesi

Resim**–8:**Keklik tuzağı(Dab)

Resim–9: Keklik kafesi(Rıkeh)

Şahbaz Kaygısız 1949 Ayvalıbağ doğumlu. Önceleri bir hobi olarak başladığı bu işi gördüğü ilgi karşısında meslek haline getirmiş. Yaklaşık 15 yıldır aralıksız bu işle uğraşmakta. Ördüğü Keklik Kafeslerinin tanesini 15–20 YTL 'e satarak aile geçimini sağlamakta.

EK G: FOTOĞRAFLAR DİZİNİ

1. Pervari'nin en eski görünümü
2. Pervari'nin genel görünümü
3. Kış Mevsiminde Pervari
4. Sürü Filminden Pervari'nin Görünümü
5. Pervari İlçe Merkezinden Genel Görünüm
6. Beğendik Beldesi görünümü
7. Beğendik Beldesi Taş Evleri
8. Pervari kirazı
9. Koyunları Mezraya Götüren Çoban
10. Süt Sağan Kadınlar
11. Kara Kovan Peteği
12. Pervari'nin Kara Kovan Balı
13. Topluca Yaylaya Çıkan Köylüler
14. Köy Koruculları Eşliğinde Yaylaya Çıkan Köylüler
15. Yaylada Süt Sağan Kadınlar
16. Yaylada Çamaşır Yıkayan Kadın
17. Yaylada Çadırlar
18. Pazardan Görünüm
19. Pervari İlçesi Pazarından Görünüm
20. Pervari'de Misafir Sofrası
21. Kenger Turşusu, Yumurtalı Kenger
22. Çiğ köfte
23. Pervari'nin Yöresel Yemekleri:(Dolma, Kılol(pekmez tatlısı),Mehir)
24. Kılol(Pekmez Tatlısı Yapımı)
25. Tandırda Ekmek Pişiren Kadınlar
26. Kırda Saç Üzerinde Yufka Pişiren Pervarili Kadın
27. Yöresel Kıyafeti ile Pervarili Kadın
28. "Nışra" Örtünen Yöresel Kıyafetli Pervarili Kadın
29. Çarşaflı Pervarili Kadın
30. İp Eğiren Pervarili Kadın
31. Yöresel Kıyafeti İle Emin Ağa
32. Modern Ve Yöresel Kıyafetle Pervarli Erkekler
33. Yöresel Kıyafeti İle Kız Çocukları
34. Yöresel Kıyafetler İle 23 Nisan Kutlaması
35. Yöresel Kıyafetli Pervarili Erkekler
36. Pervarili Kadınların Namaz Kıyafetleri
37. Köy Korurcusu
38. Kilim Dokuyan Kadın

39. Bayan Folklor Kıyafeti (Yöresel Kıyafet)
40. Erkek Folklor Kıyafeti
41. Beğendik Beldesinde Halıcılık Kursu Kızları
42. Çorap Ören Pervarili Kadın
43. Çınar Altı Çay Ocağında Oturan Erkekler
44. Kahvede En Çok Oynanan Oyun: Domino
45. Tütün Saran Kahvehane Müdavimi
46. Ramazan Aylarında Sahurda Tef Çalan Mustafa Amca(Mamı Mıstı)
47. Örgü Ören Beğendik Kadını
48. Pervarili Bir Aile
49. Kına Gecesinden Görünümler(f:49,50,51,52)
50. Erkek Kınası(f: 53,54)
51. Gelin Kınası(f:55,56)
52. Gelinin Gelişini Bekleyen Damat(f:57,58)
53. Damat Evinde Gelin(f:59)
54. Düğün Evi(f:60)
55. Düğün evinde yaşlılar(f:61)
56. Beşik de Bebek(f:62,63)
57. Sünnet çocuğu(f:64,65)
58. Yetişkinler okuma yazma kursu
59. Okul yapımında yardım eden çocuklar
60. Abdırrahman Bin Avf Türbesi
61. Abdurrahman Bin Avf türbesindeki Ters Laleler
62. Bin Yıllık Menengiç Ağacı(Bıttım)
63. Sürü Filminde Tef Çalan Pervarililer

Pervari'nin en eski görünümü

Fotoğraf:1

Pervari'nin genel görünümü

Fotoğraf: 2
Kış Mevsiminde Pervari

Fotoğraf:3

Sürü Filminden Pervari'nin Görünümü

Fotoğraf: 4

Pervari İlçe Merkezinden Genel Görünüm

Fotoğraf:5

Beğendik Beldesi görünümü

Fotoğraf:6

Beğendik Beldesi Taş Evleri

Fotoğraf:7

Pervari kirazı

Fotoğraf:8

Koyunları Mezraya Götüren Çoban

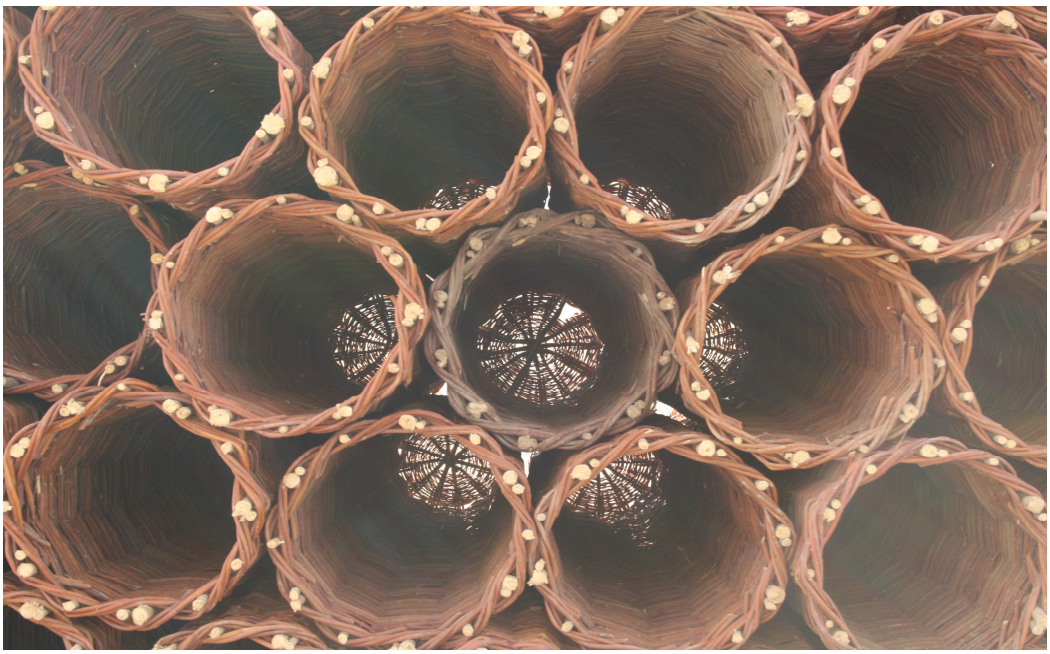

Fotoğraf:9

Süt Sağan Kadınlar

Fotoğraf:10

Kara Kovan Peteği

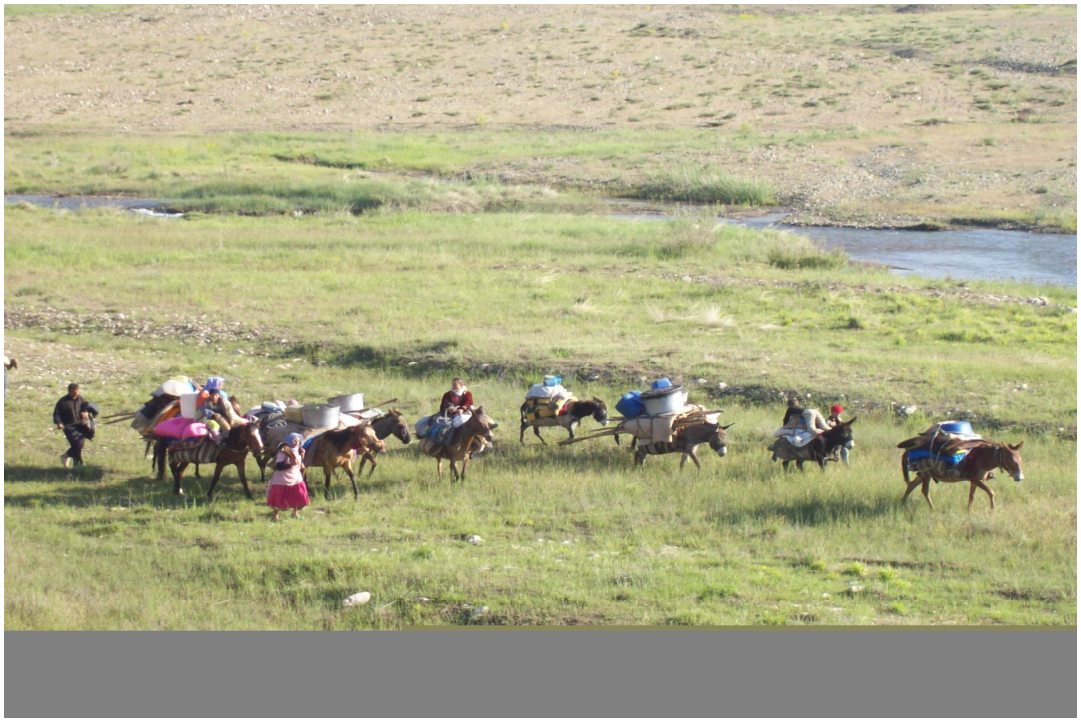
Fotoğraf:11

Pervari'nin Kara Kovan Balı

Fotoğraf:12

Topluca Yaylaya Çıkan Köylüler

Fotoğraf:13

Köy Koruculari Eşliğinde Yaylaya Çıkan Köylüler

Fotoğraf:14
Yaylada Süt Sağan Kadınlar

Fotoğraf:15

Yaylada Çamaşır Yıkayan Kadın

Fotoğraf:16

Yaylada Çadırlar

Fotoğraf:17

Pazardan Görünüm

Fotoğraf:18

Pervari İlçesi Pazarından Görünüm

Fotoğraf:19

Pervari'de Misafir Sofrası

Fotoğraf:20

Kenger Turşusu ***Yumurtalı Kenger***

Fotoğraf:21

Çiğ köfte

Fotoğraf:22

Pervari'nin Yöresel Yemekleri:(Dolma, Kılol(pekmez tatlısı),Mehir)

Fotoğraf:23

Kılol(Pekmez Tatlısı Yapımı)

Fotoğraf:24

Tandırda Ekmek Pişiren Kadınlar

Fotoğraf:25

Kırda Saç Üzerinde Yufka Pişiren Pervarili Kadın

Fotoğraf:26

Yöresel Kıyafeti ile Pervarili Kadın

Fotoğraf:27

"Nışra" Örtünen Yöresel Kıyafetli Pervarili Kadın

Fotoğraf: 28

Çarşaflı Pervarili Kadın *İp Eğiren Pervarili Kadın*

Fotoğraf:29

Yöresel Kıyafeti İle Emin Ağa

Fotoğraf:30

Modern Ve Yöresel Kıyafetle Pervari Erkekleri

Fotoğraf:31

Fotoğraf:32

Yöresel Kıyafeti İle Kız Çocukları

Fotoğraf:33

Yöresel Kıyafetler İle 23 Nisan Kutlaması

Fotoğraf:34

Yöresel Kıyafetli Pervarili Erkekler

Fotoğraf:35

Pervarili Kadınların Namaz Kıyafetleri

Fotoğraf:36

Köy Korurcusu

Fotoğraf:37

Kilim Dokuyan Kadın

Fotoğraf:38

Bayan Folklor Kıyafeti (Yöresel Kıyafet)

Fotoğraf:39

Erkek Folklor Kıyafeti

Fotoğraf:40
Beğendik Beldesinde Halıcılık Kursu Kızları

Fotoğraf:41

Çorap Ören Pervarili Kadın

Fotoğraf:42

Çınar Altı Çay Ocağında Oturan Erkekler

Fotoğraf:43

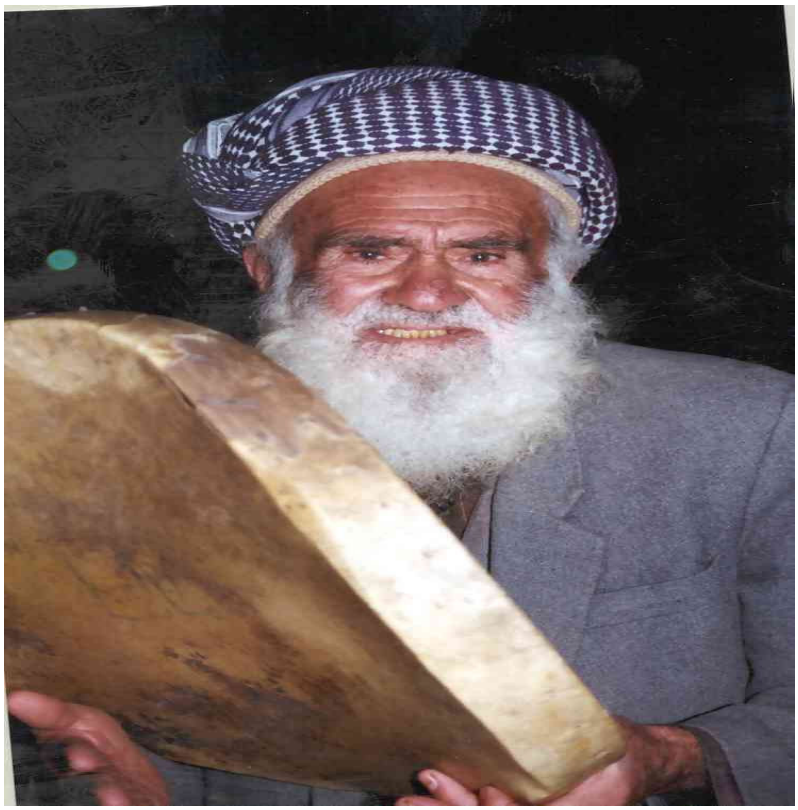
Kahvede En Çok Oynanan Oyun: Domino

Fotoğraf:44
Tütün Saran Kahvehane Müdavimi

Fotoğraf:45
Ramazan Aylarında Sahurda Tef Çalan Mustafa Amca(Mamı Mıstı)

Fotoğraf:46
Örgü Ören Beğendik Kadını

Fotoğraf:47
Pervarili Bir Aile

Fotoğraf:48
Kına Gecesinden Görünümler

Fotoğraf:49

Fotoğraf:50

Fotoğraf:51

Fotoğraf:52

Erkek Kınası

Fotoğraf:53

Fotoğraf:54

Gelin Kınası

Fotoğraf:55

Fotoğraf:56

Gelinin Gelişini Bekleyen Damat

Fotoğraf:57

Fotoğraf:58

Damat Evinde Gelin

Fotoğraf:59

Düğün Evi

Fotoğraf:60